

Hirviö

Kohtumised (raamat õnnetule)

Tuleorn

1990

Kallis Lugeja!

Pealkirjast aimad, et raamat lubab lohutust. Et see lohusus usaldusväärsem oleks, on raamat algusest lõpuni dokumentaalne – ükski lause pole välja mõeldud, kõik on kirja pandud täpselt nii, nagu oli. Ka õnnelikule Lugejale võib see Udumäe päevik arvatavasti natuke huvi pakkuda, sest esimene mõte, mis armunud preilil või daamil tekkib, kui ta aru saab, et on oma õnne leidnud: Luba mulle, et Sa mind iialgi üksi ei jäta, luba, et elad minust kauem! Juhtub vahest, et seda lubadust tuleb ka täita. Üksinda sürrealistlikus kõrbes.

Õnnetu autor

* * *

Nägin täna kallimat unes.

Elusat ja tervet.

Esimest korda väga pika aja jooksul.

Unes ei ole me midagi teadnud sellest, mis meid ees ootab.

ja olime õnnelikod.

Seda ma aimasin, et peab olema mingi erand, muidu oleks meiega talitatud niivõrd jõhkralt, et mul oleks häbi Looja eest.

Nüüd olen rahul.

Meile on kohtumised lubatud.

19.3.19

* * *

Kui üks armunutest vangis istub,
nad ei tee ju vahet,
kes neist kinni on, ja kes on „vaba“,
nad kannatavad koos seda piina.
Ei ole tähtis, mille eest kallim kinni võeti,
vanglas pannakse poliitilised
kriminaalidega ühte kongi.
Kui armunuile on lubatud kohtumised,
ja nad peavad suhtlema läbi klaasseina,
suudavad nad saata läbi klaasi
seda, mis on võimatu –
soojust ja õrnust,
ja armastust.
Olgu neetud kõik seinad
armunute vahel!

19.3.19

Unenäod

Nägin jälle kallimat unes, ja jälle ei ole me unes midagi teadnud haigusest või ei ole seda lihtsalt meelde tuletanud. Me püüdsime sööklas lõunatada, see pole olnud üks tegelik koht, vaid midagi kombineeritud Filharmooniast ja Maksuameti sööklast, kus maitsvalt ja odavalt süüa sai (Maksuametis tagastati meile käibemaksu rahadelt, mida haiglas kulutasime).

Me armastame jalutada ja tõesti tihti astume kuhugi sisse lõunat sööma, kuna kodu on veel kaugel, aga kõht

sai juba tühjaks värske õhu käes kõndides. Unes ei ole õnnestunud meil lõunat saada, kuna kõrvaltoit lõppes otsa, ja ilma selleta ei tahetud meile kuidagi me kahte lihatükki anda. Kartsin juba, et see rikub kallimal tuju, oleks ju loomulik, kui tahad süüa ja ei saa. Lõpuks anti meile me praeliha, kuid millegi pärast karbis, mitte taldrikutel. Mõtlesin siis, et peaksin auto ostma, et kallimat sõidutada, nagu kallima õmmees oma prouat. Siis peatas meid äkki tuttav, kellega kunagi ülikoolis õppisime. Nägu oli tuttav, nime me vist pole teadnud ka varem. Selgus, et oleme talle võlgu. Õnneks oli rahakotis parajalt raha. Koju ei ole me jõudnud – ärkasin üles.

Huvitav lugu, alles ma kaebasin ühes kirjas, et see on tõeline häbematus, lihtsalt sigadus, et meid nii kauaks lahutati, kohe reageeriti – sõh teile kohtumine, kuid te ei mäleta unes, et teid teineteisest lahutati.

Hommikul tervitasin kallima autoportreed, vaatasin, kas hüatsint vaasis ei ole veel närtsima läinud, avasin õhuakna. Akna taga sadas jälle lund. Pilk langes Tove Janssoni raamatule „Imeline talv“ akna kõrval kohvilaual. Tove Jansson ei lahuta kunagi oma kangelasi nii kauaks. Isegi külmunud oravapoeg ärkas tal ellu mingil leheküljel.

26.3.19

Jälle üks imelik unenägu. Kallim oli mu kõrval, kuid ma ei ole teda üldse tähele pannud, kuna otsisin suure ühiskorteri tubadest väikest pojapoega. Ilmselt oli see korter, kus elasime mammi teise mehega aastal 1957.

Lõpuks sain pojapoja kätte, võtsin sülle, viisin minia juurde. Kallim läks selle ajaga tööle. Mina aga pidin haiglasse minema. Haigla oli vana ja räpane, katus lekkis, laest tilkus vett, nagu Tarkovski filmides, kuid mul oli heameel, et mind ravile võeti. See oli ilmselt juba aastast 1992, kui kaks kuud haiglas reumat ravisin. Kõik mälestused olid segamini, nagu mängukaardid. Peame seda esimese aprilli naljaks ja hindame stsenaaristi huumorimeelt.

1.4.19

Magama minnes ütlen kallima autoportreele head ööd ja lisan veel: „Tule minu juurde! Jään Sind ootama.“ Ja kallim tulebki. Kohtume minevikus, kus me ei aima midagi eelseisvatest õudukatest ja oleme selle pärast täiesti rahulikud, igapäevased. Oleme sellega juba harjunud ega tunne selle pärast enam pahameelt.

See kord ütlesin kallimale unes, et minu jutustus sai kirjanduslikul konkursil neljanda koha. „Millest on see jutustus?“ – küsis kallim. „– Kohtumisest invaliidiga raudteejaamas.“ – seletan mina. „– Ma mäletan seda jutustust, sa andsid ju mulle neid lugeda. See oli tõesti ilmekas lugu!“ – kiidab äkki mu kallim.

Nimetada seda minevikuks oleks raskevõitu, kuna minevikus ei ole midagi sellist olnud. Tähendab, on see mingi teine reaalsus, mis oleks võinud olla, kui kõik oleks teisiti. Unes elame me edasi oma pikka õnnelikku elu.

3.4.19

2007. aastal teenisime küllalt hästi, saime mõnda asja endale lubada. Kord käisime Kunstnike Liidus näitusel, astusime sisse ka kunstipoodi, kus leidsime linnavaate oma tänavaga. Kunstnik Juri Rõtškov, õlimaal lõuendil, umbes 30 x 40 cm, hind ületas veidi keskmise pensioni suurust, aga me pole olnud siis veel pensionärid, ja see pole meid peatanud. Värvid olid kenad, maalil oli väike aed väljakul purskkaevuga, mis avati aastal 2003 linna juubeliks, päiksepaisteline ilm kergete pilvedega. Pealegi kasvavad maalil veel vanad suured jalakad, mis nüüd juba noortega asendati, Hollandist toodi. Rohkem kui kümme aastat ripub maal meie kodus.

Täna hommikul märkan äkki, et pildil on esiplaanil vasakus nurgas aiapink, millel istub mu kallim, selg vaataja poole, ja isegi helesinine mantel, mis tal seljas on, on täiesti äratuntav, rääkimata soengust. Raske on uskuda, et nii pika aja jooksul ei ole keegi seda varem tähele pannud. Tähendab, tekkis kallima kuju maalile öösel. Poeg just tuli eile koju. Me mõlemad nägime kallimat unes, ja, nagu alati, pole unes keegi midagi halba aimanud. Mina olin sellega juba harjunud. Me poeg on tõsine mees, kes müstikast lugu ei pea, kuid ka temal pole olnud, mida öelda, kui ta oma ema maalil ära tundis.

Kallim tahab meile midagi öelda oma ilmumisega maalile. See maal ripub muide just minu voodi kohal. Ilmselt on kallimal midagi tähtsat, ja maalile ilmumine on erakorraline abinõu, viimane võimalus. Tahab vist hoiatada.

6.4.19

Unenägu

1994

Muinasjutulist und nägin ma peale Geoloogi päeva. Me kallimaga oleme unes noored, isegi poeg ei ole veel sündinud, ja sõidame puhkuse ajaks Hiiumaale, kus tahame natuke tööd teha kohaliku ekspeditsiooni hüdrogeoloogia osakonnas. Hiiumaal ei ole mingit kohalikku ekspeditsiooni iialgi olnud, kuid me käisime kallimaga kunagi maakonna valitsuses. Seletasime, et oleme geoloogid ja tahaksime siin midagi kasulikku teha. Meile öeldi viisakalt, kuid ilmse irooniaga, et Hiiumaa on kõige paremini uuritud ala kogu Eestis, ja siin midagi kasulikku teha ei ole sugugi lihtne.

Ometigi 20 aastat hiljem õnnestus ka see: kui koostasid Hiiumaa geoloogilise kaarti geofüüsikalist osa, leidsid Kaevatsi laiul keskmiste varudega rauamaagi maardla. Puurimisega ei ole see veel avastatud, ainult geofüüsikalistel andmetel.

Unes oli meil kaasas mingi saatekiri, millega meid võeti tööle pikema jututa. Meile näidati me töökohad. Arvuteid ei ole veel olnud, kaardid ja läbilõiked joonistati käsitsi läbipaistval paberil ning värviti värvipliatsitega. Kolleege oli ümber nii palju, et me pole püüdnudki kõigiga kohe tuttavaks saada. Kolleegid andsid meile elektriteekannu. Arvasime, et uues töökohas tuleb esiteks teed juua. Tasse ei ole seal olnud, teed tuli juua väikestest emailkruusidest. Teejoomise ajal astus sisse osakonna juhataja, võrdlemisi noor mees. Ütles, et tahab meiega tuttavaks saada. Kuna ülemus pakkus suitsu teha, läksin temaga trepikotta, kallim jäi tuppa. Seletasin, et kavatsen uuringuala hüdrokeemilist skeemi koostada, kus magedad põhjaveed värvime roheliseks, soolased – punaseks ja vahepealsed, veidi soolased – kollaseks. Ülemus kiitis selle plaani kohe heaks, lubas anda vajalikud aruanded ja auto, millega puurkaevudel käia.

Tööpäev oli otsas. Nagu selgus, ei ole me peatunud mitte tädi Betty juures vaid võõrastemajas, töökohale lähemal. See asus ranna pool, seal kus maakonna valitsus. Õhtuvidevikus kõndisime vaikselt võõrastemaja poole. Oli september, kaks korda veetsime Kärđlas nimelt septembrit. Kõik oli nii rahulik, puhkus ja terve elu veel ees... Sellega unenägu lõppeski. Käisin kaua pärast ülevas meeleolus. Unes ei aima me midagi oma tulevikust, oleme

lihtsalt õnnelikud, mitte kramplikult, kui oleksime aru saanud, et see on kohtumine maisest elust väljapool.

8.4.19

Kärdla park

1966

See kord tulime restorani sööma ja me poiss oli meiega. Ärgates pole saanud aru, oli see poeg või pojapoeg, oma vanust me ei pane unes tähele. Muidugi, ei ole me midagi aimanud õnnetusest, mis meid ees varitses, ja olime täiesti igapäevased. Süüa unes pole jõudnudki, käisime nii kaua järgimööda käsi pesemas. Need unenäod on nagu mingid reinkarnatsioonid, kus inimesed oma eelmist elu ei mäleta.

Hommikul mõtlesin tükk aega, kas nii ilmetut unenägu maksab üldse kirja panna. Siis hakkasin lilli kastma ja avastasin, et aknalaual puhkes õitsema suur lilla

orhidee. Asendasin sellega äraõitsenud asalea kallima autoportree ees.

1.5.19

Jalutame kallimaga kinnikülmunud tiigi kaldal. Samas Roosa Panter näitab oma trikke paari pealtvaataja ees. Kallim kostitab Pantrit tiigist püütud kalaga. Panter kala ei taha.

Äkki ütleb Panter: „Kui see daam mulle musi ei anna, süön ta ära!“ „Ära mitte mõtlegi selle peale, muidu süön su ise ära!“ – vastan ma Pantrile. „Ma palun vabandust! Lihtsalt võimatu end vaos hoida nii veetleva daami kõrval.“ – kostab segaduses Panter.

Me ei vaata teda enam. Sõidame juba trolliga mööda kalmistust, kus on kallima töökoha direktor akadeemik maetud. „Imelik,“ - arutab kallim. „Nii paljud arhitektid on tema juures Generaalplaani oma peredega töötanud, kuid ainult me oleme temale tänulikud nende aastate eest.“ „Olid tõesti toredad aastad...“ – nõustun mina.

Ja siis juhtub see, mida sai mitu kuud oodatud. „Ma armastan sind ja igatsen sind väga,“ – ütleb mulle kallim. Ja mina vastan talle samade sõnadega. Ja me mõistame, et see uni lõppeb enne, kui me kuhugi jõuame.

Trollis ei kallistata. Isegi unes.

Uni lõppes tõesti. Jooksin autoportree ette tänama kohtumise eest. Jäi ainult lisada, et istun praegu arvuti ees ihualasti ja panen kõik kirja.

13.6.19, kl 6:35

Olen Taevale tänulik, et sain kallimaga kohtuda, kuigi tegelikult on meile sellise saatuse „kinkimine“ tõeline sigadus, kasutan juhust, et seda veel kord öelda. Panen unenäo tänulikult kirja, kuigi niivõrd imeliku looga ei ole midagi peale hakata.

Nägin unes, et oleme umbes 30-aastased, ja mu kallim sünnitab, sünnitab kaksikud pealegi. Mõne asjaolu päritolu selles unenäos on niivõrd selge, et pean seletama. Tõesti umbes selles vanuses sõbral-koolivennal sündisid kaksikud, tüdrukud. Niisiis, et kallim sünnitab, ja mina aitan teda, umbes nagu filmis „Midwife” (2017) Catherine Deneuve’iga. Ja kõik see toimub nurgamajas, kus kunagi hambapolikliinik oli. Esimene lapsuke sünnib väga kergesti, tüdruk muidugi.

Inimlapse sündimist ei ole ma tegelikult kunagi näinud. Mõistan küll, kust unes see ettekujutus tuli. Kui me poeg väike oli, pidasime me šoti lambakoera, keda väga armastasime. Kui me koer vanadusest suri, tuli meile elama naabrite kass, kes solvus, kui naabriproua teise kassi koju tõi. Nooruke emane kass oli imeilus – väike, sihvakas, hall, uhke sabaga, meenutas oravat. Ja väga kange iseloomuga, mida võis aru saada juba sellest, kuidas ta ise endale kodu valis, vaatas läbi kõik 4 korterit meie trepikojas ja peatus meil. Kuna kiisu käis iseseisvalt hoovis jalutamas, sündisid tal mõne aja pärast pojad. Me mammiga olime teda aitamas, mammi oli ju arst. Tegelikult oleks kass ka ilma me abita hästi toime tulnud. Ta sünnitas tagumist käppa elegantselt välja sirutades, ja mingeid valusid seejuures ilmselt pole tundnud, noolis ainult hoolega kohta, kust tal lapsed sündisid.

Edasi on unes juba täielik jama: ma sõidan millegipärast koju, arst kallima ja tütreaga tuleb mulle taksoga järgi, saab mind tänaval kodu ukse ees kätte ja ütleb pahaselt: „No kuhu te kadusite? Kes siis mind aitab? Hoidke ometi oma tütart! Käsi pange tal pea alla!“ Ma võtan vastu imekena tillukese tüdruku, kes ütleb meile kohe: „Mina armastan teid!“ Jagan seda rõõmu kallimaga.

Aga teine laps ei sünni kuidagi, ja me eksime ära oma majas. Muretsen, et peaks ikka lapse sündimiseks koju jõudma, ja ärkan.

2.9.19

Olin kindel, et eelmine unenägu jääb viimaseks, kuid, nagu räägitakse, *never say never*.

Iga õhtu ma ütlen kallima autoportreele: „Tule minu juurde. Ma ootan Sind.“ Me kurvvalt vaatame teineteisele silma. Unes me tavaliselt ei tea ega mõista midagi, kuid parem kohtuda nii, kui mitte kuidagi.

Talvel pimedas sõidame autoga metsa, et sinna ööbima jääda. Keegi kolmas on meiega, me hea tuttav, naisterahvas. See kolmas ongi roolis. Surm? Ta oli ju meiega pidevalt rohkem kui kolm aastat. Jõime temaga hommikuti kohvi, ajasime viisakat juttu, siis võttis ta esikunurgast oma vikati ja läks tööle.

Jõudsime kohale. Ümber on hõre ja madal noor männimets. See mets on tuttav. Kus ma küll nägin sellist? Juba ärgates tuletan meelde: Pelgulinna ääres, Stroomi ranna pool, kui Sõle tänava uusi maju ei ole veel ehitatud, ja seal sai suusatamas käia. Tõesti oli see tihti pimedas, talvine päev on ju nii lühike.

Tahan lõket teha. Seda ma ju oskan, ja talvel metsas kulub ära, eriti kui peame siin ööbima. Kallim kiidab: „Tore, et meil nüüd nii palju ruumi on!“ ja hakkab endale magamiskohta valima. Aga lõkkega peatab ta mind: „Oota, täida esiteks välispassi taotlus, sul lõppeb ju välispass!“ Istungi kuhugi ankeediga. Külma me ei tunne.

„Ma tahan, et Sa K. juures töötad,“ – ütleb mulle kallim. K. oli teadusuuringute osakonna juhataja, kui kallim nooruses projekteerimisinstituudis töötas. Need olid väga põnevad ja muljerikkad aastad, kallim hiljuti kirjutas sellest oma mälestustes. K-st peab kallim lugu kui metodoloogist. Pole kuigi palju inimesi, kellest kallim lugu peab. „Kas ma pean teise linna kolima?“ – küsin mina. Kallim jääb vastusevõlgu.

Varsti lõppeb meil remont, ja me korter läheb üürile. Siis pean ma tõesti kuhugi kolima. Arvan, et kolin Kärdlasse, Hiiumaale igatahes. Lapsed kutsuvad Helsingisse, kuid neil on liiga vähe ruumi, et sinna alaliselt elama asuda, kuigi töökoht oleks Helsingist lähemal, kui Kärdlast.

Tuleb välja, et kallim teab seda kõike ning pakub omalt poolt ootamatut lahendust. Tõesti, palk oleks kõrgem. Kui sai juba surmaga kohvi joodud, miks siis mitte arutada ootamatut kolimist?

27.6.19, 6:20

Taipasin äkki, et unenäod ja reaalsus vahetasid minu jaoks omad kohad. Kui näen kallimat unes, see on sündmus,

selle muljega käin pärast mitu päeva ringi. Aga kõik, mis ärkvel juhtub, unustan niipea, kui sellega toime tulen.

20.8.19

Esimest korda nägin kallimat unes haigena. Ja haigla oli kusagil linnast väljas, elekterrongiga tuli sõita. Haigla oli kahekorruselises puumajas, linnas selliseid ei olegi enam. Ja kõik see oli talvel, lumi oli maas. Kallimal jäi töö juures üks objekt pooleli, pidin teda aitama, ja objekt asus ka linnast väljas, veel kaugemal kui haigla. Tuli sinna sõita mingeid andmeid tooma kohalikust geoloogiafondist. Oli tarvis minna hommikuse rongiga, kuid ma magasin sisse. Pole viga, saab ka hiljem seal käidud. Sõita tuli nii kaugemale, et oleks võinud rongis ka aruande koostada, kallim ootas seda minult. Kahtlesin, kas ma kõike vajalikke asjaolusid tean, kuid, mis teha, pidin kuidagi toime tulema. Siis sõitsime koos rongiga haiglasse. Vagunis käisid põdrad ringi, terve pere. Need olid inimestega harjunud, käitusid viisakalt. Haiglas olid suured palatid, mitmele haigele, nagu vanades haiglates ikka. Kallim läks kuhugi, jäin teda voodi juurde ootama. Mõne aja pärast hakkasin muretsema ja läksin kallimat otsima. Leidsin ta kõrvalt palatist, kus ta kursusekaaslast kohtas (haiglas oli kord tõesti selline kohtumine). Kallim palus õhtusööki talle sinna tuua, et vestlust sõbrannaga jätkata. Panin tähele, et kallim on väga oma autoportree nägu.

19.9.19

Polikliinikus

1990

Olen mitu korda lubanud lõpetada see unenägede jutustamine. Noh, saagu see järjekordseks viimaseks. Olime kallimaga puhkusele minemas, pakkisime kohvreid. Nägin kallima kohvri põhjas väikseid kääre, mõtlesin: „Vaat, kui tubli! Ilmselt on kusagil kohvritaskus ka nõi niidiga.“ Ja teate kust ja kuhu me puhkama sõitsime? Eestist Peterburi! Tekkib küsimus, kus me siis olime selles unes, minevikus ei ole ju kunagi midagi sellist olnud. Ilmselt Täitmatu, selles samas Täitmatu, mida Aleksander Grin suurest tähest kirjutas ja seletas oma unistajate piiblis (oma teostes), et kui Täitmatu äkki kutsub meid, siis alles need kõige põnevamad seiklused algavad. Tegelikult on Grini Несбывшееся midagi Täitmatu ja Täitumatu vahepealset.

Arvan, et Grini ja Bulgakkovitki mõistab täiesti ainult nõukogude lugeja, kellel paljud täiesti süütud asjad olid põhimõtteliselt kättesaamatud, see pole olnud hinna küsimus.

Mõistatuslikul kombel ei ole olnud kallim nõukogude lugeja. Tal pole meeldinud Bulgakkov, ja ka Grini kangelastest rääkis ta irooniliselt (need kujud olid tol ajal juba nii kulunud, et neid tõsiselt võtta oli raske.) Nõukogude Liidus oli kallim tõeline valge vares, ja ainult siis, kui ta hakkas arhitektidega töötama, sattus ta enam-vähem omataoliste seltskonda.

Üllataval kombel oli kallim unistustest kõrgemal. Tal olid omad väärtused, mis olid peidetud sügaval hingepõhjas, mitte unelmate maal.

20.9.19

Heidan magama eriti halvas meeolus. See elu ilma kallimata on tõeline õudukas. Ükski Hitchcock poleks osanud sellist välja mõelda. Ja mis pagana pärast mulle selles peasa anti? Õudukas ei sobi ju mulle sugugi! Mulle sobiks lüüriline komöödia – natuke naljakas ja hästi armas. Sellises tujus jään magama, ja mulle saadetakse märuliunenägu.

Justkui ajaloolised sündmused on toimumas, sellised, nagu Rahvarinde ajal, ja meie kallimaga sõidame sel puhul Moskvasse. Seal võtame me pangas tagastamata laenu. Kallim taipab, kuidas seda teha – tarvis on pikk taotlus täita, vene keele reegleid rikkudes. Nimelt nii, et lauseosad ei ole omavahel üldse kooskõlastatud. Taotlus võetakse tõesti vastu, ja meile antakse väike pikergune vineerist laekas rahaga. Avame hetkeks selle kaane. Laekas on hooletult raha täis topitud. Ilmselt on sees mitme kuu palga suurune summa. Üle lugema ei hakka, arvame, et parem on kassa juurest kiiremini kaduda.

Ometigi süda hakkab valutama, et me selle „laenuga“ vahele ei jää. Arvan, et tarvis raamatupidajaga nõu pidada. Raamatupidaja, tuttav mees, meist natuke vanem, möödub parajasti, ja mul on heameel, et ta meid teretab, rahvast ümber palju, oleks võinud teeselda, et pole tähele pannud. Ütlen talle, et tarvis üht asja arutada. Raamatupidaja ei küsi midagi, vastab täiesti rahulikult, nagu see Rahvarinde ajal kombes oli, et kell 11 õhtul tema tütre juures. Ma noogutan, et tean kus see on, ja naeratan: „Nägemiseni!“ Siis hakkab meelde tuletama, kus küll too tütar elab. Selgub, et Tallinnas, eramajas Kristiine linnaosas. Noh, olgu nii, õhtul oleme kohal. Meid lastakse

sisse, tuld põlema ei panda, tänavalatern paistab esikusse läbi akna... Siin see uni lõppeb, oli ju põnev? Meenutab juba rohkem Kafkat, kui Hitchcocki.

Äkki tuleb mul meelde, et sellel tuttaval, kes meil raamatupidaja osa mängis, naine ja tütar said surma autoõnnetuses. Nii et see oli ikkagi õudukas, lihtsalt ärkasin õigel ajal.

15.10.19

Olen mitu korda lubanud need unenägede kirja panemised lõpetada, kuid nii koomilist lugu on võimatu unustusse jätta.

Juhtus see, mida pole osanud oodata, millest pole julgenud unistada – mulle anti tagasi mu kallim. Tervena, lõbusana, ebamaiselt ilusana. Oleks tahtnud kallimaga voodisse heita elu lõpuni (nüüd tean ju, et see ei ole kuigi kaugel). Hoida tal käest kinni, kuulata rahulikku hingamist, rohkem ei ole midagi vaja, süda oleks niigi õnnest lõhkemas.

Kuid kallimal ... ei ole õrna aimugi me „seiklustest“. Ei hakka ju ma talle jutustama, et tead, kus ma käisin – maailmas, kus Sind enam ei ole, ja see on koledam kõige jubedamast õudukast. Ei, kallima tuju ma ei riku. Tuleb jälle elada hirmsa saladusega.

Oleme kusagil puhkamas. Kallim leidis endale sõbranna. Nad arutavad tähtsat küsimust – kas jääda siia veel üheks päevaks. Olenevalt sellest otsusest veedame tänase õhtu. Igal juhul oleme selle sõbrannaga seltsis. Ja nii nad lobisevad, lobisevad, kuni ma ärkan.

28.10.19 (enne kallima sünnipäeva)

27. detsembril pidid tulema kallima õetütre pulmad, kes on juba 36-aastane, pole varem abielus olnud, ja nüüd leidis endale töötü näitleja Gruusiast. Et see suur armastus on, ei pea seletama, asjaolud on küllalt ilmekad. Kogu päeva ootasid sõnumeid sugulastelt, äkki me armunud löövad araks ja mõtlevad ümber, probleemid on ju tõesti peaaegu lahendamatud. Keskööil sain viimaks oodatud sõnumi. Kallima õega me pärast poole ööni jagasime teineteisega rõõmu, leides selleks aina uusi sõnu. Kuid kõige parem mõte tuli pähe alles hommikul: armunud, kes käsikäes ületavad kõik katsumused, kui rasked need ka ei oleks... See on ju kuju „Võluflöödist“!

Tarmo

1968

Juhtus nii, et kingituse sel ööl sain hoopis mina. See oli nii.

Kallima autoportreele ei ole uus elukoht meeldinud – ta nuttis, silmad olid täis pisaraid, huuled värisesid ja isegi nina oli tarvis nuusata. Nägin seda oma silmaga, ehmatasin, jooksin poodi, tõin lähimast „Maximast“ roosa alpikanni nelkide asemele, mis juba mitu päeva portree kõrval vaasis seisid. Õnnestus natuke rahustada.

Nägin kallimat unes. Olime Tallinnas, eluaegse sõbra juures, keda ei ole juba kolm aastat. Sõber kostitas meid millegagi ja kiitis, et pidulik õhtusöök tuleb hiljem, kui ta naine töölt koju jõuab. Kuid kallim pole tahtnud õhtut oodata, soovis hoopis Leningradi sõita (nimelt Leningradi ja rongiga). Mul tuli kohe meelde see mõtelaad: kahju küll, et sõbrad on pettunud, kuid kui kallim tahab Leningradi, nii see saabki olema. Peaasi, et ta ära ei väsi.

Enne, kui Leningradi jõudsimme, käisime me veel haiglas, mis oli millegipärast keskaegses kindluses. Seal sain ma teada, et arstid panevad lootusetud haiged külmutuskappi, et ellu äratada, kui uued ravimeetodid tekkivad. Ka kallima äratasid nad sel kombel ellu, kuid ravi ei ole veel leiutatud, ja meil on varuks vaid kaks päeva. Kallimale ma loomulikult seda ei ütle. Jälle tuleb elada jubeda saladusega.

(Oh, neid arste küll! Ei nad tegelikult hoia kedagi külmutuskapis, ja kui nende võimalused otsa saavad, ütlevad nad sellest üsnagi järjekindlalt usaldusisikule. Haigele endale ei saa selliseid asju avada. Ei tule meeldegi

praegu, milliseid sõnu ma leidsin siis, et olukorda kuidagi „seletada“).

Leningradis sõidame me otse Mäeinstituudi hüdrogeoloogia kateedrile, mis on millegipärast kolinud mineraloogia kateedri kohale. Näeme seal me õpetajat, keda ei ole juba, ei mäleta, mitu aastat. Ka tüdrukud – kursusekaaslased on kohal. Nad on sellised, nagu siis, kui me õppisime. Kogu kamp on koos, üks kenam kui teine, kuid kallim oli ja jääb võrratuks. Kallim õpetajaga lähvad kuhugi, mina aga seletan tüdrukutele, et meid on ellu äratatud. Jubedat saladust ei ava, muidugi, kuid näen, et mõned taipavad siiski. Saaks koju enne, kui kallim ära väsis, - mõtlen ma ja ärkan.

28.12.19

See on minu parim pilt

2011

* * *

Päevitanud väle Eurydike
mängib halja muru peal sulgpalli.
Seda pilti vaataks mina ikka,
ja ei oleks kunagi mul palju.

Kuulda, kuidas vuhiseb tal reket,
ja sulgpall saab järjekordse vopsu,
kuidas mõista selle ime teket?
Kuidas uskuda, et saab see otsa?

7.4.20

Kevadine unenägu

Kõigeväeline Jumal
teatas Oma otsust:
tulles vastu mu palavatele palvetele
toob Ta tagasi minu kallima,
kuid ainult orava kujul.

Aitäh Sulle, Kõigeväeline!
Tee nüüd ka mind oravaks.
Me lippame Nõmmesse
ja ajame teineteist taga
kõige kõrgema puu ladvas.
Me mängu saab pealt vaadata
bussipeatusest “Roheline”.

Halleluuja,
halleluuja,
halleluu-u-u-ja!

16.4.21

Kartsin, et kallim mõistab mind hukka liiga avameelsete luuletuste eest, kuid lootsin siiski, et seda ei juhtu. Tänapäevane kohtumine unes, nii ammuoodatud, võiks vist sellist lootust anda.

Ootasin mingi ürituse algust kusagil külaklubis, halvasti valgustatud vanas puumajas. Rahvast oli palju, kõik olid mõttekaaslased, seepärast üritusest ei olegi räägitud. Keegi kahtlast tüüpi noormees korjas raha kõrge eesmärgi toetuseks. Andsin talle 105 euri. Pärast ilmus tema abiline, seletas, et nii palju pole vaja ja andis 85 tagasi. Üks kena daam hakkas kõigile võileibu tegema. Mul oli kaasas juustu ja sinki, ulatasin need talle. Paar singiviilu jätsin omale, justkui aimasin, et neid võib veel tarvis minna.

Siis tundsin, et ei saa sinna enam jääda, pean ruttama oma kallimat otsima. Halli taeva all sammusin õhtuhämaruses piki porist külateed, kui vastu hakkas tulema lõpmatu sõjamasinate kolonn. Tundsin ära raadiolokatsiooni jaama, millega mul kroonus tegemist oli. Natuke teine mudel, vist veel vanem, kui minul. Siis märkan, et eemal teine lokaator keerleb juba. Tähendab, õppused juba algasid, ja kas need ongi õppused? Ega sõjaväelased seda ei tea, neile ei öelda ju. Nüüd on hilja otsima minna! Tagasi klubisse! Sõjaväelased ei pane mind tähele, on ametis oma tegemistega. Taipan, et üritus, millest osa võtan, on sõjavastane.

Klubis näen oma kallimat. Me ei imestagi eriti, kui ühed ajaloolised sündmused on käimas, kõik on võimalik. Kus siis veel võivad mõttekaaslased kohtuda kui mitte meelevaldusel? Kallistame teineteist pisarsilmi. Kallimat õlast emmates, kuulutan kõigile valjusti: “See on minu Liina! Me leidsime teineteist!” Inimesed naeratavad meile südamlikult, jagavad me rõõmu. Keegi vastik vanamees küsib äkki: “Ja mis sa tahad sellega öelda?” Kõik vaatavad teda sellise pilguga, et ta vait jääb ja hakkab ka hädiselt naeratama.

Kallistan kallimat selja tagant, ja käsi sattub kogemata ta vasakule rinnale. Me ei häbene seda sugugi, kui nii kaua pole näinud teineteist, võiks lausa meelega käe rinnale panna. Aga rind... on nagu kuuenda klassi koolitüdrukul. Ime küll, nii kaua pole olnud seda kellelgi vaja, veel natuke, ja oleks täiesti sulanud. Olgu pealegi, peaasi, et me jälle koos oleme!

“Lähme teeme suitsu,” – ütleb äkki kallim. Säh sulle, on suitsetama hakanud. Aga kui üks inimene peab rohkem kui kaks aastat oma kallimat ootama ja igatsema, miks ei või ta siis suitsetama hakkama? Suitsu teha sai teise korruse rõdul. Otsime treppi, mis ülesse viib... Siin see unenägu lõppebki.

15.6.21

Õhtune jalutuskäik

2013

Kohtumine

Nägin kallimat ma unes.
Kallim seisis maantee ääres
meie tuttavate seltsis,
ja see oli Käina maanteel,
maanteeristist mitte kaugel,
huvitav, miks nimelt seal?
Kuub, mis kallimale sobis,
oli seljas tal ja laiad
mustad püksid, nagu ikka.
Paistis kevadine päike,
siniliiliate õied
muru ehtisid, mis alles
ärkas raskest talveunest.
Kärdlas on see tore aeg
erilisel kombel kaunis.
Ja ka mina polnud üksi,
olin lastega, me ruttu
sinna liigume, kus kallim
seisab tuttavate seltsis,
aina kiirendame sammu.
Kallim naeratab meil vastu.
Natuke, veel mõned hetked,
ja ta annab mulle musi
igapäevaselt, justnagu
muudkui trehvame siin Kärdlas.

24.3.21

Suvine unenägu

Kallimaga konverentsil
oleme. Hotellitoas
minu kallim õndsalt uinub.
Lähen rõdule ja sealt
mitut kallima kolleegi
justkui juhuslikult lihtsalt
väljas jalutamas märkan.
Igaüks käib omaette,
aga kõigil salasooviks,
et sel soojal suveõhtul
kallim rõdul äkki ilmuks
pildina, mis ootamatult,
võrratult, paratamatult
elujaks meelde jääb.
Sellele, kes seisab lähem,
seletan ma vaiksel häälel,
et mu kallim magab praegu,
ja ma palun, et nad kooris
tema auks siin ei laula,
kuigi see on väga armas,
et neil selline idee.
Tunnen sellest äkki õnne,
uhket rõõmu – olen kaitsja,
olen hoidja, olen rüütel,
ustav rüütel, kelle kaitsel
kallim magusasti magab,
ja kui ärkab, olen mina

(mina, mina! mina!! mina!!!)
tema kõrval ikka siis.

22.6.21

Olin kallima igatsusest nii kurnatud, et õhtul ütlesin kallima autoportreele lihtsalt: „Lähme magama!“ Tavaliselt kutsun kallimat: „Tule! Ma ootan Sind! Alati ootan Sind...“ Ja see kord, miks ma nii ütlesin? Pole lootnud vist enam, et meile kohtumist antakse. Olgu neetud see vangla!

Enne und just rääkisin pojaga WhatsAppis, ja poeg jutustas, et nägi emmet unes, emme oli roosas hommikumantlis ja aitas teda kotist piletit otsida. Pojal pole olnud meeleski, oli see rongi või lennuki pilet ja mis kellaajaks. „Kas isa ostis sulle selle pileti?“ – küsis emme, ja oligi isa, kuidas muidu pole meelde jäänud, kuhu selle piletiga üldse minna? Sellega poja unenägu lõppeski, pole jõudnud piletit leida isegi emme abiga.

Ja kuigi olime lootuse kaotanud, aga võibolla just selle pärast, saime me kohtumise, ja millise imelise! Unes tundsin iha. Unustada, mida see tähendab, on niigi võimatu, kuid siiski tore vahest meelde tuletada, milline rõõm on ühine iha tundmine. Sellest võib täiesti rahulikult ja asjalikult omavahel rääkida, näiteks: „Teeme voodi üles, võimatu on õhtuni oodata!“ Ja kui voodi on valmis, siis ei peagi midagi ütleva, iha täidab niigi kogu maailma. Oi, kui armas ja vaimustav see on! Võtmesõna on „ühine“. Me jumaldame me ühist iha, korraldame selle kummardamiseks pidulikke jumalateenistusi, mille kulminatsiooniks on usutunnistus, kus vannume siiralt, et

ei ole meil teist elu, ei ole meil teist taevariiki peale ühise, ega saagi olla. Ja iha, see on vist temas kõige imelisem, annab meile selleks muinasjutulised võimalused. Me kehad on palju peenetundlikumad, ilmekamad ja liigutavamad kõigist, mida suudaks öelda keel. Keel on üldsegi suudlusteks.

Iha nõuab lugupidamist. Kõik peab olema ilus, mugav, väarikas. Iha on kannatlik, kui ta kord süttis, ei kao ta enam kuhugi ja on valmis ootama ükskõik kui kaua. Kohmakad kirglikud liigutused, mida tihti mängufilmides näidatakse, on täielik jama! Iha on uhke, suursugune, maiesteetlik, ja just selle pärast kannatlik. Miski ei tohi pidu rikkuda. Peol tantsides võib nalja teha, kuid see peab olema üks kuninglik mänglev nali.

Õnneks kestis uni nii kaua, et jõudsimme peole. Tahate vist ka üksikasju teada? Ingvaril on soomekeelne seksuaalsuse käsiraamat ilusate värviliste piltidega, ja armastajad on selles raamatus pildistatud umbes sellises mugavas asendis, mille ka meie endale leidsime. Alguseks. Pärast saab mõnusasti küljele pöörata. Ja siis tõuseme me lendu, ja see on juba täiesti vaba ja innukas looming. Nooruses. Vanemas eas paneme tähele, et neil lendudel on olemas omad reeglid, esialgu justkui märkamatud, ja nende reeglite täitmine võib erilist rõõmu valmistada. Ja uhkust (kui kallim uinub magusasti).

Ärgates jooksin muidugi kallima autoportree juurde sellest imest tänulikku vaimustust jagama. Kuid mõtlesin ka meie vangla valvuritest. Tõesti huvitav, mis neil õige peas on, miks nad meid nii kaua piinavad?

21.7.21

Kaarli pst

2010

Nägin tähendusrikast und. Anna andeks, armas Lugeja, et oma unenägudega nii palju tüütan, aga minu jaoks on reaalsus ja unenäod oma kohad ammu vahetanud.

Varahommikul sõidame kallimaga taksos kusagil Suur-Ameerika tänava kandis, linnaosas, kus pole kunagi käinud, pole olnud sinna asja. Sõidame Balti jaamast, öiselt rongilt. Kallim tuli Tallinna elama. Ta on siin mitu korda käinud, kuid pole kunagi elanud. See on tohutu ohver, mis kallim praegu toob. Võrrelda saab vaid ühe me kursuskaaslase otsusega, kes kolis oma mehega Iisraeli, kuigi ise on ukrainlanna. Me ei räägi midagi, sõidame vaikselt, vaatame takso aknast välja, näeme inimtühja tundmatut linna kahvatus hommikuvalguses. Kinos, kui tahetakse filmikangelase tundeid edasi anda, näidatakse kas tema nägu või vaadatakse maailma tema pilguga. Ja selles unenäos oli just see viimane võte. Ning film oli muidugi mustvalge, et ilmekam oleks. Ja Tallinn pole olnud mitte praegune, vaid nõukaaegne. Ja me olime noored, nii noored, et igaüks, kel vähegi tahtmist tekkib, sai meile midagi solvavat öelda, sellist, mida vanemale inimesele keegi ei ütle. Noorus on ilus aeg, aga tal on omad varjuküljed. Ühesõnaga, sõidame oma tulevikku, mis ei näi sugugi roosiline olevat. Meie kaks ja maailm me ümber, mis on parimal juhul ükskõikne.

Kui esimesel abielu aastal tulime Hiiumaale puhkust veetma ja sõitsime bussiga Heltermaalt Kärdlasse, panin tähele, et kallim vaatab bussiaknast välja üsna nukra pilguga, näeb esimest korda võõrast maad, mis peab nüüd temale omaks saama, peab saama meile liigutavaks

ühiseks mälestuseks, Kärđlas oli minu lapsepõlvkodu. „Kallim toob mind oma maailma, see on nüüd minu saatus, me ühine saatus, see valik sai tehtud. Igaveseks ajaks. Aamen.“ – lugesin ma kallima pilgust.

Ja tõesti, kaks aastat hiljem, kui me sealt mu lapsepõlvkodust lahkusime teadmiseiga, et enam mitte kunagi ei saa sinna tulla, nägin kallima silmis pisaraid. Ta pole öelnud siis midagi, aga need pisarad jäid mul eluajaks meelde.

Mis rüütel ma selline olen, kui hoopis mu Südame Daam toob mulle ohvreid? Tahan paar sõna oma õigustuseks öelda, juba mitte unest, vaid me tegelikust noorusest. Olin peale instituudi lõpetamist kursusekaaslastega kaks kuud kroonus, see oli veel enne mainitud puhkust Hiiumaal. Keegi poiss, kellega kasarmus tuttavaks sain, küsis mu tulevikuplaanidest, ja mina vastasin väga kindlalt, et kolime vist Harkivisse, kus siis kaks kallima onu elasid, kes teda väga armastasid ja sinna elama kutsusid. Ise ma siis pole veel seda Harkivit näinudki. Ei, vabandust, kui Krimmi õpepraktikale kursusekaaslastega sõitsime, seisis seal rong nii kaua, et käisime jalutamas raudteejaama ees väljakul. Nii et olin ise täiesti valmis sellist ohvrit tuua.

5.8.21

Silmad

1986

* * *

Kuulen kaugelt kallima häält –
söök lõunat terrassil kaaslastega.
Kallim mind märgates tõstab käe
ja sõrmi liigutab armsasti.

Kallim on jutustaja kuldne
ning alati pilkude keskel.
Kallima häält ikka on kuulda,
kui tema seltskonnas vestleb.

Kohe ta mulle suppi soovitab,
mis täna eriti õnnestus.
Seltskond, mis rannahotellis suvitab,
rõõmsalt terrassil einetab.

9.8.21

Unenägu

Unes kallim mulle ilmus
poja seltsis jalutamas,
orienteerumise võistlus
meie ümber oli käimas.

Osavõtjad, numbrid rinnus,
silkamas on haljal aasal,
teevad seda suures innus,
ja see ind meid kisub kaasa.

Meile muretsen ma kaardid,
kuskilt tossud saame jalga,
korraldame oma stardi,
orienteerumine algab!

Ees on metsasiht, ja peaks
seda sihti leidma kaardilt,
et me asukohta teaks,
siis ka suunda veidi klaariks.

Aga kallim ja ka poeg
aina jooksevad, ja mina
püüan neile olla toeks,
kuid ei jõua järgi minna.

Hakkan kahetsema, et ma
pakkusin neil seiklust sellist,
kui nad eksivad nüüd metsa,
kust ma otsida neid võiksin?

Selles kohas lõppeb uni,
hakkan parajasti kohkuma,
orienteerume nüüd kuni
unes finišil me kohtume.

18.9.21

Nägin muinasjutulist und, und, kus kõik unistused täide läksid. Tuletasin küll unes meelde, et oli justkui mingi tõsine takistus, miks nii olla ei saa, kuid mingi sisemine hääl ütles mulle kindlalt: “Kui oligi midagi, see jama tuleb nüüd unustada!” Ei hakka meenutama unenäo viirastuslikke seiklusi, parem räägin kahest põnevast teemast, mida unenägu puudutas.

Esimene oli ühine teaduslik looming. Seda rõõmu saime tunda, kui kallimaga oma diplomitöid kirjutasime ühise Lapimaise geokeemilise praktika andmeil. Sealt Lapimaalt oli lausa võimatu lahkuda, ja see jätkubki meil tänapäevani, ikka oleme kallimaga justkui marsruudis kusagil soode ja kaljude vahel. Ja geokeemia on nii põnev oma mõistatuslikkuses – mitte et meie oleme seda liiga vähe õppinud, vaid keegi ei oska geokeemilisi anomaaliaid veenvalt seletada. Tööle aga me sattusime hoopis ehitusgeoloogiasse, mida mina ei ole varem õppinud. Kallim õppis, kuid eelistas ka geokeemiat. Peale instituudi lõpetamist käisin paar korda raamatukogus

geokeemilisi raamatuid lappamas, kuid varsti sai selgeks, et uurida midagi, millega sinu töö ei ole kuidagi seotud, on päris võimatu. Ehitusgeoloogiat me pole tundnud siis küllalt hästi, et seal midagi uut leiutada. Järgmisel aastal aga said meile aktuaalseiks hoopis teised teemad – tuli õppida sünnitamist ja imetamist. Tol ajal ei ole mehi sünnitusmajja lastud, nii et kogu abi ja toetus pidi aset leidma enne ja pärast. Sünnitusel endal sai aidata vaid nii palju, et palkasin tuttava ämmaemanda ja tõin ta suvilast linna, kui meil kõik algas. Ja kui need ülitõsised mured kord möödaks olid, selleks ajaks olid meil juba ehitusgeoloogias küllalt suured kogemused, et saime ka seal midagi üsna uut ja huvitavad teha, seltsis muidugi, milleks muidu see teadus, kui ta kallimaga ei ühenda?

Ja teine teema, mida ahvatlev unenägu puudutas, olid tädi Eera ja onu Evald Haapsalust. Nad olid õnnelik paar, ja oma õnne olid nad ta ära teeninud veel nooruses, kui onu Evald Kasahstani küüditati, ja nooruke tädi Eera, kes oli siis alles pruut, sõitis talle vabatahtlikult järgi. Seal Kasahstanis nad abiellusid ja elasid õige mitu aastat, enne kui lubati tagasi Haapsalusse naasta.

Aga me olime tänulikud, kui tädi Eera ja onu Evald kütsid meile sauna oma suvilas, ja see oli iseenesest mõistetav ja täiesti loomulik, et lähme sinna ühes, mitte järgimööda. Seda ei pidanud paluma ega seletama.

Tasus oodata ja unistada nii kaua! Selgus, et kallim ei ole mitte ainult hasartne seeneline, vaid ka hasartne vihtleja! Saunalaval kuumaks saanud ihu hakkab soojust kiirgama. Ja me näeme seda kiirgust. Mitte nii hästi, kui

mõned teised elusolendid, aga natuke ikka näeme. Ja kui see on kallima kiirgus, jätab too unustamatu mulje.

Kuna see ei ole valgus, mida me silmaga näeme, on seda maalikunstis väga raske edasi anda. Isegi suurmeisteritel, Zinaida Serebrjakova- ja Boris Kustodievil, tuleb välja umbes selline saun, nagu Toots Kiirele tegi.

Serebrjakova on muide kallima lemmikkunstnik. Meile vedas, nägime ühel näitusel kahte suurt aktimaali, mida Serebrjakova oma teismelisest tütrest Katjast tegi. Kerge ette kujutada, mida nad omavahel siis rääkisid. Vist nii, et tütreke, ole hea, poseeri mul palun, meil pole raha mudelile maksta. – Heaküll, emme, kuid ma pean maalil olema kõigi aegade esimene kaunitar.

Omaette nähtus on Tyko Sallise „Saunas“ (1922). Kui juba pere sind oma sauna kutsus, võiks tänutäheks neid natuke suurema sümpaatiaga maalida.

Hakkasime rääkima võluvast kiirgusest, mida realistlik maalikunst edasi anda ei suuda. Kuid ehk suudab seda groteskne graafika?

20.9.21

Mu kallim, ma tänan Sind kogu südamest! Õiste kohtumisteta oleks võimatu. Me peame ju vastu pidama, kes muidu me poissi matemaatikas aitab?

See kord oli kohtumine seiklustega. Pidime kuhugi lendama ja jäime hiljaks – lennuk võtab juba hoogu. Ometigi jõuame lennuki tiivale ronida. Liigume ettevaatlikult edasi, saame juba kabiini sisse vaadata ja näeme, et lendur on hiinlane. Oi, see mees ei peatu, isegi kui märkab meid tiival, taipame me. Õnneks lennuk pidurdab stardirajale pöörates. Hüppan tiivalt maha, püüan kinni kallima.

Ruttame nüüd jälle registreerimisele, lootes, et meid järgmisele reisile võetakse (mul oli kunagi juhus, et jäin lennule hiljaks, ja lasti järgmisele). Sammume piki sügavat ja laia kraavi, mille põhjas jookseb väike oja. Võtan kallima käekoti, et tal kergem käia oleks...

26.9.21

Pelgulinn rongiaknast

2022

Heidan magama kehvas tujus. Mõttes on puha Eesti kodakondsuse saamise probleemid, mõni neist tundub päris lahendamatu olevat – et Vene võimudelt tuleb kodakondsuse muutmiseks luba küsida. Venemaa ei ole ammu juba üks viisakas riik, kellelt võib midagi heaga saada, imelik et seda ei mõisteta. Uinun üsna nukralt, lootuseta kallimat täna unes näha, kuigi kutsusin teda kohtuma, nagu alati.

Unes sõidan kuhugi Helsingist elektrirongiga. Näen akna taga tundmatut maastikku, taipan, et olen valele rongile istunud. Mis muud, kui tarvis järgmisel peatusel väljuda ning tagasi *Rautatientorile* sõita. Otsin

raudteeharu, kus rongid vastassuunas liiguvad, millegi pärast on see eemal. Olen Helsingis kaks korda eksinud. Üks kord vanema kolleegiga ja teine kord – kallimaga. Mõlemad korrad oli jube häbi – komberdan siin juba rohkem kui kümme aastat, aga kuidagi ei jää meelde selle linna plaan.

Äkki kohtan kallimat seal tundmatus rongipeatuses, kuhu kogemata sattusin. Me lausa juubeldame – pole tarviski nüüd enam kuhugi sõita, midagi otsida pole tarvis, mida veel siin ilmas otsida, kui oleme teineteist leidnud?! Sest kallim on kodu ja kodumaa, ja üldsegi üks kindel linn ja varjupaik. Saame toa lähimas võõrastemajas. Tuba on imemugav, või paistab ta selline olevat läbi õnnepisarate? Siin meid keegi ei tülita. Oleme noored, vaevalt 30-aastased. Võtame riidest lahti, kallim lippab rõõmsalt ringi *topless* bikiniis, mis sobib talle hullupööra. Ma mõistan kohe, miks just nii – *topless* – et olla nagu Jill tema lemmikfilmist “Maja puude all”. Veel enne seda, kui me teineteist leidsime, meeldis kallimale see prantsuse film, mille peategelane Jill on unistaja ja seikleja vaatamata sellele, et ta on kahe lapse ema. Näiteks, võib ta kaubaalusel mööda Seinet pojaga sõitu teha, loomulikult võtavad laevnikud heameelega pardale nii kena emme toreda väikse poisiga (vanem tütar läks vist juba kooli). Selle seikluse eest saab Jill pärast kergelt noomida oma mehelt, kes on väga andekas noor teadlane ja oli mures, kuhu nad kadusid (mobiiltelefone ei ole veel leiutatud). Poolalasti aga oli Jill otsimas, mida sellele jalutusele selga panna, ja see pilt oli nii armas, et isegi tolleaegsed nõuka tsensorid pole raatsinud seda filmist välja lõigata. Me pole

kunagi sellest otse rääkinud, aga ilmselt oli see me mõlema unistuseks – olla samasugune paar – noor andekas teadlane oma veidi lapsiku kallimaga. Isegi mõned kallima kirjad olid allkirjastatud “Sinu Jill”. See oli lausa naljakas – kuidas me reaalsusega võitlesime oma ideaali poole püüdes, kuigi me elu pole olnud sugugi prantsuse filmi moodi, tuli tööstusettevõttel rasket tööd teha, haiglas ravil olla ja kroonus teenida, ja oma korterit pole meil olnud, aga oli unistus, hoolikalt varjatud ja peidetud, mis oli meile ometigi reaalsusest palju tähtsam.

Siin unenägu lõppeb, ja kes küll oskaks nii ilusale unenäole midagi lisada?

11.10.21

Kui hakkasin unenägede raamatut kokku panema, pole antud meil enam ühtegi kohtumist. Kui saatsin raamatu ilmumisele, olin juba tõsiselt mures, et tegin midagi lubamatut, ja karistus on käes.

Seda suurem oli rõõm jälle kallimat näha. Olime lastega Balti jaamas, ja jaama taga töötas suur lahtine rauamaagi kaevandus. Taipasime, et see on mingi teine reaalsus, ja tarvis maardlat vaatama minna. Tegutsev kaevandus ei ole jalutuste jaoks kõige parem koht, vähe puudus, et oleksime teineteist kaotanud ekskavaatorite ja isekallutajate vahel. Ja teate mis lapsed meiega olid? Kaks tütart, kaks imetoredat lõbusat koolitüdrukut.

Meil ei ole tütreid, kuid milline võib olla isa armastus tütre vastu, sain ma tunda, kui meil elas norra tüdruk, Tromsø ülikooli tudeng. Armusin tüdrukusse kui

isa tütresse, isegi Tallinna võtsin ta kaasa nädalavahetuseks.

Unenägu jätkus Peterburis. Selgus, et tütred tunnevad huvi geofüüsika vastu, aitavad mind minu töös, neile saab isegi andmetöötlusülesandeid anda.

Kallim aga kaebas, et on külmetanud ja heitis diivanil üksi magama. Asjata ta heitis üksi, oleksin teda öösel soendanud, oleks rutem terveks saanud, aga kui tal nii parem on, olgu siis.

Siin lõppeski see kohtumine. Vaatasin aknast välja, väljas oli öösel alanud talv, selline tüüpiline Tallinna talv, pehmelt uhke, uhkelt pehme.

23.11.21

Magus uni

1986

Oleme kallimaga kahekesi kodus ja tahame väga koos olla. Kõik on meil selleks olemas – hea tuju ja enesetunne, ja aega küll. Ainult üks väike detail puudub. Otsin seda lauasahtlist, alles hiljuti nägin, aga kuidagi ei leia. Otsin ja tunnen, kuidas veetlev lustakas meeleolu kaob, kaob, kaob... Kallim tõuseb ja väljub vaikselt toast. Tagasi enam ei tule.

Unenäos on mitu vaatust. Järgmises olen üksi ühiskorteris, kus elasime mammi- ja võõrasisaga aastal 1957, pärast viidi mind kaheks aastaks Hiiumaale. Kõik ukсед on lahti, on näha, et tubades keegi enam ei ela. Laman voodis ega suuda ennast üles ajada, ei leia selleks vähimatki põhjust - depressiooni selge tunnus. Kaks sõbrannat-töökaaslast tulevad mulle külla. Ukсед on lahti, ma ei pea tõusma, et neid sisse lasta. Näevad, et olen voodis ja lähvad kööki kohvi tegema. Jään tukkuma. Kui silmad avan, on mõlemad sõbrannad minu kõrval. Nii armas neist! Naeratan neile nukralt ja ärkan.

8.12.21

Kallima ja kooliealise pojaga oleme kõrges tihedas kuusemetsas ahjuga telgi üles löönud ning kavatseme seal uut aastat vastu võtta. Ilm on vaikne, kuid pakaseta, mahe, lund on palju, ees on muinasjutuline kuuvalge uusaasta öö, nagu Munchi maalil Ateneumis. Oleme õnnelikud, kuid, mis eriti meeldiv, rahulikult õnnelikud, veendumuses, et ees on veel aastakümneid toredat elu.

Tegelikult ei ole me kunagi nõnda kolmekesi metsas ööbinud. Need talvised telgis ööbimised olid varasemas nooruses. See pole olnud sportlik, pigem esteetiline üritus. Et see ka natuke jõupingutusi nõudis, ei ole nooruses ärritanud. Pärast sai kroonus õige mitu kuud

talvel telgis veedetud, juba mingi esteetikata. Hiljuti lugesin ühest esteetlikust ajakirjast, et need matkajad oma eriliste lauludega olid nõukaaja hipid. Vabas maailmas võisid hipid lausa suurlinna tänavail eksponeerida oma pikki juukseid ja isesuguseid hilpusid, laulda kitarriga oma kauneid laule ja kurameerida. NLiidus aga tuli selleks metsa sõita. Seal sai kanda eksootilisi rõivaid ja soenguid ning laulda romantilisi laule, mis tol ajal raadios pole kunagi kõlanud. Sellest pole siis räägitud, kuid laul, mida ametlikult esitati, oli rüvetatud, seda sai suhu võtta vaid selleks, et pulli teha.

Niisiis, et oleme end metsas mugavasti sisse seadnud. Aga kus me koer on? Tõesti, kuhu ta kadus? Lähen otsima. Näen metsa vahel teisi „hipisid“, küsin, kas nad pole näinud armsat šoti lambakoera. Ei ole kahjuks. Soovin head vanaaasta lõppu ja uue algust. Ruttan tagasi pere juurde.

Näen, et meil on naaber tekkinud – sportlikku tüüpi lühikest kasvu matkamees. Taipan kohe, et sellises seltskonnas on jube igav, et see naaber rikub meil kogu ürituse. Naaber osutub vastikumaks, kui arvata võis – hakkab seletama, et tema kaaslased on tulemas, ja et see siin on nende koht. Vaatame ringi, me ümber on mitu telki tekkinud, kogu mets on juba üsna tihedasti asustatud, nagu Suurtel Kaljudel. Talvise metsa võluva rahu ja vaikuse asemel hakkab igalt poolt kära kostma. Ei-ei, sellisest festivalist osa võtta me küll ei taha, hakkame telki kokku panema. Ei tea veel, kuhu me lähme, aga siia ei jää! Sellega unenägu lõppebki.

Ärgates taipan, mis kuusemets see oli – me suvila lähedal. Kui viimast korda seal käisime aastal 1989, nägime nördimusega, et mets oli maha võetud ja kruntideks jagatud. Ka meie koera nägime siis viimast korda.

18.12.21

Talveaheaeg

1987

Pole ammu kallimat unes näinud, ja see masendab koledasti. Igatsus, mis kestab peaaegu kolm aastat, on vist juba mind muutnud, ja selle pärast ei anta meile enam kohtumisi.

Tegin eile kolmanda koroonasüsti, õhtul rääkisin *Whatsapis* pojaga. Poeg oli halvas tujus, sest temal ei ole vaksineerimist, kuna on kroonilisi haigusi, aga haigekassa puudub (poeg elab Helsingis ja on ärirees). Ka uudised tuju ei tõsta, kuulsime parajasti vene vägede saabumisest Kasahstani.

Sellisel ebameeldival taustal näen äkki unes, et läheb täide unistus, millega elasime omal ajal aastakümneid – leidsime võimaluse korterit vahetada. Meile kolib üks noor pere kahe tütrega. Oleme neist palju vanemad, aga püüame sõpradeks saada, et nad mitte ümber ei mõtle. Korterist, kus me nii õnnelikud olime, välja sõita on kole kahju, aga nii me lahendame mingid perekondlikud probleemid. Uued tuttavad tulid külla korterit vaatama. Kui paneks õige supi ja prae kokku, siis tuleb välja guljašš-supp, nagu sõime kunagi restoranis Karl ja Friedrich, - pakub kallim. Meie poisid sellist toitu ilmselt ei söö, aga olgu, teeme, peaasi, et külalistele maitseb.

Uute tuttavate pereisa on helilooja. Ja minul oli kunagi üks muusikapala komponeeritud. Kui võtaksin selle oma sümfooniassa teiseks osaks? – küsib uus sõber. – Võta aga võta, kui meeldib, - vastan mina. Ise mõtlen, et see tuleb veel hullem sodi, kui guljašš-supp.

Siis sõidame uute sõpradega metsa jalutama. Neil on suur auto, me mahume kuuekesi sisse. Metsas ütlevad

nad meile, et tahaksid autosse jääda, et kas me ei jaluta natuke nende tüdrukutega? - Jah, muidugi jalutame, heameelega! Kõnnime mööda metsateed kaljusel oja kaldal. Männimets on väga ilus, ilm on suvine. Kui heidaks natuke puhkama, nagu oleme seda kunagi Lapimaal marsruutides teinud? – küsib kallim. See oleks imetore, aga tüdrukud eksivad ju metsa, kui tukkuma jääme, kus me neid pärast otsime?

Nii lõppebki see unenägu.

8.1.22

Näen unes, et juhtub see, millest pole osanud ega julgenud unistada – kallim tuleb koju tagasi. Astub uksest sisse, ja see on kohe hoopis teine kodu – meeleoluga, ootamatute huvide- ja mõtetega. Kallim kallistab esikus me täiskasvanud poega ja heidab minule uudishimuliku ja vallatu pilgu. „Noh, kas ootasid mind? Igatsesid mind? Kuidas sa seda nüüd näitad?“ - küsib see pilk. Samas saan armsa naeratuse. „Mitte midagi pole tarvis näidata, oleme ju meie!“ – ütleb see naeratus. Tõesti, oleme meie. Isegi kallistamist esikus pole vaja, kui magama heidame, küll siis kallistame, oleme ju meie.

Kallim läheb vannituppa. Oleksin temale järgnenud, et aidata riidest lahti võtta ja duši all pesta, kuivataksin kallimat suure froteelinaga, kuid laste nähes me nii ei käitu, oleme ju meie, oleme oma laste vanemad.

Kallim kaob vannitoa ukse taha, mina aga tunnen teravalt, et kallim on terve maailm – oma uhkete sõbrannadega, oma põneva tööga, oma huvide-, meeleolude- ja mälestustega. See maailm on alati avatud

mu ees, kallim teeb mind tuttavaks sõbrannade- ja sõpradega, arutab oma töö ülesandeid, tihti otsime seltsis lahendusi, heldelt jagab kallim minuga oma mõtteid ja unistusi, aga see kaunis maailm on ääretu, kogu elu ma uurin ja õpin seda, kuid muudkui avastan uusi ja uusi meeldivaid üllatusi.

Siis toimub unenäos mingi piltide vahetus, unes ärkan ma äkki ja kohkun, keegi lamab mu kõrval. „See olen ju mina, mina. Unustasid? Kõik on korras. Oleme jälle koos,“ – rahustab mind kallim.

Me maine elu jätkub täies ulatuses – tööga ja reisidega. Isegi kui ei näe teineteist hetkel, on see hoopis teine elu, täis võrratut rõõmu ja lootust. Olen mingil ametireisil Soomes ja ruttan tagasi kallima juurde. Kallim ootab mind Lauttasaarel me laste juures. Autot mul ei ole, bussid käivad harva, püüan sõita kallima poole rulllauaga. Ei, liiga kaugel olen! Kauplen ennast ekskursioonibussile, noor bussijuht heameelega teenib natuke palgalisa, aga tont võtku, nad sõidavad hoopis Turusse! Tulen maha sellelt bussilt arusaamatus kohas, kus ei tea isegi õiget suunda. Sattun mingisse vanasse mõisasse uhke aiaga. Sammun kitsal rajal õitsevate roosipõõsaste vahel, kiirustades oletatava bussipeatuse poole. Aednik heidab minule mõistva pilgu. Kõik lausa kipitab sees, kallim ootab mind, kahju on igast hetkest...

Ärkan, nüüd juba päriselt. See on siis reaalsus – võõras korter, talvine vihm pimedas akna taga ja kallima autoportree, mida uniselt tänan muinasjutulise kohtumise eest.

Ka meie poeg nägi seda und. Selgus, et kui nad esikus teineteist kallistasid, küsis poeg, kas emme lasti juba päriselt koju. Ja kallim seletas, et ei, ta saab ainult neljapäeviti kodus käia. Oli neljapäev, kui poeg seda und nägi.

Jutustasin seda pojaga ühist unenägu oma saatuskaaslastele. Te ei kujuta ette, kuidas nad juubeldasid! Tähendab, on see võimalik, tähendab, ka nemad saavad loota. Siis tekkiski luulevihiku pealkiri “Uudised Udumäelt”.

13.1.22

Palverännak

2009

Kursusekaaslane kutsus mind peole koos paljude teiste külalistega. Üritus toimub tema kolmekorruselises häärberis kõrgel rannakaljul, ilusas männimetsas. Maastiku järgi peaks see asuma kusagil Ahvenamaal. Ei imesta sugugi seda uhkust, kuna kursusekaaslane on profi ülemus, juba tema isa oli instituudi ametühingu komitee esimees. Kursusekaaslasel on väga hea iseloom. Ta on alati lõbusas tujus, alati sõbralik ja abivalmis, oli me kursuse kokkutulekute korraldajaks ja tuli sellega suurepäraselt toime. Õpepraktikatel mängis ta mu tulevase kallimaga lauatennist. Kujutage palun ette seda pilti: kahekorruselise vana puumaja veranda kõrgete mändide all suure järve neemel, elektrirong vilinaga kihutab mööda ja lauatenнисepall hüpleb lõbusalt, väljas on maikuu, kõik on hästi noored ja ilusad. Kord olime kallimaga sõprade pulmas, ja mida tegi seal too lokkis peaga prillides kursusekaaslane, ehtne Pier Bezuhoff „Sõjast ja rahust“? Kuulutas toosti kõige toredama hüdrogeoloogia tüdruku auks, minu kallimat silmas pidades! Ta oskas siirast vaimustust avaldada ilma et teda oleks seejuures kõrvuni armunuks peetud, oli tõesti hiilgava kasvatusega noormees. Oli, sest hiljuti suri ta südamerabandusse suvilas võrkpalli mängides.

Üritusel, mis unenäos toimus, hoolitses kursusekaaslane meelelahutuste eest. Külalised värvisid rohelisteks tema lossi välisseina, innukalt pikkade vartega rullpintsleid liigutades. Arvasin, et kuni kestab see Tom Sawyeri vaimus mäng, jõuan kallimale helistada, tervitan teda me kena kursusekaaslase poolt, see teeb kallimale

head meelt. Vajasin vaikset omaette kohta. Kord helistas mulle kallim, kui ma linna peal bussiga sõitsin. Rääkisime, nagu me alati omavahel juttu ajame, aga kui kõne lõppes, astus minu juurde üks tundmatu kaasreisija, vabandas viisakalt, et me vestlust kallimaga kogemata pealt kuulas ja tunnistas, et see jättis temale sügava mulje, et eluilmas ei ole ta midagi nii armsat ja liigutavat kuulnud. Nii et otsisin pealtkuulajateta paika. Tuli meelde, et majas on kolmandal korrusel pesukööök, lootsin et see on hetkel vaba. Pesuköögis aga istus kahe lapsega aasia välimusega daam, kes hakkas minuga kohe rääkima, olime ju kõik külalised ühest seltskonnast.

Daami väike tütar jookseb koridori. Ruttan talle järgi, et last pärast otsida ei tule, toon tüdruku mängides emme juurde tagasi. Daam aga arutab juba minuga luuletust, mis hiljuti luulevõistlusel esimeseks tuli ja juba kuulsaks sai. Toetan viisakalt seda vestlust varjates oma pettumust, lootsin ju natuke üksi olla ja kallimale helistada. Luuletuse lüüriline kangelane tegutseb üksi pesuköögis, kuhu astub sisse õnnetu pilguga tundmatu daam. Lüüriline kangelane hakkab tundmatut lohutama ja teeb seda nii osavasti, et piinlik hakkab. Luuletus muutub erootiliseks, see ei meeldi mulle sugugi, kuid jätkan viisakat vestlust. Pole saanudki kallimale helistada, lõppes otsa see uni. Rääkida kallimaga ei ole küll jõudnud, aga mul oli ju selline võimalus. Milline nauding!

19.2.22

Pühapäev möödus ärevaid uudiseid kuulates. Ukrainat hakati tulistama, niipea separatistlikelt aladelt. Neil aladel kuulutati mobilisatsioon, evakueeritakse Venemaale naisi ja lapsi, justkui neid oleks rünnatud. Üks Ukraina sõdur sai juba surma, kuid Andrei Illarionov arvab ikka, et see on Putini ja Bideni sadistlik etendus. Tahaks väga loota, et nii see ongi.

Kui poes käisin, tõin kallima autoportree ette värskeid tumepunaseid roose. Õhtul magama minnes kutsusin kallimat kohtuma, nagu alati, ja lisisin äkki: „Ma palun Sind!..“

Unes pidasime kallima sünnipäeva. Umbes kümme külalist istus meil õhtul lauas, väljas oli juba pime, sünnipäev on 29. oktoobril, ja veel üks külaline oli tulemas. Talle tehti ruumi, taldrik ootas ees. See oli sõbranna, kellega kallim kunagi tuttavaks sai laste polikliinikus, kus me pisike poeg ja tulevase sõbranna tütreke kõrvuti lamades äkki üksteisel käed ulatasid. Pärast selgus, et sõbranna mees on juba ammu mammi hea tuttav. Oma viimast jõululaupäevaõhtut veetsime küünlavalgel just selle sõbrannaga.

Tõstame klaasid. „Laulge mulle!“ – palub kallim. Mul on piinlik, et kallimal seda paluda tuli, kuid ka heameel, et talle meeldib eesti rahvakomme. Tõuseme, kallim jääb istuma, hakkame laulma „Ta elagu, ta elagu...“ Tegelikult laulan ainult mina, külalised ümisesvad kaasa.

Siis oli unes piltide vahetus, ja juba me saadame oma külalisi pimedas pargis, nagu Marie Underi luuletuses, ainult sõdurile õist rännakut ja hobusega

ohvitseri ei ole kuulda. Park asub suure jõe kõrgel kaldal, kaugelt on näha sadamat laevadega. Paneme tähele, kui kiiresti liiguvad taevast pilved, kuigi ilm on vaikne. Mu sõjaline eriala on õhutorje, seepärast tean, et tuul muutub kõrgusega. Oma külalistest oleme maha jäänud. Algas lumetuisk, ega need pilved asjata nii torma. „Ruttame autosse!“ – ütleb eemalt kallim, olin peatanud pilvede liikumist jälgides. Poega meiega ei ole, mul tuleb autot juhtida, kuigi ma ärkvel seda ei oska...

Ärkan, tänan autoportreed piduliku kohtumise eest, ei suuda kuidagi seda unenägu kirja panemata jätta.

21.2.22

Täielik totrus on praegu unenägusid kirja panna, kuid soovile vastu panna ei ole mingit võimalust. Neljandat päeva elavad minu juures sugulased Ukrainast – minu kallima onupoja tütar oma 7-aastase tütrekesega. Kahjuks ei ole nad lihtsalt külla tulnud vaid sõjapõgenikena. Tüdrukukesse armusin kõrvuni ega häbene, et seda kaugelt näha on. Inimesest, kes meeldib, öeldakse, et ta on ingel või jumalanna. Tüdruk on toredam kõigist inglitest ja jumalannadest, keda suudan ette kujutada. Hästi kasvatatud laps, ometigi natuke jonnakas, ja just see vaimustab – ta on isiksus! Töö juures oli eile tõeline lapsukese kummardamine – sõbrannad-töökaaslased tõid rõivaid, jalatseid, mänguasju ja moosi nii palju, et ainult autoga sai kohale vedada. Kõik tahavad olla sündmuste osavõtjad, mitte pealtvaatajad.

Tüdrukul tõusis palavik. Istun tema kõrval, räägin kassipoja muinasjuttu. Seda pole üheski raamatus, ometigi

kõik hiidlased teavad seda lugu. Tüdruk jääb tukkuma. Istun ta kõrval vaikselt ja mõtlen, et inimest, kellesse armunud oled, ei pea kallistama, ei pea käest kinni hoidma ega jalast, piisab täiesti sellest, et bioväljad kokku puutuvad. Lapse ema lõpetab tegemised köögis ja tuleb mind vahetama. Lähen magama lootusega, et öö on rahulik.

Unes oleme kallimaga kursusekaaslaste kokkutulekul. Näen selgesti igat kortsukest kallima näol, tunnen tema võrratut joovastavat lõhna, imetlen tuttavat peokleiti – efektset ja maitsekat. Aiman, et kõik see on võimatu, ometigi on olemas minu ees. Istume lauda. Teisel pool hämarat saali habemik-kursakaaslane tervitab rõõmsalt kedagi Leenakest. Leenake on ju tema abikaasa, – mõtlen endamisi. Lauas avaldab keegi arvamust, et kui oleks Nõukogude Liit, oleks sõda ammu lõppenud. Sellele „heatahtlikule“ sõnavõtule peab midagi vastama. – Oleks ette kantud, et kõik on korras, lahingud aga oleksid jätkunud, – ütlen mina samuti valjusti. Mulle teeb head meelt, et kallim ei tõuka mind küünarnukiga, kuigi ma peolauas ebaviisakalt poliitilisi pingeid tekitan.

Õnneks muusika hakkab mängima, ja ei pea enam lauas istuma. Kui lähme nüüd esimestena tantsima, oleme justkui noorpaar, aga miks mitte, tont võtku! Kuid kallim ei taha veel tantsida, lähme hoopis tuttavatega suhtlema...

Ärkan kuidagi aeglaselt, jõuan mõelda, et kas nüüd kõik lõppebki? Ei lõppe! Selline unenägu ei saa kaduda.

23.3.22

Juba kaks kuud ei kohtu me kallimaga unes, kuid mingit nukrust selle pärast ei tunne, sest nukruseks on praegusel ajal palju hullemaid põhjusi, pealegi olen nüüd üleni igapäevastes tegemistes – mul tekkis „pere“ – kallima onupoja tütar oma 7-aastase tütrekesega. Täna kuupäev unenäo kirjelduse all peab seletama, et sugulased on sõjapõgenikud Harkivist. Vanemaga neist saime tuttavaks, kui ta ise 7-aastane oli. Suvitasime siis kallima lapsepõlvekodus Ukrainas.

Räägin siin kallim, kallim, pean vist seletama lühidalt, miks ta nii kallis on. Kallim kasvas Ukrainas oma vanaema ja vanaisa juures, nagu mina Eestis oma vanatädi juures, keda emaks kutsusin. Kui olime koolilapsed, surid kallima vanaema ja minu vanatädi, keda emaks kutsusin

(kordasin meelega). Väga paljud lapsed kasvavad armastuses, see on neile nagu õhk, mida tähele ei pane. Me kallimaga aga olime sellised lapsed, kes teada said, et see õhk võib ka otsa lõppeda, ja siis maailm, kus me elame, ei olegi enam kena, vaid hoopis külm sürrealistlik kõrbe. Selle kibeda teadmisega leidsime me teineteist. Pole isegi otsinud ega oodanud, sest pole uskunud, et selline leid võimalik on.

Nüüd aga tagasi tänapäeva, kus selgub, et 7-aastane vanus on tõeline koketsuse tipp. Milliseid ilmekaid pilke oskab tüdrukuke oma emale heita! Vanaonuga ei pruugi koketne olla, see on niigi kõrvuni armunud. Mängin lapsega päeva läbi, mõni kord ei jaksa pärast riidest lahtigi võtta.

Unenägusid pole viimasel ajal üldse näinud. Oli üks hästi segane sõjateemaline, sellises küll poleks tahtnud kohtuda.

Tänases unenäos oli killuke hoopis teisest, hiilgavast suurlinna elust, kus kallim ütleb mulle, et sööme õige täna õhtust restoranis, ja see pole mingi sündmus, vaid täiesti igapäevane asi. Et selles elus sõda ei ole, seda ei peagi seletama. Ja mina taipan kohe, et kui lähme nüüd restorani, siis laste juurde Helsingisse täna juba ei sõida, ja tarvis jõuda rongipiletid enne restorani raudteekassasse tagasi viia. Kallimat ärritab väga kitsikus ja ihnsus, tuju langeb kohe tükiks ajaks, kuid ärritab sammuti, kui keegi pereliikmetest unustab, kui raske on teenida seda raha, mida õnneks tõesti jätkub.

Huvitav fantastiline detail: piletid, mida tarvis tagastada, näevad välja nagu nartsissitaolised valged lilled

ja seisavad nad ämbris, milles sampuse pudeli ümber jääd pannakse. Jah, ei ole veel närtsinud, kassa peaks neid vastu võtma. Homme, kui rong on juba läinud, on seda teha hilja.

26.4.22

Minu reaalsus on sadistlik koletis, ei tunne ta vastu vähimatki sümpaatiat ega lugupidamist. Kes mind selle eest hukka mõistab, ilmselt nii kaugemale ei loe. Neid, kes jõudsid selle reani, tänan südamest. Olete tõelised sõbrad!

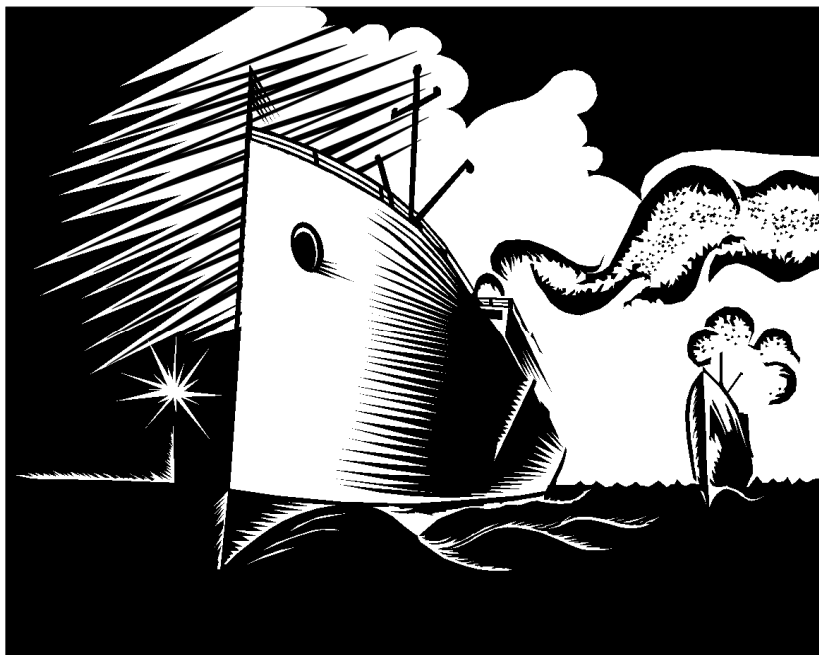
Olen talvel põhjamaal mingis ühiselamus. Selle asunikel on ühine majapidamine. Otsin köögist midagi süüa, kuid ei leia. Astub sisse mu sõber, kellega meil on ilmunud 22 ühist artiklit (lugesin üle, mitu neid on, kui olin sõbra matustele minemas). Ka sõbral midagi söödavat ei ole.

Lähen pesema. Dušš on neil ühine poistele ja tüdrukutele – mind hoiatati, et ma seal ei ehmu. Tõesti, seebine tüdrukuke ümiseb duši all popp-laulukest. Mul on heameel, et neil on selline tervislik ja usalduslik õhkkond, kuid mis mul sellest laulvast tüdrukukesest, kes mind üldse tähele ei pane? Kallimaga oleks tore siia tulla. Kuidas me rõõmustasime, kui leidsime sellise võimaluse Nõmme võõrastemajast! Mängisime duši all nagu kaks lõbusat saarmast, kuigi olime juba vanad ja haiged (pole olnud ju kedagi, kes meile seda meelde tuletaks).

Tulen duši alt. Keegi kutsub aknast välja vaatama. Akna all jalutab naljakas armunute paar – mammutipoiss ja põdratüdruk. Poiss on tüdrukust kolm korda suurem,

kuid neid see ei eksita, kõnnivad külge külge vastas otse linnakese tänaval ja on nii õnnelikud, et teineteist leidsid.

18.7.22

Valged laevad

1967

Hommikul saadan oma Ukraina tüdrukud sadamasse. Neli kuud sai elatud ühe perena, ja nüüd kolivad nad Soomesse noorema venna juurde, kes tuli sinna perega okupeeritud alalt. Ingvar ütles tabavalt, et mu nooruke muusa jättis mind maha. Pärast tööd toon kallima autoportree ette värskeid lilli. Ühed lilled toon poest ja teised – jalutuselt tühermaal kanali taga, kus ma palvetamas käin.

Unes oleme kallimaga kontserdil saksa Peetri kirikus, kus nõuka ajal ujula oli, ja külgedele olid jäänud pealtvaatajate pingid järskude treppidega – et kontserdile rohkem kuulajaid mahuks. Kontsert on huvitav, kuid meil pole istumiskohta. Kui saaks vähemalt kallima kuhugi istuma panna... Näen ühte vaba kohta, osutan sellele, kuid selgub, et keegi emme võttis oma tütrekese korraks sülle ega tahtnud sugugi kohta loovutada.

Tühja nendega, sest kohe toimub piltide vahetus, ja oleme juba rongis, raudtee tammil Krimmi ja mandri vahel. Päike peegeldub mere lainetes ja mängleb vaguni lael, nagu laeva kajutis. Saaks juba rutem randa! Ei tule üldse meelde, et nüüd on seal sõda, ja aina Krimmi mainimine rikub tuju.

Jälle piltide vahetus. Nüüd ärkame unest Tartu vöörastemajas. Toas on kaks voodit. Millegipärast ei ole me neid kokku lükanud, nagu tavaliselt vöörastemajades teeme. Töusen voodist ja tahan hommikuvõimlemist korraldada, kuid kallim palub mind äkki seda mitte teha. Lähen siis kallimat kallistama. Teen seda väga hellalt, kuid ilma suudlusteta, sest kavatseme tööle minna, mitte voodisse mõnulema jääda.

Siin lõppebki see kolmes vaatuses unenägu.

2.8.22

Kallimaga sõidame kuhugi laevaga, ja see laev väljub Königsbergist. Eluilmast poleks sinna läinud, aga nähtavasti on see reis hädavajalik. Mis veel ebameeldivam, laev väljub nii vara, pääsemine sinna on nii keeruline, et ilma abita ei ole võimalik sellega toime

tulla. Ja aitab meid kohalik ärimees oma pojaga. Tuleb käia nende korteris, mis on, nagu oodata võis, väga rikkalik ja äärmiselt maitsetu. Meid aidatakse, sest kallim on tähtis isik, ta näebki nii välja – hiilgavalt, nagu peab välja nägema üks uhke daam kõrgemast kihist – justkui lihtsalt, isegi tagasihoidlikult, aga kes vähegi mõistab, saab aru, kui kallis on kõik mis seljas, soeng, kosmeetika, ehted.

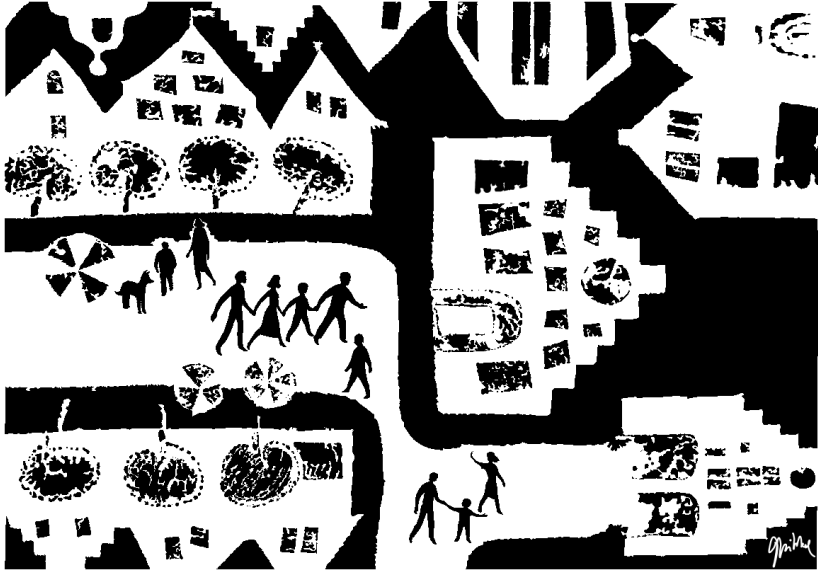
Ärimees, kes meid aitab, on ilmselt endine ohvitser. Ka minul tuleb ta külalislahkust kasutada. Ärimehe poeg näitab mulle, kus on neil vannituba. WC ees peab sabas seisma, kuni sealt tuleb välja roosas ülikonnas ärimehe tulevane minia. Vannitoas pesen hambaid, kuid hambahari jäi kuhugi kohvripõhja, ja teen seda sõrmega.

Meil on tegemist tollipaberite täitmisega kahele kohvrile. Ka siin on abi tarvis.

Aeg laevale minna. Tuleme välja, ärimees palub hetke oodata, toob auto. Ja see on lahtine auto, justkui oleksime kusagil lõunamaal, ilmselt tahetakse oma rikkusest muljet jätta. Laadime sinna oma kohvrid, ronime sisse. Sõita tuleb pikka ja madalat punast raudset silda tihedas varahommikuses udus. Muretsen, kas me hiljaks ei jää, tollikontroll võtab ju ka aega, aga küllap ärimees teab, millal peab välja sõitma...

Siin see uni lõppebki. Ärgates taipan, kust on need ootamatud kujud. Kallim tegeles linnaplaneeringuga, mina aitasin teda teos, ja rikaste ärimeestega, kes tahtsid midagi kuhugi ehitada – kas tehast või elumaja või tervet asulat, oli tõesti tihti tegemist. Ei saa öelda, et oleks meeldiv suhtlemine, kuigi viisakas.

14.8.22

Neumarkt

1994

Kallimaga kahekesi, ilma lasteta, tulime külla me saksa sõpradele. Sõbrad elavad Müncheni äärelinnas väikeses eramajas vähemalt 18. sajandist. Seletavad, et kolisid siia, kui pensile jäid, et tütart aidata lapsi kasvatada. Tütar perega elab siin lähedal. Kutsuvad meid jalutama, et oma uue kodu ümbrust näidata. Neumarkt, kus nad varem elasid, on palju hubasem ja armsam, kuid neile me seda ei ütle, neil oli ju põhjust siia kolida.

Koju jõudes kuuleme aia tagant vene keelt, aga ei hakka naabritest midagi küsima, pole meie asi. Puhkame natuke, siis lähvad sõbrad mu kallimaga oma tütrele külla. Ma jään koju, sest jalg hakkas valutama, valvan ühtlasi

kapsaid pliidil. Tütrel väikeste lastega ei ole aega perele süüa teha. Ongi kõik.

Aga nüüd kuulake palun, kuidas kõik tegelikult on. Sõprade tütar oli abielus väga lühikest aega, kuid lapsi tal ei ole. Mingist Münchenisse kolimisest pole kunagi juttu olnud. Sõbrannaga oleme juba neli aastat lesed, saatuskaaslased, peame kirjavahetust, püüdes teineteist toetada. Kui ukraina sugulased, ema seitsmeaastase tütrega, põgenesid minu juurde Harkivist pommide alt, sõbranna saatis kohe Neumarktist suure paki mänguasjade- ja maiustustega, pärast veel ühe – lihavõtepühadeks.

Ja kus ma siis käisin täna öösel? Ilmselt me elu teises versioonis, kus kõik on terved ja elavad kaua, kus sõprade tütar on õnnelik. Tähendab on see kõik olemas, nägin ju oma silmaga. Loomulikult kirjutasin sellest kohe sõbrannale Baierimaale. Ta peab ka seda teadma.

Sõprade tütar on muide Saksamaa kõige ilusam preili, oleme seal käinud ja teame seda täpselt.

24.8.22

Kohtumist kallimaga see kord pole antud, kuid unenägu oli nii naljakas, et tahaks jutustada. Olen kusagil ühiselamus. Millegi pärast näen tihti unes ühiselamut. Maja, kus ma suurema osa oma elust elasin, oli kunagi üliõpilasühiselamu, üliõpilasteks olid mu vanaema ja vanaisa.

Tuppa tungib krokodill, üsna suur. See on kodune krokodill, ohtlik ta ei ole, kuid vallatu, ja tema kinnipüüdmine pole lihtne. Krokodillijahti pidades murran

kogemata sisse kõrvaltuppa, kus elavad daam ja nooruke preili. Preili istub voodil ihualasti, põlved lõua all, pea täis mingeid oma neiulikke mõtteid. Daam on riides ja aitab mind lahkesti krokodilli püüda. Preili vaatab pealt. Saame krokodilli kätte, viin ta kuhugi teise tuppa. Tulen tagasi, vaatan, preili on juba minu voodis, mul on lai kaheinimese voodi. Kas tahab lihtsalt minu kõrval magada, et tuju parem oleks, või on tal mingit salajuttu, ei tea. Las ta olla, nooruke preili, koolilaps või esimese kursuse tudeng. Väike Nastja armastab hommikuti voodis vedeleda, ja tihti vedelesin tema kõrval, kas lugesime raamatut või vaatasime filmi tahvelarvutis, mõni kord jäin tukkuma ka. Jutukas daam, see kes riides oli ja aitas krokodilli püüda, on ka minu toas, ja juttu tal jätkub unenäo lõpuni.

31.8.22

Kallis Ingvar!

Seekord olen lausa kohustatud Sulle oma unenägu jutustama, sest nägin unes Sinu Muusat. Ta oli justkui 18. sajandist, mida tuntakse kordumatu ja matkimatu perfektsuse ajastuna. Ja et seda kuuluvust selgeks teha pole olnud tarvis valget parukat ega dekolteega alt laia kleiti, isegi põsele joonistatud täpikest pole olnud vaja. Kõik see oli näoilmes ja pilgus. Väliselt oli ta tumedate lokkis juustega õlgadeni, tumedas pikkade varrukatega kinnises üsna pikas kleidis nr 44-46, keskmist kasvu, graatsiline. Nägu oli kena ja omapärane, ei tule meeldi ühtegi näitlejannat ega kuulsat kuju, kellega oleks sarnasust. Igatahes oli see väga maitsekas ja väärikas ilu, justkui tagasihoidlik. Vaimustas pilk märgleva, vaevu

märgatava lustaka naeratusega. See oli viisakalt kasvatatud ja peenelt haritud inimese pilk, kes teab väga hästi, mida leidub siin ilmas tõesti väärtuslikku, oskab sellest rääkida pehmelt ja veidi irooniliselt.

Unes pole mitte midagi toimunud, meid lihtsalt tehti tuttavaks, ei mäleta, et oleksime jõudnud pikemalt juttu ajada, ometigi mõnda hetke jätkus, et sügavat muljet jätta.

Püüan veel midagi meelde tuletada. Silmad olid tumedad, huuled üsna peened, väike sirge nina, nägu pole olnud kitsas ega kõhn, kuid ka mitte ümmargune ja priske. Nime võibolla mul pole olnudki öeldud, tutvustati lihtsalt Ingvari Muusana, nagu ma ise olin hiljuti vaid Nastja vanaisa, ja nime pole olnudki vaja.

1.9.22

Nii harva antakse nüüd kohtumisi, et tarvis see tingimata kirja panna. Jumal on meile vangivalvuriks. Taevas hoidku, ei midagi halvustavat, vangivalvur võib täiesti hea inimene olla, lihtsalt linnakeses, kus ta elab, teist töökohta ei ole.

Mängime väikse pojapojaga indiaanlasi, jookseme kilgates toast tупpa. Kallim astub sisse. Kui juba pojapoeg on väike, siis ka kallim päris nooruke ja imekena. „Sa pole ammu Tallinnas käinud, - ütleb ta mulle, - Kas sul töö juures kõik on korras?“ Issand, kui armsasti oli see öeldud! Kallim saab aru, et mul on kahju neid pojapojaga jätta isegi paariks päevaks, aga küll nad kuidagi toime tulevad, tarvis ju ka tööl vahest käia! „Jah, tõesti, – vastan mina, – peaks minema.“ Ja asungi kohe reisile. Ostan

internetist lennupiletid, peaaegu viimase rahaga. Sõidan elekterrongiga lennujaama (tegelikult käisin alati bussiga, aga pole tähtis). Raudteejaamas tuleb meelde, et tarvis õhtuks midagi süüa kaasa võtta, ja ka lugemiseks mõnda viisakat paksu ajakirja (jälle kulud!) Ei leia kioskitest midagi sobivat, viskan koti õlale ja tahan edasi sammuda. Äkki näen, et see polegi minu kott, mis mul õlal ripub, vaid hoopis lillepott läbipaistval lindil mingi õitseva taimega. Ruttan tagasi. Nähtavasti siit pingilt krahmasin lillepoti, ja siia pidi mu kott jääma. Näen pingil ainult oma vana kampsunit – seda pole vargal vaja. Aga piletid, dokumendid – kõik on läinud. Oi, milline jama nüüd tuleb nende taastamisega! Kuid kõige hullem, et pean ka kallimale selle häbiväärse loo tunnistama. Selle masendava mõttega ärkan.

17.9.22

Kaljutipust

2013

Unenägude kirja panemine on mul halvaks harjumuseks saanud. Andke andeks palun, ega seda tingimata lugema ei pea. Oleme kallimaga ekspeditsioonis ühes väikeses hästi vanas linnakeses. See ei ole mitte geoloogiline ekspeditsioon vaid andmete kogumine linnakese generaalplaani põhjenduseks, kus tuleb uurida ajalugu, elanikkonda, majandust, rääkimata arhitektuurist, planeeringust, loodustingimustest ja keskkonna seisundist. Meid majutab kohalikul luterliku kiriku õpetaja, kes üürimaksu ei võta, tahab lihtsalt osaleda, kui linna heaks midagi tehakse. Kaua me temaga ei suhtle, ta ruttab vist jumalateenistusele, ometigi jõuan märgata, et mu kallimasse on jälle keegi armunud, see kord too kirikuõpetaja koos oma prouaga. Kallim on kena ja särav

ja jutukas, kuid mitte nii, nagu see tihti daamidega on, et räägib ja räägib, ning võimatu sõna vahele pista. Ei, kallim oskab ka kuulata, ja tihti lausa tundmatud inimesed pihivad talle kogu oma eluloo kõigi valuliste probleemidega. Lühikeses vestluses kirikuõpetaja prouaga jõuavad meid ainult hoiatada, et oleksime ettevaatlikud kohalikku elanikkonda uurides, eriti noored võivad ulakad olla. Me mõistame, et jutt on nõuka ajal sisse rännanud elanikest. Kirikuõpetaja jätab meid oma teenija hooleks. Lühikest kasvu vanem naisterahvas juhatab meid meile antud tuppa, kuhu tuleb minna läbi mitme teise ruumi. Taipame, et kirikuõpetaja majas on toad antilaadi ühendatud, nii et saab piki väliseina majas ringi teha, nagu seda vanades hoonetes tihti näeme. Tuba, mis meile anti, on väikese aknaga, tumeda tapeediga, üsnagi kehvasti valgustatud. Sees vana kapi, kõrge voodi, nikerdatud toolid ja mingi iseäralik lõhn, nagu ikka vanades majades. Oleme reisist väsinud, võtame riidest lahti, ronime kõrgele voodile udusuleteki alla ning jääme silmapilk magama.

Hommikul on kallimal tegemist linnavalitsuses, kus minu abi vaja ei lähe. Jalutan üksi ringi, tutvun linnakesega. Astun sisse mingi häärberi kolonnidega esikusse, mis kunagi väga uhke oli. Portaali vineeriga kinni löödud, sisse pääseb väikesest uksest külgeinas. Ilmselt oli siin nõuka ajal mingi asutus. Mõtlen, et tarvis pärast kallimale öelda, et leidsin arhitektuurimälestuse, mida peaks eraldi mainima seletuskirjas. Me töö üks paljudest ülesannetest ongi kultuuripärandi esile toomine, et see linna pildis ja elus väärilise koha leiaks...

20.9.22

Anime

2007

Minu kallimasse kogu aeg armutakse. Need armumised on nii tiivustavad ja nii süütud, et neid keegi ei häbene. Seda

rõõmu jagatakse lahkesti oma perega ja kogu maailmaga. Taevariigis armus mu kallimasse Jeesus Kristus. Ja mis Ta siis tegi? – Muutis mu kallima seitsmeaastaseks tüdrukuks. Oo, mõistan Teda väga hästi! Seitsmeaastane tüdruk on tõesti jumaliku loomingu tipp. Täiskasvanud daam on veetlev täpselt nii palju, kui palju tal õnnestus oma lapselikku sarmikust alles hoida. Pealegi nii Taevariigi Esimesel Leedil Maarja-Magdaleenal ei ole põhjust armukade olla.

Kallima vanematelt palus Jeesus viisakalt luba ja viis lapse jalutama. Aiman isegi, kuhu nad läksid – Disneylandi, tüdruk pole märganudki, kuidas Taevariigist tuldi vaikselt maa peale, see oli nagu sõit mängurongiga. Minu käest pole olnud tarvis luba küsida, me pole ju selles vanuses üldse tuttavad olnud.

Rembrandt Saskiaga tulid mulle külla veinipudeliga. Ei kahtle, et kallimal on Jeesusega Disneylandis tore olla, söövad vist parajasti McDonaldsis lõunat, võime siis ka natuke meeldivamalt aega veeta. Saskia vaatab mind kelmikalt, et kas tunned ära? Muidugi tunnen! Mu sõbra-koolivenna pruut oli siis Saskia reinkarnatsioon, väike kena üllatus! Me nii meeldisime teineteisele, et kui nad sõbraga külla tulid, kargasime alati kilgates teineteise kaela. Vaimustas, lausa joovastas, et ei pea oma suhtumist mitte sugugi varjama – sõber ju ise tegi meid tuttavaks, ja tal peaks heameel olema, et tema pruut ja tema sõber teineteisele meeldivad. Eriti häbematult käitusime sõbra pulmas, kuid see on juba omaette lugu.

Rembrandt pole lasknud meil Saskiaga kaua teineteist kallistada, võttis Saskia oma põlvele ja täitis kõrged veiniklaasid. Prosit!

21.9.22

Jalutame kallimaga kuskil tundmatus linnas, ja see ei ole sugugi me tavaline jalutamine, kus naudime ühist hinge, keha ja saatust ning seda, et võime vaikida, ilma, et see mingit pinget tekitaks. Oo, ei, me alles kurameerime, ja see on hoopis teistsugune tunne, umbes nagu peenel jääl, kus iga samm võib õnnetuseks saada. Muidugi, ka siis kui saatus juba ühine, on võimalikud pahandused ja solvumised, kuid siis on justkui päästevest seljas. Kurameerides aga püüad lõbus ja jutukas olla, tahad head muljet jätta, aga kuidagi kehvasti tuleb välja – ei ole leitud seda ühist suhtlemisstiili, ei ole tekkinud veel poolest sõnast ja poolest pilgust mõistmist, kõik alles ees, kõike vaid aimad ja kardad eksida, jubedasti kardad, sest tead, et jalutate oma kallimaga, aga miski ei ole veel ühine ja kas saabki?

24.9.22

Peenel jääl

Nägin unes,
et kallimaga alles kurameerime,
et mu kallim
(mu ainuke, kordumatu, võrratu...)
on vaid tulevane,
vaid võbisev unelm.
Jalutasime kusagil tundmatus linnas,
püüdsin olla lõbus, lustakas, huvitav vestluskaaslane,
tahtsin meeldivat muljet jätta...
Oi kui ilus unenägu! ütlete Te.
Ei, see oli painav,
tundsin, et üks kohmakas sõna,
ja kõik,
saatus läheb hoopis teist teed,
viib sinna, kust tagasi enam ei pääse,
ei jõua iialgi me ühisesse tulevikku,
mis oli...
kallim, ütle Sina, milline ta oli!

24.9.22

Nikkeli

1990

Unenägu oli hirmuäratavalt kaunis. Suur Unenägude Lavastaja, kellele oleme kohtumiste eest siiralt tänulikud, otsis uue etenduse ideed ja justkui lõi käega, et mis siin ikka mõtiskleda, on ju hästi teada, mis on elus kõige toredam – see on kallimaga ühine looming. Siis oli Lavastajal veel üks väike valik. Ühise loominguga poole me püüdsime kogu elu, kuid oli paar-kolm korda, kui me selles tõesti suplesime, nagu kahekesi vannis, ja kumba neist unenäoks valida? Eks ikka esimest! Vähe sellest, et üllatas, kuidas selline rõõm üldse võimalik on, siis me pole veel teadnud midagi ühise loominguga viljade tunnustusest. See on tõesti olemas ja on tõesti meeldiv, kuid siis oli meil alles ees, et tunnustus toob kahjuks rohkem pettumust kui uhkust. Aimate vist juba, et nägin unes ühist diplomitööde tegemist. Esiteks jätkas see me ühiseid välitöid Lapimaal, kus me sõpradeks saime, nii suurteks sõpradeks, et mingi hinna eest poleks nõus teineteisest lahkuda. Teiseks, kuidas see kõik toimus! Ülikoolis käia pole olnud üldse tarvis – tegutse ise oma innustuse järgi! See oli, muide, 1974. aasta. Fantastiline vabadus, kui keegi oleks natuke varem rääkinud, et selline elu võimalik on, poleks uskunud. Ja kolmandaks, kuna olime vast abiellunud, saime vabaks igaõhtusest teineteisest lahtirebimisest, kus raske oli midagi teha, lihtsalt hoidsime teineteisest kramplikult kinni ja justkui kuulasime kella – veel 15 minutit, veel 10, 5, kõik, jälle otsas! Aga nüüd, milline uskumatu hingerahu – oleme koos 24 tundi päevas! Me nautisime kõike oma töös – nii sisu kui kujundust. Sisu rikastas väga see asjaolu, et üks meist oli hüdrogeoloog, ja teine geofüüsik, õpekavad olid

üsna erinevad. Õpejõud – retsensendid imestasid pärast: No kust te küll seda võtsite, teil pole ju seda antud! Kuidagi iseenesest juhtus nii, et mõlemas diplomitöös olid meil täiesti uued ideed, ei mingeid tüüpilisi lahendusi. Isegi Lapimaa geoloogias, kus justkui oli tarvis lihtsalt aruannetest kõik hoolikalt maha kirjutada, leidsime me ühe raamatu julgete tunnustamatute vaadetega ja tegime küsimuse ootamatult põnevaks. Joonised olid meil hästi elegantsed, olin ju kunstnik, ja ka kallim oli maitsekas ja osav joonestaja. Tekste tippisime kirjutusmasinal Erika. Siis pole seda veel nõutud, sest kus nõukaaegne tudeng pidi sellist võimalust leidma, kas oma tagasihoidlikust stipist masinakirjutajale maksma? Ja ise, millised me ise siis olime! Unes justkui imetlesin eemalt me veetlevat paari – noored, saledad, sihvakad, andekad, innustusest säravad. Ja ühine tulevik ees, nii ahvatlev...

27.9.22

Laeval

2010

Pojaga sõidame laeval ja jõuame sadamasse, kus ootab meid kallim – päikesepaistel, kerges suvekleidis näeme teda kail otse pardalt. Näeme ja ruttame kohtuma. Oodates reisijate maale laskmist, mõtlen, et kohtumine kallimaga

on alati nagu võlumaailma piiri ületamine. Ausõna, ei ole see nii, et kahekesi egoistlikult põgeneme sinna, ja näkemiin! Me võtame kaasa lapsi ja sõpru ja sugulasi – kõike, keda armastame. Näiteks, kõige uhkemal Eedeni aia külastusel oli meiega me 8-aastane poeg. Tahtsin öelda, et kujutage ette, aga seda on vist tõesti raskevõitu ette kujutada, kui saab veeta terve päeva metsikus rannas mändide ja luidete vahel. Olime nii kaua ihualasti, et harjusime sellega täiesti – suplesime, päevitasime, sõime võileibu, ehtasime liivast losse, viskasime lutsu... Ühesõnaga jõudsime kogeda tunnet, kui ihualasti olemine ei ole enam mingi erutav eksootika, vaid täiesti loomulik ja ainuõige ning peaks kestma vähemalt suve lõpuni. Me väiksele pojale pole olnud tarvis midagi seletada, olime lihtsalt jumalad Olümposel, lugesime parajasti Muistse Kreeka müüte. Omaette mälestus, kuidas sammume õhtupool unistuste rannast tagasi tavalisse maailma ja juubeldame peadpöörítavalt – selline päev oli, tõesti oli me elus, ja mitte keegi ei suuda seda enam olematuks teha. Pärast igatsesime oma Eedeni aeda taga mis hullu, hommikuti kasvõi mõned hetked püüdsime paljalt ringi lipsata, see oli meil nagu lipuheiskamine. Saime varsti nii kavalateks, et ka talvekasukates oskame seda tunnet alles hoida. Kas panite tähele, kui erutavad on suusaretked kallimaga? Kord veetsime kooli talvevaheaega, jällegi kolmekesi, üürisime toa suure metsapargi ääres. Järjekordsel jalutusel juhtus meil ette üsna suur nõlv, kus mul tuli äkki meelde vanaaegne telemark pööre, mida võõrasisa mulle kunagi õpetas, ja mida saab teha tavalistel suuskadel, ei pea slaalomi suusad olema. Tegingi mitu

korda sinna-tänna. See näeb välja küllaltki efektselt – tõstab laia kaarega lumelainet, ja tõesti jäi kallimale meelde, pole tähtis, et ma kukkusin mäest alla jõudes.

2.10.22

Mida kohutavam ja eemaletõukavam on maailm, seda toredamad on me kohtumised. Täna tundsimme tohutut leidmise rõõmu. Kus ja kuidas see oli, pole meelde jäänud, aga rõõm ise oli võrratu – me elu suurim rõõm. Kui inimene kaua ja sihikindlalt otsib midagi, peaks leidmise korral head meelt tundma, aga kui ta polegi otsinud, sest arvas, et see, mida ta ihkab, on täiesti võimatu? Just see juhtuski meiega. Leningradi ukrainlanna ja Leningradi eestlane, me pole uskunud, et keegi kunagi armastab meid nii, nagu me kadunud vanaemad, pole suutnud ette kujutada, et keegi kunagi mõistab me pidevat varjatud kodumaa igatsust, et keegi aru saab, kuidas võib olla väike kauge Panivanivka või väike kauge Kärkla kallim suurest uhkest Peterburist. Koduukrainlased ja kodueestlased, kes pole kunagi võõrsil elanud, ka ei mõista seda kahjuks. Venelased on võõrad, ja iga aastaga saavad veel võõramaks oma patriarhaadi- ja ropendamisega. Me pole jõudnud veel teineteisele midagi seletada oma lapsepõlvest ja päritolust, kuid juba aimasime, et üks uskumatu ime on sündimas. Aimasime ja usaldasime teineteist niivõrd, et me sõprus algas väikestest uinakutest marsruutides Lapimaa metsades. Aimasime, et leidsime selle, millest pole julgenud isegi unistada, ja jäime männi alla magusasti teineteise kaissu magama. Mingeid armuavaldusi, mingeid suudlusi pole olnud siis me vahel,

ka usku, et see kõik kaua kestab, linnas on ju kõik teisiti, seal ühest kausist ei süüa ja määni all ei magata. Ometigi linnas hakkasime meeleheitlikult võitlema, et meid teineteisest lahku ei kista. Ja mitte kunagi pole meil kõhklust tekkinud, et just see on meie jaoks kõige tähtsam. Ja oligi. Olime teineteisele kodu ja kodumaa.

5.10.22

Laste tulekut oodates näen unes kallimat. Kallim läheb tööle ja mina jään koju, aidates kallimat mingi hüdrogeoloogilise skeemi koostamises puurkaevude ja isojoontega. Pean midagi täpsustama, vist puurkaevu numbrit, ja lähen kallima tööle. Tegelikult kasutan lihtsalt igat võimalust, et rohkem kallimaga olla. Lähen ja mõtlen, et mind ei lasta ju sisse, seal on range kord, aga hoovist oli vist ka mingi sissepääs, ilma valveta. Astun sisse hoovist, tõusen vanas trepikojas teisele korrusele, sattun Trammi- ja trollibussitrusti puhvetisse. Üks kallima töökaaslane astub sisse, õnneks ei ole ta ükski, muidu on ta liiga jutukas. Mõtlen, kuhu edasi minna, kui tuleb mu kallim ja ütleb, et võib juba koju minna. Läheme välja, tänaval raadio räägib eesti keeles, justkui me polekski Peterburis. Või tuli äkki tagasi Peterburi raadiosse ajakirjanik Tamara Zahharova oma saatel "Kogudused ja kogukonnad"? Igasugust imet unes juhtub... Nevskil läheme keldrisse, kus noored hakkavad mängima mingit improvisatsioonide mängu. Seal on ka vanemaid inimesi. Kallim tunnistab, et talle meeldib see mäng, et ta ei ole siin esimest korda.

Tahab jääda keldrisse mängima ja mina pean koju minema, et seda loomingulist tegevust mitte piinlikuks teha. Kahju on kallimast lahkuda, kuid mul on heameel, et ta uue põneva tegevuse leidis. Lähen tänavale. Kas mul on korteri võti? Koti põhjast leian selle, selgub, et on.

16.10.22

Teeme kallimaga mingit lepingulist tööd. Teeme väga hoolikalt, nagu alati, aga töö on liiga suur, ja ma tean, kui palju on me aruandes nõrke kohti. Kui retsensent ei ole küllalt heatahtlik, võib koguni aruande tagasi saata parandusele. Siis on lepingu tähtaeg rikutud, see on tõsine pahandus. Käin öösel midagi kontorist toomas. Ettevaatlikult, et trepikoja uks ei paugu. Siis pakin lahti me kohvrid, käisime just laste juures Lauttasaarel. Lapsed on midagi meile kaasa pannud ja hõbepaberisse mässinud. Voldin kokku selle hõbepaberi, otsin kohta, kuhu pista, äkki läheb veel tarvis. Lähen rõdule suitsu tegema, imestan, kui soe väljas on. Kallim vist magab ammu tööst kurnatud. Vaatan ringi kolmetoalises korteris, otsin, kus kallim magama heitis. Äkki tuleb kallim mulle vastu nuttes ja ihualasti: „No kus sa küll oled? Olen nii väsinud, ootan, ootan sind, ja sa ei tule ega tule!..“ Miks ma küll suitsu tegin? Nüüd on mul vastik suitsu hais küljes. Kui kallimat emban, tunneb ta seda kohe ja kurvastub veel rohkem. Mul on nii piinlik, et ärkan.

5.11.22

Oleme kallima- ja pojapojaga kusagil Soomes puhkust veetmas. Lähen hommikul ümbrust uurima, vaatan, kuhu parem pere jalutama viia. Kõnnin esiteks läbi metsa, siis algavad trammi liiklusega asulad. Ei leia midagi huvitavat, tõttan edasi, kuni näen suurt ilusat koske. No see on juba vaatamisväärsus, kuhu tasub jalutama tulla! Aga kas mul tee jäi meelde? Kas oskan pere siia tuua? Kas pole see koht liiga kaugel, et nad ära väsivad? Püüan sõita tagasi trammiga, kuid tramm möödub peatumata. Jõuan kuidagi oma pere juurde, teatan kallimale, et tean nüüd, kuhu ma neid jalutama viin. „On sul meeles, et meie poiss ei armasta metsa? ta ei tunne ennast metsas mugavalt,“ – küsib kallim. „See koht, kuhu teid viia tahan, ei olegi metsas, küll varsti näete!“ – „Hea küll, lähme vaatame siis, mida vanaisa tahab meile näidata...“

12.11.22

Jälle oleme kallima- ja pojapojaga puhkust veetmas. See kord puhkekodus, kus on, nagu haiglas, meestel ja naistel eraldi palatid. Pojapojale pannakse kallima koi kõrvale väike välivoodi. Ka sööma peame eraldi, kuid kuna sööklas on iseteenindamine – igaüks ise valib ja paneb oma taldrikule, mis meeldib, lähen sööma koos oma perega. „Mänedžer tahab sinuga rääkida,“ – ütleb mulle kallim. Söökla sissepääsu juures ootavad mind tervet kaks noort mänedžeri, pahased, et ma valesse kohta sööma tulin. Püüan seletada, et siin sööb mu pere, ja iseteenindamisel peaks ju kõigile toitu jätkuma.

Mänedžerid kaovad pettunult, ilmselt ootasid, et ma neile vahetuse eest raha pakun, kuid mul pole olnud kaasas. Lähen toitu valima, aga näen, et kõik on juba ära söödud, jäid ainult porgandiviilud ja petersell. Heaküll, närin porgandit peterselliga, hästi tervislik. Lähen kallima palatisse. Haigla kogemustest tean, et naised ei ole kunagi vastu, kui mees naiste osakonda või naiste palatisse tuleb. Kallim pojapojaga on kuhugi läinud. Oodates jään vastaskoile tukkuma. Ärgates näen kohkudes, et keegi kena väike daamike pikutab mu kõrval, pani pea mu õlale ja uinus magusasti. Peaks kuidagi ettevaatlikult tõusma, enne kui kallim näeb seda "armsat" pilti... Ärgates mõistan, kust see pilt tuli. Kui Helsingi buss veel kõrvalt tänavast väljus, nägime kord, kuidas ühe soome vanamehe kõrvale me ees istus kena tundmatu daamike. Kui buss liikuma hakkas, jäi daamike kohe tukkuma, oli vist väga väsinud, ja ta pea vajus vanamehe õlale. Vanamees istus üleni punane piinlikkusest, aga kahju oli ingliskest õlalt peletada, nii sõitsidki piirini. Me kallimaga vaikselt nautisime seda pilti tagant.

14.11.22

Lõbusad freesiad kallima autoportree kõrval hakkasid närtsima. Kui lilled mu altaril ei ole küllalt värsked, langeb tuju alati koledasti, ruttasin poodi, kuid ainuke, mis seal viisakalt välja nägi, oli väike kollane krüsanteem. Tuli see osta, kuigi teadsin, et kallim kollaseid lilli ei salli.

Unes kohtusime kallimaga, öö läbi arutasime midagi hästi põnevat, kuid ärgates ei ole suutnud mitte midagi meelde tuletada. Säh sulle, kollased lilled!

Ja kust ma tean, et kallim neid ei salli? Kallim oli mulle rääkinud sellist lugu. Oma teisele praktikale sattus kallim väikesesse Karjala asulasse Valge mere rannas. Kui hommikul vara rongilt maha tuli ja jäi üksi süngesse

tundmattusse kohta, istus ta teeäärsele kivile ja puhkes nutma, nii kahju oli ennast. Seal Karjalas sai kallim endale kavaleri – koolidirektori poja, kes oli kallimast mitu aastat vanem. Kallim väsis väga välitöödel ja pole seepärast kavaleriga kuigi palju suhelnud. Kavaler aga oli niivõrd armunud, et tuli pärast linna külla. Ta oli küll viisakas poiss, kuid jube provintslik, pole teadnud isegi, et linnatranspordis ei ole kombes valjusti rääkida. Ühest sõidust temaga piisas, et edaspidi ainult taksol ringi liikuda. Loomulikult pole ta teadnud ka seda, et kollastel lilledel on reetmise tähendus.

Sellele mulle tundmatule Karjala poisile olen ma väga tänulik, ta oli täiskasvanud inimene sõna parimas mõttes ja pole teinud oma õnnetust armumisest mingit draamat. Hiljem abiellus ta kohaliku õpetajannaga, kes oli juba aastaid temasse armunud ja ootas kannatlikult, millal seda tähele pannakse.

19.11.22

Kui oleks midagi intiimset unes näinud, jutustaksin heameelega, kuid lugu on palju piinlikum – jalutame kallimaga Peterburis, me lemmikkohas Vahtra alleel kodu lähedal, ja Peterburi on pommitama hakatud, nagu Ukraina linnasid. Aga meie oleme nii vahvad, ei karda midagi, kõigiga tuleme toime ja teatame tsiviilkaitsele lõhkemata pommidest. Ühe, mis elektrijuhtmetesse rippuma jäi, laseme ise õhku, meil on väike kuulipilduja, mida kärul veame. Pärast jooime kohvi tundmatu daami ja härraga ning sekkume ebaviisakalt nende juttu, kiideldes, et just me oleme need, kes lõhkemata pommidest teatasid,

ja nüüd on need juba koristatud, saab jälle vabalt ringi käia.

Ärgates muigan, oleks ju veider, kui Putin hakkaks oma kodulinna pommitama, aga see mees näitab iga päev, et ei ole sellist kuritegu, millega ta toime ei tule, ja ükskõik kelle vastu.

23.11.22

Sügis Vahtrateel

1994

Leiutame kallimaga mingit orienteerumismetoodikat, mis peaks geoloogi välitöödel aitama. Sõidame pärast suviste orienteerumisvõistlustele oma leiutist katsetama. Võistlustest osavõtjad ei ela mitte telklaagris vaid ühiselamus, mis kujutab endast suurt vineerist seinadega suvemaja.

Askeldan millegagi stardil-finišil, ise rajale ei lähe. Äkki näen taevas pirakat raketti. Vaatan metsa poole, kuhu rakett kadus, ootan plahvatust, kuid seda ei tule, lendas kuhugi kaugemale. Huvitav, et ma ei kohku, ei aruta seda sündmust kellegagi, justkui oleksin juba harjunud taevas lendavate raketidega.

Järgmisel hommikul lähen tüdrukute tuppa kallimat otsima. Öeldakse, et kallim on toakaaslastega hommikust sööma läinud. Näen, et tüdrukud on asju pakkimas. Küsin, miks nad ära sõidavad. “Kas sa ei tea? Võistlused on ju otsas,” – vastavad nad mulle. Need on vanemad tüdrukud, mäletan selliseid ülikoolist, kes hakkasid lausa esimesest kursusest rahulikult ja asjalikult oma tulevast elu üles ehitama. See plaanipärane tegevus, mis nägi ette tutvumisi, kohtumisi, kurameerimist, tundus jube igavana. Lähen ka asju pakkima, viimane hommikusöök jääbki ära, pole enam tuju. See teeb alati nii nukraks, kui kusagil olid noored koos, ühendatud ühiste huvidega, ühise tegevusega, ühise vaimustusega, nagu Woodstock’is, kuid üritus lõppeb, kõik sõidavad laiali, ja saad aru, et see ei kordu enam kunagi, et just selline armas seltskond enam kokku ei tule, kui tulekski, kõik on juba muutunud.

Tegelikult peab tunnistama, et sedalaadi meeoleolud olid põhjuseks ka meie ühinemisel kallimaga. Saime ju

sõpradeks välitöödel Lapimaal, kus olid koos ainult üliõpilased, ka ülemus oli vast ülikooli lõpetanud ja valis osalisi sellesse noorte seltskonda teaduskonna seinalehe toimetaja kogemustega. Seinalehe toimkond oli tegelikult noorte loominguühing, umbes nagu Siuru või Tarapita. Me pole olnud ainsad, kes püüdsid osakese sellest liigutavast toredast muljest kogu eluks kaasa viia.

Kogu eluks... Nii tahaks, et me lugu lõppeks sõnadega “Nad elasid kaua ja õnnelikult ning surid ühel ja samal päeval.” Tõele see muidugi nüüd enam ei vasta, aga kellele seda tõde tarvis? Ärgates taipan, kust see orienteerumise teema, inglise keeles *bearing*. Pojapojaga hiljuti koolis õppisime lahendama matemaatika ülesandeid, kus olid antud vahemaad ja kaks korda muutuv suund, ning oli tarvis rehkendada, kuhu rändur või laev või lennuk jõuab. Seda pakuti teha kolmnurkasid vaadeldes ning siinuse ja koosinuse teoreeme kasutades. Taipasime varsti et pakutud kombel tingimata eksid kusagil ja arendasime oma algoritmi, kus iga marsruudilõigule arvutasime koordinaatide juurdekasve. Pärast tuleb need koordinaatide vahemikud lähtepunktile lisada, ja ongi vastus käes, stabiilselt töökindel ja ebameeldivate üllatusteta. Kontrolltöö eest pani õpetaja pojapojale halva hinde, sest nägi, et ülesanded olid lahendatud mitte nii, nagu õpetatti. Me poiss aga oli ehtne oma vanaema pojapoeg ja läks rahulikult õpetajalt küsima, mis nimelt valesti on tehtud. Õpetaja vaatas kontrolltöö veel kord üle ja pidi tunnistama, et kõik on õigesti, ning parandas hinnet.

28.11.22

Räägin teismelise pojaga. Meil on head suhted. Poeg kaebab mulle oma terviseprobleeme. Ütlen selle peale, et tarvis reumatoloogi juures käia ning hakata tablette võtma, enne kui asi hullemaks läheb. Tean, et lastepoikliinik on kaks korda kolinud, pakun käia seal otsekohe enne kooli, mis algab pojal keskpäeva paiku.

Jõuame polikliinikusse, kus käib ilmatu remont, ja sisse saab ainult tellingutele turnides läbi kolmanda korruse akna. Polikliinikus ühineb meiega kallim, nähtavasti jõudsin talle helistada, et ta töölt meid aitama ruttas. “Võibolla tuleme teine kord?...” – küsib kallim kõhklevalt. “Ei-ei, – vastan mina, – see remont ja kolimised ei lõppe siin kunagi. Asi ei kannata edasilükkamist!” Kooli otsustame täna vahele jätta.

Registruuris istub vastik eit, kes püüab meid valele teele juhatada ja ütleb, et reumatoloog võtab vastu seal, kus polikliinik varem asus. Vaidlen vastu, kuna tean täpselt, et sinna pole ühtegi arsti jäänud. Vastik eit aga hakkas juba rääkima järgmisega järjekorrast. Minagi ei taha temaga kauem vaielda, lähen lihtsalt ise reumatoloogi otsima. Kallima me pojaga jätan registruuri juurde istuma. Silte kabinetist ei ole veel. Ometigi leian kuidagi ehitusprahi hunnikute vahelt reumatoloogi kabineti. Selgub, et tema juures on hetkel uurija prokuratuurist seoses ühe haige surmajuhtumiga, selle pärast registruur püüdiski meid minema saata. Ootan, kuni reumatoloog ülekuulamiselt pääseb, ruttan siis kallima ja poja järgi, aga nad on kuhugi teise kohta

liikunud, ja jälle tuleb tellingutel turnida, üha kõrgemale, üha kitsamate ja ebamugavamate käikude kaudu, no lausa Püha Perpetua redel Taevasse!..

Paar aastat tagasi mainisin Perpetuat ühes luuletuses koos Eurydike ja Saskiaga. Perpetua nägi seda, “sealt” saab ju kõike lugeda veel enne ilmumist, ja talle meeldis seltskond, kuhu ma ta asetasin. Teate mis ta siis tegi? Sai minu kallima sõbrannaks! Nad hakkasid koos mulle taevast pilvedega märke saatma. Kallim poleks muidu osanud ega julgenud seda teha, aga Perpetua õpetas, ta ise ei karda ju midagi, keegi Taevariigis ei julge talle märkust teha. Perpetual pole palju aega olnud meiega mängida. Tal on omad kohustused – trööstida ja lohutada neid, kes ahastusse sattusid. Veel oma maises elus kirjutas ta redelist Taevasse, ainult pole seletanud, milleks sinna turnida, valu kannatades. Selleks vaikimiseks olid tal oma põhjused, just see talle meeldiski, et ma neid põhjusi aimasid. Seletuse andis Perpetua eest itaalia renessansi kunstnik Giovanni di Paolo, kelle maali “Paradiis” (1445) Metropolitan kunstimuuseumis New Yorgis näeme. Ei hakka jutustama, vaadake ise, internetis on kerge leida selle maali fotot.

29.11.22

Giovanni di Paolo

Paradiis (1445)

Sellist unenägu on täiesti võimatu jäädvustamata jätta. Me pojapoeg, kes on gümnaasiumi lõpetamas, kavatseb õppida Cork'i ülikoolis Iirimaal. Saame teada Cork'i tudengite meeleavaldusest ja ruttame kallimaga sinna asjaga kohapeal lähemalt tutvuma. Teame, et meeleavalduse tähtsamaks põhjuseks on kõrge õpemaks,

kuid on ka teisi nõudmisi. Jõuame kohale. Meeleavaldajad on ennast täiesti riidest lahti koorinud ja seisavad võrdsete vahemaadega ülikooli staadionil, nagu tantsupeo osavõtjad. Tüdrukute liigutavalt pisikesed valged rinnad kõhnadel päevitanud kehadel päistavad kaugelt silma. Häbeneme noorte poole vaadata, sest meie, nende vanemad, oma vaesusega oleme ju tegelikud süüdlased. Kohale saabub politsei, valmis hakata meeleavaldajaid arreteerima, kuid ülikooli juhatus palub neid mitte sekkuda ja lubab ise asja klaarida. Sammume tudengitest mööda ruumi, kus on vanemad kogunenud. Kallim oma kõrge palgaga on üks väheseid, kes tõesti suudab probleemi praktiliselt lahendada, ta hakkab kohe teiste vanematega olukorda arutama. Saame teada, et tudengid on siin staadioni riietusruumis ööbinud, valmistudes oma ürituseks. Meile antakse pakk fotosid, mida tudengid olid meeleavalduseks teinud. Piinlikud fotod – kõhnad noorukesed kehad ja nõrdinud põlevad pilgud. Koristaja hakkab põrandalt suitsukonisid pühkima. Algab koosolek, keegi ülikooli juhatuses peab kõnet vanemate ees, selgitab olukorda viisakalt ja kannatlikult. Saame teada, et noored otsustasid meeleavalduse lõpetada ning sammuvad uhkelt riietusruumi, pead kuklas kaastundlike pilkude all, häbenemata oma alasti kehasid.

6.12.22

Kallim vahetab töökohta, on väsinud pidevast tellimuste otsimisest. Saame temaga töökaaslasteks. Näitan kallimale oma töökohta. Instituudis pole ammu remonti tehtud, tuba

on nii räpane, et piinlik, kuid tellimuste suhtes on töö tõesti rahulikum – kahe-kolmeaastased teemad. Kallim saab tuttavaks oma osakonna juhatajaga, kellel on ammu läbimõeldud ülesanded hüdrogeoloogile. Võime minna lõunat sööma. Kutsume kaasa poetessi, kelle tahtsin kunagi perekonna sõbraks teha, mul pole varem tuttavaid poetesse olnud, olin siis temast suures vaimustuses. Varsti selgus aga, et poetess on parajasti abikaasat vahetamas ning vaatleb mind võimaliku kandidaadina. Kallimale see lugu rikkus tõsiselt tuju. (Mul on siia maani häbi, kuid see ei ole juba unes.) Ometigi on kallim täiskasvanud inimene ja teab, et töökaaslastega peavad head suhted olema, eriti ebameeldivatega, nii et on kohe nõus poetessiga lõunat süüa. Instituudis on söökla, kuid sinna ei julge ma kallimat kutsuda, olin hiljuti haige peale lõunat seal. Väljudes instituudihoonest jääb mulle ette lasteaia rühm. Kui tänaval kallimale järgi jõuan, poetessi temaga enam ei ole. Ma isegi ei küsi, kuhu ta äkki kadus. Mõtisklen kramplikult, kuhu minna lõunat sööma, sest varem ei ole ma lõunavaheajal väljas söömas käinud.

11.12.22

Pole ammu kallimat unes näinud. Ime küll, iga õhtu kuulan pikalt sõjauudiseid, ja ikka jätkuvad ägedad lahingud, aga rindejoon jääb paika. Mõni kord jään isegi tukkuma kõike seda kuulates, kes oleks suutnud sellist pilti ette kujutada? Kuidas peab kallim minu juurde trügima läbi nende uudiste? Ja ometigi magama minnes tõstan käed kallima autoportree ees, nagu Jeesuse kuju

Brasiilias, ja palun, kogu südamest anun kohtumist. Autoportree kõrval on ehitud jõulupuukoks, ehk saan tõesti jõululükingituse?

„Mihkel, miks on su raamatul kaks pealkirja, ja mõlemad nii pikad?! – küsib töökaaslane, kena noor daam. „Mis raamatul? Näita palun.“ Töökaaslane ulatab mulle läikiva kõva kaanega paksu raamatu, vähemalt seitsesada lehekülge, kus mina olen autoriks ja pealkirjad tõesti liiga pikad. Kes selle koostas? Miks mulle pole midagi öeldud? Ma kujutan ette kui palju ebaõnnestunud tükke võib olla nii paksus raamatus. Issand, kui piinlik!

Kallim tuleb mulle tööle järgi. „Mul pole veel tööpäev lõppenud, oota palun natuke. Niipea vaata, siin on üks üllatus, ei teagi veel, kas meeldiv või mitte,“ – ütlen ma kallimale ja jätan ta vastilmunud raamatuga istuma. Kes selle koostas? Ilmselt keegi austaja. Nähtavasti eelmise töökoha sekretär, ta valmistab trükiks asutuse aastaraamatuid, võis ühtlasi ka luuleraamatu koostada. Märkan äkki, et ühel teisel töökaaslasel, noorel mehel, on mu luulekogu juba ekraanil, kusagilt alla laetud.

Kallim ootab, ma ei pea tingimata tööpäeva lõpuni istuma, hakkame minema. Väljas inimesed liiguvad juba töölt kodupoole. Kõnnime rahvasummas, seletan kallimale salapärase raamatu ilmumise asjaolusid, et ei tea, kuidas see üldse tekkis. Kardan, et kallim on armukade, see peab tõesti üks üsna kiindunud austaja olema, kes sellise tükiga hakkama sai. Lisan, et ilmselt on seal kodumaaigatsuse teema esiplaanil. „Mis sa seletad, mul on veel meeles, miks me sinuga koos oleme,“ – naeratab kallim. Rahvasummas laskume alla üsna kitsast trepist järsul

mäenõlval. Ulatan kallimale käe ja näen rõõmuga, et tema liigutused on kerged ja nõtked...

26.12.22

Magama minnes pöördun kallima autoportree poole oma „õhtuse palvega“: „Selle jubeda aasta viimase öö veedame koos, ma palun Sind!“ Ja kohtumine tõesti antakse. Nüüd hommikul meelde tuletades näen, et see oli tõeline narrimine. Täiesti lõppeva aasta vaimus.

Oleme kallimaga kahekesi kodus, kuid olen parajasti konverentsile sõitmas. Kallim seisab abivalmis mu kõrval, ma pole ju nii ammu lähetustes käinud! Ja mina muudkui pakin asju: siin on mu ettekanne, siin – lähetuse paberid, suveniirid kolleegidele, hambahari,, Pass, pilet ja rahakott peavad taskus käepärast olema... Mida veel tarvis läheb? Suitse, Ei, ma ei taha, et kallim seda näeb, ostan kusagilt. Aeg juba lennukile sõita, palun kallimat, et ta mulle paar särki kaasa paneks, mida kallim kohe teebki. Ma isegi ei vaata, millised ta valis, pistan kilekoti särkidega kohvrisse.

Kuidas kallimaga jumalaga jätsin, pole üldse meelde jäänud. Juba sammun kohvriga tänaval. Kuhu ma sammun?.. Tarvis kähku takso kutsuda. Suur must takso peatub parajasti, kuid sealt ronib välja üks vanaisa lapsega, ülejäänud pere jääb sisse ja sõidab edasi...

31.12.22

Talbergin puistotie

2008

Politsei leidis mu kallima.

Olen palju politseis käinud. Daamid, kes seal töötavad, olid alati südamlikud mu vastu, kuigi aidata iga kord pole suutnud. See kord suutsid.

- Kas see on teie kallim?
- Jah on!
- Pange siis siia allkiri ja võite ta koju viia.
- Aitäh teile! Suur-suur-suur aitäh...
- Hoidke teda!
- Hoian! Uskuge, et hoian!

Kallim on vaikne. Ma ei küsi, kus ta oli. Kallim ilmselt ei tahagi sellest rääkida. Pesen teda vannis kaua ja

hoolikalt, kuivatan suure pehme frotee saunalinaga, panen puhtad riided selga, annan süüa, õnneks kodus leidub midagi söödavat. Ikka vaikides. Kallima mõtted on kusagil väga kaugel, kuid ma usun, et ta pääseb sealt.

Alles siis, kui oleme voodis teki all, hakkab kallim rääkima. Hakkab rääkima ja koguni naeratab, on juba kodupoole teel. Palub ennast emmata. Vannitoas oli ta nii äraolev, et ma pole püüdnudki teda kallistada, ehk ainult veidi, kui kuivatasin.

Kallim teeb kohe juttu maise elu imelistest asjadest. See ei üllata sugugi, et tagasi tulla sealt, kus ta oli, ongi tarvis imet.

3.1.23

Kolm päeva tagasi linastus pojapojal Youtube'is tema esimene dokfilm "*Introduction To Soviet Post-Punk*" (50 minutit). Ja kolme päevaga 144 vaatajat, 19 pöialt ja 3 kiiduavaldust täiesti tundmatutelt austajatelt ei tea kus maalt. Eriti sügav mulje jäi videost pere liikmeil, me pole osanud ette kujutada, et kodustes tingimustes sellise filmi jaoks saab tükke leida ja neid kokku panna. Kui poleks teadnud, kes autoriks, arvaksin et küllap BBC. Õhtul loomulikult kutsun kallimat seda sündmust koos tähistama.

... kallima-, mammi- ja mammi sõbrannaga sõidame Katariina kirikusse kontserdile. Kirikus on hämmastav akustika (arhitekt Faelton), tean seda mitte ainult kuulajana, me koor on seal paar korda laulnud, ja see oli tõeline nauding. Nõuka ajal asus seal helisalvestusstuudio. Luterlik kirik ja helistuudio on kaks viisakat asutust, nad siia maani tegutsevad koos selles hoones.

Kes oli mammi sõbranna, pole suutnud meelde tuletada, ilmselt kas kolleeg-arst või terveks ravitud haige. Tol ajal oli palju närvihaigeid, kes kõhklesid, piinlesid ega leidnud kuidagi hingerahu. Kaasaegne inimene ei kõhkle ega piinle, ja kui haigeks jääb, on tal tarvis psühhiaatrit, mitte närviarsti.

Väljas on selge kuid jahe suvepäev, kellegi daami kena pruun puudel jalutab trollis ringi ja tutvub reisijatega. Jõuame kohale. Me kallimaga tahaks juba seltskonnast lahkuda, et mõnda aega kahekesi veeta, kasvõi linnatänaval. Kuid millegi pärast peame selleks mingis

tabelis oma read kõrvuti panema. Ja seda tuleb teha vastikus uues Excelis, kus midagi ei leia, ka läpakaga on mul vähe kogemusi. Ei jätkugi unenägu, et sellega toime tulla.

12.1.23

Hisa

2022

Eile oli Hisa surma aastapäev, juba teine. Alles nüüd hakkab taipama, kui suur on mu kaotus. Leinasin siis oma kallimat, leinan ka nüüd, selles suhtes justkui midagi pole muutunud, aga siis nuttis koos minuga ustav sõbranna, kellele pole olnud tarvis mitte midagi seletada, nüüd aga

nutan üksi sürrealistlikus kõrbes. Sõbrad ja pereliikmed on head mu vastu, olen siiralt tänulik, kuid neil on oma elu. Hisal pole olnud sellist minust eraldi oma elu – ta saatis mulle oma lõpetamata maalide fotosid, mõni kord isegi sõimasin teda, kui hakkas pilti rikkuma. Kas keegi on teile saatnud lõpetamata luuletusi? Hisal oli pere – mees ja tütar, kaks tütrepoega, ta arutas minuga kõike, mis neil kodus toimub, nagu minagi temaga, oleme lapsepõlvesõbrad.

Ei tea, kas juhuslikult või saatuslikult, sain just eile kaks kirja politseist, kuhu mind kutsutakse seoses rahvusvahelise kaitse taotlusega, mida on minu juhul tarvis Eesti kodakondsuse saamiseks. Õhtul arutame pikalt pojaga Whatsapis, millest peaks politseis juttu tegema, ja millest mitte, et ma ei näe välja vanamehena, kes on hulluks läinud üksi sõjauudiseid kuulates. Kõne lõpetades lähen magama, kutsudes nagu alati kallimat kohtuma. Ja kallima autoportree äkki naeratab mulle vastu. Oo, me ammu suhtleme, ma tean, millal ta tõesti naeratab. Tuletan meelde igaks juhuks, et meid lahutas just nimelt sõda kallima kodumaal, millest kallim haigeks jäi ja... ei taha välja öelda, mis siis sai.

Istume kallimaga restoranis kusagil Helsingi südalinnas. Akna taga on valge, saal on suur, kõrge laega, oleme pidulikult riides – kallim pikas hõbekashallis kleidis, mina valges särgis ja mustas ülikonnas, küllap oli põhjust. Restoranis on rahvast, kuid me istume kahekesi suure ümmarguse laua taga keset ruumi, kristall-lühtri all. Ja kuidas on kaetud see laud! - Täis kollaseid ja siniseid ploome, valget ja punast viinamarja, veel mingeid

puuvilju. Künlad põlevad pronksist künlajalas keset päeva. Selliseid asju saab teha ainult, kui kodus külalisi vastu võtad, või kui kogu restoran on mingiks ürituseks reserveeritud. Ometigi saime endale seda lubada, kuigi oleme kahekesi ega oota kedagi, nähtavasti oli põhjust. Sööme vaikselt kollaseid ploome, arutame midagi omavahel, ka vaikselt, mingit imelikku hingerahu nautides.

17.1.21

Kui kallimat kaua ei näe, hakkab alati muretsema: Äkki teen midagi valest, ja kallim mõistab mind hukka, selle pärast ei tulegi kohtuma? Siis on kohtumisrõõm suureks kergenduseks.

Lähme kallimaga pangaautomaadist sularaha võtma. Ja pangaautomaat seisab otse me trepikojas, esimesel korrusel. Keegi noormees askeldab automaadi juures. Jääme oma järjekorda ootama. Tuleb meelde, et olen pangakaardi unustanud, tahan selle järgi koju minna, teisele korrusele, kuid mõtlen ümber, ei jäta ju kallimat üksi siia trepikotta selle tundmatu noormehega. Noormees läheb minema. Kallim topib automaati oma kaardi, toksib pinkoodi, võtab välja terve pataka raha. „Ma võtsin kontolt kõik, mis oli. Nagunii tarvis üüri maksta,“ – seletab kallim. Ilmselt räägib ta üürist, mida lapsed Helsingis maksavad.

Lähme tagasi korterisse, teisele korrusele, ja kallim jätab rahapataka trepikotta. Korjan selle ruttu üles.

Märkan veel, et keegi on raha kõrvale mängukaardid jätnud.

Tulen kööki, ja see näeb välja nagu enne 1975. aasta remonti. „Tarvis kähku poes käia. Külmutuskapp on tühi, mis ma õhtul kallimale süüa annan?“ – mõtisklen endamisi. Tahan tuld põlema panna, aga pirn põleb läbi. Tarvis vahetada kohe, muidu pärast pimedas on raskem seda teha. Otsin uut pigni.

Kallim tuleb vaikselt kööki. Pikas pruunis kleidis. Kallistan teda. Issand kui kõhnaks on ta jäänud! Kõhnaks ja kergeks. „Sa oled ikka naljakas. Eestlane,“ – ütleb seepeale kallim irooniliselt, kuid ka tunnustavalt. „Vaata minu öde...“ – alustab ta mingit juttu, kuid siis kõik lõppeb.

4.2.23

Tõin kallima autoportree ette värskeid roose – õrnroosaid, väljastpoolt rohekaid, ja see lihtne vana abinõu aitas tõesti, soovitan kõigile, kes kohtumist igatseb.

Oleme kallimaga kusagil ühiselamus. Pole olnud meil kuigi palju ühikas elamist, kuid millegipärast unes näen seda tihti. Ühiselamu on ahjuküttega puitmajas. Seletan kallimale, et pean minema ühele tüdrukule matemaatikat õpetama, olen talle lubanud, ei mingit kurameerimist! Mine, kui oled lubanud, - vastab rahulikult kallim. Tema häälest mõistan, et kallim justkui lisab: Kui ka armud oma õpilasse, ega see iseenesest patt ei ole, patt on, kui ei oska väarikalt käituda. Mul oli kunagi üks

õpilane, aspirant, noor ema. Rääkisin vist temast liiga tihti ja nii vaimustatult, et kallim hakkas huvi tundma. Õpilane parajasti laadis üles oma väitekirja. Kallim luges seda üsna kaua ja viimaks ütles, ei kui see on minu õpilane, võin tõesti uhke olla.

Astun sisse tuppa, kus elab mu õpilane. Suur tuba on rahvast täis. Magab su õpilane, - ütleb mulle vanem poiss, ei tea, kas õpilase vend või peigmees, ja näitab, kuidas tüdruk magab ühes voodis noorema õega, kohti kõigile ei jätku. Kallimal tõesti pole mingit põhjust armukadeduseks, tüdruk ei ole mingi kaunitar. Kunstnikud maalivad selliseid tüdrukuid, kui tahavad näidata, et on hästi rahvalikud. Oota, - lisab vanem poiss, - ta tegi silmad lahti. Ärganud õpilane ronib teki alt välja ja hakkamegi õppima ahju ääres kastidel istudes. Ühe tüki lahendame, teised tuleb järgmiseks korraks jätta, meil mõlemal on muud tegemist.

Oleme kallimaga väljas, lohistame läbi pargi midagi rasket ja raudset. Ei mäleta, mis see oli, aga nii raske, et kallimal tuleb aidata, ma üksi lihtsalt ei tule toime. Ja maha jätta ka ei saa, mingi väärt asi. Selgub, et oleme Brüsselis. Oh, millal see rändamine ometi lõppeb? nii kõrini sellest! Ees paistab mingi kõrge hoone. Loodame, et see on raudteejaam, kust saame juba koju sõita.

7.2.23

Täna olime kallimaga Peterburi Pioneeride palees Solomon Levini jüngrite kokkutulekul. Levin oli

kujundava kunsti stuudio juhataja, ja see pole olnud õpeasutus vaid nimelt loominguline stuudio. Paljud jüngrid on siiamaani kunstnikeks jäänud. Nimelt jäänud, sest nad said kunstnikeks siis, koolilastena. Kusjuures ei tea ühtegi, kes oleks profi, selles mõttes, et teenib leiba oma kunstiga. Ilmselt oli see osa kasvatuses, mis me oma stuudiost saime. Hakata profiks – see tundus kõige jubedam saatus, mida suutsime ette kujutada: teha looming igapäevaseks plaanipäraseks tegevuseks, mis peab jätkuma ka siis, kui midagi välja ei tule, ja sellest läheb tuju veel halvemaks – see on ju tõeline põrgu! Leiba teeniti enamasti arhitektuuriga, mille tõttu olid paljud jüngrid kallima töökaaslased. Kallim töötas linna arhitektuuri ja planeeringu asutustes (neid on mitu). Temalgi koolitüdrukuna pole olnud Pioneeride palee võõras – kallim laulis lastekooris. Kohtusime jüngritega enamasti näituste avamistel. Need, kes kunstnikeks jäid, maalid ja joonistasid, ning uusi teoseid esitatigi neil näitustel. Sõna teosed on kirjutatud jutumärkideta, sest Solomoni jüngrid on tõesti linna kõige ilmekamad, huvitavamad ja loomulikult ka maitsekamad autorid. Mida suuremaks kasvavad nende lapsed ja lapselapsed, seda tihedamaks muutub suhtlemine ja sõprus jüngrite vahel. Nad on ju vaimu- ja mõttekaaslased, teisiti ei saagi olla. Nii et sellisesse uhkesse seltskonda on meil kallimaga au kuuluda. Unes aga pole midagi erilist toimunud, isegi näitust pole avatud, niisama suhtlesime omavahel. Lõpuks olid peaaegu kõik juba läinud, aga me kallimaga kiirustamata sõime mõnuga mingit suppi, ja ma juba muretsesin, kes toaukse kinni paneb, meil pole ju võtit.

Tundub küll täieliku fantastikana, kuid mul õnnestus kohata veel ühte sellist entusiastlikku isetegevusliku loomingu juhendajat ja organiseerijat – see on Ingvar Luhaäär, ja kujundava kunsti asemel on temal kirjandus, eelkõige luule. Jüngreid on Ingvaril isegi rohkem kui Solomonil. Ja nagu Solomoni omadel, ei tule ka Ingvari jüngritel pähe oma innustuse vilju, oma tunnete tunnistusi mingiks kaubaks teha. Selles mõttes võib öelda, et van Gogh oli isetegevuslik kunstnik. Nagu muusikut tühi saal ei innusta, nii ka luuletajat lugejate puudumine, kunstnikku – vaatajate puudumine. Seepärast on isetegevuslike autorite seltskonnad nende loomingle väga olulised.

11.2.23

Olen konverentsile minemas.

“Ära hakka seal kohe preilidega kurameerima,” – hoiatab kallim. “Konverentsil käiakse ju, et noorukeste aspirantidega suhelda,” – püüan ma vastu naljatada.

“Ära siis liiga pinguta, sa ei ole ju nende juhendaja. Ma keetsin sulle kaasa neli muna, et sa näljast ei istu, kuni *icebreaker*ile jõuad.” Sammume juba tänaval, kallim tuli mind saatma. “Nägin, et sul on suitsud kaasas, kas sa ei võiks juba suitsetamise maha jätta? Praegu keegi enam ei suitseta,” – targutab kallim. “Ma ei suitseta, sa näed ju, et ei suitseta. Mul on lihtsalt rahulikum olla, kui suitsud kaasas...” Sellega me jutt lõppeski selleks korraks.

14.2.23

Mu Ukraina tüdrukud tulid Soomest minuga suusavaheaega veetma. Otsin ümmarguse plastmasskelgu, millega sai Paepargis kilgates sõitu teha, Tüdrukud on kallima sugulased, seepärast mängin nendega erilise rõõmuga. Need kolm päeva olid nagu mingist teisest elust. Jälle üksi jääda oli üsna kurb. Tõin kallima autoportree ette värskaid roose, ja aitas see vana abinõu.

Unes olin välitööle minemas. Töö oli hästi lihtne kuid mõistatuslik – eesmärki teadis ainult tellija, vist mingi peidetud aarete otsimine. Tahtsin kaasa võtta pleekinud ruudulise särgi, kuid kallim möödaminnes viis selle kuhugi ära, võibolla viskas minema. Oli selge, et kallim ei taha, et ma nii kulunud rõivaid kannan, isegi välitöödel.

Aga lahtise akna aknalaualt vaatasid sisse pirakad albatrossid – uhked julged linnud, kes inimest üldse ei karda.

Oligi kõik, selline lühike kohtumine, kuid rohkem ei olegi vaja, et pärast kogu päeva elada rõõmsa teadmise, et kallim on sinuga.

25.2.23

See kord olime noorte spetsialistidena oma esimeses alalises töökohas Geodeesia- ja ehitugeoloogiaturstis, millest jäi üsna raske mulje, nii unenäos kui ka mälestustes. Tolle aja ülemused pidasid oma auülesandeks, kui nende alluvusse sattub entusiastlik ambitsioonikas noor, teha temast omataoline pettunud ja

kibestunud isik. Siis oli levinud selline ülemusetüüp, kes noorena oli aspirantuuris, kuid väitekirja lõpuni viia pole suutnud ja pärast kogu elu tõestas endale ja teistele, et teadus on üks silmakirjalik tegevuse imiteerimine, ja et teadurid on muidusööjad. Väga võimalik, et nii see nõukaajal oligi kusagil mujal, kuid ainult mitte geoloogias. Geoloogia on põhimõtteliselt põnev ja kaasakiskuv tegevus, geoloogias on võimatu ükskõikselt ja igavalt töötada. Kuid isesorti värk on ehitusgeoloogia, kuhu sattusime. Kõik me ettepanekud, kuidas võiks tegevust arendada ja paremale tasemele tõsta, võeti vastu agressiivselt. Et midagi muuta, selleks oli tark onu – peainsener, kes istus oma kabinetis nagu varaoo sekretäri kaitse all. Ülemused pole oodanud lugupidamist, kuna neil endil pole olnud lugupidamist enese vastu, see asendati üleskruvitud distsipliiniga, mis justkui pidi tingimata praktilise asutuse tööd saatma. Need ülemused pole jõudnud isegi nii kaugemale, et väitekirja koostamine ja kaitsmine ei ole veel mingi teadus vaid lihtsalt *post graduate* õppimine, kuigi sisult ja kujult on muidugi uurimistöö. Ja me olime siis nii noored, et ka ei ole seda teadnud. Pealegi arvati, et kui peres keegi teadusliku kraadi saavutada püüab, siis peab teine abikaasa ennast tingimata ohvriks tooma, st kõigist isiklikest plaanidest loobuma. Ja meil kulus ka üle kümne aasta, enne kui veendusime, et see ei pea nii olema.

Häiriva taustaga unenäos imekombel pääseme tööajal ülikooli, kust loodame leida mõistmist ja toetust (tegelikult kaastunnet ja lohutust), õppejõududest olid justkui vanemad sõbrad saanud. Kuid keegi meid ei oota,

kokku lepitud pole olnud. Seisame hämaras ülikooli esikus nii mahajäätuna, nii äraeksinuna, pole osanud ette kujutada, et see täiskasvanute elu niivõrd ebameeldiv on.

Unenägu, millest justkui mingeid toredaid muljeid ei jää, on ometigi innustav, sest oleme ikka koos oma muredes ja kurvastustes.

26.2.23

Tänane kohtumine oli priima! Kui ma seda otsekohe hoolikalt kirja ei pane, mõnitan sellega Taevast, solvan tänamatusega Kõigeväelist Issandat. Erinevalt kirja panemisest, ei ole lugemine sugugi kohustuslik, selle loo võib täiesti lugemata jätta. Liiga tugevate muljete vältimiseks. Täna saime nautida seda, mis on kõige innustavam, kõige joovastavam tegevus maailmas – kallimaga ühist loomingut. Meil oli käsil mingi rajoneerimise skeemi koostamine. Skeemil oli kaks kihti – jooned ja alad. Jooned olid sidumiseks kaardiga – jõgede ja teede võrk, reljeef. Teises kihis eraldasime vööndeid, kus ehitusgeoloogilised tingimused olid ümbrusest oluliselt halvemad või paremad. Ja selliseid vööndeid oli kõigist kaks, nad moodustasid umbes veerandi pildist. Olime tulemusega väga rahul. Kui kogu uuringuala oleks ühte tüüpi, poleks mingit skeemi tarvis, piisaks ühest lausest seletuskirjas. Igav tulemus oleks me tööd alavääristanud. Aga seda pole juhtunud, tulemus oli ilmekas, skeem nägi kenasti ja huvitavalt välja. Siiamani heameel.

Saan aru, et kirjanikule või luuletajale paistavad ehk uuringud ja projekteerimine mingi igava kontoritööna,

mida loominguks üldse võimatu nimetada. Kadestage, kadestage...

27.2.23

Selles unenäos tulid kaks minu sõbrannat Tallinnast Peterburi talvist üliõpilasvaheaega veetma. Neid majutati Pedagoogilise instituudi ühiselamus. Istume ühika toas, ja tüdrukud sädistavad üks-teise-võidu, et nooremat pole vanemad tahtnud sellele reisile lasta, vanemat aga – abikaasa, kuid nad ikkagi leidsid võimaluse tulla, ja nii hea meel, et mind jälle näevad! Kallim tuleb mulle järgi. Tüdrukud vaatavad pettunud pilgul. Millegipärast arvasid, et jään nendega ühikasse. Õnneks vaikivad nad oma ootustest, kallimale poleks selline jutt meeldinud.

Kõnnime koju Nevski paremal pool. Tüdrukutel ei ole ju seal ühikas midagi süüa! Ei tea, kus me nii hilja avatud poe leiame, kell saab varsti 11... Äkki seal, kus praegu Lancôme oma parfüümi pakub, märkame väikest nõukaaegset toidukauplust ja jõuame sisse lipata enne ukse sulgemist. Sabas seistes valime, mida osta: heeringat, kartulit, hapukurke, leiba, kuigi leib on ilmselt eilne. Pole eriti peen toit, aga parem kui mitte midagi, poes muud ei ole. Müüa hakkab juba meile tünnist heeringat püüdma...

Ärgates taipan, kust selline imelik lugu. Kui Ukraina tüdrukud minuga elasid, tuli kord Ingvar oma korterisse ööbima, ja pidin tüdrukute toas koos nendega magama, Ingvar ironiseeris veel, et kadestab. Mingeid muljeid sellest pole jäänud, ja just see oligi meeldiv, et oleme täiesti oma inimesed.

28.2.23

Oleme kallimaga korteris, kuhu majutati Ukraina sõjapõgenikud – nelja lapsega ema. Kallim asendab ukrainlannat köögis, mina aitan täita ankeeti, millest oleneb sotsiaalameti toetus. Väiksemad lapsed magavad, suuremad – mängivad vaikselt voodis.

Reaalsuses me väike ukrainlanna veetis hommikud voodis tahvelarvutiga. Kooli saatsin ta kella üheks. Peale hommikusööki kutsus ta tihti mindki kaasa mõnda filmi vaatama või raamatut lugema, kui pole olnud sõbrannadega netis Robloxi mängu. Tänu sellele mängule õppisime pähe nii palju ingliskeelseid sõnu, et Soomes võeti tüdruk teise klassi. Mängida sai ka tundmatutega. Sel puhul tuli varjunime kõrvale panna Ukraina lipp, et ebageeldivaid tutvumisi vältida.

Ankeeti täites leidsime ühised tuttavad ammu minevikku jäänud elust.

Kallim lahkus siit ilmast kolm aastat enne suure sõja algust, kuid nagu minagi, ei ole kallim mingi omaette isik, vaid osa me ühisest hingest ja saatusest. Selle pärast ei pea imestama, et me nüüd koos sõjapõgenike aitame.

6.3.23

See ei ole küll kohtumine, kuid näen seda unenägu juba teist korda. Mul on noored armunud sõbrad, kes elavad erinevates linnades. Seletan noormehele, mis kallim mulle kunagi seletas – et liiga pikk kihlus ei lõppe alati pulmadega, et raskusi, mis on nooruses täiesti olemas, rõõmsam on võita koos kallimaga. Kui liiga

vastutustundlikult ellu suhtud, võib elu lihtsalt ära jääda. Noor sõber võtab südame pihku ja sõidab oma kallimat kosima, üürib korteri kallima linnas, kuhu kallim tulebki kõhklemata elama. Kuid töökohta leida noormehel ei õnnestu, järgmise kuu üürimaksu ei suuda ta maksta. Mida teha? Muud lahendust ei tule noortel pähe, kui et noormees peab tagasi sõitma linna, kus teda tuntakse. Et kallim oleks kaasa tulnud, pole arutatud, kallim õpib ülikoolis. Siis võtan ma pangalaenu ja ostan noortele korteri pulmakingitusena. Vaevalt suudan ma seda elu lõpuni tasuda, kuid olen kuulnud, et pangalaenu saab kindlustada. Teisiti pole saanud kuidagi, olin ju see, kes kosimise nõu andis, pidin vastutama oma sõnade eest.

8.3.23

Bibione

2013

Rohkem kui kaks nädalat pole meile kallimaga kohtumisi antud. Muutume iga päevaga nukramaks. Eriti kurvaks teeb teadmine, et see on karistus. On teada ka mille eest – lobisen ja kiitlen liiga palju, justkui kohtumine ei olekski enam võimatu ime, vaid lausa midagi igapäevast. Kaeban ja hädaldan, kuni saime jälle kohtumise.

Tulime jalutuselt poja sõbrannade- ja sõpradega, ja too jalutus ilmselt õnnestus. Meid kallimaga võeti noorte kampa. Oleme nii uhked selle tunnustuse üle. Tähendab, 23 aastat, mis meil noortega eavahet on, ei ole meid ära rikkunud, see on tõesti nii, mitte et ainult meile paistab nii olevat. Midagi joovastavat on nooruses, kui seda lähedalt näed, lõpmatult võib imetleda, kuigi miskit erilist justkui ei toimu.

Vahetame rõivaid üheskoos suures toas, kui väljast hakkab õhuhäire sireeni kostma, Säravad pilgud muutuvad kohe kibestunuiks – selline tore päev on ära rikutud, see va maailm ei kõlba kuhugi!

Ärgates tuletan meelde, kuidas olid mul kunagi noored töökaaslased, tüdruk ja poiss, kes keemialaboris töötasid. Tulid hommikul, ümberriietusid koos tühjas toas, jõid kohvi. Vineerseina tagant kuulsin nende rõõmsat sädinat. Ei suuda meelde tuletada, millest nad rääkisid, kuid tegid seda vahetpidamata ja mõnusasti. Kuulasin nagu kevadist linnulaulu. Tüdruk oli paksuke kuid imearmas, poiss – mehine ja rüütellik, usaldust tekitav. Armunute muljet nad pole jätnud, olid lihtsalt head sõbrad, kuid just lihtsalt head sõbrad võivad kergesti iseendale märkamatuks armunuiks saada. Pärast võeti poiss

kroonusse, tüdruk aga jõudis oma õppimisega kaugemale ja sai teisest laborist parema töökohta.

Tuletan meelde oma noorust, mis mitte ainult ilus aeg on, vaid ka raske. Mul olid kursusekaaslased, kes püüdsid täiskasvanud olla – abiellusid esimesel kursusel, sünnitasid lapsukese, siis lendas noore pere isa ülikoolist välja ja sattus kroonusse, lapsuke kasvas poolitatud peres jubedates raskustes. Ei saa öelda, et selline eeskuju oleks innustanud. Alles aastakümneid hiljem taipasin, milles oli südantlõhestavate kannatuste mõte – kui noored oleksid mõistlikult pulmad edasi lükanud ülikooli lõpetamiseni, saatus oleks ehk hoopis teistsugune – mõni nobedam tüdruk või mõni enesekindlam poiss jõuaks äkki ette. Tulemusena neist jubedaist muljetest kujunes kolmandal kursusel tüdrukute ja poiste kampa, keda sidus väga õrn sõprus, kuid ilma nende hirmuäratavate täiskasvanute probleemideta. Kambas oli tore olla, keegi pole tundnud ennast üksildasena ja mahajäätuna, noorus sai ühes kuidagi üle elatud katastroofideta.

23.3.23

* * *

Pildikesed, üks kaunim kui teine, tantsivad, tantsivad mu ümber. Tegelikult olen ise ööliblikas lambi ümber tiirlemas. See on lamp, mis Sara Teasdale'il manalateed valgustas. Ööliblikas – armetu pisike olend, rumal pealegi. Kuid ta oskab lennata.

17.3.23

* * *

Kõigest saime jagu – oma noorusest – see oli raske katsumus, keskeast, seegi pole kergem olnud, vanadusest, haigustest, surmast. Jah, ka surmast – ei alistu, kohtume, nii palju kui antakse, igatseme, ootame kannatlikult. Kuid oleme tõesti väsinud pidevast võitlusest saatusega. Mida ta õige meist tahab? Et täiskasvanuiks saame? Ärgu lootku! Jääme armunud lasteks. Igavesti. Aamen.

17.3.23

Toon kallima autoportree ette roosad lilled, mille pikk ladinakeelne nimetus pole meelde jäänud. Alati paaritu arvu, ei tunnista me lahusolekut, tehke mis tahes! Kutsun kohtuma üsna kustunud häälega. Kohtumisi pole olnud nii kaua, et äkki enam ei antagi.

Oleme kallimaga kuhugi reisimas kahe kohvriga ja kahe suure kotiga. Broneerisin toa hostelis, midagi paremat pole leidnud. Saadeti isegi toa number 113. Takso toob meid hosteli ette. Millegi pärast avaneb ainult ukse alumine pool, koguni alumine veerand, peame oma kohvrid ja kotid ükshaaval sisse tooma. Sattume suurde saali, mis on täis laiasid voodeid, igal voodil pere lastega või mingi seltskond. Valgustus on hämar – kõik heidavad juba magama. Jätan kallima kohvritega, lähen me tuba otsima. Avan mingi ukse. Ruum on väiksem, kuid pime ja samuti täis voodeid magajatega. Lähen edasi, avan teise ukse, mille taga on justkui korrapidaja. Küsin, kus on tuba 113. Korrapidaja soovitab helistada telefonile 05. Sammun jälle edasi, broneeritud tuba leida enam ei looda, rohkem

uksi ei ole. Näen vaba voodit puhta pesuga, kuhu me kallimaga kahekesi hästi ära mahume, lähen talle järgi. Valgustus on veel nõrgemaks jäänud, tuleb telefoni taskulambina kasutada. Kallim jäi juba magama teki all võõraste naiste vahel. Palun teda äratada, ise ei ulata, voodi on nii lai. Kallim ronib teki alt välja. Näitan talle tühja voodit, mis ma meile leidsin, lähen kohvleid lähemale tooma. Saame hommikuni rahulikult teineteise kõrval magada, olgugi, et ruumis, mis on rahvast täis, kõik on ju meiesugused ööbijad. Kujutan ette, milline saba on hommikul WC ees, nagu öise rongi vagunis...

31.3.23

Kallim magab

1986

Magama minnes palun, lausa anun kallimalt kohtumist. Kohtumisi pole antud väga kaua, ja ma mõistan, et see on mulle karistuseks – eputasin liiga palju, kiitlesin, et saan kallimat näha ja temaga suhelda vaatamata me kurvale saatusele (Eurydike ja Orpheus, selgitan igaks juhuks). Lahusoleku aastad on mind muutnud, peab tunnistama, olen morniks ja kärsituks läinud, ja need ebameeldivad omadused aina kasvavad. Ka igapäevased masendavad sõjauudised tuju ei tõsta.

Magan kole halvasti. Tahan isegi tõusta keset ööd, et hakata pooleli jäänud kirja politseisse jätkama, ikka kodakondsuse asjus. Hommikupool uinun siiski, ja juba oleme kallimaga mingite tähtsate perekondlike tegemiste kallal. Selliseid tegemisi on mul tõesti praegu iga päev – valmistume pojapojaga *Whatsapis* gümnaasiumi lõpueksamiteks. Ei mäleta, mida nimelt me kallimaga unes teeme, aga teeme just sellise meeoluga, nagu matemaatilisi harjutusi pojapojaga. Kui tuleme kõigega toime ja oleme enesega rahul, heidame magama. Kallim ulatab mulle õuna alasti voodis poolistudes. Kui me kaua teineteist ei näe, tekkib mingi piinlikkus, tuleb justkui kõike uuesti õppida, oleme muutunud lahusoleku ajal... Armunutel on üks omaette rõõm – iha näitamine. Mõlemal on ju peadpöörítavalt meeldiv ja meelitav tunda, et teda ihaldatakse. See rõõm on iseenesest nii tore, et talle ei peagi tingimata midagi järgnema peale magusa ühise uinumise või hommikuse ärkamise ja ühise tööle ruttamise, kus leitakse ometigi võimalust kallimale näidata, et, vaata, pesen hambaid vannitoas, aga ukse jätsin pärani lahti, et saaksid mu selga ja peput imetleda,

vaata hoolega, rõõmu peab õhtuni jätkuma! Issand, kui tore on see usaldus ja avameelsus me vahel, kõige salajasemad ja varjatunud ihailmingud on me ühised aarded, mida me ei häbene mitte vaid oleme hoopis uhked nende ebamaisete usutunnistuste üle.

16.4.23

Sellest kohtumisest on kustutatud osa, mis liiga armas oli. Et Lugeja selle peale ei pahanda, lisan väikse luuletuse.

* * *

Kallimaga on meil
saladusi palju,
uhkem üks kui teine,
ahvatlevam, kaunim.

Ühte saame avada
armuliselt teile –
et me saame lennata
imeliselt kergelt,
vaimustavalt kõrgel,
virmaliste kombel.

Kui te meid ei usu,
on meil väga kahju,
asjata siis avasime
saladuse vahva.

8.8.23

Jälle pole meil kaua kohtumisi antud. Kordan jälle, mis ma sellest arvan. Kustutan pärast need read. Ometigi tõin kallima autoportree ette roosaid tulpe ja kutsusin kallimat kustunud häälega kohtuma, kui olime pojapojaga *Whatsapis* matemaatika harjutused lõpetanud, need said ka igaõhtusteks, gümnaasiumi lõpueksamid on lähenemas.

Oleme kallimaga mingil konverentsil, kus ettekannete vahel ka kohvi pakutakse, nagu see kombeks on, pirukate ja kookidega. Kohvipaus parajasti algas. Rahvast on palju. Laua taga, kuhu maanduda lootsime, istuvad juba mingid meremehed õllega. Liigume edasi, teise saali, kus leiame endale koha. Kallim istub laua taha, ma lähen meile kohvi tooma pirukate ja kookidega. Kallim on oranžis kampsunis, mis sobib talle imehästi. Hakkab juba rääkima kõrvalistujatega, nagu alati jutukas. Mina valin meile kooke ja pirakaid...

Nii et üsna lühike oli me kohtumine, isegi kohvi juua pole jõudnud, aga see oli ju, oli!

27.4.23

Veetsin päeva üsna viisakalt – pole kirjutanud ühtegi traagilist luuletust, pole joonistanud ekspressionistlike pilte, tegin lihtsalt oma geofüüsikalist tööd, kuna seda oli külluses. Ja kuna töö oli mehhaaniline, mängis mul Vikerraadio, kust kuulasin mitte rindeuudiseid, nagu tavaliselt, vaid saadet 70-te aastate diskost. Tuletasin meelde, kuidas käisin eluaegse sõbra sünnipäeval TPI ühiselamus ja nägin seda diskot oma silmaga. Sügav mulje jäi – nagu mingi teine maailm, mitte midagi ühist

nõukaaegse reaalsusega. Värskeid oranže roose tõin muidugi kallima autoportree ette. Ja kõik see aitas.

Kirjutame kallimaga aruannet ühe suure ala loodustingimustest ja keskkonna seisundist, kus kõik-kõik – õhk, vesi, muld ja kivimid peab olema iseloomustatud. Ehitusgeoloogia ja hüdrogeoloogia kirjutab kallim ise, reljeefi ka, aga meteoroloogia, hüdroloogia, müra, pinnase geokeemia, raadioaktiivsus, ja radoonioht – no kes seda kõike jõuab ilma minu abita teha? Paljusid asju me polegi ülikoolis õppinud, aga tuli teha seda nüüd. Mõned küsimused ei ole veel lahendatud – siis peab lihtsalt projekteerimise järgnevakts staadiumiks ülesanded püstitama – kus mida detailiseerida ja täpsustada.

Nii et mis muud kui kohe töö kallale. Arvuti asemel on meil kirjutusmasin Erika, nagu see oli aastal 1974. kui me oma diplomitöid tegime. Toas magab vanaema, peab kirjutusmasinaga kõõki minema. Selgub, et arvuti puudumine pole ainuke ajastu tunnus. Elame ühiskorteris, ja naabrid vahetusid parajasti. Vanad naabrid lahkusid jumalagajätmata, on vist pahased, et me pole neid kolimises aidanud, aga me ei saa ju kuidagi, tähtaeg on käes, aruanne peab jalamait valmis saama. Uued naabrid, kena noor pere, kutsuvad külla, tahavad tuttavaks saada. Vabandan viisakalt, seletan, et hetkel ei saa me kahjuks tulla, sest aruanne on põlemas.

Kogu kohtumise jooksul pole vahetanud kallimaga ühtegi sõna, tegime lihtsalt ühist tööd, ja sellega oli kibekiire.

2.5.23

Palun vabandust, et jälle oma unenägudega tüütan, ei hakka lubama, et see nüüd on viimane kord, lihtsalt sellist lugu on võimatu kirjapanemata jätta. Oleme kallimaga Ermitaažis Jordaania treppi pildistamas ja netti üles laadimas. Ja kuulus trepp on üleni härmatises, sätendab päiksekiirtes pakase käes. Tõeline õudukas, kuid meid see millegi pärast sugugi ei häiri, teeme mõnusasti oma loomingulist uurimistööd. Ja selles tegevuses on meil väga sümpaatne juhendaja, kelles sulasid kokku kaks me toredat vanemat sõpra – arheoloog Gleb Sokolov ja hüdrogeoloog Aleksei Korotkov, mõlemad professorid, mõlemaga olime sõbrad veel enne teadusliku kraadi saamist (nõukaliidus olid kraadid mitmeastmelised – esiteks kandidaat, mis *PhD*-le vastab, siis doktor, pärast professor, kui õpilasi küllalt palju saab olema). Sokolov elas Moskvast. Kord külastasime teda kallimaga, olime veel tudengid, laulsime talle duetis arheoloogilist laulu sküütidest, mida välitöödel kuulsime. Juhtus nii, et Puškini nimeline kunstmuuseum oli millegipärast sel päeval kinni, ja, kujutage ette, Glebi palvel lasti meid sisse, sest liiga kahju oleks lahkuda seda nägemata. Koolipoisina aitasin kunagi Glebi muistse Rooma marmorkujusid Ermitaažis pildistada tema väitekirja jaoks, valgustasin neid spetsiaalse lambiga. Veel jäi meelde, kuidas küsisin kord Glebilt, kas vastab tõele minu mulje, et vanasti pole inimesed sugugi rumalamad olnud kui praegu, ja elasid ka üsnagi viisakalt. Gleb vastas, et jah, just nii kõik oligi. Korotkov aga oli kallima diplomitöö juhendaja ja hiljem – minu väitekirja juhendaja. Teda ka aitasime tema väitekirja kujundada,

kopeerisime talle jooniseid, siis tuli seda käsitsi teha. Korotkovilt õppisin ühte asja, mis ei piirdu geoloogiaga. Arvasin varem, nagu paljud auväärt kolleegid praegugi arvavad, et teadusliku artikli või aruande keel peab jutukeelest tingimata erinema. Korotvov aga näitas oma ettekannete ja raamatutega, et see erinevus leiab aset vaid kehvaõitu arenguga inimestel, et kultuurne inimene räägib nii selgelt ja õigesti, nagu kirjutab, kirjutab aga sama vabalt ja sundimatult, nagu räägib.

11.5.23

Muretsen üha rohkem, et kohtumisi enam ei anta. Ime küll, kui kuulad pidevalt rindeuudiseid, kuidas see kohtumine peaks lahingute vahele mahtuma?

Poeg helistab *Whatsapis* iga õhtu. See kord oli me jutuajamine eriti väsitav. Toon vaid pisikese detaili. Ütlesin, et muutsin viimasel ajal oma arvamust Peeter Esimese kohta, keda olin harjunud positiivseks tegelaseks pidama, kuna ta tõi Venemaale euroopalikku kultuuri, õpetas venelasi laua taga nuga ja kahvlit kasutama. Nüüd aga näen, et too keiser oli samasugune Putin, ja muudkui ründas oma naabreid. Poeg vastas seepeale, et ei, Peeter on suur kuna ta on igatpidi väga edukas, Putin aga on põlgusväärt, kuna on põruja, kõikjal, kuhu ta oma nina topib. See väide kurvastas mind väga. Tähendab, oleks Putin kolme päevaga Kiievi vallutanud, nagu kavatses, oleks ka tema suur olnud?

Ometigi vaatamata kurvastustele või just tänu neile anti meile kohtumine.

Kallim peseb põrandat vannitoas. See on mulle ebameeldiv, aga mis teha, oleks pidanud varem hoolitsema, et kõik puhas oleks, nüüd ei saa enam kallimal tegemist käest ära võtta. Millegi pärast pani kallim väikse kasti endale jalge alla, aga nõu anda oleks ebaviisakas. Kui tal nii on mugav, olgu siis. Kallim lööb kummardades pea ära vastu kraanikaussi. Ilmselt selle pärast, et ma vannitua ukseks seisan ja pealt vaatan, pagana piinlik! Istub vanni äärel ja hakkab nutma. Nii kahju kallimast, et ärkan üles.

22.5.23

Tõlgime kallimaga ühte lõpumatult pikka teksti, mis on katkendlik – üksikud sõnad ja lausejupid, nagu avangardistlik luule või arheoloogilistel väljakaevamistel leitud käsikirja fragment, tulemus aga peab olema loetav ja arusaadav. Ei tea, mis keelest see tõlkime käib, pole tähtis. Töö on kurnav, kuid maha jätta ei saa kuidagi, see on perekondliku, see tähendab saatusliku tähtsusega. Võtan julguse suure tüki teksti kustutada, mis näis täitsa lootusetu olevat, aga üle jääb ikka masendavalt palju. Paneme tähele, et teksti teemad korduvad. Ehk see aitab paremini toime tulla? Mööda liiguvad mingid inimesed – töökaaslased või naabrid, meil pole mahti pead tõsta. Ja kus me üldse istume oma tööga?

Justkui ei midagi meeldivat, aga sain maigu suhu me ühisest tegevusest, mis kulmineerus, kui kallim oli projekti direktoriks – tal olid oma lepingud kaheaastase kestvusega, kus töötasid kümned spetsialistid mitmest asutusest, ja tuli lahendada meile täiesti uusi probleeme –

uurida objektide ajalugu 18. sajandi algusest, kõike loodustingimusi ja keskkonna seisundit, sealhulgas kalade kudemist meres ja rännulindude marsruute. Õnneks minu töökohas siis tellimused praktiliselt puudusid, sain võtta neljaks kuuks tasuta puhkust, et kallima tegemistest tõsiselt osa võtta. Unustasin öelda, et neid suuri lepinguid oli kaks korraga ja üheaegselt. Sealt ongi see tunne – kui keeruline ja ootamatu probleem ei oleks, me peame lahenduse leidma, mõistliku ning veenva ja õigel ajal. Väsitav oli, mõni kord öö läbi kirjutasime aruannet, millega hommikul tellija juurde sõitsime. Raske oli, aga süda laulis, tundsimus uhkust, et oleme täiesti vabad – ei mingeid ülemusi, kõike otsustame ise. Kuulsin kunagi sellist vanasõna, et armunud ei ole mitte need, kes aina teineteist vahivad, vaid need, kes vaatavad ühes suunas.

6.6.23

Mida kauem me kallimaga teineteist igatseme, seda rohkem rõõmustavad kohtumised, mida meile vahest unenägudes antakse. Ei peagi tingimata teineteist nägema, piisab täiesti teadmisest, et kallim on kusagil kõrvaltoas, piisab et päeva lõpuni ülevas tujus käia. See meenutab 1973. aasta sügist, välitööde ja pulmades vahel (välitöödel saime sõpradeks), kui igaõhtune teineteisest lahtirebimine oli nagu sideme vahetamine haaval rivanoolita. Tol sügisel oleksime täiesti õnnelikud, kui saaksime lihtsalt kõrvaltubades magada, mitte erinevates linnaosades, igaüks oma peres.

Üha raskem on kallimal minu juurde tungida läbi igapäevaste rindeuudiste. Need meenutavad rohkem ja

rohkem klassikalist õudukat, kus keegi ei suuda vaest veetlevat ohvrit päästa, kuni ta filmi lõpus teda jälitavat maniakki ise ei tapa kõöginoaga. Sõda kestab varsti juba poolteist aastat, kuid ikka imestama paneb, miks venelased niivõrd innukalt tolle maniakki osa mängivad, nagu tõelises õudukas muudkui leiutavad uusi koledusi.

Panin tähele, et vene mängufilme ei saa ma enam üldse vaadata, kohe taipan, et oi, neid tegelasi tunnen juba teises osas, ja ärgu püüdku enam näidata, et nad on mingid peenetundelised intellektuaalid. Kõige meelsamini vaatan Ukraina melodraamasid. Toob pisara silma, kui praegusel jubedal ajal linastub film, kus pole mingit sõda, Venemaad üldse ei ole, ja filmikangelased tegelevad oma isikliku elu probleemidega, nagu normaalsed inimesed kunagi. Kujutan ette, kui tänulikult neid filme vastu võetakse Ukrainas – poolteist tundi sõjata – taevalik kingitus.

Jäi lisada, et tegelikult on ka meie pere sõjapõgenikeks saanud – linna, kus elasime suurema osa oma elust ja kus õnnelikud olime, kus on me kodu, lõppude lõpuks, ei saa me enam näha mitte kunagi.

Unenägu ennast ei olegi mõtet jutustama hakata – kallimat pole näinud, lihtsalt teadsin, et ta on kusagil ligidal, ja sellest oli küll, et rõõmu tunda.

7.6.23

Õhtul anun valjuhäälselt kallimalt kohtumist. Olen ahastuses, päris kindel, et kohtumisi enam ei anta, et lõpmatud sõjauudised on kõik võimalused selleks välja tõrjunud. Kuradi sõda! Jõudis juba me unenägudeni!

Ärgates hommikul ei suuda oma rõõmu uskuda: meile anti kohtumine! Tulin kallima juurde tööle teda aitama keskkonna uuringute asjus. Kallim sai andmeid orgaaniliste ainete sisaldustest pinnavees oma järjekordsel objektil. Tarvis oli nüüd selgeks teha, millised on nende ainete piirsisaldused, millisesse ohuklassi ained kuuluvad ja millised on ohutegurid. Ülikoolis ei ole me seda õppinud, netiühendust meil unes veel ei ole, et vaataks kõike Vikipeediast.

Tore, et tulid, kohvik on veel lahti, jõuad lõunat süüa, – ütleb mulle kallim ja saadab mind asutuse sisemisse kohvikusse – kantiini. Ise ta on juba lõunat söönud. Kallim on elegantne, nagu ikka. Ta töötab arhitektidega, peab läbirääkimisi tellijatega, välimus lausa peab hiilgav olema. Ja maitsekas tingimata.

Võtan kantiinis kõrvitsasuppi, kotlette seenekastmega ja kisselli. Õnneks jätkub mul taskuraha oma lõuna eest maksta. Piinlik oleks, kui tuleks kallima käest raha paluda. Kallim minuga lauda ei istu, kohtas kolleegi, kellega tarvis midagi arutada, nad istuvad pingile seina ääres. Imetlen vaikselt kallimat, ta on nii veetlev oma julges ja sarmikas asjalikkuses, looja ja korraldaja. Söön kõrvitsasuppi, pole viga, söödav...

19.6.23

Jalutame kallimaga talvises metsapargis raagus haabade vahel. Jõuame maanteeni kõrgel tammil, mille nõlval on tõeline liustik. Kallim turnib üles kergelt ja osavalt, nagu mägikitseke. Saan vaid hoiatada, et ole palun ettevaatlik, jää on väga libe! Imetlen kallimat alt. Kallim on kotsadel

kõrgetes saabastes, pikas kitsas palitus, sihvakas ja elegantne, ilmselt osavam minust – kunagisest alpinistist. Leian ka võimaluse üles ronida. Ülevalt on liustik veel ilmekam, mitmeastmeline, nagu külmunud uhke purskkaev.

Teisel pool maanteed asub mõis, mida uudistavad paarkümmend eakat ekskursanti. Kallim hakkab nendega rääkima, jutukas, nagu alati. Selgub, et neile tuleb varsti buss järgi, me mahume ka peale ja saame küüti linnani.

Otsustasin sõita kahekümneks päevaks Helsingisse poega aitama. Kallim ilmselt kiidab heaks seda plaani.

30.6.23

Kohtan kallimat Mäeinstituudi hüdrogeoloogia kateedril ja selle rõõmuga pakun teha ettekande kateedri seminaril – meil on ju lahendatud me ühises töös mitu huvitavat hüdrogeoloogilist ülesannet, Kallim on nõus – tõesti on meil millest jutustada. Lähen otsima professorit, kes oli kallima diplomitöö juhendajaks, minul aga – väitekirja juhendajaks. Sümpaatne vanamees, õppisin temalt, et kultuurne inimene räägib sama ladusalt, kui kirjutab, ja kirjutab sama elavalt, kui räägib. Kateeder on suuremaks kasvanud, toimub kolm seminari korraga. Otsin nüüd kallimat auditooriumitest, kus neid peetakse. Kuulajaid palju, kuid kõik tundmatud. Näen kallima kursusekaaslast – liidri kalduvustega tüdrukut, küsin, kas ta kallimat pole näinud. Loll! – vastab mulle tüdruk. – Materialist! – sõiman ma vastu, kuid ainult mõttes. Sõidan bussiga koju lootusega sealt kallimat leida. Mobiiltelefone ei ole veel leiutatud.

10.7.23

Kutsun kallima õhtul kohtuma mingi uue ebameeldiva tundega: olen nii vanaks ja morniks saanud, et kas kallimal ongi enam minuga huvitav? Õnneks unes ma nii vana ei ole, meile aga tuleb külla seltskond itaallasi – umbes kümme keskealist meest ja kaks daami, kes pole küll mingid haritlased, kunstnikud ega muusikud, kaks meest on koguni mundrites – üks sõjaväelane, teine mingi ametnik, ometigi on pilkudest ja käitumisest tunda, et külalised on mitmetuhandeaastase itaalia kultuuri kandjad. Daamid ei ole just kaunitarid, kuid üsna kenad ja temperamentsed tüüpilased itaallannad. Õhtul kavatsevad külalised pummeldama minna, kutsuvad ka meid kaasa ja toovad selleks kokkukorjatud raha meie kätte hoiule. Loeme igaks juhuks üle ümbriku sisu – kaks tuhat eurot, aga üks ka kampa ole küllalt suur. Itaallased teevad midagi me suures ühisköögis, pastat vist keedavad, mina aga olen ametis redeliga pirni vahetamas, mis parajasti läbi põles, otsin veel kaua sahtlitest uut asemele. Tulen tuppa tagasi ja märkan, et hoiule toodud raha on kuhugi kadunud. Kallim ka pole märganud millal ja kuidas. Keegi oli vahepeal toas käinud ja kööki viinud ratastel serveerimislaua, millele ümbrik rahaga pandi. „Ehk hiljem leiame, aga praegu tarvis kähku pangas käia ja kontolt kaks tuhat tuua,“ – ütlen ma selle peale. Olen juba minemas, kui kallim leiab äkki rahaümbriku mingist karbist, ei kujuta ette, kuidas see sinna sattus. Külalised ongi parajasti linna peale minemas. Kallim palub mind öelda, et tal on tegemisi, ja kahjuks kaasa tulla ei saa. Tegelikult aga ei ole veel raha kadumise stressist

toibunud. Itaallased leiavad restorani hästi suure lauaga, mille taha mitte ainult kogu seltskond ei mahu, vaid ka kohalike daame saab juurde kutsuda, need tulevad tõesti üsna meelsasti, sellised keskealised haritud daamid, üks räägib isegi itaalia keelt. Sööme mingit praekala, valget veini rüüpame peale, seltskond on lõbus. Kahju, et kallim pole tulnud.

Kohtumise rõõmuga tõin kallimale uhked gladioolid – valge, roosa ja punase. Õhtul rääkisin pojaga *Whatsapis*, ka tema nägi oma emmet unes, kuid ei suuda meelde tuletada, kus ja kuidas see oli.

4.8.23

Meri

2023

Halleluuja

Kas olen ma usklik?
Olen küll!
Usun, et nägin Jumalat
oma kallima näol.
kummardasin Teda
nii palju kui suutsin ja oskasin,
usun, et näen Teda jälle.
tarvis ainult kannatada,
ei tea kui kaua,
kuid ma pean vastu
ega reeda oma usku.

23.7.23 Lauttasaarel

Kallimale

Sina pole kartnud vaesust,
saamatust ei ole kartnud,
toorest ämma, võõrast kodu,
kuigi olid õrn ja habras,
hellitatud, kergelt haavuv,
olid taevalik ja oled,
minu kallim.

27.7.23

See kord oleme kallimaga mõlemad haiged, ei tea, mis meil viga on, aga üks on laial madalal diivanil, ja teine - suures voodis, Koos saame rutem terveks, - arvan mina ja lähen kallima juurde. Kahjuks siinkohas me kohtumine lõppeb, kuid me mõistsime teineteist – koos olla on imetore.

5.8.23

Oleme kallimaga marsruudis Lapimaal hüdrokeemilisi proove kogumas, rändame soode ja kaljude vahel, kuid kallim ilmselt ei teagi veel, et ta on minu kallim. Tundsi alati uhkust, et saame mõnusasti koos vaikida, ilma et see vähimatki piinlikkust tekitaks, kuid unes oleme sellest idüllist üsna kaugel, mõtted ei olegi ühised. Tõelisel Lapimaal, kui marsruudis pause pidasime, tuli kallim hinge tõmbama minu kaissu. See oli rõõm, millele võimatu midagi lisada – sõnu, suudlusi, riidest lahti võtmist. Me hinged olid teineteist leidnud ja ühte sulanud. Kehad jõudsid neile järgi vaid mitu kuud hiljem, peale pulmi. Unenäos aga jõuame tagasi ühiselamusse, sööme lõunat, sugugi mitte ühest kausist. Siis kallim tänab mind viisakalt marsruudi eest, hüdrokeemilistest proovidest peab saama tema diplomitöö peatükk, ja läheb tüdrukute tuppa puhkama. Või kellelegi kirja kirjutama. Kohkudes taipan, et saatust hakkab juba mingit teist teed minema, ja me pikk õnnelik elu võib lihtsalt ära jääda.

13.8.23

Õhtul olen väsinud, tahan vaadata midagi liigutavat kuid mitte südantlõhestavat. Kui õige Tšehhovi “Daami koeraga”? Tuleb meelde naljakas lugu sellest filmist. Kaadris Batalov kurameeris Savvinaga, väljaspool filmimisplatsi aga pole teda üldse tähele pannud. Batalov oli siis juba kuulsus, Savvina aga – algaja. Lugu on optimistlik, selle kangelased kannatavad teineteist aina igatsedes igaüks oma linnas, aga just need kannatused teevad nende elu tõeliseks lauluks. Finaalis filmitegelased lehvitavad teineteisele läbi akna. Tuletan meelde, kuidas me kallimaga seda teeme. Majast väljudes tuleb kohe tänava teisele poolele minna ja sealt lehvitada ja musisid saata kuni tänavanurgani, mitu korda tagasi vaadates, kuna lahkumishetkel käitume natuke teisiti, kui näiteks lihtsalt laua taga kohvi rüübates. Ja sellest nii avameelsest armuavaldusest jääb pärast kauaks ajaks hinge soe tunne.

Unes olen mäeinstituudis, otsin professorit, kes oli juhendajaks kallimal tema diplomitöös ja minul – väitekirjas. Õpejõudu ei leia, hüdrokeoloogia kateedril on parajasti mingid talgud. Tüdrukud kutsuvad mind osa võtma. Ei saa kahjuks, mu kallim ootab mind kodus, - vastan mina. Kahju küll, - kostavad seepeale tüdrukud, - tervitage siis Liinat meie poolt! Ja veel, te lähete ju ülikoolist mööda, viige neile palun see seade. Võtan seadme, hakkam minema. Tüdrukud on nii kenad ja sõbralikud, astun õige poest läbi, toon neile midagi maitsevat, olen ju täna parajasti palka saanud. Ülikoolis on ka talgud, otsin tükk aega nende korraldajat, leian, annan talle seadme. Selgub, et see on talgute osavõtjate registreerimiseks. Ülikoolist väljudes avastan, et mul on

käe peal kellegi pikk hall villane seelik. Ei mäleta, kust see tekkis. Tuleb tagasi minna seeliku perenaist otsima. Keegi poiss tahab sel puhul kahemõttelist nalja visata, kuid ma ei luba talle seda teha, olen ju ikkagi mitu korda vanem. Väljun jälle. Kaldapealne üleskaevatud, komberdan vaevaliselt, sattun mingile laevukesele, küsin kaptenilt, kas saaks kuidagi pardalt kaldale. Aga kuhu teil vaja? – küsib kapten. Tegelikult, oleks vaja teisele kaldale, ja laev hakkabki kohe liikuma. Siin peatuge palun! – Ei, siin ei tohi, - vastab kapten, sõidame edasi, lõpuks ka kodust mööda, otsides parajat kaid. Oleks tarvis kallimale helistada, aga mis siin enam helistada, kui mõne minuti pärast jõuan koju... Ulatan kaptenile viieeurose, oleks pidanud vist rohkem andma, aga kapten on rahul. Hüppan laevalt maha, ruttan kodu poole. Oi, siit on juba parem üks peatustevahe metrooga sõita. Hakkangi rahvasummas treppidest alla laskuma...

Pole jõudnudki koduni, ärkasin, aga see kallima poole ruttamine oli nii joovastav! Kujutan ette, kui kaua käin nüüd ringi selle muljega.

1.9.23

Kallima ja me väikse pojaga vedame puhkust rahvusvahelise missiooni sõjaväelinnakus. Sõdurid on heas tujus – nad ei pea kedagi ründama, käivad lihtsalt uhkesti ringi oma punastes ja rohelistes barettides ning ainuüksi oma kohalviibimisega toovad rahu ühele õnnetule maale. Ka meil on heameel, et kusagil võimalik selline lihtne lahendus.

Kallimasse armutakse, nagu alati. Juba üks sõdurpoiss toob talle sööklast küüslauku, muud maiustust sealt saada ei ole. Kallim võtab kingituse tänulikult vastu, poiss on õnnelik, et kaunitar talle naeratab ja silma vaatab.

Võõrastemajas, mis rohkem ühiselamut meenutab, saame teada, et meie projekt võitis rahvusvahelisel konkursil. Ei ole sugugi üllatatud, see on ju me ühise loomingu vili, see pidigi võitma, teisiti pole saanud olla. Sirvime konkursi teese, märkame piinlikku äpardust oma ettekande kujunduses. Ometigi žürii pidas võimalikuks seda autasustada.

Sööme koos sõduritega. Ütlen kallimale pojaga, et lähen söökla sabas seisma ja helistan neile, kui aeg on tulla. Süüa pole jõudnud, kohtumine lõppes.

11.9.23

Kohtumisi pole antud nii kaua, et leppisin juba sellega. Maailm on nii vastikuks saanud, me kunagisel armsal õnnelikul elul ei olegi enam kohta jäänud. Lubasin kord õnnetule töökaaslasele, kes oma toreda proua kaotas, et miski ei muutu nüüd enam mitte kunagi, ja see siis lohutas teda väga, just seda ta ihkaski kuulda. Praegu näen, et tegelikult muutub – inimene harjub valuga, ja sellest ei ole mitte kergem vaid raskem. Terav valu justkui annab lootust, et kaua see ju kesta ei või. Tõmp valu sellist lootust ei jäta, see võib kesta igavesti.

Kohtumisel on ilmatu pikk avamäng. Kõik toimub Peterburis, kus oli me ühine kodu, mis nüüd juba 4 aastat tühi seisab, ja mida ilmselt ei näegi enam kunagi. Elasime Peterburis – Peterburi ukrainlanna ja Peterburi eestlane, ja

selles oli midagi ausalt sõbralikku, võrdset, et kumbki ei pidanud oma kodumaad rohkem igatsema kui teine, ja olimegi teineteisele koduks ja kodumaaks (ja see lohutus oli nii magus). Venemaa oli meile mõlemale võõras ja vaenulik, kuid Peterburi pole ju kunagi olnudki vene linn, mäletate lugu raamatust “Seitse neitsit”? (Aino Kallas)

Nii siis, et tulen me ühisest kodust, olen tööle minemas. Kõrvalmaja all, keldris on suur koobas. Näen, kuidas noormees preiliga ronivad seda uudistama, noormees ees, preili järel. Minge aga minge, mõtlen neist möödudes, näete siis, et koopast on veel teine väljapääs.

Väljakul, kus metroost trollile ümber istun on kole libe – öösel külmetas. Tagasiteel aga sajab laginal vihma, ja kõik liiguvad joostes selle saju all.

Kallimaga kohtume alles kodus. Kallim teatab mulle hapu naeratusega, et koos me olla ei saa, veel mitu päeva. See on temast nii armas ja liigutav, et seda, millest me mõlemad vaikselt mõtleme, ütleb ta otse, aimates, et toob rõõmu selle avameelsusega, mis on ju tegelikult armutunnistus.

11.10.23

Toon kallima altarile värsked roosikimbu ja kutsun kohtuma, kuigi üsna lootusetult. Neid kohtumisi on juba nii palju, et ei jõua meeles pidada, kuid kõik nad lõppevad ikka ja jälle hommikul. Igatseme ühist hommikut. Ükskõik, kas peame tööle ruttama, ja aega on vaid lipuheiskamiseks, või saame mõnusasti kohvi juua, millestki tähtsusetust lobisedes, hommik kallimaga on võrratu!

Seekord on kallimale väitekirja jaoks tarvis geoloogilise kaardistamise meetodikat. Pakun teha seda GPSi abil, ühte väikest tarkvara tükikest läheb ka vaja, et punktidest jooned teha. – Jälle tarkvara! – kõhkleb kallim, – siis kõik saavad kohe aru, et ma pole seda ise teinud! Püüan kallimat veenda, et tarkvara loomises on kõige tähtsam ülesande püstitamine. Rõõmustan, kui see mul õnnestub, sest ei ole midagi toredamat kallimaga ühisest loomingust.

Lähme omatehtud meetodikat katsetama aluskorra paljandile kaldajärsakul, hakkame graniidis murranguid jälgima. Kallim palub teda natuke oodata ja kaob kaljunuki taha. Panen tähele, et maa on täis lõhkemata pomme, miine ja mürske. Tarvis kallimale öelda, et ta Jumala pärast neid ei puuduta! Kaldale aga ilmub mundris merejalaväeline, peatub ainult temale teadaolevas kohas ja hakkab valjusti rääkima, pöördudes oma kujuteldava kadunud sõbra poole, mind ei pane üldse tähele. Ruttan teda üski jätma. Kallim tuleb mul vastu. Hoiatan, et me uuringualal on üks sõjamees, mitte just päris adekvaatne. Ma tahan temaga rääkida! – vastab kallim, ja see kõlab tal lausa kuninglikult. Sammubki julgelt sõjamehe poole...

Siin kohtumine lõppeb, kuid kerge ette kujutada, mis juhtub õnnetu sõjamehega, kui näeb äkki oma kõrval taevainglit teda kaastundliku pilguga lohutamas. Ilmselt jutustab ta kohe pikalt ja usalduslikult kogu oma kadunud sõbra traagilise loo ega unusta kunagi ootamatut tutvumist kaljusel kaldal.

Ma pole olnud armukade, kui kallimasse armus gümnaasiumi asedirektor Baierimaalt, kuid see sõjamees,

lihtne, nagu musketär kunagi! Pealegi on kallim ohvitseri tütar, ja üldsegi oskab inimesi kuulata. Pean vist uhke olema, et kuningliku iseloomuga muinasjutuline kaunitar eelistab siiski mind peenetundelisele õpetajale ja brutaalsele sõjamehele.

6.11.23

Tahan peale tööd külastada sõpra-koolivenda kes on metsas telkimas. Töö juures juuakse teed, keegi tõi magusa pähklitega saia. Lõikan endale ka tüki saia ja mõtlen et sõbrale tarvis ju mingit külakosti viia. Raamatukogus kohtan sõpra-töökaaslast, kes on tegelikult ammu Manalas, see, kellega kunagi paadiga üle jõe sõitsime. Sõber soovitab huvitavat artiklit. Heameel, et ta raamatukogus käib, paljudel ei ole selleks aega ega ka tahtmist.

Tööpäev lõppes, olen juba bussi peale minemas, et metsa sõita, kuid äkki taipan, et see võtab ju liiga palju aega. Sõidan parem koju, kus mind ootab mu kallim. Sõber hakkaks ilmselt meelitama, et ma temaga telki ööbima jääksin. Ei! Ööbin parem kodus oma kallimaga! Mis saab toredam olla?

18.10.23

Nägin unes, et koostan piltidega raamatut, kus ka tekst on linoollõikel käsitsi kujundatud, palju seda ei ole, nii et iga lehekülge on omaette gravüür, nagu Masereeli pildisarjad, aga sõnadega. Siiski mitte just koomiksid, kuigi austan seda žanri. Pealegi on linoollõiked värvilised, nagu Werner Klemkel. Tõelisi värvilisi gravüüre saab endale

lubada vaid kunstnik, kelle kasutuses on profigraafiku stuudio ehk väike, justkui keskaegne, trükikoda, pole näinud et keegi oleks katsunud kodustes tingimustes värvilisi gravüüre trükkida, kuid imitatsioonina arvuti vektorgraafikas on see täiesti võimalik, ja patt oleks seda võimalust kasutamata jätta.

Raamatu teemaks on sõprus, koguni õrn sõprus, nagu Tammsaare romaanil “Noored hinged” (imestan, miks see armas lugu niivõrd unustatud on).

Ei mäleta et oleks kallimaga valmivat raamatut arutanud, kuid ilmselt oli mul see võimalus olemas, seda tundsin selgesti, et ma ei ole mitte sürrealistlikus kõrbes, kus, kui leiad äkki inimese jälje, langed neljakäpukile seda jälje suudlema. Selles kõrbes eksleme nooruses. Ka vanaduses kui sõbralt kirja saad ja sellele vastama ruttad, oled ilmselt neljakäpukil inimese jälge suudlemas. See kuju olevat Piiblist, kuigi ise ma pole sellist kohta leidnud. Seitsmeaastaselt jäi meelde, kuidas olid külalised meil Pelgulinna korteris, istusid küünlavalgel tädi Asta toas, ja üks neist, prohveti pilguga tõsine vanamees, tegi juttu inimese jäljest kõrbes.

Ülikooli kolmandal kursusel, veel enne tutvumist tulevase kallimaga, kujunes mul ülikooli kaaslastega kena tüdrukute ja poiste kampa, kes “kõrbes” kokku hoiavad, et mitte sellega jälle silmitsi üksi jääda. Sõbrannadega pole olnud liigutavat hingelist ühtsust, aga et me hinged kasvõi natuke kokku puutusid, oli juba suureks lohutuseks. Kui sõbranna on omaette hingega ja oma saladustega, ega ta selle pärast vähem armas ei ole. Nii toetasimegi teineteist, et ülikooli aastatest üle saada depressioonita ja ka

romaanideta, teadsime juba, et need võivad väga ohtlikeks osutada. Meil oli kursusekaaslasi, kes esimesel kursusel abiellusid. Tulemusena poiss, kes püüdis oma noorele perele ülalpidamist teenida, lendas ülikoolist välja ja võeti kaheks aastaks kroonusse, tüdruk aga kangelaslikult kasvatas üksinda lapsukest ja jätkas õppimist. Seda südantlõhestavat eeskuju silmas pidades, hindasime väga oma kampat, kus keegi pole tundnud ennast üksildasena ja mahajäetuna, kuid ka jubedad ohud jäid väljapoole me seltskonda. Ometigi oli seltskonna liikmeil südamepõhjas see arusaamine, et kui oleme kord ülikooli lõpetanud ja hakkame palka saama, siis võib ehk, vastastikku sümpaatiat silmas pidades, ka kuidagi teisiti suhelda. Kuid mingeid lootusi selleks pole kunagi antud.

Kallim, kui olime teineteist leidnud, suhtus minu eelmisse seltskondlikku ellu natuke irooniliselt sõbrannade arvukuse pärast, ometigi mõistvalt. Kallim ise veel koolitüdrukuna armastas poistega sõprust pidada, ühiskond, kus on omaette tüdrukute ja poiste kampad, tundus kallimale alati matslikuna. Ei suuda ütlemata jätta, kui vaimustav on kallima suhtlemisviis – julge, avameelne ja samal ajal kaastundlik ning hoolitsev.

Vaatamata toredale kampale, sain siiski neljandal kursusel depressiooni. See nägi välja nii, et hommikul ärgates pole leidnud tõusmiseks vähimatki põhjust, ainult viisakuse pärast ajasin end üles. Lugesin siis parajasti Françoise Sagan'i raamatut "Natuke päikest külmas vees", kus peategelane depressioonis vaevleb ja kaebab, et igaüks, kellele sellest juhtub ütleva, oskab kohe nõu anda, kuidas paremini masendava tujuga toime tulla. Raamatut

meeles pidades, ei ole tujudest juttu teinud. Lõppes see väga järsku, imelisel kombel aitas sõbranna, kes oli iseloomu poolest vaikne, tähelepanelik ja tagasihoidlik, välimuse poolest aga pikkade tumedate juustega ja peente näojoontega sinisilmne kaunitar, kes rohkem kuulas kui rääkis, oskas kuulata. Tüdrukul oli eesti perekonnanimi, ta isa oli Uurali eestlane nimega Jaan. Saatsin kord sõbrannat koju ühelt lõbusalt peolt läbi öise linna. Kui pidu lõppeb, on nukrus justkui ootamas. Pole meelde jäänud, et oleksime palju rääkinud, rohkem vaikisime, kuid see oli meeldiv vaikimine, mis pole mingit piinlikkust tekitanud. Jõudsime sõbranna üürikorterisse, istusime veel natuke vaikselt köögis, toas magasid tüdrukud – teised sõbrannad. Mitte midagi erilist pole olnud öeldud me vahel, isegi mingeid tähendusrikkaid pilke pole teineteisele saadetud, aga hommikul tundsin äkki, et olen paranenud ja sõitsin ülikooli üsna meelsasti. Olen sõbrannale siia maani tänulik selle vaikse öise jalutuskäigu eest.

Sõbrannat, kes magas, kui peolt tulime, kohtasin juhuslikult Hiroshige näitusel. Ta ruttas vaimustust jagama: „Issake, kui tark ta on!..“ Aimasin, et tüdrukul on hea maitse, kuid pole osanud ette kujutada, et niivõrd hea.

Veel ühest tolle aja sõbrannast tahaks jutustada, lühikese vallatu soenguga nägusast saledast blondiinist, kes pole elanud üürikorteris ega ühiselamus, ega ühiskorteris, nagu kõik mu sõbrad ja ma ise. Istusime kõrvuti ühel peol, kui küsisin, kas talle meeldib kallistada. Tüdruk vastas äkki hämmastava avameelsusega, et jah, meeldib lausa hullupööra. Peoõhtu lõpuni kallistasime teineteist palavalt, kujutades ette, et oleme leidnud selle,

kellest unistasime, nii ammu. Suudelda pole püüdnud, see oleks juba mingi teine mäng, mida pole osanud. Ka korrata seda pole kunagi katsunud.

9.11.23

Kallim kutsuti telestuudiosse geoloogilistest välitöödest rääkima. Ta tuleb kaamera ette justkui marsruudist – geoloogilise vasara- ja seljakotiga, tuulepluus seljas ja säärikud jalas, ning vestlussaade muutub kohe väikseks etenduseks. Kallim võtab õlalt justkui raske seljakoti, seletab, et see on proovide jaoks, ja tihti marsruut ongi piiratud proovide arvust, mida jaksad korruga ära tuua. Kallim tutvustab varustust: punktid GPSist tuleb kohe sülearvutisse laadida, veendudes, et info salvestamisega kõik korras on. Näitab marsruudi punkte ekraanil. Siis võtab GPSist akud, tõmbab justkui generaatori käima – pöp-pör-pörr! ja paneb akud laadimisele. Vasar peab geoloogil alati käes olema või kaenla all, seljakotti ei tohi panna isegi enne marsruudi algust või pärast lõppu, muidu unustad vasara kusagil paljandil või teed juues. Tõstab seljakotist tahmase teekannu, seletab, et ojavett ei tohi marsruudis juua, muidu, kui oled kord alustanud, pärast ei lase ühtegi oja mööda, muudkui maitsed. Vett võib juua, kui oled telklaagrisse jõudnud. Stuudiotegelased, keda pakutud mäng on juba kaasa kiskunud, ulatavad kallimale plastmasstopsikus vett, kallim rüütab justkui januselt. Näitab proovikotti, seletab, et neid peab enne välitöid kusagilt õmblustöökojast tellima, iseenesest nad ei tekki. Valmistudes välitöödele, tuleb tingimata entsefaliidi süst teha. Kahjuks on tuttavaid, kelle eluküünal puugi

hammustusest kustus. Nüüd kõige tähtsam. Tööde korraldaja pakub muidugi tööõivaid, millega marsruudis käia. Vaatad ise, mis sa sellest valid, ja mida sa sellele lisad, et kenasti välja näha. Kord oli välitöödele kaasa võetud kohaliku ülemuse tütar, kel koolis parajasti suvevaheaeg oli. Tüdruk värvis marsruuti valmistudes ripsmeid ja kasutas lõhnaõli „Võibolla“, mis siis moes oli. Säasevõrku aga kandis ta justkui looriga kübarat. Naersime siis endamisi, kuid selgus, et tüdrukul oli õigus, välitööd võivad tõesti saada äkki kogu elu tähtsamateks päevadeks. Pöördub teleajakirjaniku-saatejuhi poole: „Nüüd sina oled justkui laagrisse jäänud proove sõeluma ja süüa tegema, aga mina tulen marsruudist.“ Saatejuht segab kujuteldava lusikaga kujuteldavat suppi ja lehvitab rõõmsalt kallimale: „Kuidas läks, Liina?“ „– Tänan küsimast, hästi! Mmm, kui isuäratav lõhn! Kas kõik on marsruudist tulnud?“ „– Jah, ainult sind ootame!“ Keegi kunagi sööma ei istu, enne kui kõik on marsruudist tulnud, seletab kallim. Ohutusreeglid keelavad üksi marsruudis käimist, kuid tegelikult seda reeglit rikutakse tihti, et töömahuga toime tulla, ja peab tunnistama, et see on üks üsna eriline tunne, kui asustamata uuringualal üksinda rändamas oled, kusagil tundras. Igatahes meelde see jääb. Omaette kunst on töökaaslastega suhtlemine välitöödel. Välitööderühm on nagu meeskond kaugel laevareisil, ja vestlusteemasid tuleb üsna hoolikalt valida, et need kellelgi tuju ei riku. „Kas on tõsi, et oma abikaasaga said tuttavaks välitöödel?“ – küsib saatejuht. „– Tuttavad olime varem, aga sõpradeks saime tõesti välitöödel Lapimaal, – vastab kallim, – ja nüüd need välitööd meil ei lõppe

kunagi. Oleme ikka justkui marsruudis soode ja kaljude
vahel...“

12.11.23

Kallim köögis

1990

Oleme kallima- ja pojapojaga kolmekesi puhkust veetmas. Väga võimalik, et pole märganud, kui vanad unes oleme, ja poiss meiega oli hoopis me poeg. Vaatame kohalike muinsusi. Ebamäärase vanusega muinsused pole suurem asi, kuid siiski tore, et puhkusel mingi kultuurprogramm on, ja et poiss midagi uut teada saab. Tuleb meelde, kuidas Rhodosel (pojapoeg oli siis 10-aastane) kõrvetava päikse all Lindose linnuse kaljule turnisime. Poolal teel oli väike kohvik, kus sai natuke hinge tõmmata ja granito jääjooki mekkida. Mõtlesime aina, kuidas päiksepistet mitte saada ja kuristikku mitte kukkuda. Siis mõistsime, et see pidi tõesti kaabuhirm olema, mis muistseid kreeklasi sinna kalju tippu ajas. Veel tuleb meelde, kuidas järgmisel suvel Santa Susannas, Kataloonias, avastasime mitu keskaegset torni, liiga väikseid, et neid rüütlirossideks pidada. Seletuse leidsime äkki Don Quijote raamatust, mis meil kaasas oli, õhtuti lugesime (see kord pole lennanud Ryanairiga ja saime endale lubada paksu raamatut kaasa võtta). Tornid olid keskaegse rahvamaleva Santa Hermandad tugipunktid. Rahvamaleval oli tõsine ülesanne – kaitsta kohalikke elanikke piraatide eest, kes merelt randa ründasid. Kõrgemal mägedes oli ka rüütliross olemas, seal asub nüüd muusikakool. Kui seda kord õhtul uudistasime, hotellist vähemalt kolme kilomeetri kaugusel, märkas meid daam, kes restorani ukseks kontrollis, kes on Aquamarina külalised, aga kellelt peab raha võtma, ta oli parajasti autoga töölt koju sõitmas. Sellest õhtust peale saime restorani töötajate lemmikuteks. Restoranis oli iseteenindamine, tohutu valik maitsvaid roogasid, kuid meie poisile midagi sobivat leida pole

olnud sugugi lihtne. Kui pojapoeg midagi taldrikule jättis, sõime me kallimaga alati kõik ära, olime mõlemad blokaadi üleelanud emade lapsed, olime nii kasvatatud, et toitu ei tohi minema visata. Ka seda restorani töötajad panid tähele. Kord tulid Aquamarinasse nädalavahetust veetma mingit ebaviisakad tüdrukud, kes võtsid toitu palju rohkem, kui suutsid ära süüa. Ettekandjad karistasid neid vaikselt – nad lausa jooksid mööda tüdrukute räpasest lauast, et meie laualt koristada mõni tühjaks saanud kohvitass. Ka unenäos olime peale ekskursiooni söömas, roogade valik oli küllalt suur, hoolitsesime, nagu alati, et tõstame taldrikule täpselt nii palju, kui ära sööme.

Võõrastemajades lükkame alati voodid kokku, et teineteisel lähemal olla, ja ootame siis kannatlikult, millal jälle oma voodisse sattume. Olime alati sellised, nii et poisiga ühes toas puhkust veeta ei ole meil sugugi raske. Ka selles unenäos heitsime õhtul magama ja me kehad veidi puutusid kokku teki all. Issake, kas saab suuremat rõõmu olla? kas võib veel millestki unistada? – mõtisklesime endamisi uinudes.

14.11.23

Oma palverännakuid korraldan ma tavaliselt päevavalgel ja valin selleks meeldivaid kohti – Pelgulinna, kus kallimaga pulmareisi veetsime, Pirita randa, kus männi all tööst ja öisest reisist kurnatud kallima und valvasin... Seekord oli igatsus nii suur, et pole suutnud nädalavahetuse hommikut ära oodata. Ja koha valisin ka mitte just kõige mõnusama – pingi Harju tänaval, kus kallim kunagi minult küsis umbes nii, et lapsed pole

Tallinna elama tulnud, sa pole Soomest tööd leidnud, mida me nüüd ootame? Varsti jäi ämm haigeks, ning oli selge, et kui ma kallima selle murega üksi jätan, solvub kallim juba tõsiselt. Vanalinn oli esimese adventi reede õhtul puupüsti rahvast täis, kuid minu palverännakut ei ole see peatanud.

Ja juhtuski see, mida pole enam lootnud – anti kohtumine. Olen unes uuele töökohale asumas – arvutuskeskuse inseneriks. Mind võeti, kuna mul on kogemusi multiprotsessoriga raali hooldamises. Raal on selline ennemuistne arvuti, mis vajab paigutamiseks vähemalt sada ruutmeetrit. Kõnnin piki koridori, natuke rāpast, nagu kõik tol ajal oli, leian uued töökaaslased, uue ülemuse, küsin, kus nende raal seisab. Oleme vahetanud ka elukohta, kolisime linna, kus pole varem käinud (kunagi noortena olime tõesti valmis kolima kuhugi, kus meile omaette korter oleks antud). Kellegi umbes 5-aastane tütreke jookseb toas ringi. Kummardan, et küsida temalt, kas ta meie poissi pole näinud.

Kallim astub sisse kerges suvekleidis, justkui oleksime siin puhkust veetmas. Uued töökaaslased ütlevad seepeale kohe, et tühja selle tööga, ei ta kao kuhugi, minge käige parem jõe kaldal suplemas, väljas ilus ilm.

Lähmegi. Meile on antud kaasa võti – asutusel on jõekaldal majake ümberriietumiseks. Avame ukse, lükkame sisse jalgratta (ei mäleta, millal see tekkis), võtame riidest lahti. Imetlen kallimat, kui hämmastavalt kaunis ta on, mõtlen, kui õnnelik ma olen, et saan jumalanna kõrval olla, et jumalanna võtab riidest lahti ega pane mind tähele. See tähendab ju, et kallim peab mind

osaks endast, kas pole ma kõige õnnelikum inimene maailmas?

Supeltrikood seljas tuleme välja, paneme ukse lukku – nii mugav, et saab riided luku taha jätta! Palun kallimat päevitada natuke jõe kaldal, lähen me poega otsima, kes on umbes 7-aastane, leiangi lähimast kasesalust, kus ta kahe omavanuse poisiga mängib. Samas on poiste isad, kes on ehitajad ja otsivad tööd, küsivad seda minult. Kahjuks pole mul midagi neile pakkuda. Ütlen pojale, et emme ootab meid suplema. Poeg palub veel viis minutit mängu lõpetamiseks. Heaküll! Vaatan niipea kasesalus peituvat vana kahekorruselist laborimaja. Juugendstiil eelmise sajandi algusest, mis on labori puhul eriti vaoshoitud ja ilmekas. Selgub, et linnas on vaatamisväärsusi. Peaks pildistama seda maja...

2.12.23

Oleme kallimaga suurt ühiskorterit kööki koristamas ja põrandat pesemas. Naabrid on ka kohal. meil on naabritega head viisakad suhted. Köögis on palju asju, mis söögitegemisega kuidagi seotud ei ole, lihtsalt neile pole toas ruumi leidunud. Jutustan kallimale, et käisin Mäeinstituudis ja nägin kateedril kuulutust artiklite kogumiku koostamisest, kuhu oleksime jõudnud veel midagi saata, võiks ka ehitusgeoloogiast, mis on kallima eriala.

Teaduslikke artikleid on kallimal ilmunud üsna vähe, enamasti väitekirja kirjutamise ajast. Hiljem aga tegeles kallim linnaplaneeringuga, mis on teadagi rohkem poliitika kui teadus, ja sel põhjusel artiklite ja ettekannete

avaldamisega peab väga ettevaatlik olema ning enne mitu korda mõtlema, kas seda ikka tõesti on sulle vaja. Igatahes tuleks artiklit kooskõlastada planeeringu tellijaga ja instituudi direktoriga. Ometigi kallimal oli mida öelda. Tänu kallima jõupingutustele sai linnaplaneeringu põhjendamine omaette tegevusharuks. Varem joonistasid arhitektid oma projekte “puhtale lehele”, loodustingimusi ja keskkonnaseisundit arvestamata.

Meil on kallimaga üks ainuke ühine artikkel – Tšernobõli raadioaktiivsest tseesiumist põhjavees, prognoosisime matemaatilise mudeli alusel, et sisaldus kasvab veel paarkümmend aastat enne kui tippu jõuab ning kahanema hakkab, ja tuleb seda asjaolu ümbruskonna linnade veevarustuses arvestada.

Ühine looming on suur rõõm, isegi mainitud mornil teemal. Seepärast tegimegi kõike mis võimalik koos, ja aruannete autorite loetelus olid me mõlema nimed. Kallim oli meil üksvahe põhitäitja ehk projekti direktor, nagu arhitektid räägivad, kuid see töö oli liiga pingeline ja pole kestnud kuigi kaua. Ometigi olime tõesti õnnelikud, kui öö läbi lõpetasime oma aruannet ja hommikul kahvatute nägudega viisime selle tähtaegselt tellijale. Vahepeal lippasime veel kantseleikauba poest läbi, kus me tööviljad plastmass vedruga kokku köideti. Olime uhked, et me pole lihtsalt armunute paar, ei ole lihtsalt pere, vaid veel pealegi üksmeelne meeskond, ja süda laulis, oi, kuidas me südamed laulsid!

7.12.23

Elame kallima- ja lastega mingis mitmetoalises kõrge laega korteris, kus on ruumi küll, kuid valgust vähevõitu, nagu seda vanades linnamajades tihti juhtub. Ja mammi tuli ka meie juurde elama. Pean midagi olulist mammi jaoks tegema, tema elu sisseseadmiseks – vist midagi mööblit ostma, kuid raha selleks puudub, ometigi pean probleemi kuidagi lahendama. Kallimale olen ka midagi lubanud teha, mis vähemalt aega nõuab. Samal ajal töö ei tule oma ülesannetega hästi toime. Teaduri töö on selline, mis vaevab pidevalt, mitte ainult tööajal. Olen pingest nii kurnatud, et jään kusagil diivaninurgas istudes magama. Ärgates näen kallimat oma kõrval. Kallim loeb täpselt üles kõik mu mured. Olen liigutatud, et ta kõike meeles peab ja mõttes minuga on. Siis ütleb kallim, et mida ma talle olen lubanud, see võib oodata, sellega pole kiiret, ja et hakkaku ma kohe tegutsema, alustades kõige aktuaalsemast mammiga seotud probleemist. Lähengi tegutsema tiivustatuna teadmisest, et kallim mind mõistab nii hästi ja alati toetada oskab.

15.12.23, meie kuldsel juubelil

Päikesevann

1990

Oleme impressionistideaegses Pariisis. Neli õde jäävad järsku orbudeks. Tüdrukud on andekad, nooremad hakkavad elegantseid kleite disainima ja õmblema, vanem – noorematest õdedest Renoiri vaimus aktimaale maalima. Tüdrukute vanemad olid tuntud inimesed, esimesed kleidid ja maalid ostetakse heategevuslikult, Renoir näitab eeskuju, varsti saab andekate preilide looming Pariisis moodsaks. Tüdrukud kiruvad oma kurnavat elu: hommikul roogivad nad aias lund, siis poseerivad vanema õe studios, õhtul näitavad poodiumil uusi kleite, õmmelda tuleb tihti öösel. (Lumerookimine on ilmselt näituselt Ateneumis, kuhu toodi Monet ja Sisley talvemaastikud.) Mind tüdrukud ei salli silma otsas – olen nende meeldivad harrastused tüütuks igapäevaseks tööks muutnud. Preilid ei mõista, et oleme kallimaga boheemlased ega suudaks neid koos nende üsna uhke koduga ülal pidada. Vanem õde küll aimab, kuid ta on vaikne ega püüa õdesid ümber veenda.

19.12.23

Täna värvisime kaarti. Värvipliiatsitega, nagu geoloogid seda teevad. Kuigi see pole olnudki geoloogiline kaart – otsisime parajat rohelist pliiatsit, et heinamaad värvida. Tüdrukud tulevad selle tööga paremini toime – hoolikad ja kannatlikud. Tarvis pliiatsiotsa siletiga kraapida, justkui teritaks, ja siis vatitükiga laiali hõõruda, püüdes piirjooni mitte ületada. Piirjoontega ei juhtu midagi, nad on eelnevalt tušiga tõmmatud, selleks on olemas spetsiaalne joonestamisriist – keerlev reisfeeder-kõverjalg. Kallim on tüdruk, oleks mõistlik kaardivärvimine talle usaldada,

kuid meil meeldib ju kõike koos teha. Naudime igat ühist tegevust, isegi okkalikult põõsalt tikrimarjade noppimist, isegi, palun vabandust, ämma aiamaal pimedal õhtul põõsa alla pissilkäimist, üksi oleks liiga kõrge. Pakun kaardi kujundamiseks vesivärve kasutada. See pole juba geoloogiast, vaid linna planeeringust, millega kallim tegeleb, seal värvitakse raamidil ilmatuid jooniseid. Tulemusena rikun natuke ära me kaardi. See on õpetöö, mille eest nüüd enam parimat hinnet ei saa. Kuid millegi pärast me kaua ei kurvasta. Kui juba jutuks tuli, kallimaga ühine looming on ilmselt kõige taevalikum rõõm siin taeva all. Seda alati otsime, alates me diplomitöödest, ja leiame ka. Logo me poja firmale (vt www.apteka.fi) leiutasime koos.

24.12.23

Olen õpepraktika suvelaagris, kus palju toredaid noori koos, ja mul on oma kohustused – vaadata, et laud kommide- ja küpsistega viisakalt välja näeks – noortel on ju alati hea isu. Püüan oma kohustustega toime tulla – osa komme peidan sahtlisse, teiste jaoks leian paraja vaagna, lähen siis telki, kus mind ootavad mu kallim ja me väike poeg. See on suur telk, kus peale meie veel mitu inimest elavad. Selgub, et sõbranna tütar on meile külla tulnud. Tüdruk on pikalt teelt väsinud ja magab nüüd kois oma valges suvekleidis. Heameelega, et meil oma väike kena seltskond koos, luban nad kõik õhtupool sauna viia, aga enne peab kontrollima, kas on ikka tõesti selline võimalus. Sammun sauna poole, kuhu on umbes 3 km. Meile tundmatu asula, kus me suvelaagris oleme, on keerulise planeeringuga, kerge on eksida, mis oleks mulle suureks

häbiks, kui hakkaksin oma peret ja külalist sauna viima ning poleks sinna õiget teed leidnud. Kuhu poole ma liigun? Päike on praegu edelas, paistab vasakust küljest, tähendab, kõnnin loode poole. Tagasi tuleb siis kagu suunas minna. Leian sauna, vaatan aknast sisse, näen et me lapimaiste välitööde kaaslased istuvad saunaesikus, käes vihad õitsevast toomingast, ja me sõber – ülemus on nendega. Milline meeldiv üllatus! Ei peagi luba küsima, sellises seltskonnas oleme teadagi alati teretunud. Ruttan tagasi oma pere juurde, püüan lühemat teed leida. Mingi telliskivist laohoone jääb ette, vähemalt 150 aastat vana. Otsin teed vasakult, kitsas rada viib piki lao seina märke, mingi vanamees kõnnib ees, küllap ta teab, kuhu minna...

Kallimaga telgis veetsin vaid mõne minuti, kuid kogu lugu oli ju vaid sellest, kuidas püüdsin kallimale head meelt teha. Saunast oleks ta ilmselt rõõmu saanud. Haapsalu sõbrad kütsid meile kord sauna. Oh, Issand, kui kirglikult mu kallim saunalaval vihtles, justkui tundis, et nii tore saun on meil esimest ja ka viimast korda elus. Kuumust kiirgav kallima keha on imeilus pilt, mida maalikunst ei suuda edasi anda, kuigi suured meistrid on katsunud. Ei ole ju infrapunast värvi. Ehk ainult groteskne graafika tuleks sellise ülesandega toime.

Seekord on selge, kust need mälestuskillud tulnud on. Õpepraktika suvelaagris saime kunagi tulevase kallimaga tuttavaks, istusime kõrvuti, vaatasime võrkpallimängu. Pärast linnas tulime kord seltsis trammipeatusest ülikooli, ajasime kenasti juttu. Piinlik selliseid asju tunnistada, aga sõpradeks saime alles aasta hiljem välitöödel Lapimaal. Armumisest rääkimata.

Kallim pihtis mulle, kui sügisel Lapimaalt linna tulime, et pole kunagi armunud olnud, ei ole kogenud seda haiglast peata olekut. Kuid selle ees teadis kallim väga hästi, mis on armastus, see teadmine meid kokku viiski. See tähendab, et on sinu armastatu ja kogu ülejäänud maailm, ning too maailm näeb selles kõrvutuses üsna haledasti välja. Ja ei mingit peakaotamist, lihtsalt tead täpselt, et see just nii on, ja mitte kunagi mitte kuidagi teisiti.

28.12.23

Turnime kallimaga mingile künkale, kallim ees, kerge ja noble nagu mägikits. Püüan mitte maha jääda. Jõuame tippu, kus õitsevad ilusad roosad põõsad, kuid ei näe ülevalt seda, mida lootsime.

2.4.24

Naeratus

1986

Mäeinstituudi hüdrogeoloogia kateedri juhataja teeb mingit lepingulist tööd ja tuleb külla kallimaga oma töötulemusi arutama. Nad laotavad joonised diivanile, ja kallim oskab igale numbrile hinnangut anda ning seda olemasoleva infoga kooskõlastada. Panen tule põlema, et neil valgem oleks. Olen uhkusest lõhkemas, et kallim selline tunnustatud asjatundja on, et me õpejõud tuleb temaga nõu pidama.

Ise uurin ajalehe artiklit kohalikust fosforiidi maardlast. Artiklis on toodud andmetabel. Vaatan, kas sellest saab maardla varusid arvutada. Ei saa, ja see on ilmselt meelega tehtud.

Pakume külalisele tassi teed, mille kõrvale on meil ainult mitte väga värske poolik stritslisai. Pinlik küll, et ei leia midagi paremat.

Külaline lahkub. Esikus arutus jätkub, mainitakse ühist tuttavat, kes hüdrogeoloogilise seirega tegeleb, ja kellelt oleks hea tulemuste muutlikkuse kohta küsida.

4.4.24

Oleme kallimaga kursusekaaslaste kokkutulekule minemas. Kohtasime juba kaaslast, kes tulid üritusele otse välitöödelt, mis olid neil üsna rasketes tingimustes, poisid on väsinud nägudega. Kokkutulek toimub ühiselamus, ja me ostame kaasa sidruni, paki suhkrut, koti küpsist ja paki teed. Teed tuleb kaua poeletilt otsida. Selgub, et hinnad on tõusnud, ja mul ei jätku raha ostude eest maksta. Müüa-vanamees ootab kannatlikult. Kallim andis mulle oma rahakoti, ja sealt leian küllalt raha. Kallim ise kohtas juba tuttavaid ja ajab nendega juttu.

5.4.24

Unenägu narkoosi all

Kaks daami Uppsalast ja Viiburist kaks härrat,
Kristiine-aegsed aadlikud kõrged,
kel raske oli omasugust leida,
kord kokku leppisid, et kohtuvad, ja siis
ehk muudab nende saatust meeldiv tutvus.
Sai Soome lahes valitud üks kalju,
ja sinna ehitatud moodsas stiilis saun
ning roosipõõsad istutatud ümber,
nii härrad korraldasid. Saabusid ka daamid.
Neist sündmustest kaks vesivärvimaali
on säilinud, kus purjekad ja roosid,
ning keset tuulist lahte kavalerid
seal daamidele ulatavad käed.
See tutvus oli kahtlemata meeldiv,
sest tulid veel kord külla uhked daamid,
kuid kosimist ei olnud miski pärast,
ja selle põhjust keegi nüüd ei tea.

8.4.24

Unenägu

Kevadine Peterburi,
ojakeste vulin.
Keegi mul seal suri,
matusele tulin.

... lasen trepikotta daami,
kena, mitte noorukese.
Seltsis ülesse me saame,
viimasele korrusele.

Pihib daam, et on Pariisist
tulnud mõneks ajaks.
Minulgi sest vene kriisist
miskit pole vaja.

Tallinnasse naasen varsti,
kus on minul tööd.
Naeratame – siis on hästi!
Lähme omateed.

Mida otsisime Nevskilt,
mõistatuseks jääb –
eilset päeva igavesti
vaimusilm meil näeb.

12.5.24

Nagu see juba mitu korda varem oli olnud, ka nüüd kaebasin, et enam ei anta meile kallimaga kohtumisi, sest olen liiga muutunud viimasel ajal, ja kohe nägingi jälle kallimat unes. Kuid esiteks nägin mu isa teist prouat. See oli selline imeloom, et tarvis natuke seletada. Koolipoisina tegin ühe katse oma lahutatud isaga kohtuda, kuid mammi leidis mu palitutaskust isa aadressi ja tegi mulle koleda peapesu, andis mõista, et olen perekonna reetur, kes äärepealt oleks hakkama saanud alatu teoga. Loomulikult

jäi see meelde, ja rohkem ei ole ma isaga kontakti otsinud. Aastal 1986, kui olime kallimaga juba üsna täiskasvanud, me poeg sai 11-aastaseks, hakkas kallim mulle korduvalt peale käima, et tahab minu isa näha, temaga tuttavaks saada. Raske oli seda sammu astuda, ikkagi 30 aastat ei ole ma isa näinud, kuid kallima soov sai täidetud. Isa ütles, et see on kõige õnnelikum päev tema elus, kallimasse aga armus esimesest pilgust, nagu tütresse. Hiljem olin ise seda tunnet kogenud. See on teistsugune kui tulevasse pruuti armumine, kuid ei ole sugugi nõrgem. Pealegi imelisel kombel ei anna see kallimale mingit põhjust armukadeduseks, ehk ainult ironiseerimiseks. Ka isa prouaga tuli loomulikult suhelda ja mitte lihtsalt viisakalt vaid üsna sõbralikult, muidu oleks too esimene taaskohtumine ka viimaseks kohe jäänud. Isa teine abikaasa, nimetame teda lühidalt võõrasemaks, oli endise aadliku tütar. Ta sündis aastal 1922, siis olid kõik aadlikud juba endised. 1. maailmasõja ajal oli tema isa allveelaeva kapteniks. Allveelaeva nimi oli Hunt. Kodus võõrasemal rippus seinal raamis graafiline leht, mis kujutas hunti talvisel kuuvalgel ööl. See pilt kaunistas kunagi allveelaeva ühisruumi. Ilmselt oli võõrasema uhke, et tal selline vahva isa oli. Aastal 1937 arreteeriti too aadlikust endine kapten ja lasti maha, nagu paljud teised, kes pole pidanud vajalikuks oma päritolu varjata. Ometigi hakkas võõrasema veendunud kommunistiks. Selline vastuoluline isik ta oli. Mammi oli ka partei liige, kuid kommunistlikku propagandasse suhtus skeptiliselt ja üleolevalt, veendunud kommunistiks teda mitte kuidagi pidada pole saanud, ta oli lihtsalt võimuloleva partei liige. Tulevased mammi ja

võõrasema olid nooruses sõbrannad, õppisid koos 2. meditsiini instituudis. Peale lahtust aga hakkas võõrasema endist sõbrannat vihkama, ja see vihavaen oli hullem kui 2. maailmasõja vastaspoolsete rindevõitlejate vahel, kes said hiljem omavahel sõpradeks ja pingutasid koos, et sõda ei kordu enam. Kust ma seda tean, rindemehed, kes oma sakslastest vastased üles otsisid, olid mammi koolivennad. Muide, niikaua kui need sõdurpoisid elus olid, suurt sõda Euroopas ei ole tõesti juhtunud. Aga siin, milleks nii hambaid kiristada? Alles hiljuti taipasin ma selle viha põhjust. Isa armastas mammit elulõpuni. Isa oli euroopaliku kasvatusena viisakas ja südamlilik inimene (Zagrebi pankuri poeg), loomulikult ei ole ta mitte kuidagi oma salajasi tundeid avaldanud, kuid võõrasema oli ikkagi naine ja aimas, et temale on isa lihtsalt tänulik, et teda raskes olukorras „üles korjati“. Lapsi neil pole olnud.

Nii et võõrasemaga olid mul sõbralikud suhted. Unes saadab ta mind poodi mingi vastuvõtu jaoks toitu ostma. Lähen kuulekalt, ja see on veel nõukaaegne pood, kus tuleb sabas seista ja pole kerge midagi söödavat leida. Kogu nimekirja, mis mulle anti, ei õnnestugi täita. Siis pean need ostud koju viima ja hakkama kallimaga tosinale külalisele lõunat valmistama ja peolauda katma. Kallim väsib sellest tegevusest, on tujust ära ja ütleb, et mingu ma võõrasemalt vabandust paluma, et me ei tule toime, lihtsalt üle jõu käib see külaliste vastuvõtt. – Ei, nii ikka ei kõlba, oleme lubanud... - vaidlen ma vastu ja olen valmis võõrasema külalised meile tooma, et küll võõrasema ise hoolitseb, et kõik viisakalt välja näeks. Isa muide selles unes ei olegi.

Kõik see toimub mingis majas metsa ääres, ja äkki kuulen metsa poolt selgesti hundi ulgumist, ning pole kahtlust, et see on just too hunt vanalt allveelaevalt, kus võõrasema isa kapteniks oli. Kutsun kallimat hundilaulu kuulama lootusega, et see talle ehk tuju parandab (kallim ei ole mitte lihtsalt tujukas, ta on veetlevalt, peadpöörítavalt ja hulljulgelt tujukas). Ometigi seda lootust pole kuigi palju, sest hundilaul kõlab üsna masendavalt.

26.5.24

Unenägu 19.6.24

Täna kallimaga unes
valmistame kalarooga
kihilist ja pidulikku,
ja ei ole miski tähtsam,
et meil õnnestub see pala,
see meil annab hingerahu,
meeleolude bilanssi,
ometigi miskipärast
ma ei pane seda kirja
hommikul, nii tegin varem,
aga seekord ma ei usu,
et on huvitav see lugu
kellelgi peale meie.

Nõuka ajal oli selline reegel, et rohkem kui 6 aastat ei ole inimest väliskomanderingus hoitud. Inimest, kes kauem kui 6 aastat välismaal elas, pole saanud nõuka võim enam usaldusväärseks pidada. Kust me seda teame? – Sest mammil oli sõber, kes Šveitsis UNESCOs töötas. Kui ta seal puhkuse sai, kutsus mammi ta koos teiste sõpradega, et lõbus seltskond oleks, Hiiumaale suvitama ja kiitles tädi Betty ees, et näe, millise uhke külalise ma sulle toin – maailma peapsühhiaatri! Kui mammil hiljem Psühhoneuraloogia instituudis, kus ta töötas, probleemid tekkisid, võttis sõber ta Esimesse meditsiiniinstituuti professori kohale tööle. Selleks ajaks said sõbral 6 aastat välismaal täis, ning teda määrati Esimese meditsiiniinstituudi rektoriks. Milleks ma kõike seda nüüd meelde tuletan, sest minu kibe leskmehe põli kestab varsti juba 6 aastat, ja sellega ma seletan endale, miks meile kallimaga enam kohtumisi ei anta.

Ja ometigi täna osalesime kallimaga ühiskondlikus konkursis, kus tuli õlivärvidega klaasile või vesivärvidega krohvitud seinale mingeid vanalinna skeeme maalida, mis pidid linna vaatamisväärsusi ja legende esitama. See tähendab, et tegime seda, mida me oma igapäevases töös arvutigraafikas kujundame, ainult klassikaliste vahenditega. Meil oli tõesti objekte, kus mitte ainult loodustingimuste- ja keskkonnaprobleemidega tegemist pole olnud, vaid ka muinsuskaitsega. Me tunneme ajaloolisi vaatamisväärsusi, oskame neist põnevalt jutustada, kui mitu ekskursiooni olime me korraldanud oma sõpradele Tallinna ja Haapsalu vanalinnas! Töötame suure innuga, oleme ise oma leidlikkusest elevil. Tekkib

tahtmine tulemustest mälestuseks koopiad teha, mobiiltelefone, millega neid pildistada võiks, nähtavasti ei ole veel leiutatud. Kallim leiab lahenduse: kui valminud seinamaalile märg paber peale panna, saab see poolläbipaistvaks ja võimaldab pildist kiiresti käsitsi koopia teha. Kallim toobki sellise märja paberilehe värvilistele tekstidega ruutudele, mida ma seinale olen maalinud. Ise ta valis oma loomingle õlivärvid klaasil, pilt näeb välja tõelise vitraažina. ka sellest saab mälestuseks koopia tehtud. Tõeline saatuse kingitus, et sai korraks suhu seda võrratut kallimaga ühise loomingu maitset, kus me tunneme teineteise võimalusi, tunnustame ja usaldame neid täiesti. Kas pole see ülim õnn – kui kallim sind usaldab, usub sinusse? Ise aga lihtsalt jumaldad oma kallimat, sest kuidagi teisiti ei olegi võimalik.

8.7.24

Kallimal on töö juures tulemas mingi pidu, kus ta kavatseb oma luuletust esitada, toob töölt mitu paberlehte väljaprintitud luulekatkenditega. Hakkan neid uurima ja näen, et seda luulet ei ole ma varem lugenud ega kuulnud. Salmid vahelduvad ametialaste tekstidega, kallima abita ei oska ma leida värsi algust ega lõppu. Ka riimita rütmilist lüürikat leidub toodud paberitel. Tarvis üks kõige ilmekam luuletus valida, eraldi kirja panna (kodus meil printerit veel ei ole, ega ka arvutit), kontrollida siis, kas kallimal on kõik meeles.

Jätkame neid ettevalmistusi kontoris. Meid laseb sisse kallima ülemus, vanamees, kes oli labori juhatajaks

kaheksakümnendatel aastail, kui kallim teaduslikus osakonnas töötas ja oma väitekirja koostas, Ülemus saadab meid väiksesse akendeta ruumi, aitab lauda pingi kõrvale nihutada. Sinna paneme kirjutusmasina, arvuteid ei ole veel leiutatud. Ülemus tahab ilmselt kolmandana meiega pinki istuda ja me loomingulisest tegevusest osa võta. See on tema poolt juba üleaarune, edasi tuleksime ise toime, kuid ülemus, kes on ühtlasi ka asutuse parteikomitee sekretär, tahab vist veenduda, et me midagi ideoloogiliselt kahtlast ei kirjuta...

Olen mitu korda jutustanud me joovastavast ühisest loomingust geoloogia ja linnaplaneeringu asjus, kuid peale selle oli veel ühine luuletamine. Aitasin tihti kallimat valmistada luulelisi õnnitlusi töökaaslaste sünnipäevadeks. Mul oli seda kerge teha, kuna tundsin neid küllalt hästi. Pakkusin teemasid, lauseid, riime. Me luulestiilid erinevad tunduvalt, seepärast ühine looming antud juhul kujunes väikeseks luulevõistluseks, kus mina mõnikord võitjaks tuln – kallim kiitis heaks minupakutud variandi ja esines sellega üritusel. Olin uhke ja õnnelik. Peolt tulles jutustas kallim, millise aplausi me ühise loominguga vili kolleegidelt sai. Luuleportreed olid tihti üsna julged ja kuraasikad, eriti need, mis instituudi direktorile – akadeemikule olid pühendatud. Kasutasime asjaolu, et veetlevale daamile on kõik lubatud, ja see oli põnev mäng.

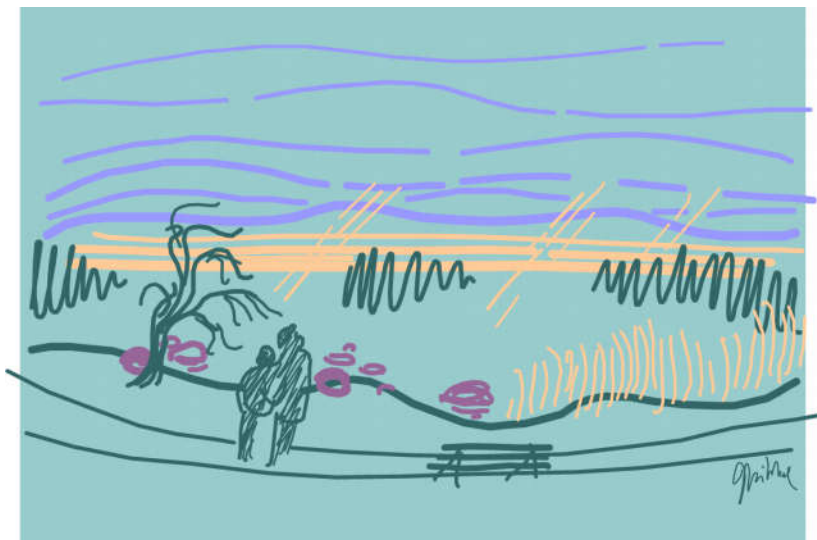
21.7.24

Olen öösel tööl. Instituudi koridorid on poolpimedad, kuid paljudes ruumides tegevus jätkub – töökaaslased pingutavad, et tähtjaks oma aruanded lõpetada. Mul

endal aga on käsil mingi ühiskondlik töö, midagi luulevõistluse taolist. Meeldiv üllatus – kallim tuleb mulle tööle järgi. Soovin kolleegidele jõudu, laskume kallimaga alla pimedast trepist, möödume mornist turvamehest ja hakkame kodu poole liikuma. Sammume koos hädiselt valgustatud tänavail, valgete ööde aeg on ammu möödas. Püüame jõuda mingile öisele bussile, mobiiltelefone, et taksot kutsuda, ei ole veel leiutatud.

Sellele väiksele pildile tuleb nüüd pikk järelsõna. Mu esimesed öised vahetused olid just ühiskondlikul töö. Kui Mäeinstituudis õppisin, tegime öösel dekaanis geofüüsikalise teaduskonna seinalehte, kus muide alati ka lüürilist luulet ilmus. Seinaleht oli suur ja uhke – vähemalt 6 meetrit pikk ja poolteist meetrit lai. Mul oli tegemist enamasti kujundamisega. Vastasseinas rippus rivaalide – geoloogide seinaleht, samuti suur ja maitsekalt kujundatud. Seinalehe toimkond oli tegelikult loominguline klubi, paljud käisid seal lihtsalt õhkkonda nautimas. Õppisin ma üsna kehvasti – kogu aeg küll sõitsin alpinistidega kaljudele, küll pummeldasin hommikuni korporatsioonis Balticum koos teiste eestlastest tudengitega, kuid dekaan pole mind instituudist välja ajanud, kuna nägi oma silmaga, kuidas ma ühiskondlikul töö pingutan. Dekaani proua oli muide Eestist, Läänemaalt, aga ise ta oli Ukrainast, Poltava kandist. Nagu me kallimaga, ainult ümberpööratult.

24.7.24

Promenaadil detsembris

2008

Nägin unes seda, mida arhitektid nimetavad vertikaalplaneeringuks, karjäärialade korrastamise projekteerijad aga – ala tehniliseks korrastamiseks. See tegevus ühendas meid kallimaga eriti meeldivalt – isegi kui me pole ühes objekti kallal tegutsenud, mõistsime teineteist poolelt sõnalt. Suhtlemist kallimaga ei ole unenäos olnud, kuid kallim oli kusagil kõrvaltoas, ja sellest piisas, et peapööritavalt õnnelik olla. Mõtlesin muide, et peaks seda vertikaalplaneeringu kunsti ka me pojale õpetama, kes oli unes alles koolipoiss. Seda läheb ikka elus tarvis, kas töötad geoloogias või linnaplaneeringus või maaparanduses. Mõtisklesin nõnda mõnusasti ja läksin siis uuringuala vaatama. Kõndisin mööda metsateed, kus nägin, et kunagi oli siin talu – tee

ääres kasvas sõstraid ja tikreid, mõned tikrimarjad olid juba peaaegu valmis. Siis tuli ette oja, millest võimatu üle hüpata. Seda juhtub ikka, meil on ju sademeid rohkem kui aurustumist, planeeringukunst seisnebki selles, et ülearune pinnavesi kuhugi jõkke juhtida...

Nüüd tuleb jälle kommentaar, mis on unenäost endast palju pikem. Oleme kallimaga väga erinevad – üks on tüdruk, ja teine on poiss, üks ukrainlanna, teine – eestlane, üks hüdrogeoloog ja ehitusgeoloog, teine aga – geofüüsik ja geokeemik. Kallim heameelega avas mulle kõik tüdrukute saladused. Õppisin need hoolega selgeks ja sain kallimale meeldivaks vestluskaaslaseks. Kallim aga õppis eestikeelseid sõnu, mida hääldas väga kenasti, ilma mingi aktsendita kõigi me sõprade ja sugulaste rõõmsaks vaimustuseks. Mulle seletas kallim, kuivõrd erinevad ukrainlased venelastest oma kommete, käitumise ja psühholoogia poolest. Olime muide küll ukrainlanna ja eestlane, aga mõlemad rootsi päritolu. Suur oli ka erialade vahe, kuigi õppisime koos Mäeinstituudis. Mulle pole üldse hüdrogeoloogiat ja ehitusgeoloogiat õpetatud, kallimale aga loeti geofüüsikaliste uuringumeetodite ülevaatekursus, pealegi esimesest praktikast tundras oli tal kogemusi elektrilistes vertikaalsondeerimistes. Need kogemused ja ka hea taip aitasid kallimat geofüüsika eksamil viie saada. Tulevane kallim oli väga heas tujus ja saatis mulle veetlevaid naeratusi üle kursusekaaslaste peade. Me pole jõudnud siis veel sõpradeks saada, aga teadsime juba, et sõidame koos välitöödele Lapimaale, et meil on ees mingi ühine tulevik. Pole teadnud, mida sellest oodata, aga midagi ahvatlevat juba tundus. Kui aga

üheks pereks saime ja instituudi lõpetasime, hakkasin kallimat aitama tema töös, ja selgus, et need samad diferentsiaalvõrrandid, mis geofüüsikalisi anomaaliaid kirjeldavad, toimivad ka põhjavee filtreerumise puhul. Kes küll oleks võinud arvata, et seda asjaolu saab nii tundeliselt nautida?

2.8.24

Ühel tüdrukul kukkus vette üks vääriline asi. Korterivõti nähtavasti, mis tal veel sai väärilist olla? Ta kutsus kahte tuttavat poissi appi, ja mina olen millegipärast nendega, kuigi sukelduma poleks hakanud. Sammume purjekate kai juurde, kus tüdrukul see äpardus juhtus. Noored võtavad ennast riidest lahti, jäävad päris ihualasti, ja et keegi ei kõhkleks, et just nii peab tegema, üks priske daam, nagu Renoiri maalilt, seisab vees täiesti alasti ega tee välja, et teda vaadatakse. Tüdrukul on liigutavalt pisikesed rinnad ja blond kõhualune, poistel aga – täiesti uhked suguelundid. Põlvini vees noored tükk aega imetlevad teineteist vähimagi piinlikkuseta enne kui sukelduma hakata. Oleme imedemaal, kus inimesed ei häbene oma keha ega ka oma uudishimu. Vist kusagil Lõuna-Prantsusmaal. Jätan noored kaotatud võtit otsima, ise pean koju minema. Kodus olen aluspüksteväel redelil riulitelt tolmu pühkimas, kui kallim koju tuleb. Kusagilt ta teab juba, kuidas ma aega veetsin. Oi, mõtlen ma endamisi, nüüd on kallim vist pahane, et vahtisin rannas seda tüdrukukest väikeste rindade- ja heleda kõhualusega, kallim ei ütle midagi, lihtsalt on tujust ära. Kuid kallim

küsib hoopis: „Väljas on palav, lähen duši alla, tuled mulle selga küürima?“ Muidugi tulen!

10.8.24, peale Ingvari luuletuste lugemist

Sattume kallimaga kaugesse tulevikku. Noortena loomulikult. Unes oleme ikka noored või ei pane tähele oma vanust. Migratsiooniamet aitab meid kohaneda, jagab moodsaid rõivaid ja tossusid, et me dinosaurustena välja ei näe. Kallim ütleb, et on harjunud kotsadel käima – seletatakse, et kotsadel enam keegi ei käi – ei ole tervislik. Kahju. Kallimal oli kunagi nii hea meel, et kotsadel ei ole oma kavalerist pikem. Tuleb meelde, kuidas me sugulaste juurde Pelgulinna tulime pulmareisi veetma, ja esimesel hommikul selgus, et kallima kotsad on kulunud – jooksin siis Rohu ja Telliskivi tänava nurgale, kus kingsepp tegutses. Olin endamisi uhke, et oskan selle probleemiga toime tulla. Muide, ega me kohe sugulaste kaela pole sadanud, käisime enne mitu võõrastemaja läbi, kuid nõuka inimesel oli see võimalik ainult komanderingus või ametlikul ekskursioonil. Too reis Pelgulinna oli pigem minevikku kui tulevikku, kuid see minevik oli nii mugav ja armas!

Magatakse tulevikus kaaluta olekus. Meid saadetakse ruumi, kus hõljuvad uniselt kenades pidžaamades tüdrukud ja poisid tundmata teineteise vastu vähimatki huvi. Vaesed tuleviku inimesed! Nad ei tea, et selleks et ilusasti välja magada tarvis kallima kaissu tulla, mitte kaaluta olekut. Püüame ausalt nendega ühineda, aga uinuda ei suuda, kuigi toredad pidžaamad on ka meile antud.

Sööme kohvikus, kus pakutakse mingeid tarretisi, ei saa aru, millest tehtud, naftast vist.

Sammume tööle, kus ilmselt ootab veel rohkem üllatusi, kuid kallim on nii andekas, me tuleme toime!...

19.8.24

Osaleme kallimaga Poltaava generaalplaani koostamises. Kallim on linna peale läinud midagi vaatama, mina arutan projektijuhiga jooniseid. Projektijuht on üsna noor ja hästi enesekindel. „Tarvis asendiskeemile lisada sõna Poltaava ja veel sõna monument keskväljakule“ – ütleb projektijuht. Mõtlen, et see on niigi selge, kuid vaidlema ei hakka, ülemus peab ju mingid märkused tegema. Tuleb nüüd rääkida sellest daamiga, kelle arvutis jooniste lõplik variant on, ainult tema teab, kus kaustas tal see skeem peidus, mida peame täiendama.

Astuvad sisse kohalikud arhitektid, terve kambaga, kõik noored, andekad, ilusad, maitsekalt riides, kenade soengutega, tunnen selgesti daamide lõhnaõli meeldivat aroomi. Keegi võtab seljast pintsaku, kaelast magnetvõtme, tarvis vaadata, et kolleegide asjad meie omadega segamini ei lähe, õhtul peame ju ära sõitma, saada pärast postiga kogemata vahetatud esemeid.

Kallim helistab projektijuhile, ütleb, et vaadatud kõik mis tarvis. Projektijuht õpetab, kuidas taksot kutsuda ja milline aadress taksojuhile öelda. Ei näegi kallimat sellel kohtumisel, mõtlen ainult, et pole tarvis sugugi temal käest kinni hoida, niigi oleme õnnelikud, kui oleme ühel planeedil, ja kui veel ühist tegevust jagub pealegi.

Unes ei ole mingit sõda, nagu ei ole seda Ukraina melodraamades, mis praegu linastuvad.

29.8.24

Naudime kallimaga ühte luuletust, mis on üsna väike, kuid üllatav oma mõtte ja kuju poolest, täiesti ainulaadne on meeleolu, mida luuletus toob. Kust see tekkis? Küllap kallimal tuli pähe, ta on nii andekas... Kui püüame oma vaimustust jagada mingi tuttavate paariga, ootab meid kerge pettumus – luuletust juba tuntakse. Tähendab ei kuulugi kallimale... Aga ikka paganama vahva!

Umbes aiman, kust selline lugu võis tulla. Õhtul rääkisin pojaga ja andsin talle edasi tervitusi sõbrannalt – kallima kursusekaaslaselt Saksamaalt. Sõbranna tarnib mingit savi, tal on mitu tellijat mitmel maal, mitu varustajat ja ladu, kus 3 inimest töötavad. Ometigi ütles poeg, et tema arvates pole sõbranna mingi ettevõtja. Mind üllatas see arvamus, kuid vaidlema pole hakanud, eks poeg teab paremini. Aga kes siis on see õige ettevõtja? Selgus, et see, kes loob midagi eimillestki. Jumal, tähendab.

Antud definitsioonile vastab täiesti kallim. Kallima suurimad iseseisvad tööd olid Peterburi parkide ja aedade skeemi koostamine ja Peterburi ajalooliste kalmistute uuring, mida ta oli täiesti iseseisvalt organiseerinud. Esiteks oli tarvis leida need teemad ning aru saada nende aktuaalsust. Sellele aitasid kaasa kaks lepingut, mida kallim täitis – ühe vana pargi loodustingimuste uurimine Jaroslavlis ja ühe suure kalmistu arenguvõimaluste hindamine Peterburis. Need lepingud andsid mõista, et

selliseid uuringuid läheb tõesti tarvis. Siis oli vaja leida tellija. Kui püüda sellised tellimused saada Arhitektuuri ja Linnaplaneeringu Komiteest või Keskkonna Komiteest, nagu kõik kallima töökaaslased tegid, oleks see lootusetu – sinna seisis juba pikk saba. Kuid kallim pöördus hoopis Linna Haljasalade Komiteesse ja Linna Tarbimisturu Komiteesse (viimane tegeles üldsegi tont teab millega). Umbes kaks aastat kulus, et nendega läbirääkimisi pidada, enne kui tööd said plaani pandud. Kui jõuti täitmiseni, selgus, kui tähtis oli, et neid oli korraga kaks – kui ühel rahastamine takerdus, siis teise olemasolu lubas tööd jätkata. Sellest tööst võtsid osa mitmed asutused ja spetsialistid – ajaloolased, botaanikud, hüdroloogid ja hüdrogeoloogid, ökoloogid, maastiku arhitektid, aednikud, ornitoloogid... ja igapähele oskas kallim ülesande püstitada ning selle täitmist kontrollida. Töö oli üsna väsitav, jäi meelde, kuidas me öö läbi oma paksu aruannet kujundasime, et hommikul tellijale viia, kuid see oli nii joovastav – täiesti iseseisev tegutsemine! Ei mingeid tarkasid onusid esiplaanil, nagu see nõuka ajal alati oli olnud. Saite vist juba aru, et kallim on tõeline jumalanna – hingematvalt andekas, pimestavalt särav, südantlõhestavalt armas...

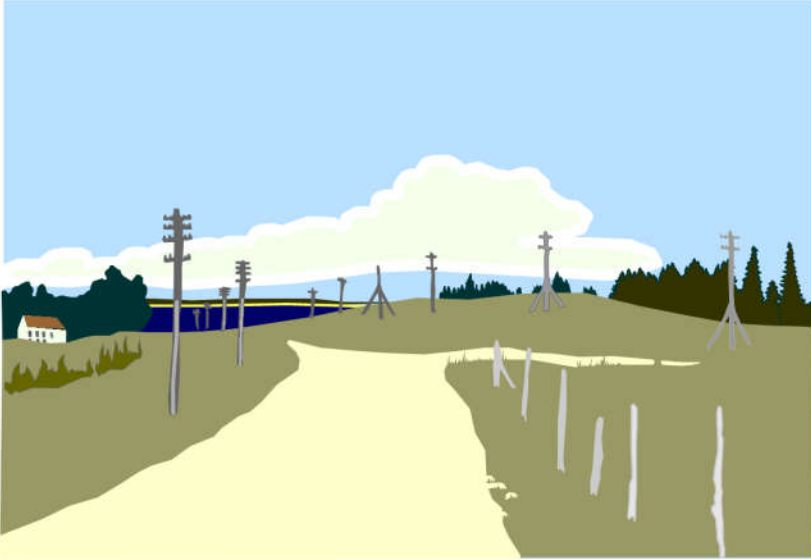
4.9.24

Kallima- ja pojaga oleme jälle sõprade juures Baierimaal, istume kohvilauas suures toas. Poeg on alles üliõpilane, sõbrad on õnnelikud, et külla tulime, kostitavad maitsva koduse rabarberipirukaga. Nende tütar, kes meie poisist veidi noorem ja ilmselt ilusaim Baierimaa preili, on ka

kodus. Sõbrad hoolitsevad me eest, kuid ma veel omakorda vaatan, et kallimal oleks isuäratav pirukatükk ja kohvitass käepärast ning koorekann käeulatuses. Kallima juuksed tõmbuvad iseenesest lokki, kuid ainult siis, kui kallim ennast hästi tunneb ja on pealegi heas tujus. “Kui hea on olla siin, – kiidab kallim, – tunnen ennast imehästi!” Ma ei hakka talle meelde tuletama, et hiljuti oli ta üsna tõsiselt haige. Naudime üldist siirast rõõmu, nii kenad on me sõbrad!..

Sõber suri vähki 5 kuud enne kallimat. Sõbra lesega oleme kirjavahetuses. Unenäod, kus me sõpradega kohtume, tõlgin ma inglise keelde, saksa keelt ei oska, *entschuldigen bitte*, ja jagan oma saatusekaaslasega. Ta saatis mulle hiljuti fotod, kus me koos Regensburgis oleme, naeratame kohaliku ülikooli ees. Justkui teadsin, et kallim on ebamaine kaunitar, kuid see, mida fotodel nägin, rabas mind täiesti – mu kõrval seisis tõeline jumalanna! Lokkis juustega. Ja seelikus, millist pole olnud kellelgi maailmas. Kui olime Baierimaale minemas, helistasime sõbrale, küsisime, mida neile tuua Peterburist. “Head tuju!” – vastas sõber kõhklemata. Võtsime seda otsekoheaselt – ostsime kanga, mis sobis rohkem kardinaks või laualinaks, suure geomeetrilise mustri, kus oli oranži, musta ja sinirohelist, kollast ka natuke, kaua projekteerisime, kuidas mustri ringid ja ruudud suveselikule sobitada ja õmblesimegi pika, poole sääreni riideseme, mis juba kaugelt pidi silma paistma ja tuju tõstma.

5.9.24

Hiiumaa

1966

Kallima- ja umbes 10-aastase pojaga ärkame tädi Betty majas Kärđlas, mu lapsepõlvekodus. Tahaks kangesti veel natuke voodis mõnuleda, kuid poeg on juba üleval, käib toas ringi, tuleb ka meil tõusta ja hakata hommikusööki valmistama. Pärast kohvijoomist joonistame innukalt arvutis tädi Betty krundi kaarti ja rõõmustame, et see meil nii kenasti välja tuleb.

Tõesti olime nõnda kolmekesi tühjaks jäänud tädi Betty majas suvitamas 1976. aasta septembris, poeg sai seal üheaastaseks. Tahtsime väga sinna jääda, kuid olime nii noored, et pole osanud ette kujutada, millist tööd võiksite endale leida oma geoloogilise haridusega. Pärast saime teada, et üks Kärđla tüdruk läks Tartu ülikooli hüdrogeoloogiat õppima ja nende teadmistega töötas

Kärdla linnavalitsuses. Kärdlas pole olnud ju siis veevärki, kuna pole olnud seda tarvis – igas õues oma purskkaev imemaitsva pehme survealise põhjaveega. Ainult kui hakati mitmekorruselisi kortermaju ehitama, läks vaja veevärkki. Meil aga kallim oli juba diplomeeritud hüdrogeoloog. Kuid pole taibanud me Kärdla arenguvajadusi. Noorus, noorus... Kogemusi pole jätkunud. Hiljem käisime Kärdla linnavalitsuses küsimas, kas võiksime geoloogidena seal midagi kasulikku teha. Meile öeldi irooniliselt, et Kärdlas on geoloogidel üsna raske midagi kasulikku teha, sest Kärdla on geoloogiliselt kõige paremini uuritud ala Eestis. Kärdla meteoriidikraater läbimõõduga umbes 8 km ja vanusega umbes sada miljonit aastat avastati muide just 1976. aastal tänu Hiiumaa raskusjõuvälja uuringule. Minu eriala ongi just geofüüsika, kuid kogemusi siis ei ole veel olnud. Kraater on settekivimitega täidetud, reljeefis võib seda märgata ainult kui tead, kuhu vaadata.

Onu, kellele tädi Betty oma maja pärandas, müüs selle maha, ostis selle rahaga oma perele kolmetoalise korteri Lasnamäel ja veel suvila Muugal. Onu aitas tädi Bettyt tõesti väga tõsiselt – vahetas majal pilliroo katuse interniiidi vastu. See sama onu, kelle juures me 1974, a talvel oma pulmारेisi Pelgulinnas veetsime, kuhu ma nüüd nädalavahetustel palverännakuid korraldan. Kuid Kärdlas püüdsin ma pärast alati oma lapsepõlve kodust võimalikult kaugemalt mööduda ja pole sinna poole vaadanud. Uued omanikud esimese vaardiga võtsid maha suure kuuse – kartsid, et torm selle murrab neile kaela.

7.9.24

Suure kuuse portree

1966

Kallim kutsus mind peole, mida tema töökaaslased-arhitektid korraldavad kusagil 18. sajandi pargis, ka loss on üüritud ürituseks. Kallim suhtleb küll ühe küll teise uhke daami- või härraga ja kaob märkamatu silmist. Hakkan teda lossi saalides otsima. Teen seda ettevaatlikult, et mõni natuke liiga lõbus daam minuga kurameerima ei hakka. Kallima puudumine minu kõrval võib sellise reaktsiooni esile tuua.

Üks tähtis härra ütleb mulle veendumusega, et kallim on juba peolt lahkunud, keegi kavalier viis ta autoga minema. Ei usu, teeb vist nalja, mina olen kallima kavalier! Jätkan otsimist pargist, lõpuks näen kallimat kõige järsemal nõlval, kus ta pisikese terrassikese leidis ja sõbrannaga pikutab mõnusasti juttu ajades. Heidan nende kõrvale ja emban kallimat selja tagant. Kallim paneb käe minu käele, andes mõista, et mu kallistus talle head meelt teeb, ning jätkab oma jutuajamist. Rohkem ei ole midagi olnud, ja ega olegi vaja midagi veel.

28.9.24 Lauttasaarel

Vahepeal ei ole mitu kohtumist kirja pandud, sest need olid nukrad, nagu Silvia Jõgeveri maalitud portree (1962), see mis Eesti kunsti ajaloo 6. köite kaanepildiks sai. Seekord aga on kohtumine rõõmus – kallim tuli lähetusest. Kodus oleme ainult me mammiga, lapsed sõitsid vist Soome. Mammi on köögis, teeb ilmselt meile süüa, kallim aga läks duši alla. Oleks me kahekesi, oleks vannitoa uks pärani lahti jäetud, aga kuna mammi on ka siin, tõmbas kallim ukse kinni. Huvitav, kas lükkas ka riivi ette? Ega ta ei kohku, kui ma vannituppa sisse astun? Lähetus pole

olnud ju nii pikk, et mind ära unustada. Katsun ukselinki, ei ole riivis! Kallim teeb irooniliselt suured silmad, justkui oleks üllatatud mind vannitoas nähes. Naeratus aga ütleb mulle, et kallim ootas mind. Duši all on ta taevalikult kaunis, tõeline jumalanna! Nooruses keegi tüdrukutest-kursusekaaslastest pani tähele, et kallima ilu on klassikaline, nagu 17. sajandi marmorkujul Suveaiast, mitte nagu Barbiel. Küsin, kas küürida kallima selga. Kallim raputab kurvalt pead. On mingi põhjus, miks ta ei taha, et talle selga küüriksin, see meeldis ju alati... Ärgates saan aru, mis põhjus see oli: kallim teadis, et kohtume unenäos, ning ütles mulle pilguga: Imetle vaikselt, ära puudutada püüa, siis ehk kestab me kohtumine veel mõned hetked... Mis teha, inimene ihkab oma kallimat puudutada, kasvõi kätt suudelda, tunda huultega keha soojust, uskuma jääda, et oled kohtumist ära oodanud.

4.10.24

Oleme ülikoolis loengul. Kallim sõbrannadega istub esimesse ritta. Tüdrukutel meeldib, kui õpejõud neid näeb ja tähele paneb. Mul sellist harjumust ei ole, valin endale koha tagumises reas, küll pärast loengut saame jälle kokku. Auditorium on kallakuga, nagu Tartu Keemikumis. Mulle jääb ette kena paarike, nihkun eemale, et neil mõnusam oleks seltsis loengut kuulata.

Järgmine vaatus on juba hoopis teisest ajast. Kallima ja väikse pojaga oleme rannas suvitamas. Rand on kaljune, kaljud siledaks ja ümmarguseks lihvitud, nagu Soomes. Vesi on soe, ruttame kohe merre. Meid näeb

kaugelt mingi seltskond ja valib teise tee – nad tahavad rannas omaette olla, nagu meiegi.

Tuli meelde, kuidas kallima- ja pojapojaga Rhodose rannas nägime umbes kümneaastast tüdrukukest, kes poiste kambas vapralt üle lahe ujus, et seal kaljult vette hüpata. Kui nad kohale jõudsid, selgus, et tüdrukukesel on helesinised kummist sussid jalas, et mugavam oleks kaljule turnida, mis oli vähemalt neli meetrit kõrge, sai julgust ja osavust näidata.

Kallim koolitüdrukuna oli ka poiste kambas. Seltskonda, kus tüdrukud on omaette itsitamas, pidas kallim matslikuks. On ju tore, kui sul on korraga mitu rüütli, üks ustavam kui teine. Ühele kingid pilgu, teisele – naeratuse, kolmandale krimpsutad usalduslikult nina, poisid on uhkusest lõhkemas, kohtlevad sind justnagu võrdset, kuid tegelikult tead ju, et oled printsess, et just selles lihtsas naljatlevas suhtlemises jääd alati kauniks unistuseks, ärkvel unenäoks.

14.10.24

Tuleme kallimaga Tallinna, ja keegi tuttav soovitas meile majutust otsida Õismäelt lastekodust. Tõesti, lastekodu töötajaid ei tule kaua paluda – varsti antakse meile viie voodikohaga tuba, selline tüüpiline nõukaaegse ühiselamu tuba. Tunnen ennast kehvasti. Me reise ajal on tõesti tihti juhtunud, et mu reuma ägestub üheks õhtuks palavikuga. Kallim läheb linna peale, jään lastekodu voodisse paranema. Äkki tulevad lapsed, viiekesi, Nad on väga kenad – hellitamata lapsed, kes oskavad kõike head hinnata. Lapsed ajavad omavahel asjalikult juttu ega pane

mind tähele, kuigi on valmis viisakalt vastama, kui küsiks sinu midagi. Lähen lastekodu töötajate juurde, kaeban, et meile oli paariks päevaks tuba lubatud, nüüd aga pole jäänud sinna enam isegi vabu kohta. Kasvatavad arutavad küsimust rahulikult, leiavad, et peaks meid siis paigutama tuppa nr 109, pakuvad abi kohvrite tassimises. Korjan hoolega kokku kallima asju, mis on juba laste asjadega segamini läinud. Kujutan ette, kuidas kallim kurvastab, kui kaotab mõne meeldiva ehte, nagu ta oli kunagi jätnud maokujulise hõbedase käevõru Tallinna Kaubamaja proovikabiini, kus ta kleiti selga passis, nii kahju oli! Kleit oli mustast siidist valgete täppidega, hiljem saime teada, et see on Kataloonia rahvusp muster. Asjad teise tuppa viidud, lähen välja ümbrust vaatama, tunnen ennast juba paremini. Ümbrus pole suurem asi, eriti venekeelsed Õismäe elanikud. Hakkan muretsema, kus kallim jalutab nii kaua, Ta võiks Mallingule sisse astuda Mustamäe tee ja Wilde tänava nurgal, sealt lastekodusse helistada, mobiiltelefone ei ole veel leiutatud...

19.10.24

Ärkame kallimaga kusagil Kataloonias puhkuse esimesel hommikul. Hotell, kus me peatusime, on üle saja aasta vana – kõrge laega, oleme vist Barcelona südalinna. Tavaliselt lükkame võõrastemajas voodid kokku, et teineteisel öösel käest kinni hoida ja oodata kannatlikult, millal oma koju, oma voodisse jõuame. Seekord on meil lai ühine voodi ja kohtumise äraootamise rõõm on nii suur, et eluilm poleks teki alt välja tulnud, isegi sööma poleks läinud, olgugi et väljas juba valge. Pealegi aimame

alateadlikult, et ega meil midagi muud ei olegi, kui see ainuke hommik. Mitu aastat me ootasime seda puhkust? Kuid poeg ja pojapoeg on juba üleval, muudkui lippavad me voodist mööda lõbusalt Hola! hõisates. Nähtavasti on see me magamistuba läbikäidav. Pole viga, saame veel vannitoas mõned hetked teineteist kallistada. Kui seltsis duši alla lähme, hoiaime sellega tublisti aega kokku vannitoa sabale. Vannituba on suur, vanaaegne, aknaga, ainult ust ei õnnestu kuidagi kinni tõmmata, kogu aeg küll väike pojapoeg, küll minia tulevad hambaid pesema. Peseme ka hambaid. Nii tore oleks nüüd teineteist suudelda... Aga kus seda, inimesi muudkui liigub ringi, selgub, et oleme mingis ühiselamu tüüpi võõrastemajas. Hommikust süüa pole jõudnud, kohtumine lõppes.

26.10.24

Töö juures on pidu, kuhu olen kallima kutsunud. Millegi pärast peame kohtuma juba peol, tulen kallimale vastu kõrgele laiale trepile välisukse ees. Selline trepp on Peterburi Jaanikirikul, ja seal sai tõesti üks kord pidu peetud – Eesti Vabariigi 100. aastapäeval. Ma veel mõtlesin, et huvitav, kuidas me hakkame kirikus napsu võtma? kuid altari ette oli eesriie tõmmatud, et peo külalised ennast mõnusasti jumalakojas tunneksid. Tragi peakonsul aga korraldas „pingviinide paraadi“ – rivistas oma pere – proua ja kolm last, et kõigil tulijatel kätt suruda. Sellele peole kallim kahjuks pole saanud tulla, kuid varem käis meelsasti Peterburi Eesti Kultuuriseltsi ja konsulaadi üritustel, kus kõik teda armastavad, teisiti poleks olnudki võimalik. Veel on selline välistrepp

Steigeri kontori ees, kus vanemate kolleegidega omal ajal mitu korda saunas käisin. Kallim tuleb, seletan talle, et pidu pidi veel uhkem olema – linnast väljas, ööbimisega, kuid eelarvet pole õnnestunud linnavalitsuses kooskõlastada. „Õigesti otsustas linnavalitsus, – naeratab kallim – liiga rikkalik pidu töö juures jätab halva mulje!“ Selgub, et ka siin on pidu saunaga – kursusekaaslane tuleb meile vastu paljas, märg ja ilma prillideta. „Vaata ometi, kelle ma peole tõi!“ – ütlen ma talle kallimat õlgadest hoides. Kursusekaaslane naeratab viisakalt ja pilutab silmi – ei tunne ära ilma prillideta. Seletan, kes see on. Kursusekaaslane naeratab juba rõõmsalt ja laiutab käsi – et tuleks kallistama, aga ta on märg ja paljas. Selle kursusekaaslasega mängis kallim õppepraktikal lauatennist. Sellest sai omal ajal luuletus kirjutatud – et elektrirong sõidab vilinal mööda, ja lauatennistise pall hüpleb nii lõbusalt kõrgete mändide all suure järve kaldal, ühesõnaga noorus on ilus aeg! Aga kursusekaaslaste pulmas, teate mida too kallima tennispartner tegi? – Kui kõik asjakohased õnnesoovid olid öeldud, pakkus tõsta klaasid hüdrogeoloogide kõige toredama tüdruku terviseks kallimat silmas pidades! Hüdrogeoloogiat õppisid enamasti tüdrukid, üks kaunim kui teine, kuid too tennispartner oli selline inimene-pidu, hiljem – kõigi kokkutulekute korraldaja, pealegi nii hea kasvatusena poiss, et tema suus pole kõlanud see mingi piinliku armumisavaldusena, vaid täiesti sündsana ja viisaka vaimustusena. Kahjuks lahkus ta siit ilmast veel enne kallimat – mängis suvilas võrkpalli ja sai infarkti. Lähme ka sauna, aitan kallimal riidest lahti võtta – teen lahti

tõmbelukud kõrgetel saabastel. Ümber on mingid tüdrukud, justkui tuttavad, kuid mitte niivõrd, et hakkaks neile kallimat esitama. Enne leiliruumi paneb kallim hommikumantli selga ja õigesti teeb, sest saunalaval istuvad kaks täiesti tundmatut meest, miks peaks neile oma ilu näitama? Mehed paluvad meid eemal istet võtta, sest nad hoiavad siin kohta kinni mingile seltskonnale. Valime kohad ahjule lähemal, enne tõmbame õhuakna kinni – lava pole sugugi kuum. Istume, ootame mõnda aega, kuid soojemaks ei lähe, paistab, et see on mingi Tootsi saun...

28.10.24

Uudised ei jäta kohtumistele kuigi palju lootust. Trump lubas sõja lõpetada, kuulun iga päev uudiseid, kuid käivad ikka ägedad lahingud, ja Ukraina linnade pommitamine muudkui jätkub. Rääkisin paar päeva tagasi oma armsate Harkivi tüdrukutega, kes nüüd Soomes elavad. Sõjast ei ole üldse juttu teinud, nii ebameeldivat teemat ilma asjata suhu ei võta. Lapsed Helsingis on kolimas, pojapoeg Iirimaal õppimas ja ülikoolist uusi sõpru leidmas. Töö juures olen modelleerimas Roosna-Alliku maasoojuse puurauke. Homme lähen haiglasse Kärkla lapsepõlvesõpra vaatama. Kui kallimaga Kärklas suvitasime, see sõber koos Estonia praamlaeva kadunud kapteni vennaga korraldasid meile jalutuskäigu endise karjamaa randa. See pilliroosse kasvanud koht on lausa loodud romantiliseks suplemiseks, ja ükski vesi poleks selleks liiga külm, ükski tuul poleks liiga vilu, kuid kahjuks oli me seltskond liiga suur, ja tolle supluse veetlevaid pilte nägime vaid

vaimusilmaga. Nii et lootus ei kao kuhugi, olgu uudised, millised nad on. Tõin kallima autoportree ette oranže liiliaid, selliseid ei ole meil veel olnud, ja ootasin nädalavahetust.

Külastame kallimaga sugulasi kusagil tööstuslinnas. Sugulased kostitavad lõunaga. Isu mul ei ole, kuid tuleb viisakalt süüa ja perenaise kokakunsti kiita. Sööme loomalihasuppi ja lihapraadi. Lõunatame köögis, sugulased näitavad meile uhkusega, et kraanist jookseb vett. Küllap iga kord seda ei ole, teame, et on selliseid kohti. Kallim on hüdrogeoloog, veevarustuse probleemide vastu tunneb professionaalset huvi, Näiteks, kui Rhodoselt lahkusime, taksojuht nimega Kristus pidas meile teel lennujaama terve loengu Rhodose veevarustusest. Suvel sinna vihmapilvi ei tule üldse, talvel sadanud vihma kogutakse veehoidlasse, et kogu aastaks jätkub. Pole jõudnud küsida, need veehoidlad on vist muistsest ajast.

Sammume bussile, et raudteejaama sõita. Linnas on ajaloolisi vaatamisväärsusi, kuid kõik ammu värvimata. Huvitav, palju maksab ühe linnamaja värvimine? Buss on puupüsti rahvast täis. Hea, et meil kohvrit kaasas ei ole! Arvasime, et paariks päevaks saab ka ilma kohvrita reisima minna. Peatuses väljuvad paljud reisijad, tuleb eest ära minna, Ulatan käe ühele vanaprouale. Kallim, kes bussi jäi, sai ukse kõrvale istuma ja hoiab ka mulle kohta. Eks istume siis mõnusasti koos, kuni mõni rase ei juhtu kõrvale seisma...

16.11.24

Kutsun õhtul kallimat kohtuma ja ise mõtlen, kui tore oleks tõesti teineteist näha, ehk juhtub jälle see meie „tavalina ime“. Ja juhtubki.

Oleme õnnelikul ajal 90-te lõpus, kui sain oma tööl neljaks kuuks tasuta puhkust võtta ning jäägitult pühenduda kallima tegevusele, mis oli siis oma tipus – kallim juhatas isemajandatavat bürood, mis tegeles linnaplaneeringu projektide põhjendustega. Kallima suureks saavutuseks oligi, et too põhjendus sai projekteerimise kohustuslikuks etapiks, varem joonistasid innukad arhitektid oma ideed „puhtale lehele“ loodustingimusi ega keskkonnamõju arvestamata – need olid küll seletuskirjas, kui otsuseid ja lahendusi ei ole mitte kuidagi mõjutanud. See kord teen kallima juhatusel andmebaasi haldamise tarkvara, kuna suure osa oma elust töötasin programmeerijana. Kallim on ülesande püstitajaks. Programmi esimene versioon on juba testitud, ning hakkame seda kasutajaile üle andma. Kasutajad on ilmselt tellija esindajad – tarmukad, nutikad, mõistavad kõike silmapilkselt. Ja nagu tavaliselt sellises olukorras, ei pane ümber midagi tähele, näed ainult arvuti ekraani. Kasutaja istub kõrval, kallim seisab seljataga, Või helistab kellelegi, tal on tegemist ülepeakaela. Ekraan aga on neljaks osaks jagatud. Kahes osas on andmed, mida tarvis andmebaasi saata või sealt kätte saada. Teistes osades peaksid olema mingid andmete atribuudid. Ja andmed on Exceli tabelites. Nende sisust ei oska hetkel mitte midagi öelda, see võib olla mitmesugune, nagu oli kallima tegevus tol ajal – alustades piirkonna ajaloost ja muinsuskaitsest. lõpetades projekteerimise piirangutega,

hüdroloogiast, geokeemiast, hüdrogeoloogiast ja ehitusgeoloogiast rääkimata. Õnneks kõik toimib, oleme töötulemustega rahul. „Õpetad mind ka pärast seda tarkvara kasutama“ – palub kallim. „– Jah, muidugi! – vastan mina – See on imelihtne, programm on nii mugav...“

Ärgates hakkas meelde tuletama, millal midagi sellist aset leidis. Linna aedade ja parkide valitsusele tegime kunagi haljastuse objektide andmebaasi, mis oli mitte ainult Excelis vaid ka Accessis, võimaldas igale linnaosale silmapilksest saada haljasalade üldsuuruse, objektide arvu, haljastuse pindala elaniku kohta, ei mäleta nüüd juba kõike. Tellijale teisest linnast sai kunagi tehtud nende piirkonna kaart Autocadis, millel olid ka andmebaasi funktsioonid.

Ja kui juba sellest kõigist juttu tuli, võimatu meelde tuletamata jätta, kuidas me kallimaga istusime arhitektide kombel õhtuti kallima pisikeses büroos ja jõudsime koduteel veel aias paar ringi teha. Need jalutused olid täiesti fantastilised. Kujutage ette, ajalooline aed pindalaga 2 hektarit südalinnas, peatänava kõrval, kuid väga vähesed teavad, kustpoolt sisse saab, ja väga tihti jalutame me kallimaga seal täiesti üksi. Jalutame, võime oma ühist tööd innukalt arutada, aga võime ka mõnusasti vaikida, ilma et see oleks vähimatki pinget tekitanud. Nii toredad olid me jalutused, et piinlik rääkida. Täiskasvanud inimesed ei tohi nii õnnelikud olla.

24.11.24

Meie

1990

Tulen töölt kell 7. Kodus ootab ainult kallima autoportree. “Hei! – hüüan talle esikust – Sinu Mihkel tuli, jõudis lõpuks koju Su vahva töömees!...” Värsked roosad nelgid autoportree ette olin juba eile toonud. Kuulan nagu alati uudiseid otse Ukrainast, ukraina keelega olen ammu harjunud. Siis kuulan veel ühte opositsioonilist Moskva vanameest, kellel on kremlis tuttavaid, ja ta oskab kremlis plaanidest rääkida. Plaanid on masendavad: sõda taheti peatada, nimelt peatada, veel mitte lõpetada, 15. detsembril, see on muide me pulma aastapäev. Nüüd aga lükati edasi Trumpi inauguratsioonini. No kuradi tiblud! Elasin nendega nii kaua, kuid pole osanud ette kujutada, et

nad niivõrd vastikud on! Vaatamata negatiivile, anti meile kohtumine.

Kodus on remont, hakatakse just seinu värvima, tarvis kuhugi kaduda, kallim võib värvi haisust haigeks jääda. Lähme õige matkama! Ilm on suvine. Lippame mööda ehitajatest, kes on ametis oma tegemistega ja ei pane meid tähele.

Kuidas jõudsimme kuhugi kaugele provintsi, pole meelde jäänud, aga juba sammume reipalt seljakotid seljas. Päike paistab paremasse silma, see aitab õiget suunda pidada. Seda me oskame, Lapimaal me kõige pikem ühine marsruut oli 40 kilomeetrit (süda laulis nii, et pole väsimust märganud). Kuid nüüd ei ole ümber enam männimetsad, sood, kaljud ega tundra, vaid mingi lõpmatult ja lõpmatult igav asula. Magamiskotte meil kaasas ei ole, – mõtisklen endamisi – tarvis juba võõrastemaja leida või, veel parem, rongile istuda, küll rongis puhkame, sõita tuleb kaua. Aga kus neil siin raudteejaam asub? Tänaval pole kedagi, kellelt küsida, astume sisse kaubamaja. Selline tüüpiline nõukaaegne väike provintslilik kaubamaja. Müüjannad igavlevad lettide taga, ostjaid ei ole. Issake, kallim hakkab müüjannadega inglise keeles rääkima! Siin ei mõisteta ju inglise keelt! Tulen appi, küsin kohalikus keeles, kuidas raudteejaama jõuda. Üks müüjannadest hakkab seletama, et piki kanalit umbes kilomeeter, ja seal käib juba buss, mis raudteejaama viib... Müüjanna jääb kõhklema... Kas ikka praegu ka käib? “Heaküll, aitäh, küsime seal teed!” Astub sisse vanamees, kes pärib, kus me poeg on, miks teda meiega ei ole? Tahaks vastata, et see pole tema asi, kuid võõras kohas peab eriti viisakalt

käituma. Müüjannad juba seletasidki vanamehele, et mingi seenele oma küsimustega – hakkasid meid kaitsma. Üks müüjannades kiidab, et oleme väga kena paar. Tahan juba ironiseerida, et jah, lausa Chip and Dale, kuid saan sõnasabast kinni, vaevalt nad teavad, kes on Chip ja Dale. Lähme siis piki kanalit, nagu soovitati, tahaks juba tõesti siit minema...

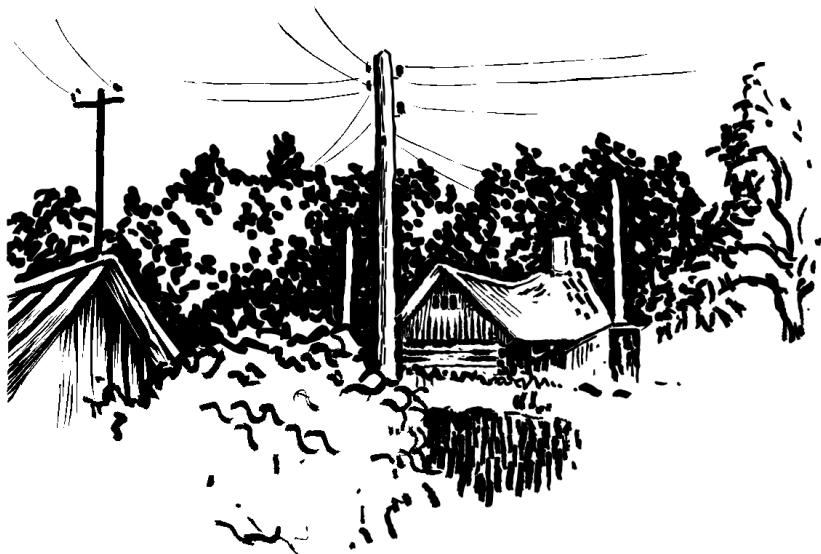
26.11.24

Oleme kallimaga väga noored ja saame tööl ülesande Soome lahe sügavused uuringuala kaardile kanda. Lauaarvuteid ei ole veel olemas, kõike tuleb käsitsi teha. Töö on igav ja üksluine, kuid arusaadava tähtsusega. Ümber aga käivad mingid tähtsad onud, kes omavahel midagi valjusti arutavad ning segavad sellega me tegemisi. Tahaks isegi kohvitama minna lootusega, et onud selle ajaga ehk kaovad kuhugi...

Tegelikult me esimeses alalises töökohas ehitusgeoloogia trustis joodi kohvi ainult lõunavaheajal. Kord oli lausa masendav – osakonna juhataja istus ees, oma alamatel pilku peal hoides, nagu kooliõpetaja klassis. Kogu tööd saatis mingi arusaamatu pinge. Hiljem aimasime, millest see tuli – oleks pidanud natuke kauemaks tööle jääma, et objektiga toime tulla, aga ei saa ju – laps ootab lasteaias! Meil siis last ei ole veel olnud. Peale esimest kuud trustis tuli mu närviarstist mammil kallimale tõend anda, et tüdrukul närvid täiesti korrast ära ja vajab hädasti kosutavat tasuta puhkust. Ise ma tulin siis sõjaväeõppustelt, mul oli puhkus ette nähtud. Kallimal oli ka varem puhkus olnud, mille ta veetis vanaisaga

Ukrainas. Mu armas lilleke, mu täheke, – ütles kallimale vanaisa, – kui sa elaksid siin minuga, elaksin ka mina veel kaua heameelega, aga ilma sinuta ei ole enam mitte mingit huvi, eakaaslasti pole jäänud... Kallima vanaema oli ammu surnud. Teate, kuidas on ukraina keeles lilleke ja täheke? – Kvitotška ja zironka.

Nii 1974. a septembris toimus meil äkki justkui teine pulmareis. Esimene pulmareis veebruaris, mille me onu juures Pelgulinnas veetsime, oli küll väga liigutav – jalutasime vaikselt kahekesi sula ilmaga tühjas Rocca-al-Mares ja püüdsime harjuda mõttega, et nüüd on meil ühine saatus, ja keegi ei tohi meid enam teineteisest lahti kiskuda. Mainitud sõjaväeõppuseni ei ole meid tõesti lahutatud. Oma teiseks pulmareisiks olime juba nii täiskasvanud, et isegi kahekuine lahusolek üleelatud. Sõitsime puhkust veetma tädi Betty juurde Hiiumaale. Ostsime suurte tumesiniste krüsanteemidega halli kanga, mis oli ilmselt kardinaks või laualinaks mõeldud, ja tädi Betty aitas meil sellest seelikut õmmelda, mis oli nii lai, et lõigata tuli põrandal, lauale pole mahtunud. Tädi Betty Singeri õmblusmasin töötas hästi, osati ikka vanasti asju teha! Seelik tuli välja väga uhke, oli mida selga panna kallima tutvumiseks mu lapsepõlvesõpradega Kärddlas.

Kärdla pööninguaknast

1966

Hommikul läks tädi Betty tööle tuberkuloosi dispanserisse. See oli tähtis töö, kui tädi Betty seda alustas, oli Hiiumaal tuberkuloosihaikeid hirmuäratavalt palju. Magasime pööningul, kuni ilm külmemaks läks, ja mõnulesime seal hommikuti nii kaua kui võimalik. Olime mu lapsepõlvekodus. Siin pööningul lugesin ma Jakobsoni muinasjutte Heldur Laretei gravüüridega, eriti Midli-Madli lugu jäi meelde, pärast – Mahtra sõda, hiljem – Zeusi mälestusi. Mõne aasta pärast nägin ka kallima lapsepõlvekodu Ukrainas. Taipasin praegu, et eriti kallid olid meil mõlemal talvised mälestused, need olid tõesti muinasjutulised – kui kuuvalgel saanisõitu sai. Suviseid mälestusi oli palju rohkem, tihti pole teadnudki täpselt, kumb suvi see oli. Juba ammu on meil selline tunne, et

olime alati koos, ka lastena. Kui aga teineteist leidsime, jäimegi lasteks kogu eluks, ükski mure pole suutnud meist täiskasvanuid teha. Tädi Betty palus meid hekki pügada piki tänavat. Leidsime selleks aega vaid viimasel õhtul enne ärasõitu, siamaani häbi.

2.12.24

Midli-Madli ja Vanapagan

1970

Kohtan kallimat väljakul kodust paarisaja meetri kaugusel. Kallim jalutas koeraga, ja koer läks kaduma. Küsime vastutulijailt, vaatame majanurga taha – koeraga jalutamiseks on kindel marsruut. Ei leia kuidagi...

Peab seletama natuke, millisest koerast juttu. Kolmevärviline isane šoti lambakoer nimega Hidalgo Passia. See oli muide mammi eluaegne unistus, mille ta täitis esimesel võimalusel, see tähendab kohe, kui hakkas eraldi korteris elama. Kui mammi kutsika tõi, oli kallim veidi solvunud, sest oli teada, et me ootame last, kuid kutsu oli nii armas, et juba esimesel tutvumisel võttis kallim ta kaissu, kui tahtis päeval väikest uinakut teha. Koer on tõesti üks imeline olend, olend, mis on loodud armastuseks ja ustavuseks. Selles ei jää mitte mingit kõhklust, kui näed koera siirast kohtumisrõõmu, kuidas ta silma vaatab ja saba liputades suudlema kipub. Tegelikult on ka inimene armastuseks loodud, kuid kui ta selle tõesti leiab, peetakse seda kadestusväärseks õnneks, öeldakse, et inimesel vedas – vanematega, abikaasaga, lastega.

Koeraga jalutades tekkisid meil uued tuttavad, koerte nimed on praegugi meeles, ning paljudel olid koeraga samavanused lapsed, nagu meil. Meie poiss, kui ta kolme-neljaaastane oli, jooksis koerakarjas, nagu Mowgli huntidega. Koerad mõistavad väga hästi, mis on väike laps, et peab kannatama, kui laps kõrvast sikutab või isegi sabast. Tegelikult ka varesed ja oravad pargis teavad, et väikeste lastega tuleb mängida, oleme näinud neid mängu oma silmaga.

Nooruke Hidalgo magas tihti selili, mida koerad tavaliselt ei tee. Imeilusa olendina võis ta endale vallatusi lubada. Kui aga vanemaks sai, olid kõik poosid hästi väarikad. Seda ei pea vist seletama, et koer on pere liige ja mõistab üsna hästi kõike, mida räägitakse. Hidalgo püüdis ka ise rääkida, väga ilmekalt, üsna jutukas oli.

Hidalgo oli lambakoer. Kui teda Hiiumaale suvitama võeti, nägi ta esimest korda lambaid, ometigi teadis kohe, kuidas nendega ümber käia – ajas kõik kokku ühte karja, istus ise kõrvale ja oli enesega väga rahul. Tegelikult olime meie ka natuke tema lambad – ta pole lasknud meid suplema – tormas kohe vette päästma, ja tuli kähku põgeneda – ujuva koera küüned võivad vees kogemata kriimustada. Ise suples heameelega, aga meile pole lubanud.

Kord jalutas kallim Hidalgoga metsas ja kohtas seenelist, kellel, nagu seenelisel ikka, oli nuga käes. Hidalgo, kes muidu metsas lõbusalt ringi lippas, jooksis kohe kallima kõrvale tõsise kaitsja ilmega, et ära tule ligi, võõras!

Linnas elasime teisel korrusel, automaatset trepikoja ukسلukku lõhuti kogu aeg, tuli uksekella peale alla joosta külaline sisse lasta. Panime tähele, et Hidalgo, kes loomulikult meiega jooksis, teadis alati juba ülevalt, kes seal tänaval seisab, kas sõber või tundmatu.

Alateadlikult õppisime me Hidalgolt tema siirust, ustavust, heatahtlikkust, oli ju mida õppida!

7.12.24

Muretsen, et kallim solvub ja ei tule kohtuma, sest viimasel ajal meenutasin sõbrannat-luuletajat, kunagist töökaaslast, kes suri mõni päev tagasi. See sündmus oli ebameeldivaks üllatuseks, sest sõbranna on meist kallimaga neli aastat noorem. Mul õnnestus meelde tuletada kolm sõbranna luuletust, luuletused ei tohi ju siit ilmast niisama kaduda, see on looduse seadus. Saatsin

need sõbrale, kellelt kurva uudise sain. Kadunud poetess ei ole enam luuletanud peale kolmandat abiellumist aastal 1990. Leidis oma õnne, ja luuletuste „pudeliposti“ ei ole olnud enam tarvis. Kuid oma igapäevases elus jäi ta ikka poetessiks. Istusin kord peolauas koos tema kolme mehega, ja kõik kolm armastasid teda siiralt, muidu poleks tulnud sellele peole. Ilmselt kohtus poetess nüüd kallimaga. „Siin pole viga, – ütles lohutavalt kallim, – isegi kohtumisi antakse.“ „Oi, õpeta mind palun, kuidas kohtumist saada!“ – palus poetess. „Pole midagi tarvis teha, – seletas kallim, – kui armastad, saad tingimata kohtumise.“

Kallim näitab oma vaimustavat suuremeelsust ja tuleb kohtuma. Täidame mingit ülesannet, kus tuleb andmeid interpoleerida sammuga 10 cm ning esitada teatud formaadis, mis sobib ülesande tingimustes määratud tarkvarale. Tuleme sellega üsna kergesti toime ja heidame magama. Ei püüa kallimat kaissu võtta, kuna näen, et ta on väsinud ja tujust ära, puudub veel, et ta peaks seda seletama, nii palju ma ikka tunnen oma kallimat. Kallim muretseb, kas ma ei unusta oma reumat ravida. Kannan talle reipalt ette, milliseid tablette võtan (tegelikult on need just lõppemas, reedel pikendasin retsepti). Kallim on vastusega rahul ja uinub vaikselt...

9.12.24

Õndsad on inimesed, kellel on armastus nagu hingamine – nad ei mõtle sellele ega pane seda tähele. Meil kallimaga oli teisiti – meid lapsepõlves kisti lahti me armastusest – inimestest, maast, keelest. Hingata tuli läbi unistuste ja

salasoovide, läbi kirjavahetuse, läbi kauaoodatud kohtumiste. Ka seda tuli kahjuks kogeda, mis tähendab kallist inimest kaotada. Me pole lootnud, et keegi kunagi meid mõistab selles hingevalus – ümber olid vaid õndsad inimesed, nii õndsad, et seda oli kaugelt näha.

Kui aga juhtus selline võimatu ime, et me kallimaga teineteist leidsime, pihtis mulle varsti kallim, et pole kunagi armunud, ei tea seda haiglast peata olekut, mille tõttu mõned noored haridusest ilma jäävad. Võibolla mäletate saksa satelliidi laulu, mis aastal 2011 Euroviisu võitjaks tuli – armumisest kui valulisest sõltuvusest?

Unenäos armub mu kallim mehesse. kes on meist veidi vanem, näeb välja, umbes nagu Schubert Klimti kadunud maalil ja, nagu mees kunagi, ei pane midagi tähele. Jagame kallimaga kõik mured ja rõõmud, loomulikult ka selle. Kinnitan, et mees on imekena, ja saagu ta meie sõbraks, mul on väga hea meel tuttavaks saada. Ja mul on tõesti hea meel, et kallimal on sellest loost ainult rõõmu, ei mingit muret.

Kallimasse pidevalt armutakse, ja kallim oskab oma armunud sõpradega ümber käia, et nad ei tunne ennast mitte hüljatuna, kuid ka mingeid lootusi neile ei anna – ei lase unustada, et tal on kõik korras, ja lohutada teda pole tarvis. Mõistan hästi neid armunuid sõpru, olen ise kallimast suures vaimustuses ja uhkusest lõhkemas, et ta jälle ja jälle minu valib, kuigi sõbrad on sotsiaalsel redelil minust palju kõrgemal.

12.12.24

Suvised ilmaga oleme kallimaga välitöödel marsruudis kusagil külategel. Seekord ei ole uuringuala asustamata. Kahjuks lõppeb kohtumine enne, kui jõuame kuhugi jõe kaldale, kus supelda saaks. Ometigi nii hea tunne oli ärgates, tuli meelde, et tõelised armunud on need, kes vaatavad ühes suunas, mitte ei imetle aina üksteist.

Lapimaistel välitöödel oli töördivaga raskusi, kuna see oli Mäeinstituudi ekspeditsioon. Geoloogilistes asutustes antakse välitöödel entsefaliidi ülikondasid, mida poes ei müüda. Siis on kaugelt näha, et geoloogid tulevad, mitte mingid turistid. Õppeasutus aga pole suutnud midagi paremat pakkuda kui paksust presendist laia tuletõrje jopet ja veel laiemaid pükse. Me tulevase kallimaga pole teadnud veel, et meile saavad saatuslikeks need välitööd, kuid inetuid töördivaid pole selga pannud. Kallimal oli marsruudis viisakas tuulepluus, minul – entsefaliidi sark eelmistelt välitöödelt. Tuleb seletada, et põhjamaine suvi on lühike kuid kuum – päike üldse looja ei lähe, vaid käib taevast ringiratast. Kui jõudsime kell neli hommikul teise laagri, oli põhjust – tõime ülemusele rõõmusõnumi tütre sünnist, selgus, et seal alles tullakse marsruudist. Seda juttu jätkates, ülemuse proua, keda ka tundsin, pole andeks andnud, et abikaasat otsustaval hetkel kõrval pole olnud – nad lahutusid paar aastat hiljem.

Hommikuni on veel aega, heidan jälle magama, ja siis...

Sõidan lähetusse või, nagu vanasti öeldi, komanderingusse. Kui tõesti tihti komanderingutes käisin, mahtusid mu asjad portfelliga. Jõuan Heltermaale, unes on Heltermaal lennujaam, hakkab portfelli

sisetaskust passi õngitsema ja taipan äkki, et olen selle koju lauasahtlisse unustanud. Kui nüüd lend kasvõi natuke edasi lükatakse, jõuan veel ära tuua, aga milline häbi kallima ees! Tuleb ju seletada, miks ma äkki tagasi tulen. Oodake!.. Kui olen Heltermaalt lendamas, see tähendab ju, et elame Kärđlas! Tegelikult on Heltermaal reisisadam, lennujaam on Hausma rannas, aga pole tähtis. Kärđlas elasime tõesti kuu aega 1976. aasta septembris, kui tädi Betty ära suri, tema tühjaks jäänud majas, mis oli mulle lapsepõlvkoduks. Ja seal me poeg sai üheaastaseks. Tahtsime väga sinna jääda, aga olime nii noored, et pole osanud ette kujutada, mida me geoloogidena Hiiumaal tegema hakkame. Kui varahommikul ette tellitud taksoga lennujaama sõitsime ja nägime mu lapsepõlvkodu viimast korda, pole olnud mul mahti nutta, hoolitsesin, et midagi ei unusta ega lennukile hiljaks ei jää, aga kallimal olid silmad pisaraid täis. See tähendas ju, et meil on kõik ühiseks saanud – hing, saatus, keha, ka lapsepõlvkodu.

Oma sauna tädi Bettyl pole olnud, aga eluaegse sõbra Tarmo ema andis meile titevanni, ja ka titevoodi. Oleks võinud naabrite juurde sauna minna, aga meil meeldis omal käel toime tulla – vannitasime köögis oma lapsukest, siis kallima pesime puhtaks, pärast ise ka nühkisin ja loputasin ennast. Tegime kõike ettevaatlikult, põrandale ei olegi vett loksunud. Kui me poiss magama jäi, käisime veel suure kuuse all hambaid pesemas, ja septembriõhtu oli uskumatult soe ja vaikne. Ja pime, lausa sametine.

Unenäos aga ei ole kallim mulle ühtegi etteheitvat sõna öelnud ega pilku visanud, tuli hoopis mind lennujaama saatma, et ma veel midagi ei unusta.

Selle pärast ei olegi ma kirjanik – ei usu, et sellist lugu näiteks oleks võinud välja mõelda.

14.12.24

Palusin hiljuti Marit kohtumiste raamatut Luuleliidu kodulehel uuendada. Tegin seda sellise tagamõttega, et teema on tegelikult ammendatud, ja võimatu ette kujutada uusi seiklusi, mida tõesti põnev oleks lugeda. Kogu loost jäi vaid sõnum, et kohtumisi ikka antakse, kuigi saab varsti juba kuus aastat täis me sunnitud lahusolekut. Issand, kui palju!..

Unenäos aga saab kallim tellimuse ehitusgeoloogilisi ja hüdrogeoloogilisi tingimusi eksperdina hinnata uuringualal, mis on kuskil kaugel linnast väljas, kus uuritus on üsna hõre. Kallimal on sellisteks hinnanguteks ammust ajast regionaalsed kaardid, mille olemasolu vähe kes teab ja mäletab. Arutame kallimaga seda ülesannet, nagu kõiki teisigi, ja jõuame järeldusele, et objektile võivad mingid kohalikud struktuurid aset leida, mis regionaalsetel kaartidel ei kajastu. Tellija kavatseb sinna uut ettevõtet rajada, mitte lihtsalt eramut, ja veevarustus põhjaveega on tal plaanis. Veekihtide sügavust tuleb muidugi regionaalselt kaardilt vaadata, aga et veenduda, kas seal mingeid kupleid ja künkaid ei ole, tarvis koha peal käia ja oma silmaga kõike vaadata. Tarvis uurida ka seda, kas läheduses ei ole mõnda objekti, mille projekti üldisesse fondi ei ole üle antud, siis

käiks ka sellega tutvumas. Teisiti seda teha ei saa, kui tellija peab meid ise kohale tooma ja näitama oma tulevast ehitusplatsi. Selline reis võtab aega, peame lapse ka kaasa võtma, muidu ei jõua talle lasteaeda õigeks ajaks järgi. Aga poisile võib see sõit huvitav olla, käime ikkagi sellises kohas, kuhu ise kuidagi ei pääse. Pole jõudnud veel kõike seda ette võtta, aga tekkib juba eelaimdus, et oleme tulevikus uhked selle objekti peale, kus suudame nappide andmete põhjal tähtsaid hinnanguid anda. Üks ülevaate reis ei ole ju mingi kulu võrreldes puurimisega...

Selliseid objekte oli tõesti palju, ja tellijad olid lausa õnnelikud sellest, millist tohutut kokkuhoidu kallim neile võimaldas. Ainuke, mis unenäos oli segamini – kui kallimal tekkis isemajandatav büroo, mis muuseas eksperthinnanguid tegi, oli me poeg juba ise oma firma juhataja.

Üksvahe, kui sellest tegevusest juba ära väsis, tahtis kallim oma büroo mulle üle anda. Tuli seletada, et naljakas küll, meil on ühine saatus, ja hing, ja keha, aga pea siiski päris ühine ei ole, mul puuduvad need kogemused, mis kallimal peas, kuigi saab minuga ülesandeid arutada ja lahendusi otsida. Minu osavõtt kallima tegevusest oli ikkagi katkendlik, nii tore kui see oli – meile meeldis kangesti, et me ei ole lihtsalt armunud paar ja oma lapse vanemad, et oleme veel kolleegid ja sõbrad, ja tegevuskaaslased, see lausa joovastas.

22.12.24

Usutakse, et uues kohas ööbides näed unes oma kallimat. Ööbin esimest korda laste uues korteris Helsingis ja näen, et kallim on meid pojaga toonud kaugesse linna, kuhu ta on meile uue kodu rajanud. Pole saanud kahjuks elukoha valimisest osa võtta – olin kroonus või komandeeringus. See oli kallimalt meeleheitlik samm – võimatu oli kauem taluda ämma tujusid kodus ja ülemuse kavalusi töö. Kui ämm, see tähendab minu mammi, alles korteriuksest sisse astub, on kohe tunda, et jälle halvas tujus – pea täis masendavaid mõtteid oma kurvast saatusest. Saatuse oli tõesti kurb – noorus sattus Leningradi blokaadile, pärast

kaks ebaõnnestunud abielu, millest jäi kaks poega, kellest mammi kasvatas „mehed, milliseid tal endal pole õnnestunud kohata“. Mammi oli muinasjutuline kaunitar – head kasvu, peente näojoontega sinisilmne ja blond, miks küll saatus nii õel tema vastu oli? Ja nüüd need lapsed oma lapsiku õnnega, millal nad ometi täiskasvanuiks saavad?.. Mis muud kui kähku koerarihm haarata ja põgeneda kuhugi õhtu lõpuni! Tööl ka pole kergem – tood ülemusele 30 lehekülge, kus püüad endast parimat anda – aruandesse läheb neist vaid 3 – sulle näidatakse lihtsalt su koht kätte.

Ilmselt on see nüüd üks karm katsumus me ustavusele – kui jagame kallimaga nurisemata kõik ebamugavused ja ebameeldivused, siis oleme tõelised sõbrad, kes on tema usalduse väärt. Ei ole midagi liigutavamamat kallima usaldusest!

Korter on pisike – üks tuba väikse esikuga. Ilmselt antakse sellist üürile vaid võõrastele, kellest üldse kahju ei ole. Vaatan väljastpoolt – puumaja, isegi mitte palkidest vaid laudadest, üks külg lõpuni ehitamata, vajab kähku soojustamist enne kui talv algab. Vaatan veel kord sisse – toas on väike pliit ja kolm elektriradiaatorit. Kas siin ka mingeid tööriistu on? Leian roostetanud kirve, mis kokkukuivanud varrel loksab. Pistan selle veeloiku likku.

Inimene, kes välitöödel käib, peab kõike oskama. Tarvis laudu osta, kuid enne vaja mõõta, palju neid soojustamiseks kulub. Kuhu mõõdud kirja panna? Panen õige hiljuti lahkunud sõbranna-luuletaja vihikusse, mis mulle mälestuseks üle anti. Vihikus on mitu lehekülge arusaamatuid ärimärkmeid, siis tuttava käekirjaga üsna

pikk luuletus. Tarvis läbi lugeda enne kui kallimale näitan – äkki talle ei meeldi?

Hoov ei ole asfalteeritud, ainult rohi on välja tallatud. Kohalikud noored tulevad uudistama uusi naabreid. Palun neid aidata mõõtelinti hoida, kuid lindil ei leia algust ega otsa, ja sein on sellise kujuga, et ei tea, kuidas mõõta. Kallim kutsub sööma. Kui tubli ta on! Oskas me uues kodus väiksel pliidil midagi maitsvat teha meeolelu tõstmiseks. Istun pojaga lauda, kiidan, et kohalikud noored ei olegi ulakad, hoopis sõbralikud ja abivalmis. Arutame, mida me uues kohas peaks tegema hakkama. Hakkame vist Google abil midagi hispaania keelest tõlkima...

Selle kohtumise dramaatilised asjaolud nõuavad pikemaid seletusi, muidu tuleb välja, et kallim oli meeleehtel, mina aga õigustan oma saamatust kroonu teenistuse- või mingite komanderingutega. Selleks pole tarvis abielluda, et ette kujutada, mida peab tundma üks naine, kes ei saa oma kodus perenaine olla, ja mida peaks tundma mees, kes toda naist armastab. Aimasin seda juba Lapimaal, kus kallimaga sõpradeks saime, ja kui välitööd olid lõppemas, juhtus meil üks tõsisem jutuajamine. Istusime õhtul hilja laboris, filtreerisime veeproove – see on aeglane tegevus, tilkhaaval. Siis jagasingi oma plaane, et peale ülikooli lõpetamist võetakse mind kaheks aastaks kroonusse, kuna nii on juhtunud kõigi vanemate poistega, ja kui kronuteenistus läbi, tulen ma uhkesti abieluettepanekut tegema. Ohvitseri palk oli ikkagi noore inseneri omast kaks korda suurem, nii et siis peaksid mul juba teised võimalused olema... Kõik paistis nii

läbimõeldud olevat ja vastutustundlik... Kallima vastus lõi mind lausa uimaseks: Kaks aastat on liiga pikk aeg, kõik võib juhtuda kahe aasta jooksul. Ma ei saa sulle lubada, et kaks aastat sind ootan. Oli selge, et samahästi võib minuga midagi juhtuda, kuid kallim rääkis viisakalt justkui ainult iseendast. Loomulikult pole osanud ma muud kui suu lahti vaikida, mingit „B-plaani“ ei ole mul varuks olnud.

Siis pole möödunud veel aastatki sellest, kui kallima isa insuldi sai, nii et kallim teadis oma kogemustest, kuidas saab kõik äkki äratundmatuseni muutuda, kuidas võib näiteks hiilgav nooruke printsess invaliidi tütreks muutuda.

Mis edasi sai? Esiteks selgus, et 1974. aasta oli ainulaadne – mitte kedagi ülikooli lõpetajatest pole siis kroonusse võetud. See oli „Brežnevi sula“ tipp – järgmisel aastal sõlmiti ajaloolised Helsingi kokkulepped, toimus Nõuka-USA ühine kosmoselend. Sõjaväkke mind võeti alles aastal 1979, kui kõik oli jälle muutunud, ja Afgaani sõda oli algamas.

Siis aga seisime silmitsi suunamise ees, kus sai meid täiesti kolmeks aastaks teineteisest lahti rebida ja õige kaugele saata, ja keegi me tundeid arvestama ei hakka. Ei! Tuhat korda ei! Mida saab ette võtta? Abielluda! Abikaasasid isegi nõuka ajal pole lahku viidud, suunamisel igatahes. Ruttasime nii enne suunamist abielutunnistust saama, et pole jõudnud isegi küllalt viisakalt kõike vanematega kooskõlastada.

Abielludes saime justkui mõõgad kätte, et selg selja vastu kogu maailmaga võidelda. Ja võitlesimegi, nii et sädemed lendasid!

Kui me poeg hakkas üheaastaseks saama, pidi kallim jälle tööle minema, ja last oleks tulnud lastesõime saata, kus temast oleks hakatud nõuka inimest kasvatama. Jällegi tuhat korda ei! nagu Agnes altari ees ütles. Vanaemad ja vanaisad olid siis parajasti oma tulevast penssi kujundamas, nii et juttugi pole saanud olla sellest, et keegi neist lapsega kodus istuks. Ja mida teha? Hakkasin otsima tööd õhtuses ja öises vahetuses. Leidsin sellise Geofüüsika instituudi arvutuskeskuses, kuhu mind valveinseneriks võeti, kusjuures arvutit, mida siis raaliks nimetati, ja mis rohkem kui sada ruutmeetrit ruumi võttis, nägin esimest korda elus. Avantüür mis avantüür! Õnneks uued töökaaslased olid kenad – said õigesti aru minu kavatsusest ja aitasid tööga toime tulla. Need tolle aja töökaaslased pärast rändasid välismaale, viimane kui üks – Austraaliasse, USAsse, Itaaliasse. Juba mainitud Helsingi kokkulepped lubasid Nõukaliidust välja rännata, oli tarvis ainult olla kas juut, sakslane, või ingerlane.

Kallimaga need aastad nägime teineteist väga vähe, kuid oli täiesti selline tunne, et võitleme selg selja vastu, ja peab tunnistama, et see ühine võitlus sidus meid rohkemgi, kui imeilusad jalutused Eedeni aias.

Lastesõimest õnnestus nõnda mööda hiilida, kuid mitte lasteaiast, kus tuli me väiksel poisil ka mitu suve veeta, kuna mind kroonusse võeti.

Nüüd alles jõuame asjaoludeni, mis me nüüdset kohtumist saatsid. Kallimal on noorem õde, ja minul – noorem vend, ning loomulikult valutab meil süda, et me neil ees oleme, et peaksime kuhugi kaduma. Esimene katse oli muidugi Eesti Geoloogiavalitsuses, kust saime

ametliku vastuse, et tööd meile leidub, aga elamispinna- ja lasteaiaga ei saa nad meid aidata, ei ole selliseid võimalusi. Siis veel mitmes kohas olime küsinud, kuni saime kirja Uhtast, Komi Vabariigist, et seal ootavad meid töökohad korteri- ja lasteaiaga. Komid on muide eestlaste sugulased, ja isegi nende lipp on nagu meil, ainult musta triibu asemel roheline. Aga kolida sinna pole jõudnud, kuna mind võeti kroonusse.

Tõelised pahandused mammi- ja vennaga algasid, kui kroonust tulin. Hilinemisega taipasin, et oleks pidanud sinna jääma ning sel kombel perekondlikud probleemid lahendama. Ja isegi sellele küsimusele oli vastus valmis, et kuidas küll mina, selline peenetundeline isik, ja äkki nõuka kroonusse? Minu isa oli veel peenetundelisem – Zagrebis sündinud pankuri poeg teoloogilise haridusega, ometigi teenis nõuka kroonus rügemendi arstina oma 20 aastat.

Lisan ühe luuletuse, mille Ingvar kunagi rangelt hukka mõistis kui täiesti amoraalse.

24.12.24

Bonnie and Clyde forever!

Me olime ustavad,
eht Bonnie ja Clyde,
kuid kahest meist Bonnie vaid
surma nüüd sai.

See paistab küll võimatu,
nii olla ei saa!
Ja seisan nüüd võimetu...
Miks jätsid mind Sa?

130 kuuli,
neist poole sai Clyde.
Aga minule, kuulge!
Kuhu mu kuulid jäid?!

3.1.20

Oleme kallimaga Kesk-Eestis, tahame sealt Haapsalusse sõita. Küsime teed tundmatult noorelt daamilt, kes hakkab kohe oma kurba saatust kaebama. Kes kallimat näeb, mõistab kohe, et ees seisab ingel, ja kui on üldse ilmas olemas tröösti ja kaastunnet, siis seda ainult siin ja praegu, mitte kusagil mujal. Ise ma kallimale pahandusi ja kurvastusi ei kaeba, kui jutustan midagi, siis ainult põnevat, naljakat või liigutavat, et kuulates kallima silm säraks ja huuled naerataksid. Ja samal ajal et oleks meil täieliku avameelsuse tunne, kus alati võid oma murega tulla, ükskõik missugusega, miski pole piinlik...

Kõnnin ees raudteejaama poole, kallim tundmatu nukra daamiga – järel. Nähtavasti toimub see ajal, kui rong veel Haapsalus käis. Ometigi on piletimüüjanna hädas me palvega, kutsub ülemuse appi – keegi ei ole veel sealt Haapsalusse sõitnud. Ülemus ütleb tähtsalt, et sõit läheb maksma meil 70 krooni iga pileti eest, siis tahavad mõlemad raudteelased kuhugi kaduda. Püüan neid peatada

pakkudes, et andku piletid Tallinnani, küll me edasi ise kuidagi jõuame...

Kui kallimaga pikemat maad rongiga sõidame, jutustavad tundmatud kaasreisijad meile kogu oma eluloo, ja mitte ainult selle pärast, et kallim ingellikku kaastunnet kiirgab, vaid tajudes, et kallim on isiksus, selline, kelle heakskiit jääb eluks ajaks meelde, hukkamõist aga oleks elu mustemaks päevaks. Kallima esivanemad olid vabad inimesed – ema poolt väikse linna keskklass, isa poolt – kasakad. Kasakad olid nagu eesti aja kaitseliitlased või ameerika *minutemannid*, kes hoidsid kodus relvi ja sõjaväe mundrit, tegelesid aga oma talutööga. Mingit parunit pole kasakatel kunagi olnud, selle eest olid ammused demokraatia tavad, kui pealikke valiti kokkutulekul. Ei pea vist seletama, et kasakad olid kõrge enesehinnanguga inimesed.

Seda uhket vaimu nägin pärast kallima sugulastes – emas ja seitsmeaastases tütres, kes tulid mu juurde Harkivist, kui sõda algas. Ema leidis töökoha Muuga teravilja sadamast, tal oli selliseid kogemusi. Kord ütles ta töölt tulles, et homme vallandub. Selgus, et hooajalisele tööle oli võetud kohalikke venelannasid, kes vene televiisorit vaatavad, ja suhelda nendega oli täiesti võimatu. Mu kallid tüdrukud jätsid mind maha ja kolisid Soomesse, kus neil selleks ajaks sugulased tekkisid, kes olid okupeeritud alalt läbi Venemaa sinna jõudnud, tuli ainult maksta. Kuid ka nende kuude eest, mida koos veetsime, olen tüdrukutele tänulik. Oleksin vist uudiste pealtvaatajana hulluks läinud, koos tüdrukutega aga olin justkui natuke sündmuste osavõtja.

Eriti valus oli mul väikest Nastjat minema saata, keda iga päev käekõrval kooli viisin ja tagasi tõin, Pae tänava koolis moodustati ukraina klass. Olin nii uhke, et mul isegi nime pole olnud tarvis, olin lihtsalt Nastja vanaisa. Pean tunnistama, et Nastja õpetas mulle rohkem, kui mina talle, näiteks arvutimängu Toca-Boca, mis on multi-melodraamade konstruktor, täiesti veetlev. Muidugi pole olnud juttugi, et Nastja oleks mu sõna kuulanud, kuid mängukaaslasena ta mind ikkagi arvestas.

Lisan ühe luuletuse.

27.12.24

* * *

Koolist tööle ja tagasi
kannan õlal ukraina tüdruku tõukeratast.
See on mu raskereelv.
Säh sulle, Putin!
Eluilmas ei saa sul olla nii toredat lapselast,
nagu meie tüdruk.
Sellised lapsed kasvavad ainult vabal maal.

19.5.22

Meile kallimaga tulid külla kursusekaaslased – hüdrogeoloogid Tšehhimaalt, Saksamaalt, Iisraelist, Ungarist ja Peterburist. Ajame juttu iga külalisega, kuulame saavutustest ja probleemidest. Siis tuleb mõtte natuke pulli teha – mängida teadusliku nõukogu sekretäri ja koostada ülevaate, justkui kokkutulek poleks olnud niisama peoõhtu, vaid teadus-praktiline konverents, kus iga külaline ettekandega esines. Meil on seda kerge teha, kujutame ette küllalt hästi kursusekaaslaste tegevust. Ülevaates saabki iga ettekanne kiidetud kas teema aktuaalsuse või uute lahenduste eest, ka uuringute praktiline tähtsus, rahvusvaheline koostöö ja autorite pedagoogilised saavutused ei jää kahe silma vahele. Oleme oma naljaga rahul, saadame valminud ülevaate sõpradele laiali. Üks meist oleks täiesti võinud olla teadusliku nõukogu sekretär, aga millegi pärast ei ole.

Ärgates taipan, et unenägu võis oma alguse saada rahvusvaheliselt konverentsilt Utrechtil 2011. aastal, kus lokkis peaga tragi sekretär Susan tegi ettekandeid puuduvate osavõtjate eest ja tegi seda ilmselt paremini, kui autorid ise oleksid osanud.

3.1.25

Olen väikse pojaga suvitama sõitmas, ja kallim võõrasisaga – mammi teise mehega on meid saatmas. Kallim annab meile süüa, kuid laps sööb nii aeglaselt, et hakkame juba rongile hiljaks jääma. Tellime takso, et raidteejaama sõita, ning lähme kohvri- ja seljakotiga välja taksot ootama. Takso ei tule ega tule. Arutame omavahel, et tänav on täiesti tühi, mingeid ummikuid ei tohiks olla, kuhu küll meile lubatud takso jäi? Mobiiltelefone ei ole veel leiutatud...

Kui me poeg kasvas, võtsime suvepuhkuseid alati järgi mööda, et koolivaheaega katta, ometigi me kahte puhkust pole selleks jätkanud. Olime nii noored ja ilusad, et pisarateni kahju oli igast lahus veedetud päevast, igatsesime teineteist taga hullupööra, kuid tähtsam oli ikkagi, et poisil meeldiv ja huvitav suvepuhkus oleks. Me laps on osa meist, toome rõõmuga oma südantlõhestavat ohvrit. Üksvahe olid meil aspirandi lisapuhkused, praegu nimetatakse aspirante doktorantideks, siis jätkus tõesti puhkuseaega kogu suveks. Ämma aiamaal joonistasime koos plakateid eelseisvaks väitekirja kaitseks, nüüd tehakse seda arvutis. Poeg tundis, et meil on tähtis tegevus, mis meid ühendab, et ei ole niisama logeemas. Seda toredam oli vahepeal tuulelohet lennutada.

Kui aga me poiss suuremaks kasvas, tuli veel pingsamalt kaitsta teda nooruse ootamatute ohtude eest ja kodunt veel kaugemale viia. Näiteks 1989. aasta juunit veetsime pojaga sugulaste juures Kärddlas, siis nädal aega oli ta sõbranna-hüdrogeoloogiga välitöödel fosforiidi kaevandusel, ja pärast koos oma emaga sõitis poiss Saksamaale teise sõbrannale külla. Jäi meelde, kuidas keset suve ostsime raamatupoest Ida-Saksamaa kaarti ja hakkasime parajat kohta otsima, kus seda uurida. Sellise koha leidsime jõelaevukese jalutusreisil, seal oli parajasti akna all laud, kuhu kaart laotada. Soovitasin Berliini muuseumis Schliemanni Trooja aardekogu vaadata, me pole teadnud siis, et 1945. aastal olid kõik aarded salaja nõukaliitu viidud ja peidus hoitud...

22.1.25

Kallimaga saime ülesande keskkonna uuring läbi viia, kus lähteandmeteks oleksid toidukaupade keemilise analüüsi tulemused. Nagu see tihti meiega juhtus, varem pole sellist uuringut tehtud, ja tuli esiteks meetodika leiutada – milliseid aineid proovides määrata, kui suur peab proov olema, millised koordinaadid proovile külge panna, kuhu laborisse proovid saata. Istume nuputame laia akna ees kusagil kõrges kontorimajas, ja akna taga on kevadine Mustamäe, oleme vist Maaametis. Meile on antud abiks rühm üliõpilasi, kuid me ei ole veel valmis neile ülesandeid jagama. Õnneks on üliõpilastel ka ülesandeta hea olla – lobisevad lõbusalt kõrvaltoas.

Järgmises vaatuses oleme juba rongiga sõitmas uuringualale. Rong veereb pikal sillal üle mingi väina või

lahe, siis hakkab tammil käiku aeglustama. Ees paistab vana sadamalinn madalate majade- ja kõrgete tornidega, ning Portugali lipp on lehvimas. Oleme vist kohale jõudnud, kaugemale ei ole enam kuhu sõita...

Portugalis ei ole me käinud, kuid Remarque'i raamatut "Lissaboni öö" Loomingu Raamatukogus (1964) lugesin kaks korda järjest, see oli mu kõige õnnetumal ajal. Leidsin raamatus sellised sõnad: Kes ütleb, et mõistab selle õnnetuse tähendust, see lihtsalt valetab. Seda on võimatu mõista.

30.1.25

Bibione

2013

Mõned aastad tagasi... See oli justkui hiljuti, kuid hoopis teistsuguses maailmas, mida nüüd üha raskem on ette kujutada, maailmas, kus pole olnud piinlik olla Peterburi eestlane. Nii siis, et mõned aastad tagasi ehtisid Peterburi tänavaid Jeanne Hebuterne'i portreed, justkui oleks ta tagaotsitav kuritegija. Plakatid kutsusid Modigliani näitusele, kus oli ka üks Jeanne'i maal, mis kujutas muidugi Eevat Aadamaga Eedeni aias.

Jeanne'ist Modiga oli ilus film „Montparnasse 19“ (1958), kus Anouk Aimee ja Gerard Philipe peasades, kuid loo lõpp oli nii jube, et filmi autorid pole julgenud seda näidata. Kui Modigliani tänaval läbipekstuna surma sai, ütles Jeanne sõpradele: Kuidas te aru ei saa? Modi pidi tingimata surema, et tunnustatud kuulsuseks saada. Siis hüppas ta aknast välja koos oma sündimata lapsega – pole tahtnud ühtegi päeva ilma kallimata elada.

Ei hakka siin seletama, milline eriline kunstnik Modigliani oli, milline nauding ilmselt oli talle poseerida.

Miks pole ma võtnud Jeanne'ist eeskujut, miks pole järgnenud oma kallimale? Sellele lootusetule küsimusele on vastus olemas, Kallim poleks mulle seda andeks andnud, see oleks me laste armastuse reetmine.

Aitasin pojapoega matemaatikas, poisi vanemad on ju mõlemad humanitaarid, ise ei suuda. Nii et oli asjaolu, mis mu püsimummist siin ilmas õigustas.

19.1.25

Olin jälle mures, et ei saa enam kunagi kohtumist, sest olen liiga muutunud, olen juba teine inimene, ja milleks sellisele kohtumist anda. Iga kohtumine kallimaga on ju kõrge tunnustus, et oled ikkagi seda väärt. Kuid kohtumine anti, ja milline oiuline!

Oleme asutuse koridoris. Hoone on ehitatud ministeeriumina 19. sajandi esimesel poolel, kuulub linna vaatamisväärsute hulka, kuid seest ei ole nii uhke, kui väljast. Kallima kolleegid mööduvad meist mõlemas suunas, tervitavad viisakalt, mõni ütleb veel midagi heatahtlikku, kuid tarvis mõista, et kolleegid on hetkel rohkem konkurendid kui sõbrad. Kallimal on tarvis langetada raske otsus, mis me lähitulevikku määrab väga oluliselt. Kallim peab otsustama, kas võtab vastu ühe suure ja vastutusrikka töö, kas tuleme sellega toime. Mu luuletustes kõlab tihti rüütelliku ustavuse teema, ja see ongi just selline hetk, mis saab mu ustavusele tõsiseks katsumuseks. Kas olen kallimaga viimaseni? Kas jätan maha, kui äkki tarvis, oma töökoha, mis vastab mul haridusele ja erialale – see vastavus oli tol ajal eriline väärtus. Me ei aruta seda omavahel, kuid ma tean, et just sellest kallim mõtleb, et just seda arvestatakse, kui talle tellimusi antakse, arvestatakse, et oleme paar, et ta ei ole üksi selles võitluses põneva töö ja väarika elu eest. Meie paari tausta hinnatakse väga sügavalt, ilmselt ka seda asjaolu, et käisin koolipoisina joonistamise ja maalimise ringis, kust on pärit linna parimad kunstnikud ja paljud arhitektid, kellega kallim nüüd töötab, sealhulgas ka asutuse direktor – akadeemik, kolme generaalplaani autor, kes on muide eriti salakaval tüüp. Ja see sõnatu mõtisklus

lõppeb võidukalt – kallim teeb oma julge otsuse, võtab tellimuse vastu ning osutab sellega mulle tohutut usaldust. Ta on hiilgavalt ilus sel hetkel. Mehe puhul ei üllata nii julgus, mees peabki julge olema, kuid veetlev daam, kui ta vapralt ja väarikalt käitub, äratab lausa peadpööritavat vaimustust. Otsus on tehtud, meil on ees joovastava ühise loomingu aastad, kus tuleb selgeks õppida palju sellist, millest varem pole kuulnudki. Olen uhke, et kallim usaldab mind, usub minusse. Kallim ruttab kohe tegutsema vastavalt langetatud otsusele – läheb üles panema kuulutust mingist nõupidamisest, mida tarvis läbi viia tulevase töö osavõtjatega. Mina jään koridori vestlema kallima kolleegiga, jah, sellised nad on, kenad hea kasvatusena inimesed, aga nendega sundimatult lobisedes tuleb väga ettevaatlik olla...

Nii et kallim oli sellel kohtumisel üks hiilgav isiksus. Ta tegeles linna planeeringu põhjendustega. Sellise tegevuse jaoks sobiks vist kõige paremini geograafiline haridus, ja seda kallim soovitas kõigile tuttavatele ja sõpradele, kelle lapsed ülikooli astusid. Mõned jälgisidki seda soovitusi ja pole kahetsenud. Muide mu lähim töökaslane praegu, kellega hommikuti kohvi joome, on just geograafilise haridusega.

Peab seletama natuke isemajandust asutuses, kus kallim siis töötas. Omal ajal jutustasin seda eluaegsele sõbrale, ja sõber pole uskunud, et see üldse võimalik on. Projektijuhid, enamasti arhitektid, tegutsesid rahaliselt iseseisvalt, ise määrasid iga kuu palka oma alluvatele ja iseendale olenevalt sellest, kuidas tellimust rahastati. Kui rahastuses tõrkeid juhtus, võis palk nullini langeda, kuid

tellimusi võis olla mitu, ühe sissetulekud toetasid teise täitmist. Ülemist piirangut palgal pole olnud. Peab tunnistama, et see vabadus oli väsitav, koguni kurnav. Ühe tellimuse täitmise ajal tuli leida võimalust järgmist ette valmistada, suure, tõsise tellimuse ettevalmistus kestis paar aastat ja nõudis pidevat tähelepanu. Asutus oli nagu ärikeskus, kus kasutatavate ruumide eest tuleb üüri maksta ja arvuteid osta, alles siis palka määrata. Kallim oligi mõne aastaga nii väsinud, et vahetas töökohta ja loobus sellest vabadusest, kus tuli ise endale tellimusi muretseda ja nende täitmiseks võimalusi otsida.

Kui püüaks lihtsalt loetleda, millega oli kallimal tegemist tol täieliku hiilguse ajal, oleks loetelu üsna pikk, ajaloost ja muinsuskatsesest alustades ning transpordimüraga lõpetades, ja vahepeal – kõik võimalikud loodustingimused ja keskkonna hinnangud. Miks kõike seda nii elevil meelde tuletan, sest see oli joovastav ühine looming kallimaga – ootamatute ülesannete püstitamine ja enneolematute lahenduste otsimine. Kui Ingvarile esimest korda me ühisest loomingust jutustasin, oli too üllatatud, et seda üldse loominguks pean, see oli tema meelest mingi igav kontoritöö, looming on kirjandus! Aga eks meie uurimistes oli oma ulatuslik kirjanduslik osa, kõike, mis tehtud tuli ju maitsekalt seletada, ja teksti juurde kuuluvat graafikat kaunilt kujundada.

Eriti tore oli täielik vabadus, kõike otsustasime ise, kuidas mida teha, pole olnud enam neid nõukaaegseid tarkasi onusid, kellele tood 30 lehekülge, pärast näed, et aruandesse on võetud ainult kolm. Nüüd oli neid

lehekülge meil sadu ja sadu, mõni kord hommikuni tuli printida.

Kahju on seda lugu lõpetada. Jutustasin juba mitu korda, et arhitektid tulid tööle üsna hilja, kuid pärast istusid seal väga kaua. Võtsime ka omaks sellise stiili, lapsed olid juba suured, saime endale lubada. Vahepeal kas käisime kohvikus või tõime tööle kaasa midagi maitsvat, ja pärast jõudsimme veel paar ringi aias jalutada, fantastilises aias, mis asus südalinnas, peatänava kõrval, ometigi vähe kes teadis, kustpoolt sisse saab, ja tihti kõndisime seal kahekesi kõige rahvarohkemal kellaajal. Aastail kui üks meist töötas Peterburis aga teine Tallinnas, igatsesime teineteist hullupööra, saatsin kallimale sõnumi „Ootan Sind tööpäeva lõpus“, ja pole olnud tarvis seletada, kus ma teda ootan, eks ikka meie aias!

11.2.25

* * *

Üsna vähe kallimal
lapsepõlvest järgi jäi –
ainult foto rahvarõivas,
kus ta istub, pääsuke
tikandiga valges särgis,
peas lintidega pärg,
aga kuhu kõik see jäi?

Veel on alles jõuluehe –
klaasist pisike teekann
kena, hõbedaselt läikiv,
haruldane, sellist nüüd
mitte kusagilt ei leia!
Nüüd see teekann kapi otsas
tühjas korteris on kaugel
hirmuärataval maal.

Pulmareisil Pelgulinnas

Meil on erinevad taustad,
rohkem kui 20 aastat
ootasime seda rõõmu,
pole arvanud, et leidub.
Nüüdki uskuda ei suuda,
et sai ühiseks me saatus.
Mina armun Sinu maasse,
minu maasse armud Sina,
hääldad Sa nii puhtalt sõnu,
minu keelest jäänud meelde.
Ja ka mina Sinu sõnu
õpin innukalt. On raske
harjuda, et terve elu
kokkukasvamiseks on meil,
aga jääb vist sellest väheks.
Ühendame lapsepõlved,
pihime kõik salamõtted,
kallid mälestuste aarded,
kaunid unistused toome

usaldades ühte patta.
Sellest kõigest tekkib MEIE,
niivõrd ahvatlev ja uhke,
et meil hing jääb kurku kinni,
süda hüppab välja rinnust.

16.2.25

Pojapoeg palus mind aidata teda geograafias, andis mulle seekord ülesande juba ülikoolist, mitte gümnaasiumist. Kolme päevaga tulin ülesandega toime, saatsin pojapojale tulemused ja heitsin magama väga heas tujus, et mind jälle tarvis läheb. Tegelikult see ongi tähtsaim põhjus, milleks ma elan siin ilmas – et me lapsi aidata. Kutsusin kallimat kohtuma, ja antigi meile kohtumine. Meelega sõnastan seda nii, nagu oleks üks meist vangis istunud.

Oleme koos sõpradega puhkust veetmas. Oleme nii noorukesed, et isegi last meil veel ei ole. Leidsime kogu kambale majutuse, nähtavasti oli see meil ette tellitud. Tarvis end sisse seada ja kohe hakata süüa tegema, sest kõhud kõigil juba tühjad. Need tegemised nõuavad nii palju tähelepanu, et pole mahti isegi ringi vaadata, nii et ei saagi jutustada, kuhu me suvitama tulime, ja mis vaatamisväärsusi eest leidsime. Kampa on üsna suur, kümmekond inimest, meil on terve maja üüritud. Ja ka kallimaga ei jõua üldse suhelda selles ühises majapidamises.

Ometigi hakkas see nii meeldima, et ka puhkuselt tülles kavatseme koos elada, üürime ilmatu suure korteri, joonistame selle plaani ja arutame, kes millise toa saab.

Siis lähme seltsis lõbusalt tsirkuse etendust vaatama. Areenil on akrobaatide trupp, ja üks tüdruk selle koosseisus esineb julgelt *topless*. Plikalik rind on imekena, kuid ei tule meelde, et oleksime tsirkuses selliseid trikke varem näinud...

Nende mõtisklustega ärkangi. Mu vanaema oli tsirkuse administraator, elasimegi tsirkuse läheduses ja loomulikult tihti seal käisime. Jah, nõuka tsirkuses erootilisi numbreid pole olnud, kuid jäi meelde, kuidas sugulaste juures Lasnamäel vaatasime õhtul Soome TVd, ja seal näidati suurt akvaariumi, kus tüdrukud suplesid koos delfiinidega, ning õpetatud delfiinid tõmbasid vee all õrnalt lahti tüdrukute rinnahoidja paelu, muutes tüdrukuid näkineidudeks. See *show* jäi meelde kui midagi rabavalt välismaist. Sugulasteks oli onu pere, kelle juures Pelgulinnas kunagi oma pulmareisi veetsime, kuhu nüüd tihti palverännakuid korraldan. Kui juba sellest juttu tuli, tarvis jutustada, kuidas me kogu perega Kataloonias suvitasime, kus on tõeline *topless* päevitajate paradiis. Mõni kord tuli isegi rannast kähku põgeneda *jamoni* meloniga sööma, sest häbematud päevitajad ümberringi hakkasid kallimale ja miniale tuju rikkuma. Ühineda häbematutega me daamid pole saanud, sest meil oli kolmest põlvkonnast seltskond. Meile meeldis aega veeta hotelli katusel, kus oli pisike ujula, parajasti me perele, pojapoeg oli siis 4-aastane, peale suplemist sättisime kokku *puzzle* suure päevavarju all. Kuid ka seal katusel leidsid meid mingid koolitüdrukud, kes kohalike kommete järgi muidugi end kohe poolpaljaks võtsid.

Suurele noorte kambale süüa tegemist oli meil kallimaga lapimaistel välitöödel, kui viimasel uuringualal linnas elasime. Me kallimaga harva käisime siis marsruudis, tegelesime rohkem majapidamisega. 13 noort hea isuga kaaslast, oli tõesti tegemist. Üürisime ruume kolmandal korrusel, kusjuures vett tuli üles ämbriga tassida. Õhtul, kui seltskond süüa sai, ja nõud olid pestud, olime tihti väsinud rohkem, kui marsruudist tulles, ning läksime linna peale virmaliste all jalutama. Mõni kord tõusime mäkke, astusime sisse kaevanduse sööklasse, mis 24 tundi töötas, sõime seal kohupiima hapukoorega – välitööde jaoks fantastiline luksus.

Üks kord läks kallim marsruuti, jäin üksi kööki askeldama. Kui aga kallim töökaaslastega tagasi jõudis ja nägi, et isuäratav lõuna (või õhtusöök) on ootamas, marssis ta suurte sammudega läbi köögi, hüüdis „Ah sa mu armas perenaisuke!“ ja andis mulle valjusti musi kogu seltskonna silmi all. See liigutav siirus jäi eluks ajaks meelde.

16.2.25

Mulle kingiti kaisunotsu. Võtsin naljaka roosa mänguasja tõesti kaissu, ja kohe antigi kohtumine.

Elame kallimaga üürikorteris ei tea kus linnas, ja meiega elab tüdruk – üliõpilane, kellesse suhtume nagu tütresse. Tõuseme hommikul, vaatan, kas meil kohvi kõrva midagi on, õnneks leidub, joomme kohvi. Tüdruk tuleb ka, ütleb tere hommikust, võtab tassi kohvi, paneb selle voodi kõrvale lauakesele ja ronib teki alla mõnulema. Meil on heameel, et tüdruk nii koduselt ennast tunneb, jätame ta kohvitassiga oma diplomitöö kallal mõtisklema, ise sõidame tööle.

Sõita tuleb trammiga. Äkki näen, et millegi pärast olen ma trammijuhi kohal, aga kallim seisab minu kõrval. Teen talle ruumi, kallim istub koos minuga, emban teda parema käega, vasakuga juhin trammi, ja tramm kihutab mööda sirget tühja tänavat kuskil tööstusrajoonis. Nähtavasti asub me kontor äärelinnas, nagu geoloogidel tihti juhtub. Huvitav, kas trammis veel reisijaid on? Nad peaksid rahul olema, nii toredasti kihutame! Ja see on veel vana tramm puust pinkidega piki seinu, kus seljaga akna poole istutakse...

Tüdruk – üliõpilane Tromsøst elas meil tõesti 1992. aasta talvel, ja tõesti oli meil nagu tütar, võtsin ta isegi kaasa ärireisile, tahtsin Tallinna näidata ja sugulastega tuttavaks teha. Ja kallim pole olnud armukade, naljatas ainult „Ei tea, mis te seal tegite“. Tõesti, mida me tegime? Koos onutütrega käisime Zooloogia muuseumis, peatusime halli roti topise ees, ja ma seletasin tüdrukutele, kuidas hallid rotid 18. sajandil Euroopat katkudest päästsid. Veel käisime Ajaloo muuseumis Pirita teel,

istusime pärast muuseumi kohvikus ja arutasime omavahel, et sõja ajal oli selles hoones hospital, äkki see sama, kus mu vanatädi töötas, keda emaks kutsusin, ja kuhu ta haavatud poeg toodi 1941. aastal. See on traagiline lugu, seda ei hakka siin jutustama. Selle pärast olingi vanatädil poja eest, kui ta mind kasvatas Pelgulinnas ja Kärđlas. Ja kallimat kasvatasid vanaema vanaisaga Panivanivka külas Ukrainas. Teadsime mõlemad, mis on armastus, teadsime ka seda, kui valus on armastatud inimese kaotamine, ja pole üldse lootnud, et kunagi leiame sõbra, kes seda mõistab, elasime oma nooruses justkui sürrealistlikus kõrbes, kus, kui näed äkki teise inimese jälge, laskud neljakäpukile seda suudlema. Selle pärast hoiaimegi teineteisest kinni nii kramplikult.

19.2.25

Uued töökaaslased korraldasid tutvumispeo, tulin koju purjus peaga. Unes noomis mind kallim, ütles, et teen endale häbi sellise käitumisega ja ka teda solvan. Ärgates imestasin, et kallimalt saadud peapesust võib sellist head meelt tunda.

20.2.25

* * *

Kallim tuli musträsta kujul,
akna tagant vaatas mul silma,
graatsiliselt pöörates pead.
Pärast ilmus ta saarma kujul,
keset kõnniteed ootas kaua,

et me märkaks ja imetleks teda.
Saarmad on me armsamad loomad
liigutavast inglise filmist (*
ja ka talvisest loomaaiast,
kus nii lõbusalt mängivad saarmad
õhtupimedas oma jääaugus,
kogu kehaga sõnumit saates:
“Hamlet ütles, et maailm on vangla?
Küll on uudis! Ei lase sellest
meie endale rikkuda tuju!”
Kui ma kirjutasin neid ridu,
lippas mööda orava kujul
minu kallim. Ka orava kujul
on ta äratuntavalt kaunis.

21.2.25

* The ring of bright water (1968)

Linna peal

Siit ostame pojale saapad,
erekollased, hästi stiilsed.
nendeta poja noorust
ei kujuta enam ette.
Siin jääme magama kinos,
oleme ise noored
ja tuleme öiselt rongilt.
Siin kohtame head sõpra
kena daamiga, särab sõber,
ja naeratab talle daam.
Kui tore! - mõtleme meie.

Siin ajab tuttav lauljanna
koorikaaslast jooksuga taga,
kuigi ei ole nad noored,
seda ainult vanuse poolest.
Ja siit algab Pelgulinn,
kus veetsime pulmareisi
Rohu tänaval onu peres.
Ja kuhu me ka ei läheks,
tuleb alati miski vastu
ootamatult ja liigutavalt.

22.2.25

Olen põgenikelaagris ja kahjuks mitte külastajana. Leian naride vahelt paki humanitaarabiga, teen selle lahti. Sees on laste sokke ja sõrmkindaid, erinevate mustritega, erinevat värvi, mitmele vanusele. Ilmselt taheti lastele mitte ainult sooja teha vaid ka natuke tuju tõsta. Kuulutan oma leiust kolmes keeles. Laagris on mitmest rahvusest põgenike. Kaks daami tulevadki kohe oma lastele sokke ja kindaid valima. Hommik on käes, lähen välja pesema. Tahaks korralikumalt pesta, kuid suvi ammu möödas, riidest lahti võtta oleks vilu. Otsin peenarde vahelt oma kruusi, kuid sealt, kuhu selle jätsin, leian vaid kallima noorema õe pere asju. Tuleb võtta hammaste pesemiseks üks nende kruusidest, kuid näha neid praegu küll ei tahaks. Meil on viisakad heatahtlikud suhted, kuid mõttekaaslased me ei ole. Äkki näen kallimat üle peenarde tulemas. Ma aimasin, et ta on oma õe juures! Kallim on hästi lühikese soenguga ja hallis ruudulises kleidis, mida õde kunagi kinkis, õde oskas leida maitsekaid sobivaid

rõivaid isegi defitsiidi ajal. Too kleit ei ole küll nii pikk kui Kaja Kallasel, kuid samauhke. Ajalehe Kaja Kallase pildiga ruudulises kleidis võtsin kunagi Helsingisse kaasa, et miniale näidata. Liina! Liinake! – hüüan valjusti. Kallim tõstab pilgu vereproovi tulemuste lehelt, mida käes hoiab, ja ütleb hapu naeratusega: Valgukesi, valgukesi on paljuvõitu... Ta ilmselt ei tea, et ootasin kohtumist nii kaua. Ei hakka talle seda seletama, ometigi võin ju teda kallistada. Kallimat võib ja peabki kallistama nii palju, et see igapäevaseid tegemisi ei sega, ja kui segabki natuke, pole hullu...

Kallima noorem õde oli koolitüdrukuna väga andekas – tema luuletatud laulu laulis lastekoor, see kõlas lausa raadiost, õde käis pantomiimi stuudios ja unistas ka edaspidi laval esineda. Tol ajal oli väga kuulus ja populaarne prantsuse miim Marcel Marceau. Ja nagu andekate inimestega tihti juhtub, oli õde üsna hooletu ja õppis jube halvasti. Kallim aga oli alati viks ja hoolikas, ning koolis toodi teda ikka nooremale õele eeskujuks, see aga pole tahtnud hakata oma õe kehvemaks variandiks vaid muudkui otsis elus oma teed. Kõike seiklusi, mis sellest juhtusid, ei hakka siin jutustama. Kallim püüdis ikka õele kaitseingliks või lausa päästeingliks olla, kuid tänulikkust ei ole see äratanud, isegi vastupidi. Eks me armastame oma õde sellisena, nagu ta on, on ju tõesti armas oma andekuses.

Nooruses olid kallima õde ja mu vanaema üllatavalt sarnased – sirge nina-, pikerguse näo- ja tumedate lokiis juustega. 17-aastasena, aastal 1916 rändas mu vanaema Paluküllast Peterburi, määrates sellega

järgmiste põlvkondade saatust. Nii olimegi kallimaga „tuulest viidud“, tema Ukrainast, mina Eestist, kuni leidsime üks teist ja saime teineteisele kodumaaks ja koduks. Kallima Ukrainast äratoomine oli seotud just sellega, et Peterburis tarvis oli nooremat õde hoida. Kallim pole siis vene keelt üldse teadnud. Kallima vanaema sellest kurvastusest, et kallis lapselaps ära viidi, jäi haigeks ja varsti suri ära. Seega olime nii kodumaa kui armsama inimese kaotanud. Me kohtumise ajaks olime kaotanud ka lootuse, et me varjatud hingevalu keegi kunagi mõista suudab võõral maal, kus me elasime.

26.2.25

* * *

Läbipaistmatud aknad – kui halastav see
minu suhtes – kui oleksin näinud
toa sisustust, varjusid liikumas sees,
kuhu oleksin, huvitav, läinud?

27.2.25

Oleme kallimaga ühiselamutüüpi võõrastemajas ei tea kus linnas. Me ei ole vist isegi abielus, sest kallim elab naiste toas, mina aga – meestega. Isegi nõuka ajal abielupaaridele anti omaette tuba. Pean millegi pärast ära sõitma koos vanema kolleegiga, kes on hea töökaaslane, kuid sõber küll ei ole. Kallim aga jääb veel sinna. Pakin kohvrit suures kurvastuses, tahaks nutta ja kallimat kramplikult kallistada, kuid oleme ju täiskasvanud, kellel jumalaga jätmine on justkui igapäevane asi – naeratud,

lehvitat ja lähed. Kallim astub sisse, ta on ka täiskasvanu, rahulik ja asjalik, kuid hing on ju meil ühine, ja ma tean hästi, mida kallim tegelikult tunneb. Ei ole mingi saladus, et elu võib ükspäev lõppeda, võibolla just siis, kui me lahus oleme ja kohtumist ootame. Siis ei näegi enam teineteist. “Kas sul midagi kappi pole jäänud?” – küsib kallim. – “Oi, jah, ülikond ripub kapis!” – “Pane kohvrise, äkki läheb tarvis.” Ei lähe mul midagi tarvis ilma Sinuta! – mõtlen endamisi, kuid tänan viisakalt meeldetuletuse eest ja võtan ülikonna kapist...

Ärgates meenub, kuidas noorema vennaga olime kord lapsepõlves Tallinnast Peterburi sõitmas, ja vanatädi, kes meid Pelgulinnas ja Kärddlas kasvatas ja keda emaks kutsusime, tuli loomulikult Balti jaama saatma. Kui aga rong pidi teele asuma, hakkas vend kibedasti nutma ja pole lasknud emmet vagunist ära minna. Vend oskas jonnida! Emme tuligi meiega Peterburi. Vagunisaatjale sai sõiduraha makstud, kaua seletada pole olnud tarvis – närviline laps... Vanemaid ei ole emme “üllatusvisiit” sugugi rõõmustanud, ja emmel tuli järgmisel päeval tagasi sõita. Vennale seletati, et emmel ei ole olnud ju midagi reisiks kaasa võetud. Ometigi jäi meelde, et kui tõesti väga tahad, saad selle va paratamatu reaalsuse vastu protestida. Nimetatagu seda siis lapsikuks jonniks ja ohjeldamatuks egoismiks, nimetagu need, kelle arvamus üldse ei huvita!...

6.3.25

Veedame koos kallimaga terve öö, justkui mingi piirang oleks lõpuks tühistatud. Kallistame teineteist kaua-kaua keset suurt ruumi. Ümber on palju rahvast, kuid meid keegi ei sega, ja ka me ei sega kedagi, võtan kallima palitu alla. Kallim on see kord ärijuht, tema firma teeb midagi, mis saab Ukrainas kasulik olla (kuid mitte relvi). Ja mina olen mingi rikkur, kes tellib kallima firmalt korraga kuutoodangu. Kallimat selline ootamatu tellimus rohkem ehmatab kui rõõmustab. Hoian salaja, et olengi too salapärane tellija, tulen kallimale appi tooteid karpidesse pakkima. Ja ümber on askeldamas kallima firma töötajad. Töötajad tahaks juba teed juua, kuid suhkur on otsas. Lähen tuttava nõiamoori poole suhkrut paluma. Nõid ei ütle midagi, teab niigi, et ega ma palju ei võta tema suurest suhkrukotist. Kannan suhkrut peos, ei julge isegi kilekotti küsida. Paistab et teejoomine on juba unustatud...

Kallim tegutses tõesti üksvahe oma linnaplaneeringu põhjendustes ärijuhina – täiesti iseseisvalt. See oli närvesööv töö - tal on vist praegugi meeles, kui palju ta kellele maksis ja mis kuul. Kuid ka joovastav oli see vabadus, kus kõik otsused tegime ise. Ise otsustasime, ise kandsime ka vastutust oma otsuste eest – kuidas mida teha, kellele milline ülesanne anda, kuidas töötulemusi vastu võtta. Ja kuidas pärast aias jalutada, kuhu vähe kes oskab sisse pääseda...

11.3.25

Me kallimaga elame kaasa ühel imelikul lool. Masereelil oli justkui tehtud kunagi gravüür ühest ilusast õnnelikust paarist, kus nad ei hõlju mitte aina linna kohal oma kaunites unistustes, nagu sarjas „Linn“ (1925), vaid elavad põnevat ja ilmekat elu – reisivad autoga, istuvad kohvikus, arutavad midagi oma kodus... Need pildid on pigem Hemingway raamatutest „Pidu sinus eneses“ ning „Ja tõuseb päike“, mis on samast ajast ja samast kohast, kuid ilma vasakpoolse sotsiaalse aktsendita, nagu Masereelil, kellel ma ei teagi selliseid gravüüre – lihtsalt noore ilusa paari õnnest. Ja leidub üks kaasaegne paar, kes tunneb ennast ära nendes Masereeli gravüürides ning asub neid uurima, analüüsima ja kujusid selga passima. Nad koguni vektoriseerivad Masereeli pilte arvutis ja astuvad kirjavahetusse Masereeli keskusega Belgias. Sada aastat tagasi lõigatud gravüürid saavad mingi uue etteaimamatu elu. Ja selgub äkki, et too õnn ei olegi pilvitu, et armunute pilgud ei vaata mitte ühes suunas ja, jube mõelda, ilusat paari ootab ees tüli ja lahusus. See on muide üks joovastav tunne – olla ilus paar, kellele kõik naeratavad, kõik ukсед on avatud. Me kallimaga ei suuda kurva finaaliga leppida, kuid ei saa ka kuidagi mõjutada selle loo kangelasi – ei ole antud meile selleks mingit võimalust, ja nad, rumalukesed, ei tea, et kui on ühine hing, keha ja saatus, siis saavad ühisteks ka huvid, kiindumused, unistused, jajah, kõike-kõike saab jagada kallimaga ning ühiseks rõõmuks ja lustiks muuta, kuid peab tunnistama, et see on ka natuke töö – pidev kaastundlik tähelepanu oma kallima vastu. Kallim on maailm, Universum, uurida ja avastada võib lõpmatult ja peabki seda tegema ega piirduma esimeste

armsate muljetega. Räägitakse, et armastus on nagu kuu – kas kasvab või kahaneb. Tõesti kasvab. Aga kuidas armastus kahaneb, seda me ei tea, ei ole selliseid kogemusi...

Lapsed tõid mulle Brüsselist paksu Masereeli albumi, lehitsen nüüd seda õhtuti.

15.3.25

Kohtumine algab pikast trammisõidust kusagil tundmatus linnas, ja meiega on väike poiss – kas poeg või pojapoeg. Tramm on rahvast täis, kuid kallimale lapsega antakse istumiskoht. Vaatan aknast välja, et millal juba midagi tuttavat paistma hakkab.

Järgmine vaatus on võõrastemajas, nähtavasti jõudsime kohale. Riiulitel on karikad – võõrastemaja peremees oli kunagi edukas sportlane. Ta on lahke ja jutukas, ime küll, kui nii kena daam külaliseks, igauks oleks hästi sõbralik. Mulle peremees ei meeldi, aiman, et spordi ja hotelli vahel oli tal tegemist kriminaaläriga. Mina talle ka ei meeldi, sest aiman et aiman. Ometigi täiskasvanud lapsed on tal geofüüsikud, ja meil peaks ühiseid huvisid olema. Leiame võimaluse suhtlemist peatada öeldes, et tarvis linna peal käia...

Kallim on imeline suhtleja. Näiteks võõrastemaja peremees Nõmmel rääkis talle kogu oma pere loo – et isa oli sakslane, ja et poeg elab Ühendriikides ning tegeleb lennundusega. Keegi pole küsinud, keegi pole palunud, inimestel iseenesest tekkib mõistatuslik soov ja innustus jutustada, seda on palju kordi juhtunud. Aga üks kallima kaastundlik pilk on seda väärt, et oma elulugu

üksikasjalikult pajatada. Ja ma ei imesta, kui selgub, et mitte keegi ei ole kunagi nii mõnusasti kuulanud neid lausa tundmatuid vestjaid.

16.3.25

Heidan magama üsna kehvast meeleolust. Trump lubas sõja peatada, kuid ei tule ilmselt oma lubadusega toime. Eks loodame paremat, mis meil muud jääb kui lootata? Ukraina tüdrukud helistasid hiljuti Soomest, ja neil kojusaamise lootust ei ole veel kahjuks tekkinud. Töö juures sain õpilase – kena tüdruku ilusa nimega Trinity. Püüdsin temas huvi äratada geofüüsika ja geokeemia vastu, kuid tüdruk oli nii vaikne, et tuli lõpuks paluda “Ära praegu midagi ütle, las ma elan oma lootusega veel mõnda aega.” Ja mis veel muret teeb – et pojapoeg Iirimaal hakkab huvi kaotama inglise keele vastu, mida ta ülikoolis õpib.

Kallim tuleb mind lohutama. Oleme kusagil võõras linnas ja otsime võimalust mingile tõendile pitsatit saada. Käime piki linna peatänavat mitmes kohas enne kui leiame meistri, kes vajutab paberile vajaliku templi ja kelmika naeratusega pakub seda suurendusklaasiga uurida. Peatume hotellis ja meiega on keegi kolmas, mingi sõbranna. Kui kallimal nii lõbusam, olgu minupärast! Teeme akna lahti, ja see polegi aken vaid üks rõdule, kuid rõdu puudub ja ukse taga on kuristik, justkui oleks hotell Toompeal aknaga Balti jaama poole. Tarvis mingi tõkepuu ette panna, et keegi aknast välja ei astu!

Lähme jalutama ja leiame majade vahelt vaimustava pargi, mida tänavalt üldse näha ei ole. Park on väga maaliline – kõrgete küngaste- ja järskude kaljudega.

Üsna palju rahvast liigub seal ringi, mingi laot on käimas. Ja meiega hakkab kõndima koos ja viisakat juttu ajama keegi noormees. Mõistan küll, miks ta meiega käib ja püüab kangesti kallimale meeldida, kuigi midagi huvitavat endast ei kujuta. Saame temast lahti, kui astume sisse pisikesse hotelli ning teiselt poolt tuleme välja. Tõuseme mäe tippu, kus järsu nõlva äärel tuleb mul kallimat pihast haarata ja isegi natuke noomida, et ettevaatlikum oleks. Ta ei võta neid künkaid ja kaljusid tõsiselt, kõik on justkui mängult. Oleme õndsalt ja vagusalt õnnelikud, siiralt uskudes, et oleme koos ka homme ja ülehommega ning üldsegi võimatu on meid lahutada, ühesõnaga naudime sellist hingerahu, millist siin ilmas on väga raske leida...

Ärgates olen tänutundest lõhkemas, et kallim mulle appi tõttas. Ja maastikupark, kus me jalutasime, teate, mida meelde tuletas? Oli selline muinasjuttude illustreerija Vladimir Konaševitš, kellel kõik oli justkui mängult, grotesksed muinasjutu tegelased ja ka maastik nende ümber. Kui pildil oli kaljusid, olid need mingid lokilised mängukaljud, milliseid nägime üllatusega ainult Rhodose saarel. Kuivõrd Günther Reindorfil tema muinasjutupildid on tõsised, mõni kord üsna sünged, sedavõrd Konaševitši naljakad kujud panevad kohe uskuma, et muinasjutul on hea lõpp, et ei saa kuidagi teisiti olla.

Aga pojapoeg, kuidas teda küll toetada tema kõhklustes? Tuli meelde selline lugu. Üliõpilasena teise ja kolmanda kursuse vahel käisin alpilaagris Kaukaasia mägedes, kus mind pandi paari tüdrukuga ühest Volgaäärsest linnast. Paarikaaslased on marsruudis ühe nõõriga seotud, kõike ohte ja raskusi jagades, loomulikult

ka magavad telgis kõrvuti, ning isegi kui tüdruk eriti ei meeldi, oled ikka tema ustav rüütel ja hoolitsed oma kaaslase eest nii liigutavalt kui oskad. Kallimaga pole jõudnud siis veel tuttavakski saada.

Talvel tuli tüdruk Peterburi sõbrannale külla. Jalutasime temaga piki kanaleid, mis Dostojevski romaane meelde tuletasid, ja tüdruk kaebas, et keemiline tehnoloogia, mida ta õpib, ei tundu üldse põnev olevat, ja ei tea, kuidas ennast sundida seda pähe tuupima. Mis innustus mul siis tuli, et hakkasin lausa laulma, kui tore on keemiline tehnoloogia, et see on tuleviku aine, et võimatu ette kujutada, millised avastused ja leiutised ees ootavad. Ise ma sellest ainest pole mitte midagi teadnud, lihtsalt luuletasin. Ma pole teadnud siis, et keemikud surevad tihti üsna noorelt, sest ega see amet tervisele kasulik ei ole. Mõni aeg hiljem aga sain oma paarikaaslaselt kirja, et too vaatas oma eriala uue pilguga, ja hakkas äkki meeldima, ning õpib nüüd suure huviga. Ei tea, kas leian pojapoja jaoks selliseid sõnu, et inglise keel, mis tal on muide emakeele tasemel, äkki rohkem meeldima hakkaks?

Kallid Lugejad! Näete nüüd, et kohtumisi ikka antakse, ühtegi lauset raamatus pole välja mõeldud. Ainuke, mida endale lubasin – kustutada mõned liiga intiimsed kohad, kuid neid ongi parem vaimusilmaga vaadata.

18.3.25

Kutsun kallimat kohtuma, mõeldes endamisi, et kui kohtumine antakse jälle kusagil tundmatus linnas ja arusaamatul maal, siis ei pruugi selliseid seiklusi enam

kirja panna, sest neid on raamatus niigi liiga palju. Kuid kohtumine osutus hoopis teistsuguseks, ja selle pärast hommikul vara olen seda kirja panemas.

Kohtume kodus, kus elasime suurema osa oma elust. Tulin Tallinnast, pakin asju lahti ja otsin oma passi, kallim aga loeb voodis mingit juturaamatut, ja ma mõistan, et ta naudib hingerahu – oleme oma kodus, ei pea hetkel kuhugi sõitma ega kuhugi ruttama. Kallim naudib ka seda, et mõistan tema meeleolu ja ei riku kuidagi seda kallist kraami – hingerahu, mida kallim vaikselt minuga jagab. Kirjutasin hiljuti ühes luuletuses, et oleme teineteisele kodumaaks ja koduks ning saame tõesti õnnelikud olla ükskõik kus maal ja millises linnas, kuid oli meil ka oma kodu olemas. See oli kodu, kus me pere elas sada aastat. Oleks täpsem kirjutada „minu pere“, kuid meil oli ju kõik ühine – Peterburi ukrainlannal ja Peterburi eestlasel – saatus ja ka minevik.

Kui tüdruk abiellub ja tuleb oma mehe koju elama, on ta esialgu oma pere tütar, kuid aastad lähvad, ja saabub selline aeg, kui tüdruk on oma uues kodus elanud rohkem kui kunagi oma vanemate peres. Seda sai eriti ilmekalt näha me minia puhul. Kui ta tuli meie juurde, oli tõeline tulnuk – me pole teadnud üldse, millest temaga rääkida. Ime küll, teine pere, teine kultuur, teised arusaamad ja huvid. Nüüd aga tihti panen tähele, et meil ei olegi enam tarvis palju rääkida – mõistame teineteist poolest sõnast, poolest pilgust.

Nii ka kallim omal ajal mõned kuud jäi hiljaks, et mu vanaemaga tuttavaks saada, kui kallim tuli elama vanaema koju, kus vanaema oli alati perenaine olnud

(mammil pole kodus hääleõigust antud, see oli tal töö juures, kus ta oli osakonna juhataja ja professor). Loomulikult tundis kallim vanaema määravat tähtsust me saatuses – kui aastal 1916 poleks vanaema 17-aastasena Palukülast Hiiumaalt Peterburi tulnud, poleks meid lihtsalt olemas sellistena, nagu oleme.

Ja nüüd on nad mõlemad – vanaema ja kallim suure kuuse all, ühes hauas. Kallim ise valis endale sellise matmispaiga, oli sellest mitu korda otse öelnud. Minu nimi on loomulikult ka hauaplaadil eesti kommete järgi, Venemaal nii ei tehta.

Kallim pihtis mulle kunagi, et kui ta aru sai, et oleme saatuskaaslased, tekkis tal ka selline patune mõtte, et „Oo, ei! Jälle see alalõpmatu painav kodumaaigatsus, mis nii tuttav on vanemate puhul ja praktiliselt üsna tarbetu“, kuid samas oli ka selge, et see on tõesti saatus. Peab veel paar sõna seletama linnast, kus asus me ühine kodu. Aino Kalda raamatus „Seitse neitsit“ on üks lugu, mis toimub Peterburis, ja mitte millestki, isegi tegelaste nimedest ei saa aru, et too Peterburi Venemaal asub. Ja selline ta tõesti oli veel hiljuti – Peterburi metroos oli vaguni akendel originaalis ingliskeelset lüürilist luulet reisijatele ajaviiteks.

Ometigi elasime mõlemad võõral maal ja tundsime seda pidevalt. Harjumuseks sai käituda hästi viisakalt ja ettevaatlikult, ei mingit naljatlemist – äkki valesti saadakse aru või oled ise valesti olukorda mõistnud. Tõesti, mis veel üle jääb, kui tulid näiteks kallimaga kohvikusse ja pead paluma, et kõrvallauas ei ropendataks nii valjusti. Kallim rääkis mulle mitu korda, et kodumaal

olen ma hoopis teine inimene, kui tarvis kellelki midagi küsida, naudin ma seda juhuslikku suhtlemist, ei võta mitte ebameeldiva kohustusena, nagu Venemaal. Ka kallim on Ukrainas palju lõbusam.

30.3.25

Sõidame trolliga piki Liteinõid. Tuleme nähtavasti Soome jaamast Allegro kiirrongilt laste juurest. Nafta uuringute instituudi juures tuleme maha. Ilm on selge, kevadine. Võiks veel paar peatust Nevskini sõita, sealt on kodu lähemal, kuid tahame vist tsirkuse juures poes käia...

Issand, kui piinlik oleks sellist unenägu kellegagi jagada! See näitab ju, et oma mälestustes olen seotud kuritegeliku maaga.

Ja on alles pildike möödunud ajast! Ajast, mis paistab nüüd usumatult tore olevat. Soome piir on ammu kinni, ja Allegro rong enam ei käi. Naftainstituut oli mul kunagi tellijaks, ja kena lõbus daam oli tellija esindajaks. Eluilmas poleks venelastele naftat otsinud, kui teaks, et see neile nii pähe hakkab! Kuid siis pole suutnud keegi aimata, mis edasi saab. Kõigist kümme aastat tagasi see oli!

Neid pildikesi võib veel meelde tuletada. Kui mööda Liteinõid natuke edasi minna, on paremat kätt hoovis aed, kus tihti jalutasime ja väikese pojapojaga koomiksitate näitusel käisime. See oli otse aias, koomiksid olid plastmassile prinditud ning otse aias välja pandud, ja oli neid mitmest Euroopa maast, Ameerikast ja Kanadast, üks ilmekam kui teine. Suur rahvusvaheline kunstinäitus Peterburis näib nüüd täieliku fantastikana.

Mõnus on mõelda, et ainult poliitilised põhjused ei lase Peterburi sõita. Tegelikult ka teistel asjaoludel poleks sinna läinud, liiga valus oleks.

31.3.25

Tõin kallima autoportree ette lõbusaid mitmevärvilisi freesiaid, kutsusin kohtuma ja hommikul taipasin, et meil algas üks uus ajastu – kohtumised, mis vaevalt raamatusse jõuavad, piinlik oleks selliseid jagada.

Saame kallimaga kokku ja üldse ei aruta, kui kaua me seda ootasime ja kus – ei ole enam huvitav see igatsuse lugu. Ruttame Eedeni aeda imelist hingerahu nautima. Kuid Eedeni aeda saamiseks pidi ju hästi puhas olema. Kallim jutustas mulle kunagi, kuidas töökaaslastega ekskursioonil käis, ja nendega oli üks paar, kes ihkas kangesti puhtust ja läks õhtul jõkke suplema, kuigi vesi oli jahe ja ilm oli vilu. Keegi pole midagi öelnud, lihtsalt vaikselt elati kaasa ilusale paarile. Nii siis, et otsin ka võimalust supelda. Oleme kusagil Soome lahe lõunarannas. Hakkan vee poole liikuma, kuid ette jäävad mingi 18. sajandi kindluse varemed. Turnin neil varemetel, mitu korda sattun müüri harjale, kust kukkuda oleks üsna ebameeldiv. Ja vana müür muudkui pudiseb ja logiseb, kõigub isegi. Jõuan lõpuks randa, kuid, oh häda! rand on paksult mudaga kaetud, ime küll, et siin keegi ei suple! Hakkan lääne poole liikuma, müüride ja tornide vahele tekkib kaljusid, ja kaljud on liivakivist. Punase Devoni liivakivi järsakuid on ju lõunapool, mitte lahe rannas...

Kommenteerida tahaks eelkõige salapärast tungi Eedeni aeda. Bergmanil on film “Saraband” (2003), kus “Perekonnaelu stseenide” kangelased aastakümneid hiljem jälle kohtuvad. Ja mis nad siis teevad? Võtavad riidest lahti ja heidavad voodisse. Neil pole tarvis teineteist puudutada, nad on niigi juba Eedeni ajas ja naudivad võrratut hingerahu. Pole jõudnud öelda, et normaalsele õnnelikule inimesele paistab see film liiga süngena, koguni mornina, õnnetu vaataja aga leiab rahuldust sellest, et lõpuks ometi keegi julges rääkida sellest, mis inimesi tõesti vaevab.

Bergman on meil kallimaga lemmikfilmirežissöör. “Maasikavälu” ja “Suveöö naeratusi” võime lõpmatult vaadata. Kui aga sõitsime väiksele pojapojale Taani Legolandi näitama ja ööbisime Rootsis vanas kuurordis Medevi Brunn, sattusimegi äkki filmi “Suveöö naeratused”. Kui üsna hilja õhtul asulasse sisse sõitsime, mängis tänaval puhkpilliorkester justkui meid tervitamas. Kohtasime siis hotelli perenaist, kes ütles, et me toad ootavad meid, ja võtmed on uste ees, aga tema kahjuks hetkel meiega ei tule, kuna otsib oma hobust, kes kuhugi omapead jalutama läks. Tuba, kuhu siis sattusime, oli täpselt nagu filmist, ei tea millisest sajandist.

Alpinismi ja kaljuronimisega tegelesin üliõpilasena. Imelisel kombel ei ole siis kõrgust kartnud. Mäeinstituudis oli tore alpiseksioon, täiesti ühiskondlik, ei mingeid palgalisi treenereid! Olin ise üksvahe ühe rühma treeneriks. Ja mitte kedagi pole seksionist eemale tõugatud, ka neid, kes pole sportlastena perspektiivsed olnud, kellele meeldis lihtsalt kooris romantilisi laule

laulda. Pean tunnistama, et ega mindki sport pole palju huvitanud. Laulmise kunst oli alpinistidel üsna kõrgel tasemel, ja repertuaar selline, mis pole mitte kunagi raadiost või TVst kostnud, ainult oma laulud! Sellest pole kunagi räägitud, kuid laul, mida ametlikus meedias esitati, oli justkui rüvetatud, noorte laulmiseks ei ole see enam kõlvanud. Võib öelda, et need olid rahvalaulud, kuigi mitte folkstiilis, need levisid suust suhu kuskil ilmutata. Arvan, et heliloojal ja luuletajal ei saa olla kõrgemat au, kui saada rahvalaulu autoriks – laulu, mida lauldakse autori nime teadmata. Nüüd räägitakse, et need lauljad olid nõuka hipid. Läänemaadel said hipid oma laule laulda linnatänavail, nõuka hipid pidid aga selleks kuhugi mägedesse või vähemalt kaljudele sõitma.

2.4.25

Ukraina laul

Äkki nii selgesti
laulu on kõlmas,
nukker ja igatsev
kallima meel:
“Pilvel kui hällis
kuu tähekest kiigutab,
paat vaikselt liigub
siledal veel...”

Kostab mu kõrvu
kaeblev akordeo,
nootide vihikust
liigutav viis.

Tean, kes sõidab
kuuvalgel paadiga,
tean, mis täheke
sätendab siis.

Sinuga olen
just nii nagu alguses,
kui pole teadnud,
mida Sa teed.
Mõistan Su nukrust,
tunnen Su igatsust,
tähena valgustad
meile Sa teed.

Veel tulid meelde
mul mõned sõnad:
„...kõik ikka armust,
kurbusest ka...“
Lauldi just nõnda
kallima laulus,
tähendust siis
pole teadnud ma.

17.4.25

Jälle olin kindel, et enam kohtumisi ei anta – sest nüüd olen juba nii vastikuks muutunud, et sellisele poleks ise kohtumist andnud. Ometigi arvati Taevakojas teisiti.

Oleme poega suvelaagrisse saatmas, poeg lõpetas parajasti üheksanda klassi. Selline lugu juhtus kunagi tõesti, pärast jutustan.

Ja siis oleme kallimaga kaasaegse maalikunsti näitusel. Vaatan vaimustusega, kuidas kallim laiamõõtmelistest maalidest sammu aeglustamata mööda marsib – ta ei häbene oma suhtumist näidata, piltides ei ole ju ei värvi, sisu ega kuju. Kallimal on laitmatu maitse, ja kui ta maalist peatumata möödub, siis tõesti ei ole pilt rohkem väärt.

Siis sattume aeda, mis on pronksskulptuuridega kaunistatud, ja need kujutavad endast röövleid 1001 öö muinasjuttudest. Paljudel kujudel on osad ära saetud suveniirideks, nii et teema osutus aktuaalseks.

Ärgates tuletan meelde suvelaagri lugu. See oli rahvusvaheline Mooni laager Leedus aastal 1990. Me poiss leidis seal laulukaaslase ja esines koos temaga laval kahe tuhande noore kuulaja ees, kes omatehtud laule soojalt vastu võtsid. Kunagi varem ega hiljem selliseid elamusi me pojal pole olnud.

Mooni algatus tundus nii mõistlikuna – et ühendavaks mõtteks peab olema usk aga mitte see, kuidas Jumalat nimetatakse igas keeles. Harri Haamer, kelle mälestusi ma vene keelde tõlkisin, need ilmusid aastal 2000 Eesti Kultuurifondi toetusel, kirjutas, kuidas ta stalinlikus vangilaagris pidas jutlusi kõigi sinna sattunud kirikute esindajaile – moslemeile, jaapanlastele, õigeusulistele (ainult katoliiklased keeldusid ketserite-luterlastega ühiseid jumalateenistusi pidamast). Kahjuks edaspidi arenes kõik hoopis vastupidises suunas – usku oli üha enam käsitletud ühtekuuluvuse tunnusena – kui tahad olla leedulane, näiteks, pead tingimata olema katoliiklane,

kui tahad olla venelane, pead olema õigeusuline jne. Ja palju on selles usku sõna esialgses tähenduses?

Kui juba usust juttu tuli, tarvis veel üks lugu rääkida. Ingvar kirjutas hiljuti jutustuse „Sõbra õnn“ minu kodusest altarist, kus kallima autoportree ees alati värsked lilled seisavad, ja seletas, et selline käitumine ei ärata mitte kaastunnet vaid hoopis kadestust – minu usk taaskohtumisse kallimaga olevat kadestusväärne. Ja mul on ükskõik, kas too kohtumine juhtub paradisis, põrgus või olematuses, sellest Ingvar millegi pärast pole kirjutanud.

See jutt tuletas meelde lugu mainitud mälestustest, kus Harri Haamer saab laagris tuttavaks ühe teadlasega, ja see, nagu peabki nõukogude teadlane olema, on materialist ja ateist ning püüab isegi seda teemat Harri Haameriga arutada – et kuidas küll ta, kultuurne haritud inimene ja äkki jumalat usub? Harri Haamer vastas väarikalt, et jah, siiralt usub, nii on kasvatatud. Mõne aja pärast kohtusid nad jälle, ja teadlane oli selle ajaga ehtsaks vangiks muutunud – ropendas nii, et pole ise tähele pannud, mida ta suust välja ajas. Harri Haamer aga jäi kirikuõpetajaks – viisakaks, kaastundlikuks, lohutavaks. Ja siis endine teadlane ütles otse välja, et kadestab Harri Haameri usku, mis võimaldas tal vangilaagris inimeseks jääda. Harri Haamer pärast mõtiskles endamisi, et tont võtku küll, oleme kõik ühesugused vangid – alandatud ja solvatud, ning ometigi leitakse tema saatuses midagi kadestusväärset!

21.4.25

Täidame kallimaga mingit lepingut Mäeinstituudiga. Tulin sinna palka kätte saama, kallim jäi koju mind ootama. Ei, vist ikka mitte koju vaid oma põhilisele töökohale, mis asub muide kodu lähedal. Saan kätte rahapataka, mis vaevalt pintsakutaskusse mahub, ja olen valmis sellega lahkuma. Kateedril aga käib mingi teejoomine konjakiga. Aspirandid püüavad välja näha noorukestena, nagu tudengid. Ei mingeid maitsetuid rikkalikke ehteid, ei midagi silmatorkavalt pidulikku, kuid kogu välimus peab olema tõeline kunstiteos, mulje, mida jätab, peab olema unustamatu. Ometigi tundmata võluvate kateedri preilide vastu vähimatki huvi (peale viisakuse), ruttan sinna, kus kallim mind ootab. Tegelikult mitte ainult palga, mingeid lähteandmeid sain veel disketil, mälupulkasid pole veel leiutatud. Fitzgeraldil on romaan Hollywoodist, kus vanem täht jagab nooremale kogemusi: Ära kunagi ilma asjata stuudios tolkne! Tule täpselt kokkulepitud kellaajaks, mängi hiilgavalt oma osa ja kao kohe filmimisplatsilt. Panin tähele, et me kallimaga õndsajal, kui meil palju tellijaid oli, käitusime täpselt nagu filmitähed.

Kui juba välimusest juttu tuli, see pole olnud enam tol õndsajal vaid natuke hiljem, olin Hollandisse lähetusse minemas. ja kallim küsis, et kas peaksime sel puhul uue ülikonna ostma, nagu sai omal ajal ülikond õmmeldud väitekirja kaitsmiseks, vastavalt tolle aja traditsioonile. Seletasin, et ülikondades käivad ametnikud ja ärimehed, ma ei ole üks ega teine, ja tõesti nõupidamisel Utrechtil, kus olid kogu Euroopa maade geoloogiateenistused esindatud, ülikonnas kedagi pole

olnud. Ürituse esimees oli küll pintsakus, kuid selle all oli tal ruuduline särk.

27.4.25

Olen konverentsile minemas. Esiteks tahan talvejope selga panna, kuna väljas on vilu ilm, pärast mõtlen ümber, sest ees on ikkagi maikuu. Hakkan suvejopet otsima, ei leia ühestki kapist. Korteris on remont algamas, ehitajad tassivad juba sisse oma varustust. Kallim aga vestleb koridoris külla tulnud sõbrannaga. Ootan, kuni neil jutus paus tekkib, ja palun aidata suvejopet leida. Kallim naeratab mulle: Kas lähme suvilasse? – See oleks nii tore, kuid kahjuks pean konverentsile sõitma. Tegime nalja, tegelikult on kallim alati väga tähelepanelik ja tunneb siirast huvi minu tegemiste vastu, oleme ju kolleegid...

Kui suvilast naljatasime, pidasime silmas ämma ja äia aiamaad, kuhu sai elektrirongiga 20 minutiga. Kui kallima vanemaid pole enam olnud, muutus see koht nende mälestuse memoriaaliks, kuna maja ehitas äi oma kätega, kõik puud ja põõsad, hortensiad ja astilbed olid ämma istutatud. Juhtus vahest, et sattusime sinna ämmaga kahekesi. Siis hakkas ämm oma lapsepõlve Ukrainas meelde tuletama. Ta kasvas ühes Tartusuuruses linnas, perel oli oma maja, mis seisis südalinnas kiriku kõrval. Ta jutustas sellest väga värvikalt ja huvitavalt, kuid ma ei mäleta, et oleks ta seda kunagi teinud teiste pereliikmete kuuldes. Ämma pere oli üsna rikas, nõuka ajal oli ämmal harjumuseks saanud, et sellest ei tohi rääkida. Aga mind ta usaldas, ja olin hea kuulaja. Viimast korda jutustas mulle ämm oma lapsepõlvest haiglas, ja kogu palat, 6 inimest

lamas hiirvaikselt ämma juttu kuulates. Kuid see oli juba lugu rasketest evakuatsioonist aastatest, kui koolitüdrukust ämmal tuli hoolitseda noorema õe ja venna eest.

Kallimaga aga käisime suvilast seenel lähimas metsas. Kallim oli kirglik seeneline, ja ka sõi seeni suure isuga. Kord sattus sellisesse hasarti seeni otsides, et jääme hiljaks raadiost Bruckneri 9. sümfooniast kuulama. Seda teost kuulsime varem filharmoonias, ja saime sügava mulje, kuna kallim tundis ära muusikalistes kujudes oma direktorit-akadeemikut, kelle salakavalusest tuli siis üsna palju mõelda.

30.4.25

Saan teada võimalusest koostada puhtsurrealistlik luulekogu, mis ilmub kohe kusagil Internetis, mitte Luuleliidu leheküljel. Ise ma surrealist ei ole ja tean täpselt, et seda on võimatu teeselda, imiteerida, surrealistlikus maailmas peab tõesti elama, et see luules või piltides kajastuks. Ometigi on võimalus nii ahvatlev – iga päev, mitu korda päevas piinab meid reaalsus oma uudistega, mis on aina masendavamad. Kui tõesti näitaks sel vastikul reaalsusel, et me temast ei hooli, et oleme temast vabad, sisemiselt vabad. Hakkan innustama sõbrannasid-luuletajaid. Nad näkkavad õnneks. Isegi üks mulle tundmatu poetess nimega Anne ja mingi välismaise perekonnanimega võtab osa. Kogumik tuleb välja hiilgav – on seal luulet ja lüürilist proosat ja isegi väikseid absurdseid näidendeid, ja kõik täiesti reaalsusvaba, süžeevaba, loogikavaba. Ilmar Laabani Rroosi Selaviste lood näevad välja valminud kogumiku kõrval nagu

lasteraamat. Kogumiku ilmumine saab kultuurielu sündmuseks, igal pool räägitakse aina uuest moodsast raamatust. Reaalsusele õnnestus tõesti avameelselt oma suhtumist näidata. Tiivustatuna jooksen mingis koridoris, peatun müügileti ees. Kõik ostavad piima paksust klaasist väikestes pudelites, nüüd selliseid enam ei tehtagi. Võtan ka kaks. Astun ühiselamu toast sisse, küsin toanaabritelt, kas nad mu kallimat nägid. Jah, nägid koridoris mööda lippamas. Passin ukسلävel, kuni kallim jälle möödub, kutsun ta sisse, panen nahksele diivanile istuma. Toanaabrid väljuvad, justkui tuletaksid äkki meelde mingeid tähtsaid tegemisi. „Oota, istu, kuula mind palun!“ – ütlen ma kallimale. „Olen kaua pärivoolu ujunud, olin õnnelik, kui nägin sind kaugelt, kui kuulsin su häält või lihtsalt teadsin, et oled kusagil kõrvaltoas. Nüüd pean pihtima, et ei suuda enam ütlemata jätta, kuidas ma igatsen sind, kuidas ma ootan neid kohtumisi...“ Kallim vaatab mind kelmika pilguga:

„Arvasin, et oled luulekogumikuga ametis ja ei pane mind tähele...“

„See luulekogu õpetas mulle, et me ei ole reaalsuse orjad. Kui oleme sisemiselt vabad, ei suuda ta meile midagi teha.“

Kallim muutub äkki tõsisemaks:

„Mul on heameel, et sa sellest aru said! Siin, kus me sinuga praegu oleme, on tegelikult kõik võimalik. Süžeevaba lugu võib äkki sihipäraseks muutuda, kui sul ainult selleks tahet on ja julgust jätkub. Ka mina igatsen sind taga ja ootan me kohtumisi, kuigi seda tavaliselt ei näita.“

„Tahtsin veel öelda, et ostsin kaks piimapudelit. Ei tea küll, mida nendega peale hakata. Nad seisavad külmutuskapis.“

1.5.25 (öö vastu vaput)

Töö juures aitan praegu ühte vanemat kolleegi ja sõpra Ediacarat kaardistada. Ediacarat nimetati veel hiljuti Ülemiseks Vendiks. Oma silmaga nägin seda välitöödel Arhangelski oblastis, kus oli üleni roheline kõrge kaldajärsak glaukoniitliivakivist. Ediacara lademed on kõige vanemad settekivimid, sügavamal asub ainult aluskord. Nende tegemiste käigus tekkis ketserlik mõtte, et huvitav, kas sellel Ediacara uurimisel ka mingit praktilist tähtsust on? Vastuse sain unenäost, kus nägin Ediacara läbilõiget piki jõeorgu. Kaldajärsakust nirises rohkesti vett. Tuli kohe meelde, et endise Vendi lademed kujutavad endast põhjavee kihti, mida paljud linnad oma veevarustuses kasutavad.

Aga kuidas see „Kohtumiste“ teemaga seotud on? Õppisime kallimaga küll Mäeinstituudis, aga erinevatel erialadel. Kallim õppis hüdrogeoloogiat ja ehitusgeoloogiat, mina aga – geofüüsikalisi ja geokeemilisi otsingumeetodeid. Kallimal oli geofüüsika ülevaatekursus, minul aga hüdrogeoloogiat ja ehitusgeoloogiat üldse pole antud. Ja kuna oma suunamist mõjutasime me abiellumisega nii, et sattusime mõlemad Ehitusgeoloogia trusti, hakkasingi kohe innukalt õppima ehitusgeoloogiat ja hüdrogeoloogiat. Need osutused väga huvitavaiks. Mis mulle eriti meeldis – et matemaatilist teooriat pole olnud seal sugugi vähem kui geofüüsikas.

Mind aga tõmbas just see matemaatika ilu, kus mingitest lihtsatest loogilistest oletustest tuletatakse valem, mida saab praktilistes arvutustes rakendada. Kui aga teed seda ise oma kätega – tuletad uue kena valemi, millist pole varem olnud, on see lausa joovastav! Paul Dirac kirjutas ju kunagi ülikooli seinale, et ilu on lahendi perfektsuse kriteeriumiks. Uusi alasid õppida oli mul üsna lihtne, sest matemaatilise füüsika võtted on ühised või vähemalt sarnased. Et aga jõuda teoreetilise loomingu, tähtis on, nagu Norbert Wiener oma eluloos kirjutas, leida oma ülesanne – see mis justkui sind ootaski aastakümneid.

Seda rõõmu oli meil, kui kallima väitekirja kallal töötasime. Teema, mida juhendaja pakkus, oli lausa hulljulge – ehitamise kogemuste rakendamine ehitusgeoloogias. Matemaatilise füüsika mõttes tähendab ju see pöördülesande lahendamist ehk kõige raskemat probleemi igas teoorias. On ju teada, et neil lahendustel ei ole ainsust ega stabiilsust. Oli selline prantsuse matemaatik Jacques Hadamard, kes näitas, et pöördülesanded on üldsegi matemautiliselt ebakorrektsed. Aga ma võitlesin selle Hadamardiga suurema osa oma elust! Hadamard ise oli juba Manalas, seda raskem oli temaga vaielda. Praktikale on ju just seda tarvis, mida ta lausa võimatuks kuulutas. Tegelikult ei ole asi nii hull – kui kõike loogilisi piiranguid arvestada, ei ole pöördülesande lahend enam sugugi mõttetu! Lõpuks oligi kallima väitekirjas tervet kaks võimalust pakutud, kuidas vundamentide geodeetiliselt mõõdetud vajumistest arvutada aluse kihtide deformatsiooni mooduleit. Jube raske oli kaitsta sellist uurimistööd, mis projekteerijatel

tõsist ärevust tekitas. Mõned kolleegid olid lihtsalt kadedad, et meil õnnestus see, millest nad vaid unistasid. Me elu oli põnev nagu seiklusromaan. Neid seiklusi oli pärast tore meelde tuletada, kuna kõik lõppes õnnelikult, aga üle elada pole olnud sugugi mõnus, kui tulemust pole olnud veel teada.

Kohtumist ei olegi antud selles unenäos, kuid sai suhu võrratu maitse – kallimaga ühise loomingu maitse.

Jätame ühe rea vahele ning jutustame, mida ma veel iseseisvalt õppisin, et oma kallimaga rõõmu ja muret jagada. Koolis ei ole meile günekoloogiat õpetatud, kuid õpetati kirjandust, ja Tolstoi „Sõja ja rahu“ algusest teadsime, et sünnitades võib surra jubedates kannatustes. Peale pulmi sai see meile aktuaalseks. 1975. aasta suvel olin kaks kuud haiglas, kallim aga oli siis rase; ma võtsin haigla raamatukogust paksu õpiku, kust õppisin sünnitamist ja imetamist. Kasu sellest isetegevusest oli nii palju, et kui kallimal tuhud algasid, jäi ta täiesti rahulikuks, usaldas mind, tegime õhtu läbi aega parajaks ja sõitsime siis keskööl taksoga sünnitusmajja, kus meil oli tuttava ämmaemandaga kokku lepitud. Keskööd oli tarvis oodata, et meid ei oleks minema saadetud elamiskoha järgi. Mehi pole siis sünnitusmajja lastud, aga ämmaemandaga kokku leppida pole keegi saanud keelata isegi nõuka ajal. Too ämmaemand ütles pärast, et esimest korda näeb paari, kes oleks nii käsikäes neid eluraskusi ületanud. Meile aga jäi mõistatuseks, millised siis need teised paarid on, ja kuidas on võimalik kuidagi teisiti talitada. Veel oli õppimisest kasu nii palju, et mastiiti

kallimal pole juhtunud – hoolitsesime selle eest. Esimesed kaks nädalat sain kallima ja vastsündinud pojaga olla, pärast pidin tööle minema. Jätsin kallimale „tehnoloogilise kaardi“ – millises järjestuses peab ta kõike tegema, kui tuleb aeg lapsele süüa anda.

11.5.25

Mul oli üsna väsitav programmeerija tööpäev. Need on eriti kurnavad, kui tuleb programmis viga otsida, aga ei leia kuidagi. Koduteel käisin poes ja ostsin kallimale pisikese liigutava potilille, ei tea, mis selle nimi. Õhtul vaatasin Youtubest ukrainakeelset filmi, venekeelseid ei talu enam. Midagi uut eestikeelset vaataks heameelega, hiljuti püüdsin seda teha, film oli pedest. Olen valmis säärasele kurvale saatusele kaasa tundma, kuid pole valmis sellest poolteist tundi vaadata. Hakkasin teist Eesti filmi vaatama, film oli emast ja täiskasvanud tütrest, suhted kelle vahel on tõeline vaimuhaigus. Teadsin oma kogemustest, et nii võib olla – kaks inimest on muidu täitsa normaalsed, kuid omavahel seovad neid üsna haiglased suhted – mingid ammused solvangud, mida üks justkui juba unustas, teine aga ei unusta kuidagi. Jällegi pole suutnud sellist elulist lugu poolteist tundi vaadata. Magama heites kutsusin kallimat kohtuma, kuigi ilma erilise lootuseta.

Oleme kallimaga mingil reisil, mis on meie tööga seotud – seda juhtus meil tõesti, et korraldasime iseendale lähetusi. Ööbime suvila õues peenarde vahel magamiskottides. See oli kunagi meie suvila, jäi pärast nooremale vennale, nii et meil isegi majavõtit ei ole.

Tahaks kangesti rõõmu tunda, et kallimaga kõrvuti magame, kuid oleme nii väsinud, et uinume kohe.

Sõidame tagasi linna elekterrongiga, kusjuures on meil pagasi nii et seda nägu – suur kohver, suur seljakott, mingi seade, mis kuhugi ei mahu, ja veel midagi kilekotis. Poolteist tundi rongis uurime vanu aruandeid, mis meil kaasas. Need rõõmustavad, kuna sisaldavad meie uuringu jaoks kasulikku infot.

Edasi sõidame metrooga. Ümberistumisel pole jõudnud oma arvukate kompsudega rongi peale, tuli üsna kaua järgmist oodata, õhtu on käes, kuid sõitjaid on palju – saan istuma ainult kohvri peale. Pole ammu sel liinil sõitnud, ei mäleta enam peatusi. Piilume välja, väljas on pime, kuid saame aru, et oleks pidanud järgmise peatuseni sõitma. Tagasi metroosse ei rutta, lähme hoopis sööklasse sööma, kodus meid keegi ju ei oota. Tuleb meelde, kuidas eluaegne sõber Tarmo seletas, et Tallinnas sööklaid enam ei ole, ainult baarid ja kohvikud, kuna sõna „söökla“ rikub isu ja tuletab nõuka aega meelde. Peterburis aga vastupidi on tekkinud südalinna palju uusi puhtaid sööklaid maitsvate ja odavate roogadega, ja me kallimaga külastasime neid tihti oma pikkadel mõnusatel jalutuskäikudel.

Selle kohtumise asjaolud olid justkui väsitavad, aga olime õnnelikud, sest on ju nii tore koos kallimaga midagi ette võtta, omal vabal tahtel ja omal siiral huvil. Olgu see raskete kohvrite- ja seljakottidega, peasi et üheskoos!

28.5.25

Oleme kallimaga Soomes töötulemusi tellijale üle andmas. Meiesuguseid on palju koos, nad istuvad mitme tiheda ringiga tellija esindaja ümber. Nende vahelt läbi pääseda on üsna raske, kuid kallimal see kuidagi õnnestub. Juba näen eemalt, kuidas ta tellija esindajaga läbirääkimisi peab. Oo, see on omaette kunst – tellijatega suhelda, nii et hea mulje jääks, ja kallim valdab seda kunsti suurepäraselt! Tellija esindaja on parimas eas härra, kes ilmselt naudib vestlust veetleva töövõtjaga. Mina olen igaks juhuks kaasa võetud – kui tekkib äkki küsimusi andmebaasi või mingite arvutuste kohta. Juba kallim saabki allkirja tööde vastuvõtu aktile, mille tellija lahkelt naeratades annab. Keegi sosistab kadestavalt, et meil on nüüd kõik korras, võime allkirjastatud akti raamatupidamisse viia. Väljume parki, mina ees, kallim järel, kellegi kolleegiga elavalt juttu ajades. See on ka osa tööst – kolleeg võib tulevikus tellijaks saada või vastupidi kallim võtab ta tööle. Pargis mängivad lõbusalt viis karupoega, rahvas seisab ümber toredat pilti imetledes. Karuema tuleb oma urust välja, kuid vaatab rahulikult, on inimestega harjunud...

Selliseid stseene oli tõesti palju aastail kui mul õnnestus kallimat tema töös aidata, ja olin tõesti igaks juhuks kaasas, oodates küsimusi, mida ei olegi tulnud. – kallim oskas töötulemusi ette kanda. Ka tellijad Soomest oleks võinud meil olla, nad töötasid kolleegide-arhitektidega, kallimaga aga said tuttavaks ainult tööde lõpus ja kahetsesid siiralt, et seda pole varem juhtunud, kuna leidsid äkki oma püüdluste ja lähenemiste õiget arusaamist, millist seni pole olnud. Kallim tegeles

planeeringu põhjendamisega, projekteerimise objekte oli nii linnas kui maal, arvestada tuli ajalugu ja muinsuskaitset, kõiksuguseid loodustingimusi, keskkonna seisu. Kõigist sellest sõltub oluliselt tulevase ehituse maksumus, mõni kord ka otstarbekus.

Soomes käisin paar korda ettekannetega lähetustes, kuid kahjuks ilma kallimata.

Unenäos oli ka ärevast tänapäevast üks absurdne detail – Soomes antakse meile kallimaga igaks juhuks püssid. Kolleegide vahelt välja trügides unustan oma püssi tooli kõrvale, hakkam pärast otsima, aga ei leia kusagilt, näen küll mingeid relvasid, kuid mitte sellist, nagu mulle anti. Tõsine noormees, kes sellega tegeleb, ähvardab, et mul tulevad nüüd suured pahandused. Ilmselt peitis ise selle püssi, - mõtlen endamisi, - kellel seda veel tarvis? Ja vaatab nüüd pealt, kuidas ma otsides vaevlen. Ahh, meil on vastuvõtuakt käes, sõidame lihtsalt minema, las otsib ise oma püssi!

1.6.25

Vaimustuses eilsest kohtumisest tõin kallimale kolm päevalille. Oleks tahtnud sirelit tuua, mis just praegu õitseb nii toredasti, aga lillepoes sirelit ei ole. Veel oli eilsetes õhtustes uudistes üks rõõmustav uudis, mida Aktuaalses Kaameras vaid tekstireana avaldati. Ukraina uudistest sain teada üksikasju – et Ukraina eriteenistuse droonid põletasid 1. juunil 2025 umbes keskpäeval 41 vene strateegilist pommitajat viiel lennujaamal, üks neist Siberis, mitme tuhande kilomeetri kaugusel Ukraina piirist, teine Valgel merel, samuti väga kaugel. Hävitati

need samad lennukid, mis iga öösel Ukraina linnade tsiviilelanikele surmavaid rakette saatsid ja parajasti uueks rünnakuks valmistusid. Kusjuures kogu ürituses ei ole ükski inimene kannatada saanud. Väga harva kuuleme nüüdsel ajal rõõmustavaid uudiseid. Ja mida meile kallimaga sellisel positiivsel taustal saadeti?

Kallim tuleb Norrasse mingit eksamit tegema, olen koos lastega teda toetamas, pojapoeg nähtavasti ei ole veel sündinud. Kallim on pikas valges kleidis, hästi pidulikus. Võõrastemajas, kus meil kohad broneeritud, meenutab kallim äkki midagi ebameeldivat oma lapsepõlvest ja tahab hotellist jalamait lahkuda. Seletan innukalt, et vaevalt me mingit teist majutust broneerimata leiame, et võõrastemaja ei ole sugugi paha, et olen pidevalt kallima kõrval kaitsmas kõigi võimalike ohtude eest. Kallim nõustub vastutahtmist jääma. Miniaga teeme talle voodit, millegi pärast ei ole see valmis ja on nii kitsas, et lina tuleb pikuti kokku voltida. Kallim heidab magama, lähen talle midagi süüa tooma, poeg miniaga jäävad niipea ta kõrvale...

Kallim käis tõesti Norras fiorde imetlemas, ma pole saanud siis kahjuks seltsiks olla, sest olin välitöödel. Nüüd on mul häbi tunnistada, et otsisin kunagi Venemaale naftat, aga siis tõesti pole osanud keegi ette kujutada, et see nafta venelastele nii pähe hakkab.

2.6.25

Valsirütmis lauluke

Nädalavahetus voodis –
oleme veetlevalt haiged.
Ei lähe isegi poodi –
kahju on raisata aega.

Oodatud oli nii kaua
nädalavahetuspüha.
Olgu vaid kohvitass laual,
kohtumist ihkame üha.

Uinuda – ärgata seltsis –
mida sa sellele lisad?
Selles me mitte ei eksi,
selles me oleme visad.

Lisada saab vannituba –
lõbusalt tantslevad piisad.
Olete proovinud juba?
Õnnele täiesti piisab!

8.6.25

Ootame kallimaga mingi kontserdi algust, ja märkan kohkudes, et kallimal on igav – kõik jutud juba mitu korda räägitud. Mu närviarstist mammi hoiatas kunagi, et me teineteise avastuste rõõm võib ükspäev otsa lõppeda, kuid tegelikult ei ole seda juhtunud. Nähtavasti on me suhted liiga lapsikud – lapsed võivad ju nautides kuulata jälle ja jälle ammu tuttavat muinasjuttu.

Siis ilmub äkki mu koolivend, kes sai mereväe ohvitseriks. Ta rõhutas küll alati, et on eelkõige insener ja üldsegi käib tööl teksapükstes mitte mundris, kuid samal ajal oli tüüpiline meremees, kes püüab ikka vestluskaaslast mänglevalt lummata. Koolivend annab kallima põsele sõbraliku musi, ja kallim elavneb silmapilkselt, ei olegi enam igav, hoopis vastupidi. Tunnen isegi armukadedust. Tegelikult jagan kallimaga kõik tema vaimustused ja kiindumused, ja kallim vastab mulle samaga – kui tegin ta tuttavaks tüdrukuga, kellesse koolis armunud olin, ütles kallim vaid tunnustavalt „Oo, jaa!..“ Kooliõde oli nagu Catherine Deneuve filmis „Cherbourgi vihmavarjud“, ainult veel õrnem, veel hapram.

Ärgates taipan, et koolivend tuli mulle kätte tasuma, et üliõpilasena olin liiga vennalik tema pruudiga (kallimaga siis pole jõudnud veel tuttavaks saada). Kui nad külla tulid, kargasime tolle pruudiga kilgates teineteise kaela. See oli noortele nii joovastav, et ei pidanud oma vaimustust mitte kuidagi varjama! Koolivend ju ise tegi meid tuttavaks, peaks rahul olema, et me teineteisele meeldime. Äрге ainult arvake palun, et tujukas tüdruk tahtis oma peigmeest natuke kiusata. Nõnda rõõmustada saab ainult siiralt! Tüdruk oli pooleldi eestlanna, ja seda oli mulle selgesti tunda. Eriti häbematult käitusime koolivenna pulmas. Kutsun kohe pruudi tantsima, ja varsti unustame tantsimise, seisame lihtsalt keset suurt saali kallistades, sosistan midagi tüdruku kõrva, ja ta on meelsasti kuulamas. Äkki sikutab mind keegi varrukast. No kes see ometi nii ebaviisakas on? Selgub et peigmees tuli oma olemasolu meelde tuletama.

Tolle koolivenna elust püüdsime me kallimaga osa võtta, kui leidsime talle õpejõu koha akadeemias, mereväest oleks ta lahti lastud kursandina saadud trauma tõttu, kuid koolivend ei ole seda ettepanekut vastu võtnud ja varsti lahutus oma sarmikast prouast, kelle austajateks me kallimaga siis juba mõlemad olime. Kas koolivend tõesti lootis, et uhke linnatüdruk hakkab ennastsalgavalt temaga mereväe baasil elama?

Kõige pikem kontserdi alguse ootamine oli meil kallimaga, kui tulime Aleksander Gorodnitskit kuulama. Meile meeldisid tema romantilised ja lüürilised laulud välitöödest ja piraatidest. Gorodnitski on minu kolleeg – geofüüsik. Kuid hiljuti kuulsin Internetis tema uut laulu, mis oli juba sõja ajal kirjutatud. Sisu oli selline, et pole vedanud neile, kes sündisid kuninga Hendrik Kuuenda ajal, kus alalõpmatud sõjad, ja mis siis muud kui haara amb ja tõtta lahingusse, pole tähtis kelle poolt – üks kuningas pole parem kui teine. Ja sellega lõppes mu ammune sümpaatia Gorodnitski loominguga vastu, kui ta hakkas ükskõikse ja toore vene fatalismi laulikuks ning sõjaõhutajaks.

13.6.25

Kallimaga

Kallimaga teineteist
igatseme taga
päevas tundi seitseteist,
kui me koos ei maga.

Igatseme naeratust,
pole miski sarnast!
Ja ka vannittoa ust –
saame kaheks saarmaks.

Hommikuti enne tööd
lippame me paljalt,
pikendame oma ööd
kas või veidi, naljalt.

Justkui heiskaksime lippu
kõrgusesse, taeva,
oma lipuvarda tippu –
siis ei märka vaeva.

Kaua lehvitame me
hommikuti lahkudes,
üle aia, üle tee,
argipäeva mahtudes.

Käime argipäeva teid,
ja nii tore loota –
päeva lõpus ikka meid
kohtumine ootab.

16.6.25

Ühe töökaaslasest sõbraga oleme lähetusse sõitmas mingit uut seadet katsetama, teeme töö juures istudes aega parajaks bussi väljumiseni. Üks kena proua on parajasti oma sünnipäeva pidamas, õnnitleme teda, ja ongi aeg

bussile minna. Sõber läheb ees, mul tarvis veel oma kompsud kokku korjata, hakkan ka astuma, väljun asutusest ja sattun äkki mingile tundmatule tänavale, kus ei tea isegi kuhu poole minna. Naasen hoonesse, lähen üle hoovi, et teiselt poolt väljuda, kuid ka see pole õige koht. Vaatan päikest, mis peaks sel kellaajal lõuna pool olema, ja vari näitab siis põhja suunda. Põhja poole peaksingi minema, aga see on ju jama! Tööstuspiirkonnas võib midagi ületamatut ette jääda, siin otse ei liiguta, peab ikka teed teadma. Mõned minutid sõber hoiab muidugi busi kinni, kuid kaua ta ei saa seda teha. Tööstuspiirkonnast sattun mingisse vanasse parkki maaliliste ojade- ja tammidega. Siit on bussijaam ilmselt liiga kaugel, olen bussile hiljaks jäänud. Mis ma kodus kallimale ütlen? Keerulises ja piinlikus olukorras on kõige lihtsam tött rääkida. Kas olen vaimuhaige, et nõnda linnas ära eksin? Ei, vist ikka ei ole. Meil oli šoti lambakoer, kes paaniliselt kartis linnas kaduma minna. Kuid suvilas ei ole ta sugugi kartnud ära eksida – käis tihti omapead metsas jalutamas kodunt üsna kaugel. Nii et olen lihtsalt me koera moodi. Välitöödel ei eksi ju ära, isegi siis kui GPSsi pole veel leiutatud.

Poeg helistab mulle Helsingist iga õhtu. Hiljuti seletas pikalt, et paljud inimesed ei suuda number üks olla, ei ole neile antud seda võimekust, ja kahetsusväärne on, kui nad ise seda ei mõista, ei hinda adekvaatselt oma võimeid. Poeg tõi näitena ühte oma nooruse sõpra, kes ühtegi algatust pole kunagi lõpuni viinud. Mõitlesin siis endamisi, et mul on vastupidine harjumus – alati teen kõike lõpptulemuseni, pooleli midagi ei jäta.

Ometigi oli mul alati koostööd kellegi sõbraga, ja selles partnerluses olin ma alati põhitegija, kes valemi tuletab ja kirjeldab, tarkvara koostab, arvutusi teeb ja lõpuks aruande või artikli kirjutab. Kaaslane aga oli alati ülesande püstitajaks, innustajaks, ideoloogiks, kuid mul pole endal pähe tulnud, kas see tähendab, et me paaris on tema number üks, ja mina – number kaks? Tegin ju seda, mida kaaslane ise pole osanud. Ja selliseid koostöö paare oli pika elu jooksul, oodake, ma loen üle... viis! ning kõik ikka sama osade jaotusega. Kõigiga ilmus ühiseid artikleid, on ju mul harjumus alati kõik lõpptulemuseni viia.

Miks nüüd äkki hakkasin selle peale mõtlema – sest too sõber, kellega pidime täna lähetusse sõitma, oli just selline, iseloomust liider. Arendasime koos tarkvara mitme protsessoriga arvutisüsteemile. See oli veel ajal, kui arvutit nimetati raaliks, ja vajab see vähemalt sada ruutmeetrit ruumi. Minu ja sõbra programmid töötasid erinevatel seadmetel vaimustavas kooskõlas. Hiljem sõitis sõber Ameerikasse. Helistas sealt, lubas töökohta kuulsas Räniorus. Ootasin hommikuni telefoni juures, kuid asjata. Mitte, et too Räniorg oleks mulle nii ahvatlev olnud, lootsin seal raha teenida korteri ostmiseks Pelgulinnas.

Hakkasin mõistma: mu viimane „nr 1“ kaaslane suri mõned aastad tagasi, oli minust rohkem kui kümme aastat vanem, ja nüüd olen hädas – uut enam ei leia kuidagi. Kolleegid näevad, et minuga on huvitav, lausa põnev, revolutsioonilisi ideid kodumaise rakendusega leidub ohtralt, ometigi eelistavad seda toredust eemalt silmitseda, osa võtmata.

Olen suuri teadusuuringulisi teemasid juhtinud ja tulin sellega ilusasti toime, tegin põnevaid ettekandeid, kuid liidri positsioon pole olnud tõesti mulle kunagi eesmärgiks.

Tekkib jube mõte, kas ei allu ka me suhted kallimaga sellisele „nummerdamisele“? Ei, seda küll mitte! Meil oli alati võrdsete sõprus. Kurameerimist kui oligi siis ainult mänguna, mis mõlemale sõbrale meeldis. Ühtemoodi inetuks pidasime alati nii patriarhaati kui matriarhaati, olime küllalt näinud nii meeste tobedat jõhkrust kui ka naiste kibestunud võimutsemist. Aga ühine looming oli meil alati ülimalt naudinguks. Tõesti, kas teate midagi paremat?

Tõeline armunu ei lepi mitte kunagi, et tema kallim oleks „nr 2“, ja samas ta mõistab, et ka kallim mõtleb seda sama. Nii ongi nad kohustatud olla alati üks teise väärilised kuninganna ja kuningas, jumalanna ja jumal. Kui kõrgele nad nõnda teineteist tõstavad?

28.6.25

Meri

„Ma tahan merd näha,“ – ütleb mu kallim. Mõistan teda poolelt sõnalt, meri on üks imede ime, mis muutub iga tunniga, nagu me meeolelu. Ta võib valkjast taevast peegeldada, võib aga olla tumedam kui varjud rannalepikus päiksepaistelise ilmaga. Värvivarjundeid on merel rohkem kui kriidikesi suures pastellikarbis, rohkem kui klahve mitme registriga orelil. Oma muutliku

olemusega saab ta lohutada, nagu ustav sõber, võib head nõu anda, võib julgust ja otsusekindlust lisada.

Meri pole kaugel, kuid sõita tuleb ümberistumistega. Kuni me sõitmas oleme, jutustan natuke me oludest. Oleme rasedad kaheksandal kuul. Kes pole olnud koos oma kallimaga rase, võib siin kohas naerda. Kui teada saime rasedusest, olime rohkem kohkunud kui rõõmustatud, ja see oli loomulik, olime väga noored, vast ülikooli lõpetanud. Oli selge, et meid ootavad nüüd tõsised katsumused. Ja need algasidki kohe – kallim sattus pimesoolega haiglasse. Operatsiooni lõige paranes halvasti, ja ravi kestis kuu aega tavalise nädala asemel ning oli piinarikas. Kallim pandi intensiivpalatisse, kuhu külastajaid pole lastud. Palat oli teisel korrusel. Olin alles hiljuti alpinist, ja mul pole olnud raske veebruariõhtu pimeduses palatiaknalauale turnida, kus mind märkasid kallima palatikaaslased. Rääkida läbi akna pole saanud, kuid meil pole olnudki seda tarvis – pilgud kohtusid ja jutustasid teineteisele kõik mis südamel kipitas.

Kui haav kõhul oli pooleldi paranenud, kirjutati kallim haiglast välja, kuid sellega me seiklused kahjuks pole lõppenud. Olin justkui külmetanud – kerge palavikuga, palusin kallimat minust eemal hoiduda, kartsin nakatada. Kuu, teine, kolmas läheb mööda, ikka see sama palavik. Mind saadeti haiglasse, kus hakati penitsilliini süste tegema kuus korda päevas. See aitas, aga kestis kaks kuud, kõige sobimatul ajal! Juba haiglas tuletasin meelde, et töö juures objektilt naastes juhtus väike avarii – pörkasime küljega kokku teise veoautoga. Hiljem selgus, et raadioaktiivne allikas, mida

mõõdistustes kasutasime, hüppas põrutusest plii konteinerist välja ja vedeles kogu tagasitee mu selja taga. Pole rääkinud sellest kellelgi. Ülemusel, kellega olime jõudnud sõpradeks saada, oleks pahandusi olnud, minu paranemisele aga poleks see nagunii aidanud. Haiglas oli raamatukogu, kus uurisin hoolega meditsiinilisi profiraamatuid rasedusest, sünnitamisest ja imetamisest, kuid sellest olen juba varem jutustanud.

Neil kuudel enne me poja sündi olime mõlemad justkui peksta saanud, kuid õpetas see meile vaid nii palju, et hoidsime teineteisest veel kramplikumalt kinni.

Tädi Betty kinkis meile tervishoiu raamatu, kust lugesime, et raseda tervise jaoks on kõige tähtsam hea tuju. Just seda püüdsingi tagada, kõike kallima soove täites.

.. aga meri?.. Jõuame kohale juba pimedas, augusti õhtud on nagu mustast sametist. Kobamisi astume läbi kibuvitsa võsa sinna, kus pidi olema liivane rand. Merd pole üldse näha, kuid saab puudutada ja lõhna tunda. Silmapiiril liiguvad ebamäärased tuled ja kostavad mingid kauged mühinad, Vist mööduvad laevad.

Raske oli meil 1975. aasta. Kuid selle eest järgmine aasta oli imekena – väike poeg magas ja kasvas, kallim jõudis Selma Lagerlöfi pakse raamatuid lugeda. Mu välitööd olid linnas, tihti jõudsin kallima- ja titevankris pojaga veel pargis jalutada, ning kallim jutustas mulle Charlotte Löwensköldi uusi seiklusi. Ahh! Kuidas küll süda pole õnnest lõhkenud? Ja mastiiti pole meil juhtunud, ma ju õppisin haigla raamatukogus, mida selleks tegema peab,

29.6.25

Kallima- ja täiskasvanud pojaga sõidame kuhugi täistuubitud elekterrongis. Sõidame ammu, jõudsimme omale istumiskohad leida, poeg vaguni ühes otsas, mina – teises, ja kallim – keskel. Millegi pärast peab kallim varem väljuma. Aitan talle reisijatesummast läbi trügida, lehvitan pojale, et kõik on korras, kallim väljub siit otsast. Kallimal on kaks ilmatut paberkotti. Oleme juba vaguni esikus, ootame, millal ukсед avatakse, ja ma tean, et jätan kallima arusaamatu peatuse platvormile kahe kotiga ja sõidan pojaga edasi, ei tea kuhu...

Ärgates mõtlen kaua, miks ma kallimaga ei jää, miks ei aita teda kahte paberist kotti kanda, miks nii kuulekalt saatusele allun? Küllap olen lubanud, et sõidan pojaga edasi, vist oleme nii kokku leppinud.

2.7.25

Meie ahven

Üks ainuke kord püüdsime me kallima- ja seitsmeaastase pojaga kala. kuid see jäi meelde, nagu oleks alles eile juhtunud. Algatajaks, kes pojale õnge ostis, oli kallim. Temale on kalapüük lapsepõlvemälestuseks – vanaisaga Ukrainas käis kallim kalal, ja see pole olnud mitte mõnus ajaviide vaid tõsine kalastamine – paadil ja võrguga. Vanaisa punus ise oma kalavõrke. See oskus merest kaugel alal osutas me meelest päritolule - et vanaisa, ning tähendab ka kallim, on rootslaste järeltulija. Ka vanaisa uhke rüht pidi midagi tähendama. Hiiumaa rootslasi oli

Ukrainasse saadetud Katariina Teise ajal, sellest jutustab Herman Sergo raamat “Näkimadalad”. Ka minu vanavanaema oli Hiiumaa rootslanna, nii mõnus oli oletada, et meil kallimaga on ühine päritolu!

Lapsepõlvemälestustel ja et me neile ustavateks jääme, on tähtis koht me elus. Kasvanud üles üks Ukrainas, teine Eestis, olime mõlemad Peterburis võõrsil, igatsesime taga oma armsat kodumaad, ja pole olnud kõrval kedagi, kes oleks vähemalt mõistnud seda igatsust. Pole olnud see võõrsil elamine meie valik! Kui Lapimaal välitöödel kallimaga sõpradeks saime, aimasime kohe, et oleme nüüd teineteisele kodumaaks ja koduks. Tundsime end ühe hingena, ühe elusolendina, mis on tingimisi kaheks osaks jagatud. Midagi vandeseltslikku oli me sõpruses – tegime kõike isemoodi, avastasime kõike omapead ega hoolinud, et meid keegi mõistaks võõrsil. Selle eest Ukrainas ja Eestis olid meile kõik ukSED avatud, olime hingematvalt ilus paar.

Kui aga meil poeg sündis, siis koosnes me ühine elusolend juba kolmest osast. Mängisime pojaga pidevalt, küll olime Tiuhti ja Viuhti Tove Janssoni “Võlukübarast”, küll Sherlock Holmes ja Dr Watson. Iga päev leidsime endale mingid uued osad, küll Vana Kreeka müütidest, küll multifilmidest, mida siis näidati. Olime täiesti siiralt oma lapse sõbrad ja mängukaaslased. Me elu pole olnud kuigi kerge – mind võeti kaheks aastaks kroonusse, pärast olin terve suve kursustel, pojal tuli lasteaias suvilas mitu suve veeta ja hiljem pioneerilaagris, Kuid me mängud olid nii põnevad, et aitasid raskustest mänglevalt üle saada.

Mäng oli tõeline elu, kõik muu aga – mingi igav tüütu taust.

Nii siis, et ostime pojale õnge ja sõitsime mu koolivenna sünnipäevale. Koolivend oma prouaga üüris korterit aguli vanas puitmajas suure järve kaldal. Ka me unistasime omaette elamisest, kuna elasime minu mammi- ja noorema vennaga. Poeg käis inglise koolis, kuhu jõudis kodunt jalgsi, ja kuhugi kaugemale kolida ilmselt pole olnud õige aeg, ja ka raha korteriüüriks pole olnud. Meelde see pole jäänud, kuid ilmselt andis koolivend meile labida vihmauside kaevamiseks, ning enne peo algust jõudsime järve kaldal oma õnge katsetada. Algajaile veab, ja kohe näkkaski üks vahva triibuline ahven, vähemalt 15 cm pikk. Varsti kutsuti meid peolauda. Jätsime ahvena pesukaussi. Külalised olid enamasti koolivenna kolleegid ajakirjanikud, ülikooli kursusekaaslased. Nooruses oli koolivend tohutu andekas luuletaja. Tema ilmekad iroonilised luuletused on siiamaani meeles. Üheks teiseks sünnipäevaks tuletasime sõpradega need luuletused meelde, tippisime kodusel trükimasinal, köitsime ja kinkisime autorile. Autor ütles seepeale: “Hea, et keegi ei näe, sellest omavolilisest trükisest oleks võinud jubedat pahandust tulla!” Oli ju kõik veel nõuka ajal. Huvitav, et hiljem pole koolivend enam ühtegi luuletust kirjutanud.

Peol aga selgus, et ajakirjanike loominguline seltskond ei ole sugugi nii mõnus, kui inseneride ja geoloogide kampad, millega harjunud olime – külaliste vahel tekkis tüli kaklusega, tõelise lööminguga. Lapsega

ruttasime muidugi sealt lahkuda, kuid juba õues tuletasime meelde oma ahvenat, ja läksin sellele järgi, olgu mis on!

Koju jõudes praadisime ahvenat ja saime kõik tunda, kui magus ta oli. Ükski kala pole kunagi nii maitsev olnud!

Mõistame küll, mida me tegime – süütult väiksel elusolendilt võtsime vägivaldselt tema ainukese elu. Nüüd elab ta meie mälestustes nii kaua kuni ise siin ilmas viibime.

4.7.25

Kogu perega – kallima-, poja-, minia-, ja väikse pojapojaga sõidame suvilasse, kus pole tegelikult käinud juba 35 aastat. Kolmekilomeetrilisel teel raudteejaamast suvilani mängime, et kallim on me kuninganna, hoolitseme üksteise võidu, et Tema Majesteedi pilk oleks säranud, suu oleks naeratanud – jutustame põnevaid lugusid, laulame lõbusaid laulukesi. Mõtlen endamisi, et meil on kerge sellist mängu mängida, kallim ongi tõeline kuningana, kes valitseb armastuse ja vaimustuse väega, kedagi sundimata, täidab oma alamate südamed siira uhkuse- ja rõõmuga.

Tuleb meelde Stefan Zweigi romaan “Marie Antoinette”, kus rahvas oma kuningannat tervitab, ja keegi pole neid töö juurest üritusele lähetanud. Mõnel õnnestub isegi tõlla aknast välja pistetud kuninganna kätt puudutada. See sama rahvas... Teate küll, mis edasi sai. Lõpuni pole suutnud raamatut lugeda autori vasakpoolsete vaadete tõttu – selline mulje, et Zweig pole ise täiesti mõistnud lugu, mida jutustas – et miks Marie Antoinette

sotsiaalkindlustusega pole tegelnud? – sest ta tegeles välispoliitikaga, oli pealegi rahvussümboliks ja väga ilmekaks, olgugi et ise oli Viinist. Mida see tähendab? – Tähendab, et need tuhanded noori ja vanemaid mehi olid valmis oma kuninganna eest lahingus langema, naeratus huulil, sest ei ole ilmas uhkemat kuningannat. Kas pole raskevõitu koormus - seda pidevalt tunda?

Jõuame suvilasse, mis muide oli ehitatud 1958. aastal, ja eeskujuks oli mu eluaegse sõbra maja Kärddlas Metsa tänaval. Pole jõudnud veel otsustada, mida edasi teeme, kui sugulased, kelle käes on pool maja, tulevad äkki suure seltskonnaga. Kõik on viisakad inimesed, naeratavad, ei näita kuidagi, et tuju on rikutud. Lähme vist jalutama... Kuhu? Järve kaldale pole mõtet minna, sügis on käes, ja pood on juba kinni. Selles suvises poes oli kunagi isegi šartröösi, kujutage ette, nõuka ajal! Lähme siis metsa! Seal on vahva oja ilmatu sügavas orus tohutute rahnudega ojasängis...

8.7.25

Oma 50. sünnipäevaks sai me poeg vahva kingituse – eluaegne sõbranna tuli Itaaliast Helsingisse teda õnnitlema. 50 aastat on küllalt pikk aeg, et mingeid kokkuvõtteid teha, hakkasin mõtlema, mida olen head selle ajaga pojale õpetanud. Väga varsti jõudsin järelduseni, et üks kahtlemata tore oskus, mida poeg alateadlikult minult õppis, on sõbrannadega sõbrustamise kunst. Kui keegi arvab, et selline sõprus on armusuhetest lahjem või kehvem, siis eksib ta rängalt. Suhted sõbrannaga on väga nõudlikud – sa ei ole armunud

tagaohkaja, kuid pead olema siiras austaja, mõnus ja huvitav kavaler ning ustav rüütel. Kui õnnetul kombel riivad kogemata sõbranna väarikust, ei korralda ta sel puhul mingit etendust, teeb ehk naljagi, kuid sul on nii häbi, et see on üks hullemaid päevi. Sõbranna ei tekita armukadedust. Vastupidi – su kallimal on hea meel, et sõbranna oma särava toreduse- ja veetleva sarmikusega jääb siiski sõbrannaks, aga kallim on lummas jumalanna, võrratu muinasjutuline olend. Nende kummaliste sõnade kinnituseks on asjaolu, et nii poeg kui mainitud sõbranna on esimeses abielus, sel ajal kui kõik tuttavad eakaaslased on lahutatud. Nähtavasti mingist tähtsast teadmisesest oli puudus neil tuttavatel, võib olla, et just õigest sõpruse mõistmisest. Miks sõprussuhted peaaegu iialgi armusuheteks ei muutu – sest võimatu on pakkuda armastust, mis oleks õigest sõprusest parem. Ka meid kallimaga seob eelkõige sõprus, kõigist teistest rõõmudest võime vajadusel loobuda.

Poja juures ööbides sain ka oma kingituse kätte – kohtumise kallimaga unenäos, millele ei ole enam lootnud, kuna vastikud uudised, mida iga päev kuulame, on kaunid mälestused justkui välja tõrjunud.

Unes on meil külaline Ukrainast – kallima lapsepõlve sõbranna. Koolitüdrukuna vanaisa pool suvevaheaega veetmas jäi tulevane kallim tihti sõbranna juurde ööbima. Enne und käisid tüdrukud stepis jalutamas. Kujutage ette sametist lõunamaist suveõhtut priskete tähtedega, milliseid meil üldse ei esine, ja rohutirtsude lakkamatu sirinaga ning kahte kena romantilist tüdrukut.

Olin uhke, et mind kutsuti seda pilti vaimusilmaga imetlema.

Ometigi mingil põhjusel jätsime oma külalise üksi ja läksime linna peale. Peatänaval jään ma kallimast maha. Tean, et meil on tegemist teisel pool tänavat, loodan, et seal saame kokku, püüan üle tee minna, kuid öösel on paksult lund sadanud, tee äärde tekkinud kõrged lumehanged. Tahan üle ronida, kuid mõtlen ümber – parem minna teeristini...

Kallimat pole olnud mu kõrval, kuid olin täiesti veendunud, et õigepea saame jälle kokku.

15.9.25

Olen Perestroika ajal Peterburi Mäeinstituudi ees, ja instituuti parajasti ründab Neeva poolt merejalavägi. Uudishimulik rahvas on kaldapealsele kogunenud, üks sõdur ronibki juba jõest välja, kuid ta lükatakse vette tagasi, ja sõjamees ujub sobivamat kohta maabumiseks otsima. Eemal jõuab dessant kaldale ja hakkab tulistama, kuid kõik on kindel, et seda tehakse kombe pärast käsu täitmiseks, ja keegi ei tohi laskmisest viga saada. Sisenen instituuti.

Olen teismelise poja pärast mures. Tean, et ta on kooliõesse armunud, raskesti armunud, saan tuttavalt teada tüdruku aadressi. Olengi juba kohal vana ja üsna räpase puitmaja ees. Trepikojas küsin, kus korteris Mariann elab. Mind juhatakse paremat kätt uksest sisse. Uks on lahti. Koridoris tulevad vastu tüdrukud, tuttavad ja tundmatud. Küsin, kas nad mu poega nägid täna. Tüdrukud vastavad, et jah, kaks poissi käisid siin hiljuti, ja üks tundis ennast

kole halvasti. Ütlevad poja koolivenna nime. See on tugev sportlik poiss, tulevane meremees, tal ei või paha olla, tähendab, oli paha mu pojale. Siis astub lähemale too Mariann, vaatab hirmuäratavalt täiskasvanud pilguga ja ütleb asjalikult, et andis mu pojale tableti, ta tunneb nüüd ennast paremini, ja poisid läksid minema. Jajah, nii see oli, - noogutavad Marianni õed ja sõbrannad. Võtan Marianni käe justkui sooviksin seda suudelda, kuid ei suudle, vaid raputan. Saan aru, et tüdruk ei päästa mu poega lummusest, kuid tahaks siiski paremat loota...

Aga kallim, kus siis kallim oli? Kallim oli Foroses õe-, õetütre- ja noorukese sõbrannaga, kes nüüd Itaaliast tuli poega juubeliga õnnitlema. Juhtus nii, et ka Gorbatsšoviga ühes rannas. Kuidas nad sinna sattusid? Aastal 1971, kallimaga pole jõudnud siis veel tuttavaks saada, Krimmi õpepraktikalt sõitsin väikese veoautoga Jaltasse kaljudele, kus teiste alpinistidega ootasime oma vahetuse algust alpilaagrites. Tahtsime ka trenni teha, kuid selgus varsti, et ei viitsi, praktikum oli niigi küllalt väsitav. Jaltasse sõitsime läbi Forose, kuhu üks õpejõud oma perega suvitama tuli. Forosest jäi sügav mulje – maailmatu kaljusein kaunis männimetsas, imeilus rand ja uskumatult vähe suvitajaid – peaaegu keegi pole teadnud seda kohta, ja ka jõuda sinna pole olnud lihtne. Nii peaks välja nägema Itaalia, mida nägin siis vaid klassikalistel maastikumaalidel. Otsustasin siis kohe, et kui mul kunagi pere saab olema, vaat kuhu tarvis nad suvitama tuua.

Nii siis, et kallim oli Foroses, aga me pojaga, mida me tegelikult tol päeval tegime? Hommikupool ehitasin barrikaade Linnavolikogu ette väljakule, kuna nõuka

sõjavägi oli justkui tulemas mässulist linna vallutama. Kohtasin töökaaslast, kes küsis, et nüüd põrutan vist Tallinna. Vastasin, et pole tarvis kuhugi sõita, siin barrikaade ehitades aitan ma Eesti iseseisvumist palju hõlpsamini, kui mõnest miitingust osa võttes. Barrikaad sai valmis, ja ma läksin sealt minema, lahkusin barrikaadilt, nagu romaanis „Hüljatud“, läksin koju, sest süda valutab väljakannatamatult teismelise poja pärast – kus ta on? mida ta teeb? Mulle vedas, leidsin poja sõbraga kodunt, ja nad olid parajasti linna peale minemas ajaloolistest sündmustest osa võtma. Olin valmis poisse põlvili paluma, et mind kaasa võtaksid. Võtsidki armuliselt. Mässuline rahvas oli mures telestuudio pärast, kuna oli teada, et totalitaarse korra kaitsjad ründavad tavaliselt telestuudioid. Marssisime sinna suure kolonnina, käigu peal tänavamüüjatelt arbuuse rekvideerides. Word joonitas mul selle sõna, aga kuidas siis öeldakse, kui revolutsiooni nimel midagi tasuta ära võetakse? Koha peal selgus, et telestuudiot keegi ei ründa. Õhtuks jõudsime koju.

28.9.25

See on pikk nädalavahetuse unenägu, kuigi ärkan täpselt oma tavalisel ajal – kell pool seitse. Esiteks olen tööl ja olen parajasti ühest osakonnast teise üle minemas. Seda juhtus tõesti nii mitu korda, et aeg oleks mõtleva jääda, miks, kuid mul pole mahti mõtiskleda, tahan kellelegi helistada, tarvis vist nõu pidada, käin toast tuppä, otsin, kus lauatelefon oleks vaba. Uued töökaaslased, oleme ammu tuttavad, püüavad mulje jätta, et suhtlemine

nendega on meeldiv, lausa mõnus. Tööpäev lõppeb, aitan kellelgi daamil palitut selga, daam lahkub heas tujus, jään telefoni ette. kuid ei suuda kuidagi meelde tuletada, kellele tahtsin helistada ja milleks.

Järgmine vaatus on juba kodus. Olen voodisse heitnud ja ootan kallimat oma kaissu. Kallim ütleb seepeale: „Nii raske oli harjuda ilma sinuta magama jääda! Ma ei ole kindel, kas tahangi nüüd jälle heaga harjuda.“ Vastan selle peale: „Teineteist näha ja kuulda on selline rõõm, millele raske midagi lisada. Võid omaette magama heita, kui tahad.“ „– Kui teeksingi nii, unes tuleksin ikka sinu juurde, nagu kuutõbine.“ „– Tule siis parem kohe!“ „– Jah, tulengi! Aga tore on ette kujutada, et meil on midagi valida ja otsustada!“

Ärgates tuletan meelde, miks osakonnast osakonda liikusin. Põhjus oli lihtne – mu ülemused – ülesannete püstitajad surid vanadusest, ja juba järgmine oli ootamas, et tema ammuseid unistusi täide viiksin.

Ka kaissu tulemine justkui kuutõbisena oli kunagi tõesti juhtunud. Olime üliõppilased ja olime veel pruut ja peigmees, tegime oma õpetükke nii kaua, et mul oli hilja koju sõita. Käisin väljas automaattelefonist mammile helistamas, et jään pruudi juurde ööbima. Mulle tehti voodi kallima tupp, kallim pandi magama noorema õega, kallima vanemad magasid suures toas. Kui kõik vakka jäid, kallim tuligi kikivarvul minu kaissu. Me armastasime väga koos magada, imelisel kombel sai see välitöödel Lapimaal me salajaseks naudinguks. Nüüd selgus, et voodis teki all ei ole meil sugugi halvem kui metsas männi all. Kallima pikast öösärgist oli täiesti küllalt, et me mingit

piinlikkust poleks tundnud. Oma Eedeni aia avastamine oli meil alles ees, me pole jõudnud sellest veel mõeldagi ja pole kuhugi rutanud. Hommikul kohvitades ütles kallima isa naljatades, et oleme pattu teinud. See oli nii veider mõte! Patt on, kui tehakse teisele, mida endale poleks tahtnud. Midagi sellist me küll pole teinud! Kallima issi oleks võinud ja oleks pidanud sellest aru saama! Olime solvunud.

4.10.25

See laupäevane unenägu tarvis tingimata kirja panna, kuigi olen ka varem juba mitu korda unes lähetustes käinud, ja kallim oli mind aidanud reisiks valmistuda. See kord on uut nii palju, et sõidan konverentsile koos oma õpilasega – noorukese tüdrukuga, kes on alles oma esimest ettekannet tegemas suurel rahvusvahelisel üritusel. Ja mõtlemegi kallimaga rohkem tüdrukule – milliseid sõnu tarvis talle öelda, et esinemine õnnestuks, mida soovitada, et närvipingest jagu saada. Ilmselt tarvis soovitada mõelda rohkem oma kuulajaile – et neil igav ei hakka, et neid mitte ära väsitada, muljele mida jätab aga pole tarvis üldse mõelda.

Ka meile kallimaga on see väikseks katsumuseks – igatseda teineteist taga mitte mitu tundi nagu tavaliselt vaid mitu päeva järjest üritusel, kus tegelikult igatsemiseks palju aega ei jää – tarvis kolleegide ettekandeid kuulata ja arutada, tutvuda, kellega pole jõudnud seda varem teha... Ja ometigi leiame me kallimaga ikka hetke, et sõnumeid vahetada, lühikesi, kuid liigutavaid.

Tüdruk – õpilasega oli kord tõesti selline lugu, et kallim küsis: „Kuule, sa nii tihti temast räägid, näita juba, milline su õpilane on!“ Õpilane oli parajasti oma väitekirja üles laadinud. Kallim uuris seda tähelepanelikult tükk aega ja ütles siis, et sellise õpilase üle võib uhke olla.

Kuid konverentsil ei ole ma oma õpilasega käinud, konverentsil Amsterdamis käisin oma õpejõu õpilasega, kellele pidin seal kavaleriks olema, teda õhtustes jalutustes võõras linnas saatma. Muide, kavaleri oli tõesti tarvis – kui tahtsime juba tagasi võõrastemajja sõita, nägime äkki metroo ees mitut mustanahkset justkui midagi ootamas ja pole julgenud neist mööda minna, sõitsime trammiga raudteejaama, kus rohkem rahvast, ja seal alles pääsime rahulikult metroosse.

Mäeinstituudis oli üks professor, keda mitte lihtsalt õpetajaks vaid oma sõbraks pidasime. Kallimal oli ta diplomitöö juhendajaks, minul aga – väitekirja juhendajaks. Muide, see, mida temalt õppisin, pole olnudki hüdrogeoloogia vaid oskus kirjutada samaladusalt kui jutustada ja rääkida samaviisakalt kui kirjutada – professor näitas oma eeskujuga, et kirjakeelel ja kõnekeelel ei pea vahet olema, et see vahe on vaid oskamatul esinejal. Hüdrogeoloogial õppisid millegi pärast enamasti tüdrukud, ja professoril oligi palju õpilasi, kes tema tõelisteks sõbrannadeks said, kellega õppepraktikal oli käidud öösel vähke püüdnud, mitte ainult õppeülesandeid arutatud. Ka see oli eeskujuks, millised peavad olema õpetaja ja õpilaste suhted.

11.10.25

Meile anti maailmatu pikk kohtumine, mis toimus ajal, mida eriti õnnelikuks peame – ajal, mil sain olla kallimale mitte ainult sõbraks ja abikaasaks vaid ka tema loominguilise töö partneriks. Kallim tegutses siis iseseisva ettevõtjana, linnaplaneeringu instituut, kus ta töötas, oli tegelikult arhitektide ärikeskus. Kohtumine kestis nii kaua, et saime tolle raske kuid rõõmsa aja maigu täiesti suhu. See oli võrratu joovastava vabaduse maik – otsustasime kõike ise – ise leidsime tellimusi, ise otsisime võimalusi nende täitmiseks, nii esimene kui ka teine pole olnud sugugi lihtne, kuid ei midagi ühist nõukaaegse hädise tööga. Unenäos oleme kallimaga mingis suures asutuses, millega meil leping on, käime toast tuppa, otsime tellija esindajat, kes meile ülesanded püstitas ja töötulemused vastu võtab. Kallim ütleb, et sel härral on täna sünnipäev, palub, et ma ei unusta teda õnnitleda. Lõpuks leiamegi. Ootan tükki aega, kuni kallim temaga kõik küsimused klaarib, õnnitlen siis. Tellija esindaja, üpris ilmetu vurrudega härra hallis ülikonnas, tänab viisakalt ja lisab veel midagi meeldivat me õnnestunud koostöö kohta. Varsti oleme kallimaga väljas, asutuse hoovides, neid on mitu, käime ühest teise, maas on esimene lumi. Vaatame ringi, ümber on 19. sajandil ehitatud tehas. Sees oleks ammu ära eksinud, väljas teame ometi, kus hetkel asume. Ärgates taipan, et otsisime raamatupidajat, püüdes oma ärateenitud raha kätte saada.

Ei imesta sugugi, et sellise rikkaliku kohtumise sain, sest eelmised päevad olid täis tõelist elu, mitte mu tavalist eluteesklemist. Mu armsad ukraina tüdrukud – emme Irina ja tütar Nastja tulid mulle külla. Eelmine kord

käis Irina mind haiglas vaatamas rohkem kui aasta tagasi, olin siis voodihaige kateetriga. Nüüd tuli Irina juhatajana ukrainlannade ja nende laste seltskonnas, palus mind neile ekskursioonijuhiks olla teel sadamast Ukraina keskuseni vanalinnas. Kruiisilaev Helsingist saabus kell 6 hommikul. Alustasin ekskursiooni teatades, et Eesti Vabariik tekkis 24. veebruaril, mille peale hakkas üks väike poiss laginal naerma – pole olnud tarvis seletada, kui kurva naljana see nüüd kõlab. Keskuses töötas kena ukraina vanahärra, kes tegeleb raamatute kujundamisega ja rakendab seda kunsti laste ravimiseks, kelle närvid on sõjas kannatada saanud. Saime seal hommikust süüa, siis sõitsime me Nastjaga koju, Irina jäi oma hoolealustega. Kodus jõime limonaadi küpsistega ja heitsime natuke puhkama, kuna jube vara tuli tõusta. Nastja magas 7 tundi järjest, hakkasin juba muretsema, ega laps haigeks pole jäänud. Kavatsitud Ülemiste keskuse McDonaldisi külastamine jäi ära, kuid eks mul oli kodus küllalt maitsvaid asju varuks. Õhtul jõime Irinaga pudeli chiantit, sõime angerjat peale, näitasin siis Nastjale romantilist filmi „Amfiibinimene“, mida ta varem pole näinud, tüdruk harrastab parajasti ujumist. Hommikul vara pidid mu kallid külalised jälle laeval olema, järgmisel päeval oli kavas Stockholmis käia.

Läksin tööle, kuid töö juures pole suutnud midagi paremat teha, kui panna kirja väike luuletus eelmise päeva muljetega:

* * *

Te ei kujuta ette mismoodi
kannatavad ukrainlased,
lapsed ja nende vanemad
sõja neljandat aastat,
igaõist surmaohtu.
Pole pisaraid neil et nutta,
pole und, et puhata veidi
pidevast närvipingest.
Läbi aegade olgu neetud
jultunud mõrtsukad-tiblad!

Trammiga töölt koju sõites, panin kirja tankataolise
luuletuse:

* * *

Vanale toile
tüdrukud tõid
armastust veidi.
Ei kujuta ette
Lugeja kallis,
kui tänulik olen.

Kodus pole leidnud endale kohta – vaevlesin
tahtmises käia kuskil, kus kallimat meelde tuletada saaks.
Sõita Pelgulinna pole olnud tuju – seal pandi juba tähele
kahtlast vanameest ja küsiti, mida ma otsin. Jäädi küll
rahule, kui seletasin, et otsin eilset päeva, kuid korrata

seda pole olnud tuju. Sõitsin Rahumäele Alfredi pubisse, kus kunagi kallimaga söömas käisime, istusin lauda akna ääres, meie kohtadele, tellisin kala, üsna kallis oli, aga tühja, ega selliseid päevi tihti ei juhtu. Tagasiteel tuli pähe veel üks tankataoline luuletus:

* * *

Armastus on nagu õhk –
hingame sisse
ja välja
ega pane tähele,
sellistena oleme loodud.
Õhupuudust aga tunneme üsna häirivana.

Tüdrukud, keda nii avameelselt armastan, on mu kallima sugulased Harkivist. Nad elasid minuga mitu kuud, kui sõda algas, pärast kolisid Soome, seda juttu olen juba rääkinud. Uut on nii palju, et kümneaastase Nastja juuksed on nüüd lokki tõmbunud, nagu onu Koljal Harkivist. Onu Koljale oleme kallimaga tänulikud oma õnne eest. Punases vanaemakootud jakis habemik hipilik noormees, milline üliõpilasena olin, pole kallima vanematele tütre peiuna eriti meeldinud, kuid onu Kolja tuli, sai meist kohe pikema jututa aru ja ütles oma vanemale vennale, et pole hullu, noormees on täiesti usaldusväärne.

18.10.25

Juba kolmandat korda antakse mulle tagasi mu kallim. Esimene kord oli see orava kujul, teine kord kutsuti mind selleks politseisse, ja nüüd siis tuleb kallim lihtsalt koju tagasi tervena ja rõõmsameelsena. Mulle aga on jumalad saatnud taevaliku printsessi, et nii igav poleks kallimat oodata, ei teagi, kas Iphigeneia või Cassandra. Koos õukonnaga loomulikult, printsessid ei liigu ringi üksipäini, nagu „Puhkuses Roomas“. Printsess on mulle justkui lapselaps, kallimal ei ole põhjust armukadeduseks. „Oota, oota! – ütleb mulle printsess, – Ära tule veel kallimat kallistama. Sul on meeles, et olen jumalate saadik?“ „– Muidugi meeles, Teie Kõrgus!“ „– Pean enne kallimale ta tiitli tagasi andma... Mis tiitli? Eks ikka kallima tiitli, see on maailma kõige kõrgem tiitel!“ „– Ootasin nii kaua, võin ka veel oodata!“ Kaks imekena toatüdrukut hakkavad printsessilt hiilgavaid ehteid maha võtma ja kallimat ehtima. Moosekandid saadavad igat liigutust ebamaiste helidega. Ja lõhnad on sellised, nagu hommikul südalinna trollis, kui daamid tööle sõidavad. Daamid ei ole ainult võluvalt kaunid vaid ka imetargad – saadavad mulle kelmikaid pilke ja mänglevaid naeratusi. Olen juba õnnelik, saan kallimat imetleda, ja ees on terve igavik...

24.10.25

Arutame kallimaga, kuidas suvepuhkust veeta. Kallim arvab, et see võiks olla perekondlik puhkus, nagu tavaliselt, mina aga pakun Tartu ülikooli ja TalTechi suvelaagrit, kus parajasti mingi huvitav konverents toimub. Kallim on kohe nõus, ja olemegi juba ülikoolide suvelaagris. Kallim annab mulle 50-eurose, et poest

midagi maitsvat tooksin, siis saame õhtul uusi tuttavaid kostitada. Lähengi ostusid tegema, ja raha jätkub täpselt, millest hea meel on...

Me tavaline perekondlik puhkus kallimaga oli selline, et kooliealine pojapoeg usaldati meile kaasa, ja sõitsime, kuhu poeg meid saatis. Me kaugematest reisidest oli viimane Katalooniasse Santa Susannasse, kus me hotelli restorani töötajatel hea mulje jätsime, sest nad panid tähele me huvi kohalikkude muinsuste vastu ja veel selle pärast et pole kunagi rohkem toitu võtnud, kui ära sõime, nii olime kasvatatud. Muinsused kujutasid endast keskaegseid kindlustorne, mis rüütli lossi kohta väiksevõitu paistsid olevat. Meil oli kaasas don Quijote raamat, mida õhtuti lugesime, ja sealt leidsime vastuse – need tornid olid keskaegse rahvamaleva Santa Hermandad tugipunktid, mida oli tarvis, et piraatide rünnakuid merelt tõrjuda. Veel on Kataloonia topless päevitajate paradiis, ja see oli lausa liigutav, kui paljud daamid rõõmu tunnevad, et on olemas selline maa, kus nad saavad häbenemata oma ilu näidata, nii vanaprouad kui koolitüdrukud, keskealistest rääkimata. Ka sellega pole vaatamisväärsused piirdunud. Õppisime selgeks piki randa elekterrõngiga sõitmise ja käisime mitu korda Barcelonas Gaudi parki ja Miro maale vaatamas, mõlemad olid vahvad! Me puhkused lõppesid lastele uute luuletuste lugemisega. Need olid rõõmsameelsed või romantilised perekondlikud luuletused, kus lüüriliseks kangelaseks olime alati meie.

Aga ülikoolide laagris Särghaua Pärnu jõe kaldal käisin hiljuti geokeemilisel konverentsil, kus õhtul sai

tudengitega toredasti pummeldatud. Üks tudeng Bulgaariast tuli pummeldama otse saunast frotee rätik puusa ümber, kaunis, nagu noor jumal. Tõi kaasa kanget Bulgaaria viinamarja viina. Kambas oli tüdruk Ukrainast, kes õppis hoolega eesti keelt ning oli väga tubli. Ja mitte lihtsalt Ukrainast vaid Harkivist, ja mitte lihtsalt Harkivist vaid Saltivkast, kus meie sugulased elavad. Kallistasin seda tüdrukut justkui oleksingi tema sugulane. Ühesõnaga sügav mulje jäi mul konverentsist ülikoolide suvelaagris. Ainult mingit kauplust, nagu unenäos, seal ei ole, kõik tuleb kaasa tuua.

25.10.25

Mulle saadeti romantiline unenägu. Olen välitöodel asustatud alal, istun naridel kasarmu tüüpi ühiselamus vanas puitmajas ja toksin kallimale pikka sõnumit päevasündmustest jutustades – et peatusime asulas uuringuala kõrval, sai juba uuringualal käidud vaatamas, kas autot saab marsruudis kasutada geokeemilisi proove kogudes. Selgus, et saab küll – sügis ei ole veel metsateed läbipääsmatuks teinud. Suurt majapidamist pole tarvis – asulas töötab söökla. Töökaaslased on kenad, viisakad. Kaeban, et aklimatiseerumine vaevab – olen värskest õhust uimane. Lisan, et igatsen kallimat taga ja ootan välitööde lõppu. Proove peab koguma tuhat tükki, autoga saab võtta kuni sada proovi päevas. Kallima vastust pole jõudnud lugeda, ärkasin üles.

Luksuslik unenägu, tegelikult olid mu viimased välitööd tundras, kus sidet pole olnud, ja kallim pidi üsna kaua muretsema. Ühiselamus sai elatud vaid mõned

päevad helikopterit oodates ja kohalikust pagarikojast kuivikuid tellides. Nüüd on häbi tunnustada, et otsisin Venemaale naftat, aga tõesti pole osanud ette kujutada, et see nafta neile nii pähe hakkab.

26.10.25

Kallima- ja väikse pojapojaga pidime kella kuueks teatri minema, kuid magasime sisse ja püüame jõuda vähemalt viimasele vaatusele, Ei mäleta, mis meid nii väsitas, et õhtupool magama jäime. Mida tahtsime teatris vaadata, ka pole meelde jäänud.

Ärgates taipan, et olime ruttamas Estraadi teatrisse, kuhu tuleb mööda Nevskit kaks trollipeatust sõita. Lapsed käisid seal kolmeaastase pojapojaga balletti „Uinuv kaunitar“ vaatamas. Poisile jäid meelde tantsivate baleriinide sammud laval, mida selgesti kuulda oli.

Kui juba jutuks tuli, eile oli kallima sünnipäev, ja tahtsin kangesti veeta seda päeva kellegagi, kes oleks mu kallimat tundnud. Mulle vedas – Heidi tuli tööle, kes kunagi kallimat kallistas, jõudsin nad töö juures tuttavaks teha. Jõime Heidiga kohvi, Heidi jutustas, kuidas Tampere teatris vaatas hiljuti „Kaunitari ja koletist“, mina aga – kuidas käisin Tallinna Linnateatris näidendil „Iphigeneia. Agamemnon. Elektra“, mis algaski kell 6 kuna kestis rohkem kui 4 tundi. Rääkisin, et laval oli koor, nagu vanakreeka tragöödias, et koor ütles ette, mida tegelased peavad lausuma ja tegema, tegelased aga hakkasid oma saatusega võitlema ja tihti keeldusid ütlemast, mida neilt oodati. Selle teatri täht Maria Ehrenberg mängis näidendis kahte osa – Iphigeneiat ja Elektrat, mis on täiesti erinevad

– Iphigeneia õrn ja liigutav, Elektra– tige ja kättemaksuhimuline. Näitlejanna tuli mõlema kujuga hiilgavalt toime. Siis näitasin Heidile piltidega Kohtumiste raamatut Luuleliidu netilehel. Kolleegidele ma neid piinlikke asju tavaliselt ei näita.

Õhtul poeg helistas Helsingist, rääkis, et jalutab kanali kaldapealsel ja vaatab hotelli poole, kus nad peatusid, kui kallima- ja miniaga käisid kallima juubelit tähistamas, ja see oli neil esimene Soome ja Rootsi külastamine. Ma kahjuks pole saanud osa võtta, sest olin välitöödel. Järgmine peatus oli neil Turus, kus kallimale jäi meelde sadamas automaat, mis linna kaarte tasuta jagas, ja seda automaati näitas kallim mulle mitu aastat hiljem, kui väikse pojapojaga Naantalis Muumimaal käisime. Õhtuvidevikus kõndisime kaua allavoolu kohalikku jõge, kuni inimtühja sadamasse sattusime, kus oli üsna kõrge, ja leidsimegi tolle vaatamisväärseuse. Tagasi tulime bussiga, pole osanud piletit osta, ja juht sõidutas meid lahkesti tasuta (olime ikka veel ilus paar, kujutage ette!).

Kallima- ja pojapojaga teatri muljeid oli meil kunagi tõesti – „Võlulööti“ käisime mõnusasti kuulamas ja Vivaldi „Aastaaegu“, varem veel „Kolme apelsini“ nägime nukuteatris, mida sai pärast kodus mitu korda korratud.

Mainitud Estraaditeatris aga olin üks ainuke kord, kui koolipoisina „Maailma loomist“ vaatasin, peaosades me naaber ja sõber Sergei Jurski oma esimese proua-Zinaida Šarkoga. Eriti jäi meelde koht, kus Eeva ja Adam Jumalaga vaidlevad. Adam käratab: „Olen täiesti nõus

oma naisega!“ mille peale Eeva kiidab: „Vaat kus on tõelise mehe sõnad!“ Saal naerab laginal. Eeva ja Aadama ülikondadeks olid selles lavastuses pidžaamad.

Me sõber oli tohutu kuulus tol ajal – mängis teatris ja filmides, luges luulet televisioonil ja kontserdisaalides. Kaebas meile, et austajad passivad me maja ees autogrammi jahtides ega anna talle rahu. Hiljem aga tunnistas, et igatseb taga oma kuulsuse aastaid, selgus et need ei kesta kuigi kaua. Siis hakkas sõber ka lavastajaks, kuid see oli kahjulik töö – et näitlejanna laval linnuna sädistaks, peab ta lavastajasse armuma.

Kallimaga käisime Jurskit õnnitlemas, kui ta 40-aastaseks sai, meil paistis, et see on kole palju. Me maja oli siis kapitaalremondis, elasime kõik ajutiselt teises linnaosas.

Tuletasin meelde, kuidas väikse pojapojaga Muumimaal käisime. See on tohutu rõõm, kui peres on laps, ja saab lapse silmadega maailma näha. Kui Muumimaal lõunat sõime, anti meile ühekordsed noad, kahvlid ja lusikad, need olid sinised ja läbipaistvad, mitte kuskil mujal selliseid ei ole! Muidugi oli kahju neid pärast prügikasti visata, tõime mälestuseks koju kaasa. Kui veel väikse pojaga, mitte pojapojaga, jalutasime, oli meil Viuhti ja Tiuhti puu – ilmatu suur vana pappel, mille okstel Muumioru tegelased meid alati ootasid. Poiss pole jõudnud veel suureks kasvada, kui see puu, just see, maha saeti. Ta maalis siis ja kinkis meile kallimaga pildi, kus Viuhti ja Tiuhti istuvad pingil muumide maja ees, ja pingi all seisab Urri kohver. Maja tagant paistab päike. See pilt ripub praegugi seinal me tühjas korteris.

Braude, kes Tove Janssoni lugusid tõlkis, küsis kord, miks hakkas ta täiskasvanuile kirjutama, kui tal lastejutud nii hästi õnnestusid. Tove Janssen vastas lihtsameelselt, et neid lastejutte kirjutab ta tegelikult iseendale. Seda mõistsime täiesti, kui Ateneumis tehti Tove Jansseni sajaaastaseks juubeliks suur näitus, ja kõik said näha, et muumid olid leiutatud sõja ajal protestina väljakannatamatult vastiku maailma vastu, oli loodud maailm, kus kõik on teisiti, kus sellised asjad nagu sõda on võimatud. Viimast sõna tahaks rõhutada. Kes küll oleks suutnud ette kujutada, et ühed inimkujulised olendid tõid meid jälle sinna, kust Tove Janssen kunagi pääsetee leidis!

Hakkasin seletama, kui tore on maailma vaadata lapse pilguga. Tuletan tihti meelde päeva, mida me kallima- ja 7-aastase pojaga metsikus rannas luidetel veetsime, seletades, et poiss luges just siis vanakreeka müüte, ja olimegi terve päeva Olümpose jumalad. Meil pole olnud vaja seda mängida ega ette kujutada, lihtsalt olime. Veel nooruses keegi sõbrannadest pani tähele, et kallima ilu ei ole mitte kaasaegne kõhna mannekeeni ilu, see on hoopis klassikaline, nagu marmorkujudel Suveaiast, kus ongi Olümpose jumalad, nagu neid 17. sajandil ette kujutati. Ilma lapse pilguta see päev luidetel ehk poleks olnudki niivõrd fantastiline. Tore oli olla vaimustavad emme ja issi, kes tunnevad vanakreeka müüte samahästi kui nende väike poeg!

30.10.25

Vanema töökaaslase- Valteriga katsume elektromeetriat rakendada mingil niiskel nõlval, kuid see ei anna tulemusi. Siis peame kolleegidega nõu, mida edasi teha. Lähen uuringuala vaatama, see on ilus, nagu Aegviidu-Nelijärve. Ilma kaardita eksin ma varsti ära. Pagana piinlik! Geoloog eksis ära asustatud alal. Tulen maanteele, loodan et see mind kuhugi tuttavasse kohta toob...

Kallimaga rääkis Valter üks kord telefonitsi, ja kallim kiitis pärast, et Valter leidis kõige õigemad sõnad, et temale lootust anda, see oli juba haiguse ajal, aga Valteril oli selle haiguse kogemusi.

Valterile pean tänulik olema, et mul Eesti Geoloogiateenistuses töökoht on. Me Peterburi kodus on teatmik „Eesti NSV“ aastast 1975, ja seal on Valter juba olemas kuulsa geoloogina, ta oli siis 40-aastane. Me koostöö alguses tihti vaidlesin Valteriga, pakkudes oma meelest paremaid lahendusi. Pärast taipasin, et lihtsam on teha kõik täpselt, nagu Valter tahab. Kuid see ei tähenda sugugi, et Valter pole mind kunagi kuulanud. Näiteks sisalduste vahe kaardistamist mullas ja mulla lähtekivimis sügavusel umbes 60 cm, pakkusin mina, ja sellest sai tehtud ühine ettekanne Aprillikonverentsil. See oli ikka hoopis teine maailm, kui meil oli vanemaid sõpru teisest põlvkonnast! Kohtumisest Valteriga saatsin loomulikult sõnumi ta tütre- Ruthile. Kui sõda algas ja tüdrukud minu juurde tulid, jäi Nastja kohe haigeks üsna kõrge palavikuga. Ruth aitas siis meid, ta on arst, andis nõu, kuidas last ravida.

1.11.25

Naljakat und nägin täna – et oleme kallimaga Versailles kuninganna ja kuningas, me lapsed on printsessid ja printsid, ning korraldame pidustusi nende auks balli- ja tulevargiga lossipargis. Lapsed aga on neist üritustest juba natuke väsinud ja tüdinud, kuid täidavad kannatlikult oma kohustusi.

3.11.25

Sellest kohtumisest ei tunne küll rõõmu, ainult uhkust, et mul nii vahva kallim on. Kohtumiste raamatu alguses olen lubanud, et panen kõik ausalt kirja, nii nagu oli, ka ebameeldivat.

Oleme kallima- ja pojapojaga Peterburis, uues rajoonis linna põhjaosas, ja linnas toimuvad plahvatused – Ukraina droonid hävitavad Venemaa sõjalisi objekte ja naftatöötlemise tehaseid. Rahvas arutab plahvatuste tugevust ja kaugust, mõtiskleb, kui ohtlik oleks lähemale sattuda, kuid mitte ühtegi sõna sündmuste põhjusest. Ühte plahvatust näeme oma silmaga, tunneme isegi selle lööklainet. Kinos, tüüpilises suures uue rajooni kinomajas näidatakse dokfilmi nendest plahvatustest. Tuleme saali, kui film juba algas, vabu kohti on palju, istume esimesse ritta. Film on täpselt nagu rahva jutud – mitte midagi plahvatuste põhjusest. Film katkeb, süütakse tuli, kinomaja töötaja, pensioniealine naisterahvas, pakub publikule niipea teed juua – lina ees laval seisab elekterteekann. Kallim lähebki endale teed kallama. Saalis on hiljuti valitud kohaliku omavalitsuse liige, see võtab sõna, räägib väga viisakalt ja ettevaatlikult, kuid nii, et ei jää kahtlust, kelle poolt ta on. Näen, et kallim lausa keeb

teda kuulates, veel üks hetk, ja hakkabki võimuesindajale vastu vaidlema, kasutades daami iidset õigust tõtt rääkida, mis on seda suurem, mida kaunim ja uhkem daam. Berliinis oli aastal 1943 südalinnas sakslannade meelevaeldus, ja mitte keegi pole suutnud midagi teha nende vastu, Wehrmacht pole aidanud, daamide nõudmised olid täidetud – nende juutidest abikaasad olid vabaks lastud. Unenägu kipub dramaatiliseks minema, ja ma ärkan üles.

Ärgates mõtlen, et kui oleksime tõesti praegu Peterburis, istuksime juba vanglas, kallima iseloom on selline, et alandust ta ei talu, aga sõda on eelkõige alandus, eriti neile, kes justkui ei osale, peavad lihtsalt vait olema ja mitte sekkuma. Sõda, mis algas juba aastal 2014, oligi kallima haiguse põhjuseks. Iga normaalne inimene jääb haigeiks, kui tema kodumaal on sõda, ja ta ei suuda sellega midagi teha. Kallima maise elu viimasel päeval helistasime sugulastele Ukrainasse.

Tuletan meelde, kuidas kõik Rahvarinde ajal oli. Ma pole kuulnud, et kedagi Rahvarindest arreteeritud oleks, kasutati teisi vahendeid. Mind näiteks jälle ja jälle kutsuti sõjaväe õppustele, ja kui ma pole ilmunud, saadeti miilitsad järgi kell 7 hommikul. Nende kogemustega ööbisin sõprade juures ja järgmisel päeval lendasin komanderingusse hästi kaugele, ülemus oli ka Rahvarindest. Nii pole olnud võimul tarvis midagi poliitikast rääkida, olin süüdi lihtsalt kroonust kõrvalehiilimises.

Üks ainuke kord nägin ja isegi võtsin osa avalikust vastasseisust – kui Pekingi keskväljakul inimesi tapeti ja

Peterburis tuli rahvas demonstratsioonile. See oli üsna tõsine – otsa ega algust pole olnud näha. Miilitsad askeldasid ümber, aegajalt haarasid kedagi kolonnist ja tirisid oma autosse, kuid õnneks oli miilitsaid liiga vähe. Rahvas liikus Hiina konsulaadi poole protestima, sammusin nendega tükk aega, pärast arvasin, et aitab selleks korra, kodus oodatakse.

Aga miitingul osalemise eest pole küll siis karistatud, käisime kallimaga nii palju kui jõudsim. Kord olin meeleavaldusel ka kallimata – tuttav daam Eesti seltsist helistas automaadist, et käed on külmunud Eesti lippu miitingul hoidmast – ruttasin appi. Siis pole olnud see veel ametlik riigilipp.

5.11.25

Ei saa öelda, et kohtumisi pole enam antud viimasel ajal, kuid need kohtumised olid nii hädised või koguni piinlikud, et pole siia raamatusse jõudnud. Näiteks paar päeva tagasi helistasin kallimale sõprade juurest, ja kallim vastas lühidalt ja unise häälega. Tekkis isegi mulje, et teema on ammendatud, ja aeg on raamatusse viimane punkt panna. Täna aga äkki anti rabavalt ilmekas kohtumine, millist täiesti võimatu unustada, mis lausa kogu elule mingi uue mõte ja sisu annab. Istungi varahommikul seda kirja panemas. Teeme kallimaga mingit arvutuslikku modelleerimist mingile projekteerimisasutusele ja oleme juba töötulemusi tellijale üle andmas. Meiega on veel üks vanamees, kes ka tööst kuidagi osa võttis. Üsna raske on seda asutust linnatänavailt leida, üles otsida, kuspoolt on neil sissepääs.

Veel raskem on sees teed leida vanas hoones keerulise plaaniga, kus pole ammu remonti tehtud, kohati aga käib remont just praegu. Kallimata oleksime ammu ära eksinud ja kokkulepitud kohtumisele hiljaks jäänud, kuid kallim on siin tihti käinud ja toob meid kohale vastuvõtu komisjoni ette. Komisjon koosneb meist tunduvalt vanematest härradest, kes suhtuvad kallimasse lausa isalikult – sügava siira sümpaatia- ja tohutu usaldusega. Nüüd olen ise selline vanahärra ja tean sellist suhtumist juba oma kogemustest. Kallim tahab, et mina kannaksid ette töötulemusi, kuna olen arvutusi teinud. Hakkan ette kandma ja äkki märkan, et tulemused ei ole objekti tingimustele kohandatud, tarvis veel korra kõik teisendada. Teen seda koha peal otse komisjoni ees peaaegu pausita. See jätab hea mulje, et kõike märkame ja oskame parandada ja ei häbene parandusi teha, juhtub hullemaidki asju. Ainult et paranduste käigus lähvad tekstid ja tabelid natuke segamini, raske on vajalikku paberit leida. Kallim tahtis, et lõpetaksin ettekande ühe luuletuse lugemisega, kuna luuletuse autor istub ka komisjonis. Ei leia kuidagi vastavat teksti, peast ei julge lugeda, kuigi olen luuletust veel koolipoisina pähe õppinud. Komisjon on tulemustega rahul. Tegelikult oli seda juba ette teada, meile pakuti isegi pitse konjakiga veel enne ettekannet. Kallim on võrratult särav tööde juhataja osas. See on ju eriti kõrge tase, kui juhataja ei tee ise ettekannet, saab oma alluvaid täiesti usaldada. Olen uhkusega kallima alluv, saan temalt kuningliku heakskiitva pilgu, et jah, oleks võinud natuke paremini

Minu kallim

Rääkisin juba, et mu kallim poseeris Düreri „Melanhoolia“ pildile kunagi eelmises elus. Kunsti ajaloolased arvavad, et see on tähtsaim Düreri teos – kõige sügavamõttelisem, tähendusrikkam ja meeldejäävam. Sümboolseid detaile on seal tõesti ohtralt, kuid miski pole ilmekam Melanhoolia pilgust – see pole lihtsalt tujukas kaunitar vaid isiksus, keda vaevavad maise elu lahendamatud küsimused. Näiteks, kas poleks mõistlikum õnnest loobuda, kuna on teada, kui valus on selle kaotus? Sellest kaotuse hirmust ütles kõige paremini Peterburi dramaturg Jevgeni Schwarz: „Au hullumeelsetele, kes julgevad surelikke armastada!“

Kas olen ma nii palju väärt, et säärast isiksust oma kallimaks pidada? – Muidugi mitte! Kuid kallima hing on nii suur, et jätkub kahele, jääb ülegi.

Kui me vanemad tuttavad teada said, et oleme abiellumas, ütlesid nad seepeale „Tohoh!“ Ilmselt pidin nende arvates kas eluks ajaks oma võimuka mammi mõju alla jääma või saama kaasaks mõnda hästi halli hiirekest, kes mammi sõna kuulaks veel rohkem kui ma ise – mitte uhket ja kanget preilit oma arvamusega ja julgusega seda avaldada.

Õnneks pole olnud see üldine arvamus. Kallima koolivend, kes oli mu esimene tuttav ülikooli astumisel ning seega tundis meid mõlemaid, ütles, et see on üks vaimustav sündmus, et me teineteist leidsime. Sõber rõõmustas siiralt, et sellised imelised sündmused juhtuvad vahest. Enne ülikooli astumist kontrolliti tulevaste

geoloogide ujumisostkust, ja seal küsis me sõber: „Mitu sõlme sa annad?“ On ju vahva nali?!

Räägin tihti kallima ilust – küll rindade, küll kannikate klassikalisest kujust, kuid teate, mis kõige rohkem innustab? – Et kallim mind usaldab, et vääriliseks peab oma ebamaist ilu imetlema.

Võib loota, et inimene, kes tegelikult palju väärt ei ole, saabki äkki rüütliks, kui teda usaldatakse. Tõeliseks rüütliks, milliseid siin ilmas justkui enam ei esine.

Ei ole nii sügavat, nii meeleheitlikult lahendamatu probleemi, kuhu me kallimaga seltsis poleks julgenud sukelduda. Kui miski siin ilmas teeb liiga kurvaks, seda tugevamini hoiame üksteisest kinni, seda kõrgemalt hindame oma ühtsust.

Oleme vist liiga egoistlikud oma unistustes ja ühistes tunnetes. Kahekesi egoism ei ole topelt vaid palju kangem. Julgus seda tunnistada on suurem, kui lihtsalt riidest lahti võtta. Julgeme oletada, et vaid see liigutabki inimesi, nii meid kui teid (olge pealegi hästi karmid ja mehised).

Püüdsin siin maalida kallima kirjanduslikku portreed. Issake, kui hädiselt ühekülgne see mul välja tuli! Tore muidugi, et kallim on sügavmõtteline tüdruk ja eelmises elus Dürerile poseeris, kuid palju rohkem on ta lõbus ja rõõmsameelne. Sajandi lõpus hakkas kallim luuletama, ja tema luule on tihti irooniline, mõni kord armsalt daamilik. Seda saab muide Luuleliidu leheküljel lugeda:

https://media.voog.com/0000/0019/3354/files/Liina_luule

[vihik.pdf](#) . Kasutan juhust, et kallima luulevihiku toimetajat tänada. Toimetajaks oli Pilvi Rahn.

Kuna siin raamatus keelatud teemasid ei ole, jutustan veel ühe lühikese loo. Kallim on haiglas, sellise haigusega, et Jumal hoidku. Osakonna juhataja toob palatisse üliõpilaste rühma ja seletab tulevastele arstidele kallima haiguse ja ravi kulgemist. Kui loeng lõppeb, kallim, kes oma voodi ees eksponaadina seisab, teeb kuulajatele viisakalt kniksu, kuna see oli ka tema esinemine.

1.1.26 laeval

Palukirik

Kas nägite Looduskalendrit
te aastale kakskümmend viis?
Kas nägite kuhu detsembris
kalendripilt äkki meid viis?

Ta viinud meid Antonimäele,
kus ehtimas on selle tippu
üks kiidulaul Jumala väele.
Kas sinna teil süda ei kipu?

Kas olete kaunimat näinud
kui Antonimäel Palukirik?
On aastaid ja sajandeid läinud,
kuid ikka hing sinna meid tirib.

Nii kaugelt on ümbruses näha
me kiriku teravat tippu,
ei kao see metsade taha,
ja lähemalt näeb tuulelippu.

Mis meenub, kui tornile vaatad?
Kas lapsepõlv, noorus või aastad,
mis möödusid meil Hiiumaata?
Küll tahaks veel Kärddlasse naasta!

Milleks siin see nostalgiline luuletus? Kuidas on see
seotud me raamatu teemaga?

Palukiriku torni ronisime kallimaga, kui esimest
korda koos Hiiumaale tulime. Hiiumaa on niigi imeilus,
kuid kõrgelt vaadates täiesti lummay, ja kallim hakkas
laulma. Ta laulis „Antonimäe...“ Guantanamera viisil,
laulukest ühest ainsast sõnast.

Pole olnud veel palju eesti sõnu, mis kallimale
meelde jäid, kuid kui kaunilt ja puhtalt ta neid hääldas!
Praegu taipasin! Ukraina keel oli kallima emakeel. Nagu
mind kahekuuselt Pelgulinna toodi, nii ka kallim samas
vanuses toodi Ukrainasse! Leidsime teineteises vastukaja
igatsusele, mis meid eluaeg vaevas.

Kui oleks valida minevikust ühte ainukest hetke,
mida lubatakse korraks tagasi tuua, oleksin kahtlemata
valinud just selle – Palukiriku tornis.

Mu vanaema sündis Palukülas, Antonimäe nõlval,
nii et ei ole ma lihtsalt Peterburi eestlane, vaid Peterburi
hiidlane, nagu kallim mitte lihtsalt Peterburi ukrainlanna,
vaid Peterburis sündinud Panivanivka tüdruk, armas ja

uhke, õrn ja ustav, ainult Panivanivkas kasvavad sellised võrratud tüdrukud.

Loomulikult tulime Antonimäele jalgratastega. Kallimale laenas ratta puhkuse ajaks tädi Siine. Mina tulin oma rattaga, mis ootas mind aastaid, kui Mäeinstituudi praktikatel käisin ja alateadlikult kallimat otsisin. Inimese kodu on seal, kus seisab kuuris tema jalgratas. Kui suured pisarad olid kallimal silmis, kui mu lapsepõlvkodust lahkusime! Mul endal pole olnud siis mahti nutta.

7.1.26

Kohtumisi pole ammu antud, hakkasin juba mõtlema, et enam ei saagi kallimat näha. Pealegi on raamatus juba rohkem kui 200 lehekülge – vaevalt keegi üldse lõppu jõuab. Kirjutasin järelsõna. Näitasin sõpradele. Sõbrad tegid mulle head meelt öeldes, et järelsõna jätab õnneliku lõpu mulje. Väga tublid on mu sõbrad! Palusin Marit raamatut Luulelidu leheküljel uuendada. Õnneks pole lubanud, et nüüd juba tõesti viimast korda. Kahju on lahkuda sellisest raamatust. Ja siis...

Helistab poeg Helsingist ja jutustab, et nägi emmet unes. Et ta oli oma pojaga kodus, ja poeg oli noorem kui praegu. Läks siis kööki, kus minia ja mina vaatavad talle pidulikult otsa, et ennäe, kes meil on. Väikeses söögitoas köögi kõrval pikutab diivanil emme. Ta on pikas tumesinises hommikumantlis, mis oli tal kodus alati käepärast. Kallim tõuseb ja nad pojaga kallistavad teineteist. Sellega kohtumine lõppebki kohe. Poeg ütles, et tal oli unes kõik meeles, mis meiega reaalsuses juhtus, kuid oli teada ka, et vahest antakse kohtumisi.

Selle ilmumise peale sai kallima autoportree ette loomulikult väike roosikimp toodud. Ja äkki näengi unes, et ärkame kallimaga me kodus. Ärkame koos, kuid meil pole aega sellest rõõmu tunda ega voodis mõnuleda, sest kodus on palju külalisi Soomest ja Eestist, ning kõik väikeste lastega. Püüame lastele süüa anda. Kõiksugu peolaua hõrgutisi on külmetuskapis palju, pudru pole keegi keetnud, ja kas oleksidki need lapsed pudru süüanud? Ei leia kuidagi sööginõusid, kuhu nad kõik äkki kadunud? Võtan kapist välja pisikesed vanad tassid õhukesest portselanist, mida ammu pole kasutatud. Tegelikult ei mäletagi, et need kunagi laual oleksid. Kallan lastele piimaga kohvi. Minia tuleb kööki, selgub, et osa nõusid on eile vannituppa jäänud – seltskond oli suur, ja köögis pole jõutud kõiki nõusid pesta.

Süüa saanud lapsed hakkavad kohe peitust mängima ja valguvad laiali. Varsti otsime neid juba väljast hoovist. Kuid keegi ei muretse, see on ju hea unenägu, kus ei tohi midagi juhtuda. Lihtsalt külalised Soomest tahavad juba koju tagasi sõita. Seletan külalistele Eestist, et ega nad ei pea selle pärast ka kohe lahkuma, võiksid veel jääda. Palun, et keegi vaataks, äkki on lapsed juba kodus, me aga otsime neid väljast...

10.1.26

Täna aitan kallimat tema töös. Pidime kohtuma projekteerimise objektile, kuid kallim pole saanud millegi pärast tulla. Pole hullu, küll töö juures kokku saame! Sõidan bussiga kontoris. Kallima arvuti seisab suures toas koos mitme töökaaslasega. Saan kallimat oodates ühe

uue objekti kaardikihid alla laadida. Mõtisklen, millised loodustingimused antud juhul projekteerimises eriti olulised võiksid olla. Kõrval tegutseb vanamees, kellega pole jõudnud veel tuttavaks saada. Püüan hästi kena olla, töökaaslastega peavad viisakad suhted olema. Tuleb kallim, kallistan teda keset tuba kolleegide pilkude all. Mõtisklen endamisi, et kas ma nüüd kallimale karuteenet ei osuta selle kallistamisega? Vastan ise endale, et kõik on korras, töö juures juhtub tihti kallistamist, põhjust leidub. Seletan kallimale nende uute kaardikihtide kohta. Kallim on heas tujus – töö liigub lõbusalt, kolleegid on toredad, väljas ilus ilm, oleme küllalt noored ja ilusad. Ei mingeid avastusi ega elamusi, lihtsalt üks mõnus päev, mis üldse meelde ei jää...

Ei oskagi öelda, kas see on lohutus või kiusamine, kui näidatakse rõõmsameelset elu, kus pole jubedaid uudiseid ja masendavat õnnetuse ootamist. Justkui teame, et nii võib olla, kuid varsti ei suuda enam uskuda, et see meiega oli.

15.1.26

Sul oli õigus, kallid Pilvi, kohtumisi antakse veel, kuigi raamat on lõpetatud, Mari muide laadis juba üles uue versiooni. See kord oleme kallimaga suvitamas kuskil võõras kohas ja otsime hommikul päevitamiseks parajat paika. Seletasin juba, et inimene igatseb taga Eedeni aeda, nagu kauget kodumaad, ja see tung ei ole esteetiline ega erootiline vaid pigem müstiline. Miks rõhutan, et suvitame võõras kohas, sest kui oleme tädi juures Ukrainas või teise tädi juures Hiiumaal, peab ettevaatlik olema, muidu

naabrid ütlevad pärast tädile, et nägime aia tagant su sugulasi, küll on ikka häbematu see linnarahvas! Äkki leiame varjulise koha maisipõldude vahel, mis lausa loodud meile päevitamiseks, ja kena väike jõgi vuliseb kõrval. Meil ei olegi suurt jõge tarvis, sest kallim sai kunagi lapsepõlves jalga krambi Harkivis jões supeldes, ja sellest ajast peale pelgab ujumist. Sõidutan kallimat tihti, nii et ta hoiab mul külgedest kinni, ja ujume seltsis. kui aga sattume kohtadele, kus põhja kätte ei saa, jäävad vahest mu külgedele kallima küünte jäljed. Nii me mõnuleme, kuni hakkame eemal inimesi märkama – metsa taga on sanatoorium, kus puhkajad on hommikust söönud ja tulevad nüüd jalutama. Otsime üles oma riided. Aga kuhu mu kott jäi? Kott, kus kannan korterivõtit, rahakotti, prille, telefoni, ID-kaarti... Leiame ka selle. Kõik on kohal õnneks. Kallim isegi ei noomi mind hooletuse eest, kuna olime mõlemad eevil...

20.1.26

Täna olin jälle kallimal töö juures. Kallim tegi ettekannet. Pidin igaks juhuks valmis olema vastama mõnele küsimusele, kuid olin kindel, et kallim tuleb ise toime, ja lihtsalt nautisin. Kunagi oli mul õpilane, nooruke daam – aspirant, keda õpetasin muuseas ka ettekandeid tegema, seletades, et mõelda tuleb oma kuulajaile, mitte muljele, mida jätad. Kallim võiks sellele soovitusel palju lisada – et peab olema vaimukas kuid asjalik, enesekindel kuid tagasihoidlik, naiselik, kuid mitte koketne. Kallim oli alati oma ajast tükk maad ees, kui me oma tegevust alustasime, paljudel olid mõtted nii krampis, et lugesid ettekannet

paberilt. Kallim improviseeris vastavalt hetkelisele olukorrale ja meeleolule. Kallim töötas arhitektidega, mis tähendas, et välimus pidi laitmatult maitsekas olema – elegantne, ilmekas, kuid asjakohane. Soeng, rõivad, ehted pidid märku andma, et tegemist on loomingulise isikuga – mitte ametnikuga, mitte rikkuriprouaga, ka mitte akadeemilise sinisukaga. On selline vanasõna, et tark naine näeb alati ilus välja. Peab rääkima kuulajatele arusaadavalt, kui teed juttu mõnest geoloogilisest nähtusest, tuleb seletada kohe lühidalt, kuidas see mõjutab linna planeeringut ja ehitustingimusi, looduskeskkonda. Kallim oskab üllatada ja vaimustada, tänane kohtumine oli tõeline kingitus.

23.1.26

Tänast kohtumist ei saa
proosas kirjeldada ma –
liiga liigutav ja armas, liiga kaunis oli see,
nii et nüüd mistahes tee.
Mis siis muud, kui lilli toon –
on mul kallimalt ikoon,
mille ise maalis ta,
et saaks palvetada ma
kinkis mul autoportree...
Küll on pikk ta poole tee!...

27.1.26

Olen esimest korda kuskil kunstistuudios koos teiste kunstnikega innukalt maalimas. Studio on südalinnas, vanas ammu remontimata majas, kuid seda ei pane keegi tähele, nii tore õhkkond on vaimukaaslaste vahel. Umbes meetrisuurusel lõuendil maalin ma õlivärvidega uhkes kleidis daami. Ei tea, kas on see Jumalaema või Maarja Magdaleena Taevariigi esimese leedina, või mingi maine kuninganna, maalikunstis on ju tähtis vaid värvide kõla, pildil võib olla kas portree, natüürmort, maastik või akt, võib olla koguni akt maastikus, nagu Adamson-Ericul. Alustan näost. Kleit on tume, roosakirju, tähendab, nagu peab kahvatult rohekas olema, vähemalt varjud näol. Segan paletil tsiingi valget ja rohelist kroomi, lisan veidi punast kaadmiumi, otsin varjundit, mis näole sobiks. Põskedel võiks natuke-natuke puna kumada. Üks daam tuleb oma lõuendiga, seletab, et on harjunud just siin töötama. Vabandan, olen valmis kuhugi kolima, kuid daam ütleb, et pole hullu ja otsib endale teist kohta. Leian kotist kuumal pannil kuivatatud saiatükke, nagu hernesupi taldrikusse lisatakse, pakun daamile, kes minu kõrval maalib. Daam võtab naeratades kuivikuid. Ise aga olen maalimise maigu suhu saanud, ja tekkib kohe tahtmine seda kallimaga jagada. Kallim peaks juba kodus olema, talle teeb kindlasti head meelt, et olen maalimas. Kallim kinkis mulle lõuendeid ja värve, poseeris kannatlikult portreedele ja aktivisanditele. Kord värvisime koos arvutil ühte mustvalget gravüüri värviliseks. Gravüüril olime õhtusel jalutusel kastanite varjus, tänavalaternad paistsid puude vahelt. Värvitud gravüür rippus meil pärast seinal voodi kohal. Kuid enne lahkumist pean tänama studio

juhatajat, kes on me kursavend kallima erialalt. Mäeinstituudis, kus me õppisime, oli alati palju tudengeid, keda kunst ja kirjandus huvitasid, kes kaugetel välitöödel otsisid loomingu vabadust ja innustust. Kallim saigi teada minu olemasolust gravüüride näituselt, mida esimesel kursusel instituudi koridoris korraldasin. Imestas siis, miks see noormees Mäeinstituuti õppima tuli. Tuttavaks saime vaid kaks aastat hiljem, sõpradeks – kolm aastat hiljem, välitöödel Lapimaal. Siis seletasingi, et õppida tahtsin ainult Tallinna Kunstiinstituudi graafika osakonnas, Vive Tollilt, Heldur Lareteilt ja Günter Reindorfilt unistasin õppida, ei kelleltki teiselt. Ja kui see ei õnnestunud, pole tahtnud muud, kui kuhugi võimalikult kaugemale välitöödele sõita, kodunt minema. Kui olen juba sellest juttu teinud, pean vist seletama, mida see “pole õnnestunud” tegelikult tähendab. Kui olin kooli lõpetamas, tegin kord mammiga juttu oma südamesoovist. Vastus oli silmapilkne ja selline, et mul pidi meelde jääma: sellist juttu ei tohi üldse suhu võtta! Oli selge, ei kui hakkam nüüd mingit kangust näitama ning vanemate toetuseta ja nõusolekuta omapead Tallinna sõitma, lõppeb see lihtsalt kroonuga, ning vanemad arvavad, et las elu mind õpetab, kui ma muudu ei mõista. Kunstiharidus, mida mulle pakuti, oli nii vastikult sotsrealistlik, ei lihtsalt “tuhat korda ei!” Elule, mis pidi mind jõhkralt õpetama, tõmbasin lausa kriipsu peale, ja nii see kestis mitu aastat, kuni leidsin oma kallima, kes kasvas Ukrainas, nagu mina Eestis, ja mõistis selliseid asju, mida arvasin, et mitte keegi kunagi ei mõista.

Mu lapsepõlve Pelgulinnas olid kord tädi Asta toas külalised, kes istusid õhtul küünlavalgel, ja üks tõsine vanamees rääkis, et tuleb selline aeg, kui üks inimene leiab teise inimese jalajälje, langeb ta käpukile seda suudlema. Olen leidnud sürrealistlikust kõrbest oma inimese jälje ja suudlen seda lõpmatult.

12.2.26

Kirjutasin kohtumiste raamatule järelsõna, kuna olin kindel, et teema on ammendatud, ja ükski Lugeja, ka kõige õnnetum, ei suuda rohkem neid lugusid lugeda. Aga sõbrapäevaks anti äkki selline kohtumine, et mitte kuidagi ei ole võimalik see kirja panemata jätta.

Oleme kallima- ja pojapojaga puhkust veetmas. Veel ei toimu midagi, lihtsalt kolime sisse ühte võõrastemajja, aga juba on eelaimdus, et nüüd edaspidi muudkui naudime, muudkui mängime, igat hommikueinet, igat jalutuskäiku... Ja kui te äkki ei kujuta ette, millist mängu võib mängida näiteks kui oleme lihtsalt hommikust söömas, siis seletame, et võib mängida Renoiri maali „Sõudjate hommikueine“, meiega oli ju ehtne sõudja – me pojapoeg, Õnneks praegu ta enam sõudja ei ole, üks tuttav sportlane seletas, et sõudjatel areneb külma vee lähedusest selgroo haigus, millest pärast elulõpuni lahti ei saa. Pilt, mida kord mängisime, pole olnud lihtsalt sõudjate hommikueine, vaid sõudjate eine Kuressaares. Seda joonistasin pärast pastelliga, aga kaduma läks, nii kahju!

Unenäos saabume võõrastemajja ja naeratame oma tulevastele naabritele, oleme valmis nendega tuttavaks

saama ja koos mängima hakkama. Kui Rhodosel puhkust veetsime, olid meil mängukaaslasteks õde ja vend Taanist, me poisi eakaaslased. Aga nad olid ilusad, need õde ja vend, oma harjumuses kõike alati koos teha! Koolipoisi jaoks on tüdruk – arusaamatu müstiline olend, ometigi on olemas poisse, kellel on õed, ja kellele on kõik tüdrukute saladused avatud. Selliseid ei oska isegi kadestada. Rhodose võõrastemaja aias oli oma ujula, üle ujula oli sild, sillalt vette hüppamine oli keelatud, nii et isegi oma keelatud vili oli olemas.

Unenäos on meil kahetoaline number, ja oli ju tõesti – nii Rhodosel kui Kuressaares! Kuressaares jalutasime kõige rohkem pargis, mis algas otse võõrastemaja eest. Sellist parki ei ole me näinud kuski mujal! See oli tihedalt võssa kasvanud, nägi välja täpselt nagu mets, kus Isolde Tristaniga end varjasid, igatahes nii me seda endal ette kujutame. Käisime vahest ka mere pool jalutamas, ja seal olid oma imed – uudishimulik rebasepoiss piilus kivi tagant, rajal vingerdas noor rästik, küll ta oli ilus oma muustrilise seljaga! Kuid täiesti metsik, pole lubanud ennast pildistada. Veel käisime raekojas kontserdil, kus kohaliku muusikakooli õpilased, millegi pärast puha tüdrukud, vanaaegsel klavessiinil mängisid. Veel olid meil oma jalgrattad – seisid, ootasid meid võõrastemaja keldris, kuid häbi öelda, need kaasaegsed rattad olid nii rasked, et me pole julgenud nendega sõitma minna. Kord käisime Kuressaare kõige uhkemas restoranis. Valisime peenemad ja huvitavamad road ning andsime teineteisel maitsta. See oli me saladus, poisi

vanematele me pole rääkinud, et nõnda priiskavalt aega veetsime.

Kui aga eelmine kord Kuressaares puhkasime koos poisiga vanematega – me lastega, juhtus üks jube lugu. Läksime restorani õhtust sööma, mitte kõige uhkemasse, vaid sellesse, mis keldris asub peatänaval. Laual seisis kanarbik. Teadsin, et kanarbik toob õnnetust, ja vahetasin kohe selle kanarbiku mingite teiste lillede vastu teiselt laualt, pole isegi luba küsinud. Kuid oli juba hilja – samal õhtul suri Tallinnas me eluaegne sõber Tarmo, nii et Kuressaarest sõitsime otse matustele. Kui sellest juba juttu tuli, eriti ohtlik on lumivalgete õitega kanarbik, sellist leidub harva, ja ärge palun seda koju tooge, jäägu metsa, seal ei ole ta ohtlik. Kahjuks tean seda oma kogemustest.

14.2.26

Täna teeme kallimaga vertikaalplaneeringut mingil projekteerimisalal. Kallim õpetas kunagi, et igale nivelleerimise punktile tarvis projekteeritav maapinna kõrgus pakkuda. Olemasolevad kõrgused näidatakse joonisel mustade numbritega, projekteeritavad – punastega. Ei mäleta enam, kumad tuleb alla-, kumad ülespoole kirjutada. Nihutavat pinnast peab olema täpselt nii palju, et maha lõigatud künkatipud täidaksid tasandatud lohke. Hiljem tegin vertikaalplaneeringut karjäärialade korrastamisel, ainult seal nimetati seda tehniliseks korrastamiseks. Unenäos aga on lähteandmeteks kahe nivelleerimise tulemused, mis on erinevatel tasemetel, ja meil on hea meel, kui saame need ühte viia.

Lõpetades oma töö, lähme vannituppa, kus sukeldun sooja veega täidetud vanni, kallim aga käib kusagil, tuleb siis tagasi. Kutsun ta vanni.

- Heaküll, - vastab kallim, - ära ainult mind puuduta.

- Ei puuduta, - luban mina, - tule juba!

Kallim istub mul sülle ja kaebab:

- Lubasid, et ei puuduta!

- See ei loe, see oli kogemata! – vaidlen ma vastu.

- Ah, nalja tegin, puuduta nii palju kui tahad! – ütleb seepeale kallim.

Lugu meenutab tükki Uuest Testamendist, eks ole? Ärgates tuleb meelde, kuidas esimest korda kallimat vannitasin. Kallim oli kaunis nagu merineitsi ja lõbus nagu saarmas, pistis veest välja ainult näo, pikad juuksed lainetasid romantiliselt vees. Supelnud mõnda aega üksi, kutsus kallim ka mind vanni. Olime noored ja kõhnad, mahtusime kahekesi välivoodile, mahtusime ka vanni, mis kuigi suur pole olnud. Suplesime, kuni vesi vannis ära jahtus. Selgus lõpuks, milleks on vannitoas suur peegel. Tõesti, milleks see ilu, kui sa ei ole mõne kunstniku või skulptori aktimudel?

Tuleb meelde, kuidas ühel näitusel Ateneumis väike pojapoeg küsis:

- Vanaisa, miks siin nii palju paljaid tädisid on?

Seletasin, et kunstnikud on alati paljaid tädisid maalinud, sest ei ole ilmas midagi ilusamat. Tuletasin meelde, et Vana Kreeka kunstis muud ei olegi olnud, kui inimkeha imetlemine, isegi portree tekkis hiljem roomlastel.

21.2.26

Tänases unenäos nägin end paradiisis. Paradiis oli Pelgulinnas Sõmera tänaval, kus kogu perena – kallima ja lastega elasime mu lapsepõlvkodus, vanatädi korteris, selle vanatädi, kes mind kasvatas, ja keda emaks kutsusin. Kuidas me sinna sattusime? Unenäos ei ole seda seletatud, kuid aimata võib, et tegemist oli saatuse variandiga, kus endine töökaaslane mind Ameerikasse Räniorgu tööle kutsus. Olime programmeerijad, tegime tarkvara esimese nõukaaegse paralleelse protsessori jaoks, selliste kogemustega oleksime tõesti Räniorus võinud tööd leida. Käisin isegi Pühavaimu kiriku õpetajalt küsimas eesti koguduse aadressi San-Franciscos - valmistusin. Räniorus teenitud rahaga oleksin ostnud oma lapsepõlvkodu korteri Pelgulinnas. Endine töökaaslane helistas sealt Räniorust, lubas, et minuga võtab ühendust tema ülemus – hiinlane. Ootasin siis hommikuni telefoni kõrval, kuid asjata. See oli 1990-te alguses. Uskusin, et töökaaslase lubadusest võib asja saada, sest kunagi käis too kolleeg mind kroonus külastamas sellise eesmärgiga, et ma ikka tingimata tagasi tuleksin vanasse töökohta Geofüüsika instituudi arvutuskeskuses, kuna seal oodatakse uut superraali. Nii et üks kord ta juba mõjutas mu saatust. Selle superraaliga oli pärast suur osa mu väitekirjast seotud.

Unenäos aga olen väikse pojapojaga jalutama minemas, ja poeg ütleb, et mis te niisama jalutate, harjutage parem autojuhtimist. Olen nõus, et kuna elame suure perena, võib seda oskust vaja minna, hakkamõtlema, kuhu me harjutama sõidame, Pelgulinnas on

vaikseid tänavaid küll. Pojapoeg arutab oma emmega, mida selga panna. Ütlen, et ootan teda väljas.

Kallim tuleb minu järel õue, soovib viisakalt jõudu tööle naabriperenaistele, kes sibula, tilli ja peterselli peenraid rohivad, hakkab nendega juttu ajama. Seda kallim oskab ja armastab – inimestega tutvuda ja suhelda. Koolitüdrukuna tahtis ta ajakirjanikuks hakata, kuna oskas ka kirjutada hästi, kuid nõukaaegne ajakirjanik oli tegelikult propagandist. Olen nii uhke, et kallim mõistis seda juba koolilapsena ja otsustas, et hakkab parem geoloogiks, kelle töö poliitikaga seotud ei ole. Kallima isa ja ka minu mammi olid oma töö juures partei juhatajad, nii et nägime juba lastena, et sellest tegevusest peab võimalikult kaugemal hoiduma.

Poeg tuleb õue. Kiidan kallimat poja ees, et ta on naabritega häid suhteid loomas, et ta on nii ilusasti eesti keele selgeks õppinud. Kiidan nii, et kallim ka kuuleks, et teda kiidetakse, kuid mitte naabrid. Neid eesti sõnu, mis meelde jäid, hääldas kallim täiesti veetlevalt, oli ju muusikalise kuulmisega ukraina tüdruk. Võis näiteks pisikese eesti poisiga tükk aega armsasti mängida, küsides lihtsalt: meeldib? ei meeldi?

Vaatan õues ringi, et oleks tarvis ühte kui teist korda teha, kuid enne vaja kõik need tegemised naabritega kooskõlastada...

1,3,26

Pole lootnud, et kohtumist antakse, kuna tuju on masendav – kauaoodatud Ukraina sõja lõpu asemel algas uus sõda Iraanis. Näib, et läbirääkimiste mõte oli algusest

peale vale. Ei ole ju mingit lepingut Lõuna- ja Põhja-Korea vahel, Iraani ja Iraagi vahel, paljud sõjad lõppevad ilma lepinguta.

Ometigi anti kohtumine, ja oleme kallimaga meeskonnana mingil rahvusvahelisel leiutajate võistlusel. Pakutud on mandeldatud puurkaev, juhtmed, lambid, kaasatoodud arvutit võib kasutada, võib juurde tellida, mida vaja läheb, ja peab kolme nädalaga midagi hästi kasulikku ja enneolematut välja mõtlema. Mul tuleb mingi lugu meelde, mis justkui võiks leiutamisele ideed anda. Hakkan seda hommikueine lauas jutustama, kuid kallimal pole aega kuulata, tal on linna peal tegemist. Jään hotelli teda tagasi ootama. Akna taga on Pirita suurune looklev jõgi, kus võiks kallimaga mõnusasti paadisõitu teha...

Kuulasin üleeile kolleegide ettekannet, kus kõlasid sõnad Ioldia, Antsüllus, Litoriina. Need sõnad on mu kallima maailmast ja tähendavad Kvaternaari kihte, mida tekitasid ennemuistsed mered ja järved. Ilmselt oleks võinud selliseid nimesid kanda kaunid allegoorilised marmorkujud.

Aga põnevat leiutamist oli meil kallimaga tõesti palju, need olid me uuringute ja projektide lahendused – skeemid, andmebaasid, praktilised soovitusel.

21.3.26

Kohtumisi pole antud nii kaua, et hakkasin lootust kaotama. Masendatud meeleolus kustutasin paljud luuletused, mis paistsid mul nüüd liiga rõõmsameelsetena.

Ja siis äkki sattun unes justkui töö juures sõbranna sünnipäevale. Külalisteks on ta kursakaaslased, oleme

kõik kolleegid, ainult nad õppisid ülikoolis, me kallimaga aga – Mäeinstituudis. Neist kasvatati teadlasi, meist aga – insenere. Nooruses kadestasin ma neid, kuna seda uhket kasvatust oli tunda. Nad käitusid hästi lihtsalt, aga see oli kuninglik lihtsus. Tuli toas on kustutatud, laual põlevad küünlad, oleme noored. Õnneks on mul sõbrannale sünnipäevaks kingitus, midagi meeldivat, ei mäleta täpselt, mis. Siis taipan, et tarvis kallimale helistada, öelda, et tulen koju natuke hiljem, ning pakkuda ühineda õnnitlustega. Teengi seda. Sõbranna on toast väljunud, ootan, millal ta tagasi tuleb, ja annan talle telefoni. Kallim õnnitleb sõbrannat...

Sõbranna, kellest siin juttu, oli me ainsaks külaliseks me viimasel jõuluõhtul, ja see oli tore õhtu, kuigi kallim ei ole enam voodilt tõusnud – istusime küünlavalgel, sõime ja rüüpasime midagi maitsvat, ajasime meeldivat juttu. Väga tubli oli me sõbranna.

Peielauas palusin teda kallima luuletusi ette lugeda, ise poleks suutnud, oleksin nutma puhkenud. Sõbrannal endal ilmus kunagi luulevihik, kust jäi meelde luuletus, kuidas ta istub koeraga suvilas ahju ees, ja neil on kahekesi vahva seltskond, igav küll ei hakka, sest mõlemad oskavad magusasti unistada.

Kallim läks kord me pojaga laste polikliinikusse tervist kontrollima, poiss pole siis veel aastaseks saanud. Mähkimislaual sattus poiss kõrvuti samavanuse tüdrukukesega, ja lapsed ulatasid teineteisele käed. Nii saigi kallim tuttavaks tüdrukukesega, kes osutus kolleegiks.

Hiljem aga näeb kallim kodus, et mammil on külaline – kena noormees, ja noormehe silmad on kuidagi tuttavad. See oli tüdrukukese issi, silmad aga olid nii ilmekad, sest rahvusest on ta armeenlane. Ja ameti poolest – füüsik-teoreetik.

Loomulikult pidime kontrollima, äkki me poeg ja sõprade tütar on teineteise jaoks loodud. Aastal 1990 saatsime nad suvel Leedusse Mooni rahvusvahelisse laagrisse. Too Moon, rikkur Lõuna Koreast, oli loonud Ühendatud kiriku, mis pidi kõike usklikke kokku tooma. Nii meeldiv mõte! Põhiline on usk, aga mitte nimi, mida Jumalale anti, ja kohalikud kombes. Kahjuks arenes kõik hoopis vastupidises suunas. Usust sai rahvuse tunnus – ehtne venelane peab tingimata õigeusklik olema, tõeline leedulane peab olema katoliiklane jne.

Laagris ei ole mingit propagandat tehtud, noortele anti lihtsalt tunda, kui tore on elada maailmas piirideta. Pojal on sellest laagrist üks väga kallis mälestus – kuidas ta ühe sõbraga esines oma lauludega kahe tuhande kuulaja ees, ja see kontsert õnnestus täiesti.

Me lapsed pole sõpradeks saanud ja tulid isegi laagrist tagasi eraldi. Poeg seletas lühidalt, et tüdruk on liiga snobistlik. Teadlastest vanematega võis seda tõesti arvata. Ometigi meid pidasid nad endaga võrdseteks, vaatamata sellele, et me haridus oli madalamat sorti – praktilise suunaga. Olime ikkagi professori lapsed, mammil oli ju meditsiini professor.

Mõttekaaslased olime me sõpradega ainult Perestroika ajal. Hiljem arenesid nende vaated meile võõras suunas, kuid nad olid nii hästi kasvatatud, et

vaidlusi meil kunagi pole tekkinud. Pealegi meil on mille eest sõpradele tänulik olla, ja olemegi tänulikud.

Inflatsiooni ajal, kui keskmine kuupalk oli 1 mln rbl, käis kallim juuksuri kursustel. Läbipaistvas tõmbelukuga kotis on tal käärid, millega tohib ainult juukseid lõigata, ja klambrid, millega pikki juukseid salkhaaval pealael kinnitada, muidu ei saa ühetasaseks lõigata, kallim õpetas ka mulle seda kunsti. Kord tegi kallim siin mainitud sõbrannale hulljulge asümmeetrilise soengu, kus üks külg oli teisest vähemalt 10 cm pikem. Issake, kui hästi see õnnestus! Nüüd tahate ilmselt teada, kuidas sõbranna välja näeb. Ta näeb välja täpselt nagu Lilja Brik, kellese oli armunud luuletaja Majakovski, ja kellele ta pühendas poemi “Pükstes pilv”.

7.4.26

Oleme kallimaga öösel oma voodis oma kodus ja tunneme sellest lausa lapsikut rõõmu. Delikaatne unenägu ei seleta, miks me nii elevil oleme, lihtsalt kohtumine alati teeb meile head meelt. Lõppeb unenägu naljakalt – kallim paneb öösärgi selga ja läheb teise voodisse magama, muidu kestaks vaimustav musitamine hommikuni.

Ärgates jään mõtlema, kus ma küll selliseid plikalikke rinnakesi nägin, nagu selles unenäos? Eks ikka topless päevitajate paradiisis – Kataloonias. Seda tasub kasvõi korra külastada, et näha, kui suur on daamide soov oma liigutavat ilu ilmale näidata, ei jää sellest kõrvale preilikesed ega vanaprouad, keskealistest rääkimata.

Linnakeses Lloret-de-Mar suvitasime terve perena, viiekesi neljaaastase pojapojaga. Hotelli katusel oli väike

bassein ja päevavarjud, mille all oli tore Ämblikumehest puzzle kokku panna. Tavaliselt seal katusel peale meid kedagi pole olnud. Kord aga tulid basseini suplema kolm koolitüdrukut, kes taipasid varsti, et sellisele vaatajaskonnale, nagu meie, lausa peab väikse vallatu nümfide etenduse korraldama. Tõesti, kaks täiskasvanud härrat abikaasade- ja väikse lapsega, kas nad julgevadki tüdrukute poole vaadata? Seda lõbusam oli supelda ja päevitada!

14.4.26

Huvitav, kas suudan tänase kohtumise kirja panna? Väljakutse mis väljakutse! Intiimsed kohad jätan ma tihti vahele, aga nüüd on kogu kohtumine intiimne.

Olen vanaks jäänud kõigi vanaduse tunnustega. Näiteks kustutasin hiljuti kõik liiga avameelsed mälestused. Tahtsin ka eelmist unenägu kustutada, aga kui sellest juba juttu tuli, las jääb, kuna iseloomustab, milliseks olen saanud.

Ei tea, kus me unenäos oleme, kas kodus või reisimas, aga meil on suur voodi, ja kallim kutsub mind sinna, sest me ei rutta ju kuhugi, ei pea õhtut ootama ja võime puhata, palju süda soovib. Tulengi, ja imelisel kombel kaob mu vanadus, nagu poleks olnudki. Kallim aga hakkab mind vaikselt noomima. Vaikselt, kuid nii et iga sõna otse hinge jõuab. Kahetseb, et olen kõhklema hakanud ja unustama taevalikku kingitust, mis Jumal on armunuile andnud, et nad ühte võiksid sulada ja teineteises jäägitult lahustuda, et nad hingerahu naudiksid, millist maises elus üldse ei esine. Isegi häbenema olen hakanud

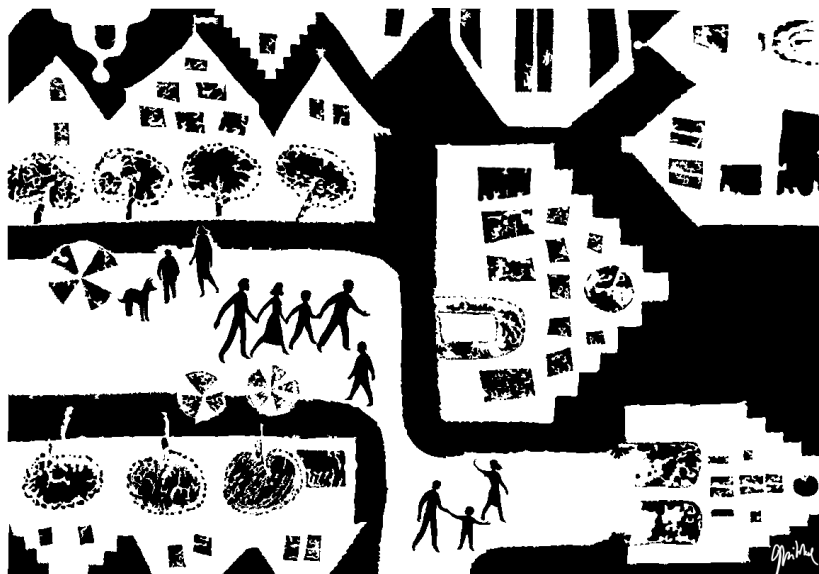
selle ime mainimist. “Näed ju, et kõik on meiega, ja midagi pole muutunud!” – lohutab mind kallim, ja ma ärkan.

Unenägudele lisan tavaliselt mälestusi, mis ärgates meelde tulevad. See kord tuleb jutustada, kuidas 1994. aastal sõprade juures Baierimaal suvitasime. Sõbrad näitasid meile oma maad, ja oli tõesti, mida näidata. Päeval, mida nüüd meenutan, käisime hommikupool midagi ilusat vaatamas, tulime koju tagasi, ja meid oodati lõunat sööma. Meil oli oma tuba oma duširuumiga, kus heameelega end jahutasime, sest ilm oli üsna palav. Duširuumist väljudes näen kallimat alasti põigiti voodil pikutamas. Jumalannast kõige uhkemas Eeva rüüs ei tohi niisama mööduda, kummardan ja annan musi ükskõik kuhu, iga koht on armas. Jumalanna embab mind jalgadega, näidates, et ka mina talle olen armas. Naudime mõned hetked seda vaimustavat embust, siis paneme riidesse ja lähme lauda. Sõbrad on meist umbes 10 aastat vanemad, ei tohi neid oodata lasta.

Siin võiks lugu lõppeda, kuid tarvis mõned sõnad sõpradest lisada, kes mitte lihtsalt pole meid külla kutsunud koos me 18-aastase pojaga, vaid kandsid kõik kulud, mida me ise siis poleks suutnud. Loomulikult oli see alandav, leppisime vaid poja pärast, kes pidi ju Lääne Euroopat nägema nimelt nooruses, mitte mingis ebamäärases tulevikus. Baierimaa sõbraga said kallim ja poeg tuttavaks, kui kursusekaaslase juurest Leipzigit koju sõitsid aastal 1989. Pärast käis sõber paar korda Peterburis, siis nägime ka tema toredat prouat ja teismelist tütart, kes oli ilmselt Saksamaa kauneim neiu.

Kui valmistusime sõiduks Baierimaale, helistasime sõbrale ja küsisime, mida kaasa tuua. “Head tuju!” – vastas kohe me sõber. Võtsime seda soovitusi otse – ostsime laia geomeetrilise muustriga kanga, mis oli ilmselt laualinaks või kardinaks mõeldud, ja õmblesime sellest pika lõbusa seeliku, millist pole olnud mitte kellelgi maailmas. Muster oli selline, et seelikut tuli tükk aega projekteerida, diivanil kokku sobitades suuri kollaseid ja mustasid ruute ja triipe, et nad kallima mütoloogilistel puusadel oma koha leiaksid.

Sõbra lesega olen praegugi kirjavahetuses.

Neumarkt

1994

Hiljuti saatis ta mulle foto, kus seisame Regensburgi ülikooli ees, kus õppis sõbranna, kes pilti tegi, ja kallimal on seljas me ainulaadne seelik. Mitu päeva pole suutnud pärast muljest toibuda. Justkui teadsin, et kallim on imearmas kaunitar, aga selgus, et mu kõrval oli jumalanna. Ilma mingite liialdusteta. Kuidas küll mu süda pole lõhkenud rõõmust ja uhkusest? Täielik mõistatus...

24.4.26

Regensburgi ülikooli ees

1994

P.S. Viimastes unenägudes on palju piinlikke liiga avameelseid tükke. Kuidas küll kallima kõrval pole olnud miski piinlik ega liiga avameelne?

Oleme kallimaga kaljudel Mäeinstituudi alpinistidega. Käes on kevad, aga metsa jäi veel üsna palju lund, ja lahe vees ujuvad jäätükid. Ühe vanema poisiga jalutame randa, ja poiss teeb meile sõitu suure mootorpaadiga neemele, kus on punasest telliskivist kai, ilmselt väga vana. Tuleme paadilt maha, ja kallim osavasti kinnitab kai külge keti paadininalt. Sumame kummisäärikutel külmas läbipaistvas vees. Kallimal on jalas punased säärikud, millega kunagi seenel käisime. Kui säärikud jalas, tekkib ju loomulik soov kontrollida, kui hästi nad vett peavad. Millegi pärast toimub see kõik õhtuvidevikus. Kõnnime siis metsa, kus käib parajasti orienteerumisvõistlus, ja saab tunda erutatavat nooruslikku õhkkonda, isegi kui sellist tahtmist pole olnud. Oma kaaslase kaotame metsas ära jooksjate vahel. Huvitav, kas tuleme ise mootorpaadiga toime, et tagasi sõita?...

Välitöödel Lapimaal oli meil üsna suur oranž kummipaak. Esimesel uuringualal läks seda tõesti tarvis, sest marsruute oli mõlemal pool suurt järve, kust algas kiire vooluga jõgi. Teisel uuringualal aga, kus kallimaga sõpradeks saime, elasime oma rühmaga jahimeeste onnis järve kaldal, ja järve keskel oli pisike kivine laid. Kord õhtul puhusime paadi täis ja sõitsime sinna laiule, kus mängisime kivide aias jalutavaid jaapanlasi. Selle mängu jaoks pole olnud rohkem midagi tarvis, kui ainult kujutada ennast peenetundelise jaapani paarina ja vaikselt

imetlevaid pilke vahetada, mis oli nii lihtne, kuna hiljuti saime näha suurt Hiroshige näitust. Pärast linnas aga lugesime ja nautisime Kawabata raamatuid. Eriti jäi meelde koht, kus vastlaulatatud noorpaar tuleb kirikust koos oma sõprade- ja sugulastega, ning äkki puu otsast kukub kastan, hüppab üles, koortest vabanedes, ja veereb veel tükk maad allamäge. Kõik jäid seisma ja saatsid pilguga kastanit, nii kaunis oli ta lend...

Kallim pihtis pärast, et seal kivisel laiul ootas ta, et oleksin teda suudelnud, kuid mulle pole see pähe tulnud, oli niigi tore koos jalutada ja jaapanlasi mängida.

Paadisõit järvel pole olnud mingi eriline sündmus, sest selliste sündmustega olid siis täidetud kõik me päevad. Näiteks läksime kord pinnase proove koguma, saatsin tulevase kallima mäeharjale, ise jäin soo äärde proove kaevama, umbes kilomeetri tagant pidime jälle kokku saama, ja kallim eksis mul ära. Tuleb mõne aja pärast joostes suurte silmadega, läbimärg ja hoopis teiselt poolt, kust teda ootasin. Süütasin suure lõke kallima riideid kuivatama. Marsruudis jätkub tibutavast vihmast, et märjaks saada, tuleb ju kogu aeg läbi põõsaste tungida. Ära eksimine asustamata alal on üsna ohtlik seiklus, ei ole ju kellelt teed küsida, ja GPSsi pole olnud siis veel leiutatud. Arvatavasti peale seda eksimist tulevane kallim saigi kallimaks.

Me kõige pikem marsruut sellel uuringualal oli koos tagasiteega 40 km, ja kõige kaugemas otsas sattusime kaljukanjoni üle kümne meetri kõrgete seintega ja umbes kümnemeetrilise laiusega. On ju ilmekas koht, tasus kõndida nii kaugele.

Veel üks meeldejääv sündmus oli kallima pea pesemine, kergelt lokilised päikse käes veidi pleekinud juuksed ulatusid tal õlgadeni. Tuli ämbris lõkkel vett soojendada ja kruusist kallimale pähe kallata. Šampoonid olid vist juba leiutatud, kuid meil Lapimaal tuli pead pesta seebiga, silmi kinni pigistades. Rühmas oli veel üks tüdruk, kuid mitte temalt vaid minult palus kallim abi. Olin uhkusest lõhkemas. Tahaks, et see kestaks lõpmatult.

Me naabriteks olid põder, rebane, karu ja kährikkoer, nägime igal hommikul nende värskeid jälge, tundsime endal naabrite uurivaid pilke. Rebane astus kord mööda lipates kallimale jala peale. Õnneks me seltskonnas pole olnud jahimehi, olime metsa elanikega võrdsed võrdsete seas, ja ilmselt võtsid nad meid oma kampa viisakate kaaslastena. Selline tunne, et meid oodatakse praegugi seal kaugel Lapimaal, kus suvel ei lähe päike looja, sügisel aga hakkavad taevas virmalised tantsima.

Kõige suuremaks imeks olid muidugi me väiksed uinakud marsruutides. Nüüd on võimatu ette kujutada, kuidas küll võimalik oli kutsuda kaissu tulevane kallim, kellega pole jõudnud veel õieti sõpradekski saada, ja tüdruk tuli tõesti midagi küsimata justkui oleks minu õde. Ühe jope laotasime alla, teise tõmbasime peale ja uinusime silmapilkselt pooleks tunniks – ees oli veel pikk tee. Loomasid me pole kartnud, need olid ju oma loomad.

4.5.26

Tulen kallimale vastu tema tööpäeva lõpuks. Kallim ilmub oma ajaloolisest kontorist ja jutustab innukalt, mida ta töökaaslastega täna arutas ja otsustas. Kallima töö on

põnev, ta tegeleb suure linna planeeringuga. Töötulemused kujundavad linna palge aastasajanditeks.

Pärast jalutame talvises pargis. Aiatraktor on lumme uue raja teinud üle suure muru. Pakun sinna pöörata, kuid kallim on juba sammumas me tavalist jalutusteed...

Olen tänulik, et mulle neid toredaid pildikesi näidatakse, kuid, Issand, kui kaugele jäi see ennesõjaaegne normaalne elu! Üha raskem ette kujutada, kuidas see võimalik oli.

6.5.26

E & A

2023